

> Retouradres Postbus 20701 2500 ES Den Haag

20 MAART 2023

Datum

Betreft

Besluit op uw Woo-verzoek

Geachte ,

Op 17 augustus 2022 heeft u een verzoek ingediend als bedoeld in artikel 4.1, eerste lid, van de Wet open overheid (Woo). In uw verzoek vraagt u naar i) documenten die door de politie aan Defensie zijn verstrekt over mis- en desinformatie, ii) documenten over de onderzoekscommissie Brouwer naar het *Land Information Manoeuvre Centre* (LIMC), waaronder de onderzoeksopdracht en informatie over de uitvoering van het onderzoek, en iii) documenten over de oprichting van het Wapen van de Informatiemanoeuvre. Uw verzoek ziet op de periode oktober 2020 tot en met de dagtekening van uw verzoek.

Over de behandeling van uw verzoek heeft u contact gehad met de Woo-coördinator van Defensie. In dat contact heeft u uw vragen verder verfijnd. Zo wenst u ten aanzien van uw derde vraag onder meer inzicht te krijgen in de wijze waarop de Koninklijke Landmacht uitvoering geeft aan het informatiegestuurd optreden en wat de huidige ontwikkelingen zijn rondom het LIMC. Verder heeft de Woo-coördinator u desgevraagd toegelicht dat in het Woo-besluit van 26 oktober 2021 (referentienummer BS2021019197) enkele passages onleesbaar zijn gemaakt op grond van artikel 11, eerste lid, van de Wet openbaarheid van bestuur. Bij de beoordeling van die stukken zijn tegen de achtergrond van de Woo - die op 1 mei 2022 in werking is getreden - diverse persoonlijke beleidsopvattingen geanonimiseerd openbaar gemaakt. In een beperkt aantal gevallen zijn passages die raakten aan de kern van het interne beraad, zoals strikt persoonlijke kwalificaties over situaties, feiten en omstandigheden, niet openbaar gemaakt. Daarmee sluit de beoordeling destijds al aan bij wijze waarop tegenwoordig aan artikel 5.2, eerste en tweede lid, van de Woo uitvoering wordt gegeven. Een eventuele herbeoordeling zou dan ook niet tot een andere uitkomst leiden.

Inventarisatie documenten

In antwoord op uw verzoek is een zoekslag gemaakt naar de door u gevraagde documenten. Deze documenten zijn weergegeven in de inventarislijst, die bij dit besluit is gevoegd. In dit besluit verwijs ik naar de corresponderende nummers op de inventarislijst.

Zienswijze

Bij de openbaarmaking van de documenten is een derde-belanghebbende betrokken. Ik heb deze derde-belanghebbende in de gelegenheid gesteld om over

Bestuursstaf

Directie Communicatie

Locatie

Den Haag - Plein-
Kalvermarkt.
Kalvermarkt 32
's-Gravenhage

Postadres

Kalvermarkt 38
2511 CB 'S-GRAVENHAGE
MPC 58B

Contactpersoon

Kap mr. R.J. Stap
Woo-functionaris

www.defensie.nl

Onze referentie

BS2023001690

Bijlagen

25

*Bij beantwoording, datum,
onze referentie en onderwerp
vermelden.*

de voorgenomen openbaarmaking van de documenten zijn zienswijze te geven. Deze zienswijze is meegenomen in de beoordeling van de documenten.

Besluit

De documenten met nummers 10 en 13 maak ik volledig openbaar. Documenten 8, 9, 15 en 22 zijn reeds openbaar, wat betekent dat de Woo daarop niet van toepassing is. De overige documenten maak ik gedeeltelijk openbaar.

Ik licht mijn besluit hierna toe.

Overwegingen

Veiligheid van de Staat (artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder b, van de Woo)

Op grond van artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder b, van de Woo, blijft openbaarmaking van informatie achterwege als dit de veiligheid van de Staat zou kunnen schaden. Daarbij gaat het in ieder geval om de bescherming van de democratische rechtsorde, zowel voor wat betreft de instituties als de daarbij betrokken personen, gebouwen en goederen.

De documenten 1 tot en met 3 bevatten informatie waarbij in geval van openbaarmaking de veiligheid van de Staat in het geding komt. Deze informatie ziet op de wijze waarop de politie, in het bijzonder Team *Open Source Intelligence* (OSINT), onderzoek doet naar desinformatie en de mogelijke gevolgen daarvan op de openbare orde en veiligheid. Openbaarmaking van deze informatie kan ertoe leiden dat kwaadwillenden hun (online) gedrag zodanig aanpassen waardoor het onderzoek wordt gefrustreerd en de onderzoeksresultaten een minder betrouwbaar veiligheidsbeeld schetsen. Dit heeft tot gevolg dat de politie een slechter zicht heeft op de effecten van desinformatie en de eventuele gevolgen daarvan op de openbare orde en veiligheid. Om die reden wordt deze informatie niet openbaar. Aan het onleesbaar maken van deze informatie leg ik tevens artikel 5.1, tweede lid, aanhef en onder c, van de Woo ten grondslag.

In document 23 zijn tot slot ook enkele aantallen en cijfers onleesbaar gemaakt op grond van de veiligheid van de Staat. Deze cijfers geven potentiële tegenstanders een verregaand inzicht in de omvang van daar genoemde specifieke inlichtingencapaciteiten en dus informatiepositie van Nederland en de Nederlandse krijgsmacht. Potentiële tegenstanders zouden in een voorkomend geval hierop kunnen inspelen wat een ernstig gevaar kan opleveren voor de veiligheid van de Staat. Om die reden maak ik de voorgenoemde informatie niet openbaar.

Opsporing en vervolging van strafbare feiten (artikel 5.1, tweede lid, aanhef en onder c, van de Woo)

Het openbaar maken van informatie ingevolge de Woo blijft eveneens achterwege voor zover het belang daarvan niet opweegt tegen het belang van de opsporing en vervolging van strafbare feiten.

Bij de afweging van het belang van de opsporing en vervolging van strafbare feiten tegenover het belang van de openbaarmaking, maak ik passages in de bovengenoemde documenten 1 tot en met 3 eveneens niet openbaar. Openbaarmaking zou namelijk inzicht geven in de wijze waarop de politie onderzoek doet in openbare bronnen en de mogelijke opsporingstechnieken in geval van een vermoeden van strafbare feiten. Daarnaast blijkt uit de jurisprudentie van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (zie ABRvS 21 januari 2009, ECLI:NL:RVS:2009:BH0478) dat ook het belang van de effectieve handhaving van de openbare orde onder deze uitzonderingsgrond valt. Informatie over de wijze van onderzoek en de conclusies die getrokken kunnen worden uit onderzoeken naar desinformatie en de gevolgen daarvan voor de openbare orde en veiligheid worden daarom niet openbaar. Eventuele uitkomsten van deze onderzoeken kunnen immers gebruikt worden om de politie zo effectief

Bestuursstaf
Directie Communicatie

Datum **20 MAART 2023**

Onze referentie
BS2023001690

mogelijk in te zetten ter handhaving van de openbare orde. Ik acht deze belangen zwaarder wegen dan het belang van openbaarheid.

Eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer (artikel 5.1, tweede lid, aanhef en onder e, van de Woo)

In vrijwel alle documenten die ik deels openbaar maak, staan persoonsgegevens van medewerkers, zoals namen, e-mailadressen, handtekeningen, telefoonnummers en andere gegevens die herleidbaar zijn tot deze personen. Deze persoonsgegevens maak ik op grond van artikel 5.1, tweede lid, aanhef en onder e, van de Woo onleesbaar. Het gaat om medewerkers die doorgaans niet wegens hun functie in de openbaarheid treden. Daarnaast vormt openbaarmaking van deze persoonsgegevens een inbreuk op de persoonlijke levenssfeer van de medewerkers en die van derden. Het belang van eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen weegt daarom in deze gevallen zwaarder dan het belang van openbaarheid.

Ik vertrouw erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

De Minister van Defensie
voor deze
De Secretaris-Generaal.

mr. G.E.A. van Craaikamp

Bestuursstaf
Directie Communicatie

Datum 20 MAART 2023

Onze referentie
BS2023001690

Belanghebbenden kunnen binnen zes weken na bekendmaking van dit besluit bezwaar indienen bij de Minister van Defensie. Het bezwaarschrift dient te worden gericht aan DienstenCentrum Juridische Dienstverlening, Commissie advisering bezwaarschriften Defensie, Postbus 90004, 3509 AA Utrecht. Het bezwaarschrift moet zijn ondertekend, een dagtekening bevatten en van de naam en het adres van de indiener zijn voorzien. Uit het bezwaarschrift moet duidelijk blijken tegen welk besluit en op welke gronden bezwaar wordt gemaakt.

Inventarislijst

[illegible]

Project Online Mis- en Desinformatie

Landelijke Eenheid
DLIO | ALI |
Team-OSINT

Rubricering: **GEDERUBRICEERD**

Mis- en desinformatie in relatie tot COVID-19

1. Algemeen

In december 2019 stond de regio Wuhan (China) aan het begin van wat later een pandemie zou worden. Door de twijfels die er zijn over de openheid van de Chinese autoriteiten ontstond er ruimte voor derden om informatie te delen en eveneens een uitgelezen kans om desinformatie te verspreiden. De informatie op het internet groeide exponentieel en vele nieuwsbronnen waarschuwden ook voor desinformatie. Bijna ieder groot nieuwsplatform had een doorlopend item waarin desinformatie onderzocht en blootgelegd werd. Door sociale media gaat informatie snel de wereld over, in de meeste gevallen zonder enige vorm van *fact-checking*.

Ten behoeve van de nationale veiligheid in Nederland stellen wij ons de volgende vragen:

5.1.1.b, 5.1.2.c

2. Aanleiding

Op maandag 21 september 2020 verschenen er online op de sociale media meerdere berichten met de hashtag "#ikdoenietmeer mee". In deze berichten spraken meerdere BN'ers zich uit met eenzelfde tekst: "Alleen samen krijgen wij de overheid onder controle. Ik doe niet meer mee. Free the people.". In deze posts werd ook gevraagd om zelf het filmpje op te nemen en te delen in je eigen omgeving.¹

Op dinsdag 22 september 2020 verscheen er in het NRC een artikel waarin de voorman van Viruswaarheid aangeeft de WhatsApp-groep te beheren waarin deze actie door de BN'ers is bedacht. Hij spreekt ook uit dat zijn actiegroep om 'strategische' redenen de groep BN'ers bij elkaar heeft gebracht.²

Gezien bovenstaande is er, in de voor ons beschikbare en toegankelijke sociale media, onderzoek gedaan naar de mogelijke gevolgen van deze oproep. Daarbij hebben wij de volgende vragen onderzocht:

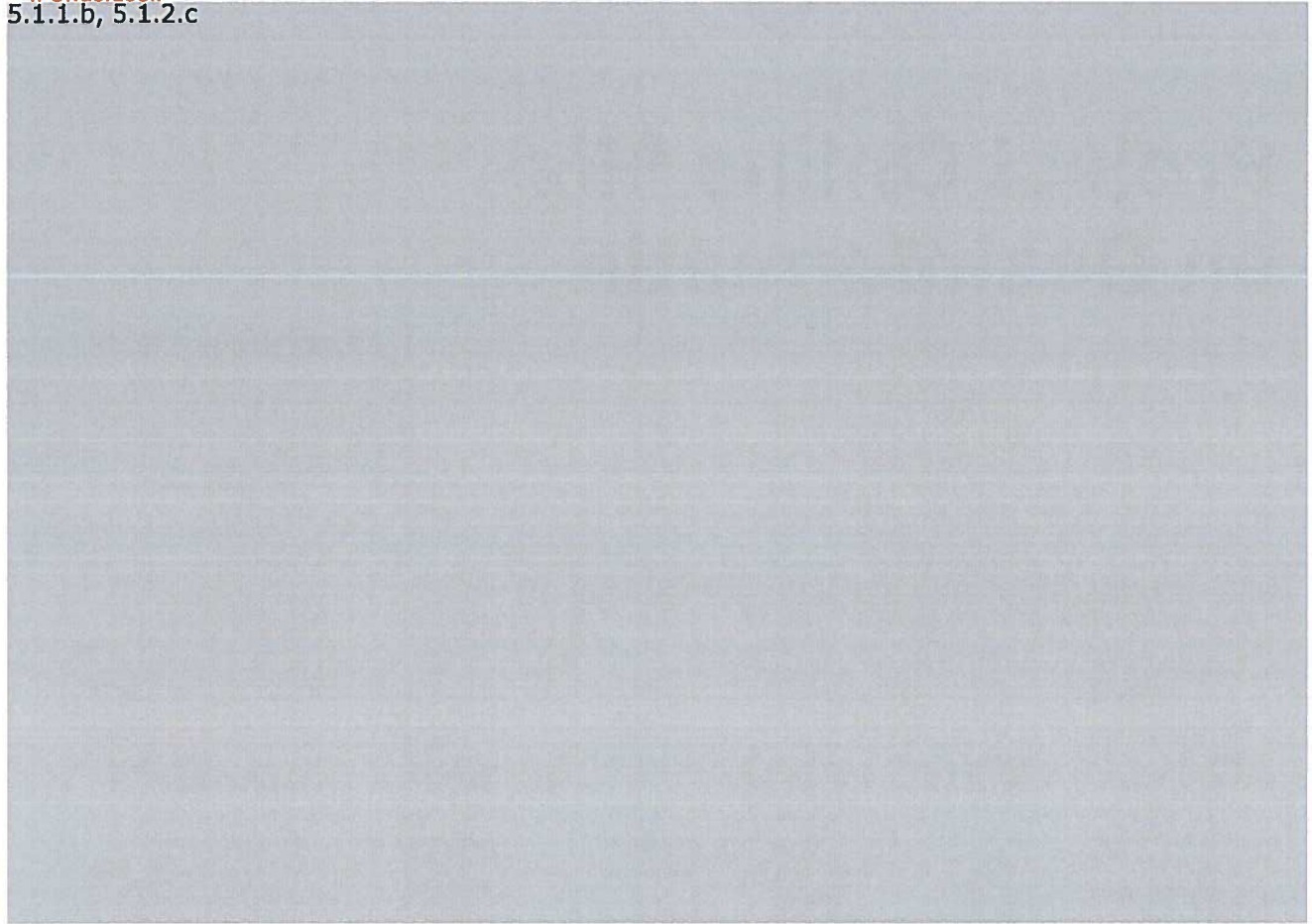
5.1.1.b, 5.1.2.c

¹ <https://nos.nl/artikel/2349360-nee-ik-houd-m-n-bek-niet-bn-ers-verzetten-zich-tegen-coronabeleid.html>

² <https://www.nrc.nl/nieuws/2020/09/22/actiegroep-viruswaarheid-betrokken-bij-anticorona-campagne-van-bn-ers-a4013086>

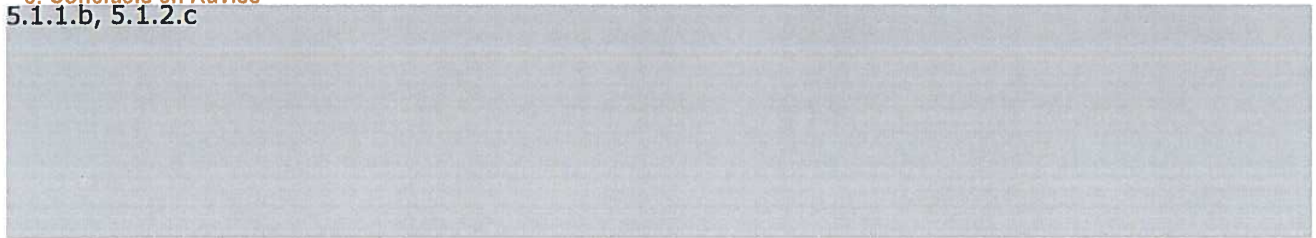
4. Onderzoek

5.1.1.b, 5.1.2.c

5. Conclusie en Advies

5.1.1.b, 5.1.2.c

Team OSINT zal het onderwerp blijven volgen en kijken naar signalen van mis- en/of desinformatie die invloed kunnen hebben op de openbare orde en/of veiligheid.

Project online mis- en desinformatie

Landelijke Eenheid
DLIO | ALI |
Team-OSINT

Rubricering: GEDERUBRICEERD

Mis- en desinformatie in relatie tot COVID-19

1. Aanleiding

Op 30 september 2020 is er door Team OSINT aangegeven nader onderzoek te doen naar mis- en/of desinformatie gekoppeld aan de gebruikte hashtag #ikdoenietmeermee. In de periode tot 13 oktober is er gekeken naar bronnen die werden aangehaald en die mogelijk mis- en/of desinformatie bevatten.

2. Vraagstelling

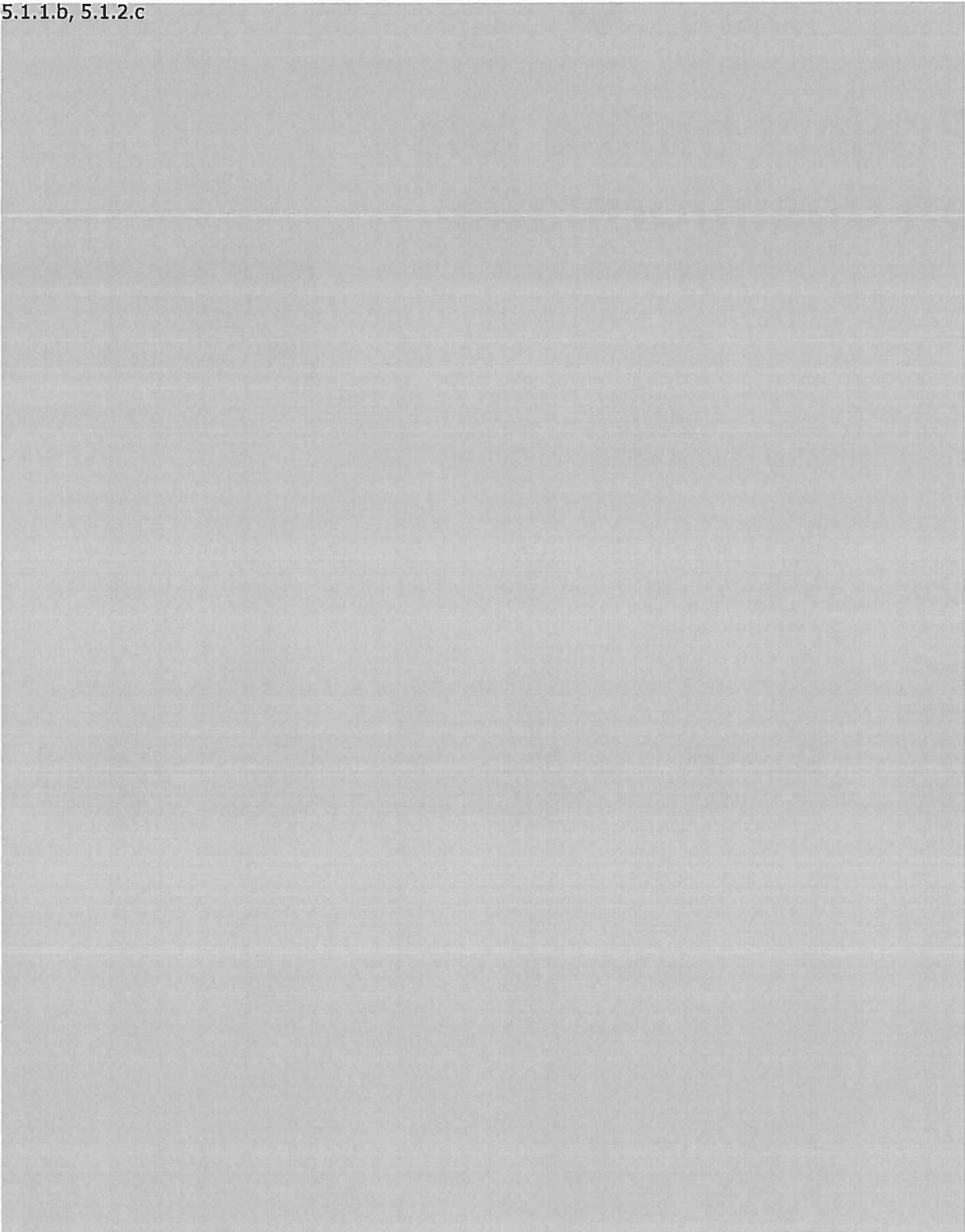
Om beter zicht te krijgen op de inhoud, ontvankelijkheid en de verspreiding van mis- en /of desinformatie zijn de volgende vragen onderzocht:

5.1.1.b, 5.1.2.c

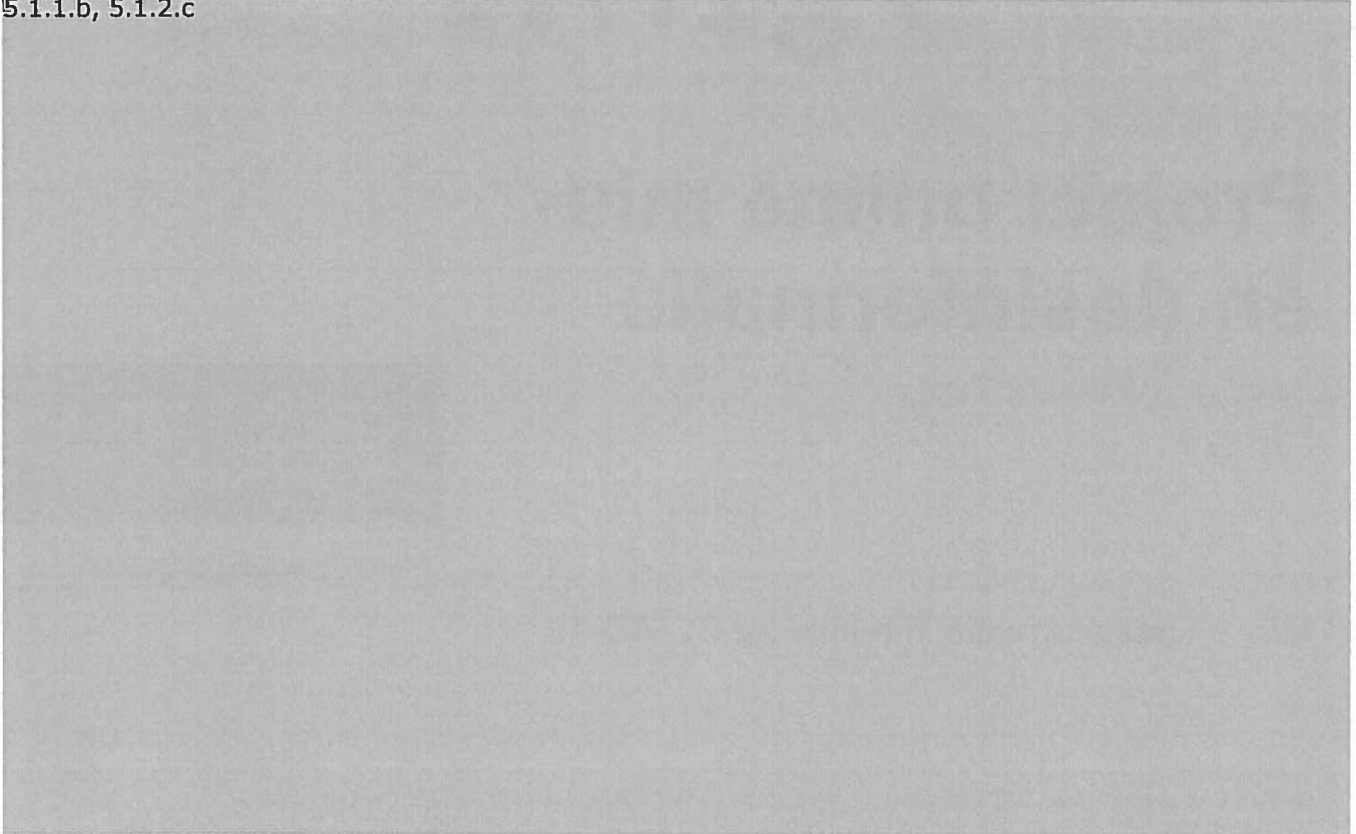
3. Onderzoek

5.1.1.b, 5.1.2.c

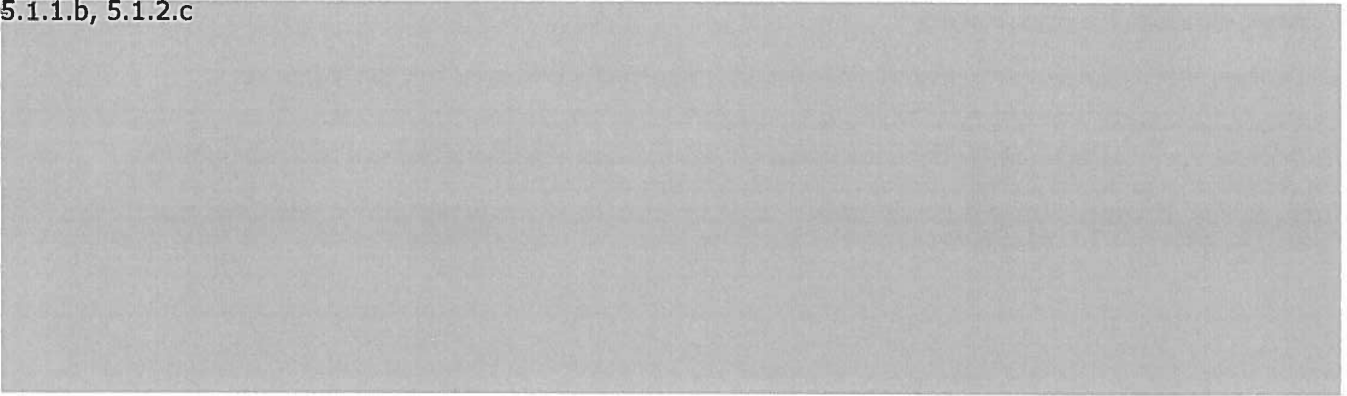
5.1.1.b, 5.1.2.c

5.1.1.b, 5.1.2.c

5.1.1.b, 5.1.2.c

5.1.1.b, 5.1.2.c

Project online mis- en desinformatie. Team-OSINT.
Rubricering: **GEDERUBRICEERD**

Project online mis- en desinformatie

Landelijke Eenheid
DLIO | ALI |
Team-OSINT

Rubricering: GEDERUBRICEERD

Mis- en desinformatie in relatie tot COVID-19

1. Aanleiding

Op maandag 21 september 2020 verschenen er online op de sociale media meerdere berichten met de hashtag "#ikdoenietmeermee". In deze berichten spraken meerdere BN'ers zich uit met eenzelfde tekst: "Alleen samen krijgen wij de overheid onder controle. Ik doe niet meer mee. Free the people.". In deze posts werd ook gevraagd om zelf het filmpje op te nemen en te delen in je eigen omgeving.¹

De dagen daarna stond deze actie volop in de aandacht. Deze actie leidde tot veel ophef in de (sociale) media².

2. Vraagstelling

Om te kijken wat de effecten zijn van de #ikdoenietmeermee is er nogmaals onderzoek gedaan naar deze hashtag en de mogelijke gevolgen van deze oproep. Daarbij zijn de volgende vragen onderzocht:

5.1.1.b, 5.1.2.c

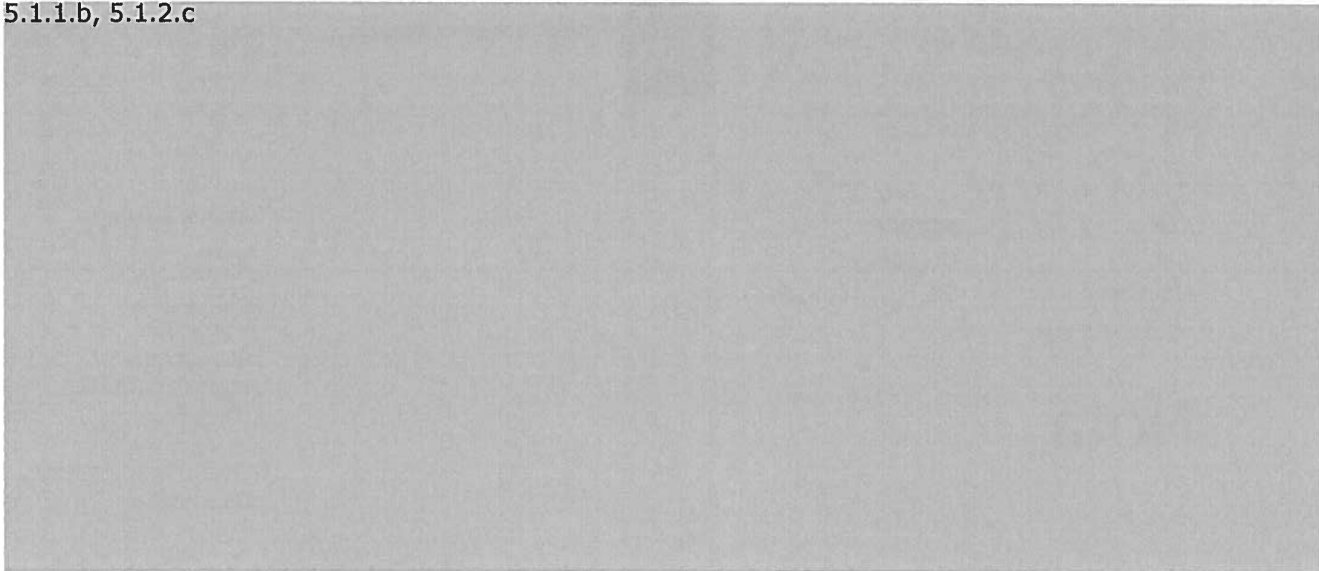
3. Onderzoek

5.1.1.b, 5.1.2.c

¹ <https://nos.nl/artikel/2349360-nee-ik-houd-m-n-bek-niet-bn-ers-verzetten-zich-tegen-coronabeleid.html>

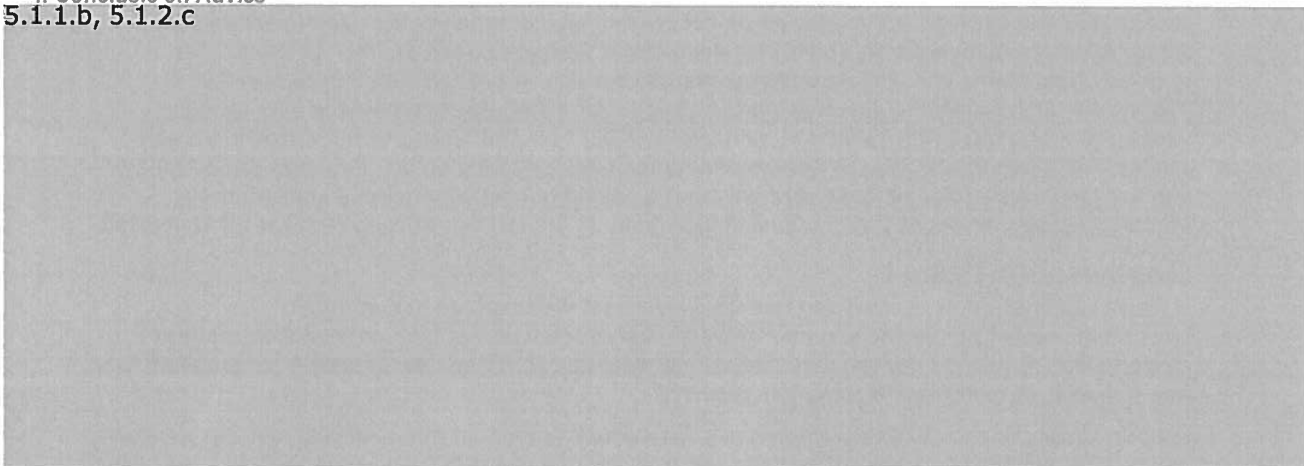
² OSINT-rapport: Project Desinformatie #ikdoenietmeermee, d.d. 23 september 2020

5.1.1.b, 5.1.2.c

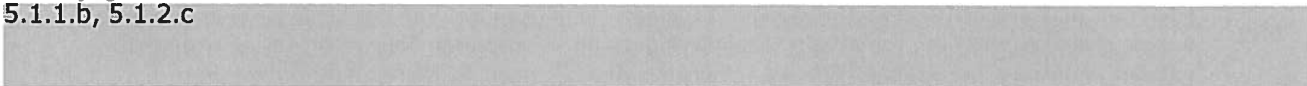
4. Conclusie en Advies

5.1.1.b, 5.1.2.c

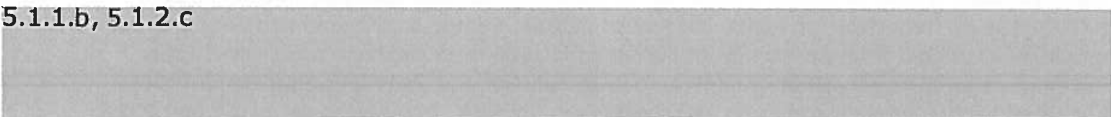

5. Bijlage

5.1.1.b, 5.1.2.c

5.1.1.b, 5.1.2.c

Ministerie van Defensie

Aan MINDEF
 Van DG Beleid
 Afgestemd met SG, CDS, DJZ, DCO, CLAS
 In afschrift aan MIVD

TER BESLISSING

Datum
 28 januari 2022

Onze referentie
 BS2022001880

Opgesteld door

KD: Ambtelijke leiding
 M

@mindef.nl

Aantal bijlagen
 1

Nota

Aanleiding

Deze nota ontvangt u ter voorbereiding op het tweeminutendebat over het experimentele *Land Information Manoeuvre Centre* (LIMC) op woensdag 2 februari as. om 10.35 – 11.00 uur. Dit tweeminutendebat is een vervolg op het commissiedebat over het LIMC op 2 december 2021. Tijdens dit commissiedebat gaven de aanwezige partijen uiting aan hun onvrede over de wijze waarop Defensie uitvoering geeft aan motie Belhaj (D66) nr. 186 waarin wordt verzocht om een onafhankelijk onderzoek naar de besluitvorming rond de oprichting en de uitvoering van de taken van het LIMC. Als bijlage bij deze nota ontvangt u ook de bundel voor het tweeminutendebat. Voorafgaand aan dit debat staat op maandagochtend 31 januari een briefing over het LIMC gepland.

Geadviseerd besluit

U wordt geadviseerd in te stemmen met de, verwachte, wens van de Kamer in het tweeminutendebat om alsnog een onafhankelijk onderzoek naar het LIMC in te stellen conform motie Belhaj 186. In de briefing van aanstaande maandag wordt een besprekingspunt opgenomen over hoe Defensie dit onderzoek in gang kan zetten.

U wordt tevens gevraagd in te stemmen met het voorstel om de informatieactiviteiten van het LIMC, die sinds november 2020 zijn opgeschort, onder aansturing van de CDS weer te activeren voor inzet en gereedstelling voor de bescherming van het eigen en bondgenootschappelijke grondgebied (hoofdtak 1) en de bescherming en bevordering van rechtsorde en stabiliteit (hoofdtak 2) voor zover het politieke en juridische mandaat dit toelaat. Mogelijke inzet van het LIMC ter ondersteuning van de civiele autoriteiten (hoofdtak 3) blijft volgens dit voorstel dan opgeschort tot de resultaten van het onderzoek beschikbaar zijn. Als u hiermee instemt, moet de Kamer hierover worden geïnformeerd.

Kernpunten

In november 2020 heeft minister Bijleveld de informatieactiviteiten van het experimentele LIMC per direct opgeschort, nadat zij hierover nader was gebriefd. Bij afwezigheid van een verzoek van de civiele autoriteiten, was hiervoor geen wettelijke grondslag. Het LIMC was in maart 2020 door het CLAS opgericht vanuit het gevoel van urgentie om de civiele autoriteiten bij de nationale COVID-crisis te hulp te schieten, gecombineerd met het belang van Defensie om te experimenteren met informatiegestuurd optreden. Het doel van het LIMC was om in een experimenteelomgeving met moderne data-analyse van open bronnen militaire en civiele besluitvorming te voeden met inzicht en handelingsperspectief. Het LIMC bracht COVID-19 gerelateerde maatschappelijke ontwikkelingen zoals desinformatie als 'fenomeen' in kaart. Tot de opschorting van de activiteiten van het LIMC had het 80 rapporten opgesteld waarvan een groot aantal onder overheidspartners is verspreid (deze rapporten zijn in mei 2021 naar de Kamer gestuurd). De Functionaris Gegevensbescherming voor Defensie heeft een AVG-onderzoek naar de activiteiten van het LIMC uitgevoerd dat begin mei 2021 door Defensie aan de Kamer is aangeboden. De conclusie van het rapport is: "Het LIMC had niet de intentie om (grootschalig) persoonsgegevens te verwerken, maar is hierin niet volledig geslaagd. Persoonsgegevens kwamen mee als "bijvangst". Voor deze verwerking bestond geen wettelijke

grondslag en is niet voldaan aan de verantwoordingsplicht waardoor de AVG onvoldoende is nageleefd."

Tijdens het eerste Kamerdebat over LIMC op 26 mei 2021 erkende minister Bijleveld dat juridische adviezen over het LIMC niet adequaat zijn opgevolgd en dat de informatievoorziening hierover intern stagneerde (de minister werd hierover pas op 26 november 2020 nader geïnformeerd). Ze zei verder dat dit valt in de categorie 'eens, maar nooit weer'. Ook bood ze excuses aan voor de gang van zaken rondom de activiteiten van het LIMC. De Kamer nam vervolgens onder meer motie Belhaj nr. 186 aan waarvan het dictum luidt: "[...] verzoekt de regering een onafhankelijk onderzoek in te stellen waarin specifiek wordt onderzocht hoe de besluitvorming rond zowel het oprichten als de uitvoering van de taken van het LIMC is verlopen, en daarbij de militair-juridische context van het LIMC in relatie tot de kerntaken van de krijgsmacht mee te nemen; verzoekt de regering daarbij lessen te trekken voor de toekomst en alle activiteiten van het LIMC tijdens het onderzoek op te schorten".

In de brief van 26 oktober 2021 over de uitvoering van de LIMC-moties informeert Defensie de Kamer dat het uitvoering geeft aan motie 186 door de zelf opgestelde 'interne LIMC-tijdlijn' van 170 kantjes samen met 220 onderliggende documenten openbaar te maken en aan de Kamer te sturen. Volgens die brief beschikt de Kamer daarmee over de gevraagde informatie over de besluitvorming rond de oprichting alsmede over de uitvoering van de taken van het LIMC inclusief de juridische aspecten daarvan. Defensie meldt in de brief verder dat het uit de interne tijdlijn en uit het onderzoek van de Functionaris Gegevensbescherming belangrijke lessen heeft getrokken. Die lessen zijn betrokken bij de maatregelen die Defensie heeft genomen om herhaling te voorkomen van wat er bij het LIMC misging. In de brief van 26 oktober stelt Defensie tevens dat de informatieactiviteiten van het LIMC opgeschort blijven tot met de Kamer over de uitvoering van motie 186 is gesproken.

Het tweede commissiedebat (aanwezig: VVD, D66, CDA, PVV, SP) over LIMC van 2 december 2021 met minister Kamp ging vervolgens in essentie over de uitvoering van motie 186 door Defensie. D66, SP, PVV en CDA vroegen Defensie toen om het onafhankelijk onderzoek alsnog uit te voeren. Toen minister Kamp bij het standpunt uit de brief van 26 oktober bleef, vroeg Van Dijk (SP) in zijn tweede termijn een tweeminutendebat aan.

Naar verwachting gaat dit tweeminutendebat louter over de uitvoering van motie 186. Een ruime meerderheid van de Kamer inclusief coalitiepartners zal hier naar verwachting voor zijn. In deze nota wordt dan ook voorgesteld dat Defensie alsnog een onafhankelijke onderzoek naar het LIMC instelt. Dit is een beleidswijziging ten opzichte van de eerdere uitvoering van motie 186 door Defensie. De Kamer ontvangt dan een brief met nadere informatie over de uitvoering van het onafhankelijke onderzoek.

Verder zijn tot nu toe alle informatieactiviteiten van het LIMC opgeschort in lijn met motie 186. Bij de twee eerdere debatten over het LIMC bleek echter dat vooral de inzet van het LIMC in Nederland voor de ondersteuning van de civiele autoriteiten (hoofdtak 3) gevoelig ligt. Daarom wordt in deze nota voorgesteld om het LIMC onder aansturing van de CDS weer te activeren voor inzet en gereedstelling voor de bescherming van het eigen en bondgenootschappelijke grondgebied (hoofdtak 1) en de bescherming en bevordering van rechtsorde en stabiliteit (hoofdtak 2). Naast het politieke mandaat gelden dan de juridisch kader voor activiteiten van de krijgsmacht in de informatieomgeving. Deze zijn in mei 2021 ter informatie naar de Kamer gestuurd. Verder is sinds de gebeurtenissen rondom het LIMC ook de naleving van de juridische kaders voor dergelijke activiteiten versterkt.

Mogelijke inzet van het LIMC ter ondersteuning van de civiele autoriteiten (hoofdtak 3) blijft volgens dit voorstel dan conform motie 186 opgeschort tot de resultaten van het onafhankelijke onderzoek beschikbaar zijn. De Kamer moet in voorkomend geval over de uitkomsten van deze voorstellen worden geïnformeerd.

Toelichting

Financiële overwegingen

Voor een onafhankelijk onderzoek moeten gelden worden vrijgemaakt. Dit is afhankelijk van de vorm en de omvang van dit onderzoek. Zodra hierover meer bekend is, kunnen hier nadere uitspraken over worden gedaan.

Juridische overwegingen

Bij dit onafhankelijke onderzoek zelf spelen geen juridische overwegingen. Wel zal de opvolging van juridische adviezen over het LIMC een centraal onderwerp van het onderzoek zijn.

Communicatie

Defensie zal over dit onafhankelijke onderzoek actief intern en extern communiceren.

Informatie vallend onder 'belang van de Staat'

Niet van toepassing

DG Beleid

> Retouradres Postbus 20701 2500 ES Den Haag

de Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Bezuidenhoutseweg 67
2594 AC Den Haag

Ministerie van Defensie

Doc 5

Datum 1 februari 2022
Betreft Onafhankelijk onderzoek LIMC

Ministerie van Defensie

Plein 4
MPC 58 B
Postbus 20701
2500 ES Den Haag
www.defensie.nl

Vooruitlopend op het tweeminutendebat over het *Land Information Manoeuvre Centre* (LIMC) van woensdag 2 februari informeer ik u dat ik heb besloten om een onafhankelijk onderzoek naar het LIMC in te stellen conform motie Belhaj c.s. (Kamerstuk 32 761, nr. 186). Ik streef ernaar het rapport voor de zomer aan uw Kamer aan te kunnen bieden en zorg ervoor dat de aanbevelingen betrokken worden bij de reeds aangekondigde beleidsvisie Informatiegestuurd Optreden (IGO). Ik hecht eraan dat onze militairen binnen heldere juridische kaders hun werkzaamheden zo veilig mogelijk kunnen verrichten, in het belang van onze veiligheid en de internationale rechtsorde.

Onze referentie
BS2022002179

Afschrift aan
de Voorzitter van de Eerste
Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20017
2500 EA Den Haag

DE MINISTER VAN DEFENSIE

drs. K.H. Ollongren

Ministerie van Defensie

Aan MINDEF
 Van DG Beleid
 Afgestemd met SG, CDS, HDFC, DJZ, DCO
 In afschrift aan STASDEF

TER BESLISSING

Datum
 16 juni 2022

Onze referentie
 BS2022014726

Opgesteld door

KD: Ambtelijke leiding

M

@mindef.nl

Aantal bijlagen

- 1 Instellingsbesluit
- 2 Begroting
- 3 Kamerbrief
- 4 MR-formulier

Nota

Instellingsbesluit commissie van onderzoek LIMC

Aanleiding

Hierbij ontvangt u de laatste versies van de stukken voor de instelling van de commissie van onderzoek LIMC. Het streven is deze uiterlijk vrijdag 17 juni 2022 aan te bieden aan AZ voor behandeling in de MR van 24 juni. Dit onafhankelijke onderzoek is toegezegd aan de Kamer in de kamerbrief van 1 februari 2022 in reactie op motie Belhaj nr. 186. Deze beslisnota gaat ook in op uw vragen bij de vorige versie van de kamerbrief.

Geadviseerd besluit

U wordt geadviseerd in te stemmen met 1) het instellingsbesluit van de commissie van onderzoek LIMC, 2) de begroting voor deze commissie, 3) de concept kamerbrief die hiervoor is opgesteld en 4) het bijgevoegde MR-aanbiedingsformulier te paraferen.

Kernpunten

De man/vrouw verhouding van de commissie is 50/50. De definitieve samenstelling van de commissie is:

1. Dhr. mr. Harm Brouwer, voorzitter (voormalig voorzitter CTIVD)
2. Mw. bgen. b.d. Leanne van den Hoek (voormalig commandant Divisie Facilitair en Logistiek van het Defensie Ondersteuningscommando, DOSCO)
3. Mw. mr. drs. Helen Hukshorn (oprichter en directeur van Hooghiemstra & Partners)
4. Dhr. Aad Meijboom (voormalig korpschef Rotterdam-Rijnmond en voormalig lid van de CTIVD)

Het secretariaat bestaat uit twee (deels) vrijgestelde Defensiemedewerkers:

1. Mw. kol mr. drs. Angélique Appels, secretaris
2. Mw. Karin van Diest MSc, adjunct-secretaris

Dhr. Brouwer wil tevens gebruik maken van externe onderzoekscapaciteit. Hiervoor doet Defensie een beroep op een bestaande mantelovereenkomst met een aantal marktpartijen, zodat de externe onderzoekers conform de geldende aanbestedingsregels worden geworven. De 'Leidraad instellen externe commissies' staat dit toe. De kosten hiervan moeten achteraf openbaar worden gemaakt op de website van Defensie. De aanbestedingsprocedure is, op verzoek van de voorzitter, reeds gestart en wordt zo snel mogelijk doorlopen waarna het externe bureau aan de slag kan.

Timing. In het instellingsbesluit staat onder art. 13 dat dit besluit in werking treedt op de dag na publicatie in de Staatscourant en dat het terug werkt tot en met 1 april. Hoewel de inrichting van het secretariaat en de verwerving van de externe ondersteuning meer tijd vroegen dan vooraf gedacht, hebben de commissieleden sinds die datum al voorbereidende werkzaamheden uitgevoerd. In de kamerbrief van 1 februari jl. werd nog uitgegaan van het streven om het onderzoek voor de zomer gereed te hebben. Harm Brouwer heeft intussen echter laten weten dat hij er naar streeft om het eindrapport eind oktober 2022 aan u aan te bieden. Daarna heeft het ministerie naar

verwachting nog enkele weken nodig om een appreciatie hiervan op te stellen. Tevens worden de uitkomsten van dit rapport dan ook verwerkt in de toegezegde beleidsvisie-IGO, zodat deze documenten vervolgens gelijktijdig aan de Kamer kunnen worden aangeboden. De commissie kan vooruitlopend op het eindrapport op deelonderwerpen overigens ook tussentijds rapporteren.

Toelichting op gekoppelde onderwerpen. Bij de eerdere conceptversie van de kamerbrief over het instellingsbesluit van de commissie Brouwer vroeg u om een toelichting op 1) het externe AVG-onderzoek bij Defensie en 2) het interne programma naar de mogelijkheden en beperkingen van oefenen en gereedstelling in de informatieomgeving die gelijk met het eindrapport van de commissie Brouwer naar de Kamer worden gestuurd. Uw vragen waren: door wie en wanneer is opdracht gegeven tot deze onderzoeken en wanneer zijn deze onderzoeken gereed?

Beide producten zijn eerder in de kamerbrief "Aanbieding onderzoeksrapport over experimentele LIMC" van 7 mei 2021 toegezegd door toenmalig minister Bijleveld. Dit in reactie op de conclusies en aanbevelingen van het onderzoeksrapport van de Functionaris Gegevensbescherming (FG) Defensie over de naleving van de AVG door het LIMC. In de kamerbrief van 25 november 2021 over "Oefenmogelijkheden voor Informatiegestuurd optreden" is de Kamer vervolgens door minister Kamp toegezegd dat de Kamer beide rapporten voor juli 2022 met een appreciatie ontvangt. Dit was voor uw besluit van 1 februari jl. om een onafhankelijk onderzoek naar het LIMC in te stellen.

Met de voltooiing van het rapport over het interne programma wacht Defensie tot het eindrapport van de commissie Brouwer gereed is, omdat de uitkomsten van de commissie Brouwer voor de appreciatie hiervan belangrijk zijn. Het externe AVG onderzoek dat in opdracht van de CDS wordt uitgevoerd, bevindt zich nu in de laatste fase en wordt de komende tijd intern Defensie nader besproken waarna het aan de Kamer wordt aangeboden. Als uit het externe AVG-onderzoek blijkt dat er activiteiten moeten worden stopgezet, gebeurt dat direct. In bijgevoegde concept brief wordt de Kamer hierover geïnformeerd. De CDS informeert u binnenkort nader over de relevante uitkomsten van het externe AVG-onderzoek.

Dhr. Brouwer heeft kennisgenomen van de laatste versies van de kamerbrief, begroting en het instellingsbesluit.

Toelichting

Financiële overwegingen

De commissieleden ontvangen een vergoeding conform de Wet en het Besluit vergoedingen adviescolleges en commissies. Het secretariaat bestaat uit ambtenaren van Defensie waarvan de kosten onder de reguliere begroting van Defensie vallen. De kosten voor de gewenste aanvullende externe ondersteuning zijn een raming en kunnen nog anders uitpakken, afhankelijk van de offerte en de daadwerkelijk verrichte activiteiten. Verder houdt de commissie rekening met drie kleinere deelonderzoeken. Voor deze commissie is bijgevoegde begroting van 425.000,- euro (incl. btw) opgesteld. Hiermee zijn de kosten gedekt van april t/m oktober. De benodigde middelen voor het onderzoek komen uit de begroting van de Bestuursstaf. Indien dat ontoereikend is, dan wordt een beroep gedaan op de extra middelen bij bureau SG.

Juridische overwegingen

Geen bijzonderheden.

Communicatie

De Kamer wordt met bijgevoegde brief over de instelling van deze commissie geïnformeerd. Tevens wordt het instellingsbesluit in de Staatscourant gepubliceerd. Daarnaast wordt een kort bericht op intranet en op www.defensie.nl geplaatst.

DCO stelt een missive op waarin defensiemedewerkers wordt verzocht om in voorkomend geval medewerking te verlenen aan de werkzaamheden van de commissie Brouwer.

Informatie vallend onder 'belang van de Staat'

N.v.t.

DG Beleid

Handtekening bewindspersoon

Minister van Defensie

Rijksoverheid

Aanbiedingsformulier voor Ministerraad

Van 1 ✓

Van 2

Mede namens 1

Mede namens 2

Mede namens 3

Type voorstel *

Aanbieding

Minister van Defensie

N.v.t.

Selecteer

N.v.t.

N.v.t.

Brief aan de Tweede Kamer

Titel *

Besluit instelling Commissie van onderzoek naar het Land Information Manoeuvre Centre (LIMC).

Inhoud en doelstelling van het voorstel *

Op 1 februari jl. is de Kamer geïnformeerd dat Defensie een tijdelijke onafhankelijke onderzoekscommissie naar het Land Information Manoeuvre Centre (LIMC) instelt conform motie Belhaj. Dhr. Brouwer is bereid gevonden dit onderzoek voor te zitten. Hij heeft vervolgens naar eigen inzicht de overige leden hiervan aangewezen.

De commissie zal zich richten op de besluitvorming rond zowel de oprichting als de uitvoering van de taken van het LIMC en de lessen die daar voor de toekomst uit te trekken zijn. Dhr. Brouwer streeft er naar het rapport eind oktober 2022 aan te bieden. Het rapport wordt vervolgens met een appreciatie van Defensie aan de Kamer aangeboden.

Voor deze tijdelijke commissie is een instellingsbesluit opgesteld die na goedkeuring door de MR in de Staatscourant wordt gepubliceerd. Tevens wordt de MR gevraagd in te stemmen met de brief waarmee de Kamer hierover wordt geïnformeerd en kennis te nemen van bijgevoegde begroting.

Voorgesteld besluit *

Het voorstel te aanvaarden en vervolgens aan de Tweede Kamer te zenden.

Behandeltraject

Datum aanbieding *

17-06-2022

Kenmerk *

BS2022014726

Hamerstuk *

☐ Ja ☒ Nee

Voorgaande behandeling *

☐ Ja ☒ Nee

Gevolgen en juridisch kader

- Gevolgen rijksbegroting * ☐ Ja ☒ Nee
- Gevolgen apparaatsultgaven * ☐ Ja ☒ Nee
- Gevolgen voor regeldruk * ☐ Ja ☒ Nee
- Overeenstemming met JenV inzake wetgevingstoets en effectenanalyse * ☐ Ja ☐ Nee, met bijlage ☐ Nee, zonder bijlage ☒ N.v.t.
- Overeenstemming met JenV inzake fouten- en misbruksignalering * ☐ Ja ☐ Nee, met bijlage ☐ Nee, zonder bijlage ☒ N.v.t.
- Aan EU Notificatie voldaan * ☐ Ja ☐ Nee ☒ N.v.t.
- Verplichting int. verdragen en/of Europese regelgeving * ☐ Ja ☒ Nee

Interdepartementale afstemming

- Overeenstemming BZK inzake beoordelingskader financiële/ bestuurlijke consequenties decentrale overheden en/of Caribisch Nederland * ☒ Ja ☐ Nee ☐ N.v.t.
- Overeenstemming BZK toelichting * Vanuit BZK is vastgesteld dat deze commissie niet onder de kaderwet adviescolleges valt.
-
- Overeenstemming Aruba, Curaçao en Sint Maarten * ☐ Ja ☐ Nee ☒ N.v.t.
- Ambtelijk afgestemd * ☐ Ja ☐ Nee ☒ N.v.t.
- Overeenstemming bereikt op ambtelijk niveau * ☐ Ja ☐ Nee ☒ N.v.t.

Contactpersonen

	Contactpersoon 1	Contactpersoon 2
Naam *		
Afdeling *	Directie Strategie en Kennis	Directie Strategie en Kennis
Telefoonnummer *		
E-mailadres *	@mindef.nl	@mindef.nl

Instellingsbesluit Commissie van onderzoek Land Information Manoeuvre Centre

Besluit van de Minister van Defensie van 1 juli 2022, houdende de instelling van de Commissie van onderzoek *Land Information Manoeuvre Centre* verder aangeduid als LIMC. (Instellingsbesluit Commissie van onderzoek LIMC).

Nr. BS2022014726

De Minister van Defensie;

Gelet op artikel 2, eerste lid, van de Wet vergoedingen adviescolleges en commissies;

Besluit:

Artikel 1 Begripsbepalingen

In dit besluit wordt verstaan onder:

- a. minister: Minister van Defensie;
- b. commissie: commissie, bedoeld in artikel 2.

Artikel 2 Instelling en taak

1. Er is een Commissie van onderzoek naar de besluitvorming rond en de activiteiten van het LIMC.
2. De commissie heeft tot taak:
 - a. te onderzoeken hoe de besluitvorming is verlopen rond zowel de oprichting als de uitvoering van de taken van het LIMC en daarbij de militair-juridische context van het LIMC in relatie tot de kerntaken van de krijgsmacht mee te nemen;
 - b. te onderzoeken welke lessen voor de toekomst naar aanleiding hiervan te trekken zijn, mede in het licht van Informatiegestuurd Optreden (IGO) van de krijgsmacht.

Artikel 3 Samenstelling, benoeming, ontslag

1. De commissie bestaat uit vier leden, waaronder een voorzitter.
2. De leden hebben zitting op persoonlijke titel en oefenen hun functie onafhankelijk en onpartijdig uit.
3. De voorzitter wordt door de minister benoemd, de andere leden worden op voordracht van de voorzitter door de minister benoemd.
4. De benoeming geschiedt voor de duur van de commissie.
5. De voorzitter en overige leden kunnen (op eigen verzoek of wegens ongeschiktheid, onbekwaamheid of op andere zwaarwegende gronden) worden geschorst en ontslagen door de minister.

Artikel 4 Leden

Tot lid van de commissie worden benoemd:

- a. Dhr. mr. H.N. Brouwer tevens voorzitter;
- b. Mw. bgen b.d. A.J. van den Hoek;
- c. Mw. mr. drs. H.L. Hukshorn;
- d. Dhr. A.J. Meijboom.

Artikel 5 Instellingsduur

De commissie wordt ingesteld voor de duur van het onderzoek.

Artikel 6 Ondersteuning

1. De minister voorziet, na overleg met de voorzitter, in een secretariaat met aan het hoofd de secretaris van de commissie:
 - 1.a. De secretaris is mw. kol. mr. drs. A.A.W.K. Appels;
 - 1.b. De adjunct-secretaris is mw. K.G.H. van Diest MSc.
2. De leden van het secretariaat zijn voor de uitvoering van hun taak uitsluitend verantwoording schuldig aan (de voorzitter van) de commissie.
3. De leden van het secretariaat zijn tegenover anderen dan de commissie verplicht tot geheimhouding van hetgeen hen in verband van de werkzaamheden van de commissie bekend is geworden.
4. De minister draagt, na overleg met de voorzitter, zorg voor de nodige voorzieningen ten behoeve van de werkzaamheden van de commissie.

Artikel 7 Werkwijze

1. De commissie stelt haar eigen werkwijze vast.
2. De commissie stelt een protocol vast over de wijze waarop zij het onderzoek uitvoert, waaronder in ieder geval over de wijze waarop zij personen hoort en daarvan verslag doet en op welke wijze de vertrouwelijkheid van informatie geborgd wordt.
3. De commissie draagt zorg voor naleving van de AVG.
4. De commissie kan zich door andere personen doen bijstaan voor zover dat voor de vervulling van haar taak nodig is.

Artikel 8 Inwinnen van inlichtingen onderzoekscommissie

1. De commissie is bevoegd zich voor het inwinnen van inlichtingen rechtstreeks te wenden tot personen en instellingen en hen te verzoeken die medewerking te verlenen die redelijkerwijs nodig is voor de uitvoering van het onderzoek.
2. Het ministerie van Defensie verleent de commissie de verlangde medewerking en toegang tot alle informatie die zij nodig heeft met inachtneming van het in artikel 7 bedoelde protocol.
3. Ambtenaren van het ministerie van Defensie zijn verplicht om de leden van de commissie de verlangde medewerking te verlenen, voor zover deze samenhangt met hun ambtelijke taak.
4. De commissie is gerechtigd in het kader van haar onderzoek kennis te nemen van gegevens die berusten bij het ministerie van Defensie, ongeacht de merking of rubricering. Een geheimhoudingsplicht ter zake, rustend op personen in dienst van het ministerie van Defensie vindt in dat geval ten overstaan van de commissie geen toepassing.
5. Op de leden van de commissie, de secretaris, de overige leden van het onderzoeksteam en de andere personen die de commissie bijstaan rust een geheimhoudingsplicht met betrekking tot gemerkte en gerubriceerde gegevens als bedoeld in het vierde lid.

Artikel 9 Vergoeding

1. Op de werkzaamheden van de voorzitter en de leden is het Besluit vergoedingen adviescolleges en commissies van toepassing.
2. Aan de voorzitter en leden wordt een vaste vergoeding per maand toegekend van € 4.259,57 waarbij de salarisschaal is vastgesteld op schaal 18 zoals opgenomen in de Collectieve Arbeidsovereenkomst Rijk en de arbeidsduurfactor op 15/36.

Artikel 10 Kosten van de onderzoekscommissie

1. De kosten van de commissie komen, op basis van een begroting, voor rekening van de minister. Onder kosten worden in ieder geval verstaan:
 - a. de kosten voor huisvesting, de faciliteiten van vergaderingen en voor secretariële ondersteuning;

- b. de kosten voor het inschakelen van externe deskundigheid voor het laten verrichten van onderzoek, onverminderd de verantwoordelijkheid van Defensie als aanbestedende dienst;
 - c. de reiskosten voor binnenlandse reizen die worden vergoed op basis van voor werknemers in de sector Rijk geldende vergoedingsregelingen;
 - d. internationale reis- en verblijfkosten indien dit voor het onderzoek noodzakelijk is, conform de voor werknemers in de sector Rijk geldende vergoedingsregelingen.
2. De commissie biedt zo spoedig mogelijk na haar instelling een begroting aan de minister aan. Deze bevat de kosten van de commissie. De uitgaven van de commissie worden vastgelegd in een financieel overzicht. Over het financieel overzicht stelt de ADR een accountantsverklaring op.

Artikel 11 Eindrapport

1. Bij de beëindiging van haar werkzaamheden brengt de commissie een eindrapport uit aan de minister. De commissie kan vooruitlopend op het eindrapport op deelonderwerpen ook tussentijds rapporteren.
2. De commissie verstrekt aan de minister desgevraagd tussentijds de door haar gewenste inlichtingen.

Artikel 12 Archiefbescheiden

1. Het archief van de onderzoekscommissie wordt na afloop van de werkzaamheden van de commissie overgebracht naar het archief van het ministerie van Defensie, Defensie Materieel Organisatie, Joint Informatievoorziening Commando, afdeling Informatiebeheer.
2. Het beheer vindt plaats met inachtneming van de vigerende archiefwet en -regelgeving en door de onderzoekscommissie in haar protocol aangegeven vertrouwelijkheid, waarover de onderzoekscommissie nadere afspraken maakt met het ministerie van Defensie, Defensie Materieel Organisatie, Joint Informatievoorziening Commando, afdeling Informatiebeheer.
3. De verplichtingen ter zake opslag, verwerking en vernietiging van gerubriceerde of gemerkte informatie worden in een separaat protocol vastgelegd.

Artikel 13 Inwerkingtreding

Dit besluit treedt in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van de Staatscourant, waarin het wordt geplaatst en werkt terug tot en met 1 april 2022.

Artikel 14 Citeertitel

Dit besluit wordt aangehaald als: Instellingsbesluit Commissie van onderzoek LIMC.

Dit besluit zal met de toelichting in de Staatscourant worden geplaatst en in afschrift worden gezonden aan betrokkenen.

's-Gravenhage, 1 juli 2022

DE MINISTER VAN DEFENSIE,

drs. K.H. Ollongren

> Retouradres Postbus 20701 2500 ES Den Haag

de Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Bezuidenhoutseweg 67
2594 AC Den Haag

Ministerie van Defensie

Doc 9

Datum 1 juli 2022
Betreft Instelling Commissie van onderzoek LIMC

Ministerie van Defensie

Plein 4
MPC 58 B
Postbus 20701
2500 ES Den Haag
www.defensie.nl

Op 1 februari jl. heb ik de Kamer geïnformeerd (Kamerstuk 32 761, nr. 207) over mijn besluit tot het instellen van een tijdelijke onafhankelijke onderzoekscommissie naar het *Land Information Manoeuvre Centre* (LIMC) conform motie Belhaj c.s. (Kamerstuk 32 761, nr. 186). Hierbij bericht ik u dat ik dhr. mr. Harm Brouwer (voormalig voorzitter CTIVD) bereid heb gevonden deze commissie van onderzoek voor te zitten. Hij heeft vervolgens naar eigen inzicht de overige leden hiervan aangewezen. De commissie bestaat naast de voorzitter uit de volgende leden:

Mw. bgen. b.d. Leanne van den Hoek (voormalig commandant Divisie Facilitair en Logistiek van het Defensie Ondersteuningscommando, DOSCO)
Mw. mr. drs. Helen Hukshorn (oprichter en directeur van Hooghiemstra & Partners)
Dhr. Aad Meijboom (voormalig korpschef Rotterdam-Rijnmond en voormalig lid van de CTIVD)

De commissie richt zich op de besluitvorming rond zowel de oprichting als de uitvoering van de taken van het LIMC en de lessen die daar voor de toekomst uit te trekken zijn. Ter informatie doe ik u hierbij het instellingbesluit van de Commissie toekomen dat in de Staatscourant wordt gepubliceerd. Vooruitlopend hierop hebben de leden al voorbereidende werkzaamheden verricht.

In mijn brief van 1 februari ging ik uit van het streven om het rapport voor de zomer aan uw Kamer aan te bieden. De commissie heeft echter laten weten er naar te streven het eindrapport eind oktober 2022 op te leveren. Nadat ik dit heb ontvangen, stuur ik het eindrapport zo snel mogelijk met mijn appreciatie naar de Kamer. Ook ontvangt u dan de beleidsvisie Informatiegestuurd Optreden (IGO) waarin de aanbevelingen van het onderzoek dan al zijn verwerkt.

Onze referentie
BS2022014726

Bijlage(n)
1

Mijn ambtsvoorganger heeft toegezegd dat u voor 1 juli de rapporten ontvangt van een extern AVG-onderzoek bij Defensie en van het interne programma naar de mogelijkheden en beperkingen van oefenen en gereedstelling in de informatieomgeving (Kamerstuk 32 761, nr. 203). Met de voltooiing van het rapport over het interne programma wacht Defensie op de conclusies van de commissie Brouwer. Het externe AVG-onderzoek bevindt zich in de afrondende fase en zal ik naar uw Kamer sturen zodra het definitieve onderzoek aan Defensie is aangeboden. Naar verwachting gebeurt dat in de komende weken.

DE MINISTER VAN DEFENSIE

drs. K.H. Ollongren

Onderzoeksprotocol commissie LIMC

Dit protocol is een nadere uitwerking van artikel 7, 8 en 12 van de Regeling houdende instelling van de Commissie van onderzoek LIMC (verder te noemen 'de regeling', Stcrt. BS2022014726, 24 juni 2022).

Artikel 1. Medewerking

1. De commissie is bevoegd zich voor het inwinnen van inlichtingen rechtstreeks te wenden tot personen en instellingen en hen te verzoeken die medewerking te verlenen die redelijkerwijs nodig is voor de uitvoering van het onderzoek.
2. Ambtenaren van het Ministerie van Defensie zijn op grond van artikel 8 van de regeling verplicht de commissie de verlangde medewerking te verlenen die redelijkerwijs nodig is voor de uitvoering van het onderzoek, in ieder geval voor zover deze samenhangt met hun ambtelijke taak.
3. Op grond van artikel 8 van de regeling verleent het Ministerie van Defensie de commissie de verlangde medewerking en toegang tot alle informatie die zij nodig heeft.

Artikel 2. Vertrouwelijkheid

1. De commissie is op grond van artikel 2:5 van de Algemene wet bestuursrecht verplicht tot geheimhouding van informatie waarvan zij het vertrouwelijke karakter kent of redelijkerwijs moet vermoeden, behoudens voor zover enig wettelijk voorschrift de commissie tot mededeling verplicht of uit haar taak de noodzaak tot mededeling voortvloeit. De commissie wijst haar secretariaat hierop.
2. Bij het ter beschikking stellen van informatie en gegevens aan de commissie, wordt vermeld of daarop een bijzonder geheimhoudingsregime berust.
3. De informatie die aan de onderzoekscommissie wordt verstrekt tijdens het onderzoek, wordt vertrouwelijk behandeld en wordt uitsluitend gebruikt voor de doeleinden van het onderzoek.
4. Het Ministerie van Defensie houdt een overzicht bij van de door haar verstrekte of ter inzage gegeven informatie, inbegrepen het eventueel van toepassing zijnde geheimhoudingsregime.
5. Na afloop van haar werkzaamheden draagt de commissie haar archief over aan het archief van het Ministerie van Defensie, Defensie Materieel Organisatie, Joint Informatievoorziening Commando, afdeling Informatiebeheer.
6. Onderdeel van het archief is een fysiek document met daarin de koppeling tussen de namen van respondenten en de geanonimiseerde gespreksverslagen. Dit document wordt verzegeld.
7. Het beheer vindt plaats met inachtneming van de vigerende archiefwet en -regelgeving en door de onderzoekscommissie in dit protocol aangegeven vertrouwelijkheid. Bij informatieverzoeken heeft de commissie LIMC de volgende afspraken gemaakt met het ministerie van Defensie:

- Informatieverzoek vanuit de bron – BSG¹ of Onderzoekscommissie LIMC – informatie wordt verstrekt
- Informatieverzoek intern Defensie – geen BSG of Onderzoekscommissie LIMC – altijd terug naar de bron
- Informatieverzoek extern Defensie – via WOB functionaris Defensie

Na beëindiging van de werkzaamheden van de onderzoekscommissie worden informatieverzoeken en toestemming tot inzage van (gespreks)verslagen belegd bij de Secretaris-Generaal van het ministerie van Defensie.

Artikel 3. Informatieverzoeken bevattende persoonsgegevens

1. Teneinde de onderzoeksopdracht te kunnen uitvoeren, vraagt de commissie bij betrokken instanties documenten op die persoonsgegevens kunnen bevatten. Te denken valt aan correspondentie en notulen waarin namen van personeelsleden en andere betrokkenen zichtbaar zijn.
2. Er worden niet meer persoonsgegevens verzameld bij het uitvoeren van onderzoek dan noodzakelijk is voor het onderzoek.
3. Persoonsgegevens worden niet voor andere doelen verwerkt dan de doelstelling of doelstellingen van het onderzoek waarvoor deze zijn verzameld.
4. Persoonsgegevens worden niet langer dan noodzakelijk in identificeerbare vorm verwerkt voor het onderzoek. Persoonsgegevens zijn in ieder geval uit het rapport verwijderd voordat een conceptrapport aan de minister van Defensie vertrouwelijk ter inzage wordt voorgelegd.

Artikel 4. Openbaarmaking bevindingen

1. De commissie doet tijdens het onderzoek geen inhoudelijke mededelingen over het onderzoek.
2. De commissie maakt haar bevindingen openbaar in een (eind)rapport.
3. In het openbare rapport van de commissie worden, met uitzondering van de namen van bewindspersonen, geen persoonsnamen of andere persoonsgegevens opgenomen, tenzij de ondubbelzinnige toestemming van de respondent hiervoor is verkregen.
4. In het openbare rapport van de commissie worden namen van rechtspersonen (bedrijven, bestuursorganen, e.d.) wel vermeld.
5. De Wet openbaarheid bestuur (Wob), vanaf 1 mei 2022 vervangen door de Wet open overheid (Woo), is niet van toepassing op externe onderzoekscommissies. Eventueel aan de commissie gerichte Wob- of Woo-verzoeken zullen om die reden worden afgewezen.²

¹ Bureau Secretaris-Generaal

² Alleen bij of krachtens formele wet ingestelde adviesorganen zoals de SER, de Gezondheidsraad, de Raad voor Cultuur of de Raad voor de Leefomgeving zijn a-orgaan en dus bestuursorgaan. Dit volgt uit jurisprudentie en literatuur, alsmede uit de Kaderwet Adviescolleges. Zie bv. ABRvS 19 maart 2003, JB 2003, 109, ECLI:NL:RVS:AF6023; ABRvS 4 augustus 2010, JB 2010/206; ABRvS 26 november 2003, JB 2004/45 (Raad voor Cultuur). Zie ook van Wijk/Konijnenbelt, Hoofdstukken van bestuursrecht, 2014, H4, § 3 pag. 90, Van Kreveld en Van der Veen 2004, Monografieën Awb, pag. 110. Tevens SDU commentaar H 1 Awb, Claassen, M.H.P. Zie ook Bv. ABRvS 10 maart 2000, ECLI:NL:RVS:2000:AA5332

Artikel 5. Databeveiliging

1. Het secretariaat van de commissie huist zich op het ministerie van Defensie, Kalvermarkt 32, 2511 CB Den Haag.
2. Alle bij het onderzoek betrokken onderzoekers en medewerkers ondertekenen een geheimhoudingsverklaring.
3. Voor toegang tot vertrouwelijke informatie draagt het ministerie van Defensie zorg voor een beveiligde digitale omgeving.
4. Teneinde de onderzoeksinformatie van de commissie volledig gescheiden te houden:
 - a. Werkt het secretariaat op een eigen netwerkschijf en Sharepoint waartoe medewerkers van het ministerie van Defensie die geen onderdeel uitmaken van de commissie of het secretariaat geen toegang hebben. De secretaris bepaalt wie toegang krijgen tot deze netwerkschijf.
 - b. Worden fysieke documenten en usb-sticks die door derden aan de commissie zijn verstrekt bewaard in een kluis waarvan alleen de secretaris en adjunct een sleutel hebben.
 - c. Worden poststukken die geadresseerd zijn aan de commissie onverwijld aan de secretaris verstrekt.
 - d. Wordt informatie die derde partijen aan de commissie verstrekken aangeleverd via een beveiligde bestandenpostbus waartoe alleen de secretaris en adjunct van de commissie toegang hebben, dan wel wordt de informatie op een usb-stick aangeleverd aan de secretaris van de commissie.

Artikel 6. Uitnodiging voor gesprek

1. Naast oriënterende contacten van de commissie ter voorbereiding op onderzoeksactiviteiten, kan de commissie personen uitnodigen voor een gesprek. De uitnodiging is persoonlijk en geldt uitsluitend voor de uitgenodigde.
2. Aan uitgenodigde personen wordt voorafgaand aan het gesprek meegedeeld waarover het gesprek zal gaan.
3. Aan de uitgenodigde personen worden voorafgaand aan het gesprek een exemplaar van de Instellingsregeling en het Onderzoeksprotocol toegestuurd.
4. Het voeren van het gesprek geschiedt door (leden van) de commissie of namens de commissie door leden van het secretariaat.
5. Van het gesprek worden ten behoeve van de verslaglegging in voorkomende gevallen geluidsopnamen gemaakt, tenzij de betrokkene daartegen bezwaar heeft. De geluidsopname van het gesprek wordt binnen zes maanden na de verschijning van het onderzoeksrapport vernietigd.

Artikel 7. Verslaglegging, hoor- en wederhoor

1. Van het gesprek met de commissie of leden van het secretariaat wordt een conceptverslag gemaakt dat slechts wordt gebruikt als informatie voor het onderzoek.

2. Het conceptverslag wordt voorgelegd aan betrokkene voor aanvullingen en verbeteringen. Betrokkene kan binnen tien werkdagen wijzigingsvoorstellen doen voor zover deze betrekking hebben op de eigen inbreng.
3. Indien de wijzigingsvoorstellen niet worden overgenomen worden deze als bijlage bij het verslag gevoegd.
4. Betrokkene tekent de eindversie van het verslag voor akkoord en zendt deze naar de commissie.
5. De secretaris van de commissie stelt het gespreksverslag vast.
6. Betrokkene ontvangt een exemplaar van het vastgestelde verslag.
7. Mocht de commissie citaten willen gebruiken uit gesprekken, dan worden deze citaten met de daarbij horende context, met een verplichting tot geheimhouding, ter autorisatie voorgelegd aan de geïnterviewde die binnen vijf werkdagen hierop reageert.
8. In het onderzoeksrapport worden geen namen van personen genoemd, tenzij hiervoor toestemming is verleend door de persoon die de informatie heeft verstrekt.
9. a) Indien de Commissie het nodig acht in haar rapport te specificeren over welke actor binnen een organisatie zij het heeft, dan duidt de Commissie medewerkers van organisaties in haar eindrapport uitsluitend aan met hun functienaam.
9. b) Indien een unieke functienaam van de medewerker direct herleidbaar is naar een persoon, kan de commissie in het kader van inbreuk op persoonlijke levenssfeer de keuze maken om generieke functie aanduiding te gebruiken. Voor medewerkers die vanwege hun functie in de openbaarheid treden kan de afweging anders uitvallen.

Artikel 8. Hoor en wederhoor eindrapport

1. Voor de vaststelling van het eindrapport legt de commissie, met een verplichting tot geheimhouding, haar conceptbevindingen voor aan haar opdrachtgever de minister van Defensie. De commissie geeft de minister de gelegenheid om binnen een termijn van vijf werkdagen de bevindingen in het eindrapport op feitelijkheid te toetsen en daarop eventueel correcties voor te stellen.
2. De commissie laat weten welke reacties niet of niet volledig kunnen worden overgenomen. Een en ander wordt gemotiveerd door de commissie vermeld in haar verantwoording bij het eindrapport.
3. De Commissie kan ervoor kiezen om het conceptrapport te laten tegenlezen door personen die de commissie daarvoor zelf benaderd.

Artikel 9. Verantwoording

De commissie legt verantwoording af over de uitvoering van haar onderzoek, waaronder de medewerking van de betrokken personen en instanties, in (een bijlage bij) het eindrapport.

Artikel 10. Openbaarmaking eindrapport

1. Uiterlijk drie werkdagen voorafgaand aan de openbaarmaking van het eindrapport, stelt de voorzitter van de commissie aan de opdrachtgever vijf exemplaren van het volledige rapport onder embargo beschikbaar. Voor de ontvangst wordt een geheimhoudingsverklaring getekend.

2. De betrokkenen genoemd in artikel 7 en 8 ontvangen uiterlijk één week voorafgaand aan de publicatie bericht over de datum en het tijdstip van publicatie. Betrokkenen ontvangen twee uur voorafgaande aan publicatie onder embargo een digitale versie van het onderzoeksrapport.

3. Het eindrapport verschijnt in gedrukte versie en in digitale vorm. Vanaf het moment van publicatie is het onderzoeksrapport raadpleegbaar op de website van het ministerie van Defensie.

Koninklijke Landmacht

C-LAS *gepenstend 15/6*

d.t.v. PC-LAS

Ministerie van Defensie

**Plaatsvervangend
Commandant
Landstrijdkrachten**
Kromhoutkazerne
Herculeslaan 1
MPC 55 A
Postbus 90004
3509AA Utrecht
www.landmacht.nl

Contactpersoon

Stoff Integratie Procesborging

@mindef.nl

memo

Vaststellen startnotitie (v1.0) LvM.20-01 'Oprichten Wapen Informatiemanoeuvre'

Bijgaand bied ik u versie 1.0 van de startnotitie voor project LvM.20-01 'Oprichten Wapen Informatiemanoeuvre' aan.

Project LvM.20-01 behelst het uitwerken van de wijze waarop de door C-LAS uitgesproken intentie om het nieuwe Wapen Informatiemanoeuvre op te richten kan worden geïmplementeerd. Het Wapen 'Informatiemanoeuvre' zal gaan bestaan uit twee unieke korpsen, te weten: korps 'Inlichtingen & Veiligheid' en korps 'Communicatie & Interactie'. Daarnaast richt het project zich ook op een pragmatische herziening van de verbanden binnen het Wapen der Cavalerie. Hierbij zijn de synchronisatie van de verschillende deelprojecten en zorgvuldigheid richting het betrokken personeel belangrijke succesfactoren.

De startnotitie is op 21 april 2020 behandeld in de Programmaraad (PR). De PR stemt in met vaststelling van de startnotitie, onder voorwaarde dat de projectleider niet alleen de betrokken functies inzichtelijk maakt, maar ook de wensen van het betrokken personeel. Daarnaast wordt ook hoofd dienstvak MPSD betrokken als stakeholder vanwege mogelijke consequenties voor het loopbaanspoor C&E binnen de MPSD.

Ik verzoek u de startnotitie vast te stellen door dit memo te paraferen.

*Directeur Kennis en Ontwikkeling
Tevens Voorzitter Programmaraad*

Datum

10 juni 2020

Onze referentie

CLAS2020005568

Bijlagen

Startnotitie (v1.0) LvM.20-01
Oprichten Wapen
Informatiemanoeuvre

*Bij beantwoording, datum,
onze referentie en onderwerp
vermelden.*

Koninklijke Landmacht

GEDERUBRICEERD

STARTNOTITIE

Oprichten Wapen Informatiemanoeuvre
LvM.20-01

Status
Versie

Definitief
1.0

GEDERUBRICEERD

GEDERUBRICEERD

Datasheet

Opdrachtgever:	C-LAS
Projectleider:	
Ondersteuning:	AI
URD Traject:	NEE
Project SWR:	

Brondocumenten / refertes

	Document	Versie	Datum
01	Verslag sessie Oprichten Wapen IM	20200218	20200218
02			
03			

Versiebeheer

Versie	Datum	Opmerkingen	Auteur
0.1	31-03-2020	Versie voor initieel commentaar	
0.2	1-04-2020	Comments , , en verwerkt	
0.3	6-04-2020	Commentaar	
0.4	7-04-2020	Versie tbv staffing (voorb PR 21-04)	
0.5	15-04-2020	Versie tbv Programmaraad	
1.0	21-04-2020	Baseline versie t.b.v. vaststelling C-LAS	

GEDERUBRICEERD

1. Achtergrond

1.1. Algemeen

De Koninklijke Landmacht heeft de afgelopen jaren onder invloed van diverse interne en externe ontwikkelingen een enorme verandering doorgemaakt. Specialisaties zijn hierbij steeds belangrijker geworden en diverse specifieke werkgebieden zijn gefunctionaliseerd. Daarnaast¹ is het belang toegenomen om effectief te kunnen optreden in de zogeheten informatieomgeving die bestaat uit de fysieke, virtuele, en de cognitieve dimensie. In deze dimensies manifesteert de Landmacht zich op twee manieren.

Allereerst bevat de informatieomgeving fysieke, virtuele en cognitieve informatie die de sleutel is voor 'understanding': het doorzien van (naderende) crises en inzicht in mogelijke militaire bijdragen. Het inlichtingenproces staat in deze fase centraal. Dit cruciale proces vergt een specialisme dat wordt geborgd in de oprichting van een **korps Inlichtingen en Veiligheid (Intelligence & Security)**.

Ten tweede kunnen op basis van 'understanding' en na besluitvorming in alle dimensies van de operationele omgeving activiteiten, acties en operaties ondernomen worden. De Landmacht gaat de activiteiten in de cognitieve dimensie verder uitbouwen. Niet-lethale activiteiten staan hierin centraal. Deze activiteiten krijgen – op dit moment² - verder vorm in een **korps Communicatie en Interactie (Communication & Engagement)**.

Hoewel bovenstaande ontwikkelingen al langer spelen en veel professionele en betrokken mensen werkzaam zijn in de werkgebieden, bestaat naast de noodzaak voor conceptuele en organisatorische inbedding ook behoefte aan een 'bindende' verankering; er is nog geen 'eigen' wapen. De roep hierom is de laatste jaren groter geworden, veelal gedreven door de gedachte dat het vooral een vorm van erkenning is voor de vakgebieden, alsmede invulling geeft aan veteranenzorg en begeleiding. De twee op te richten korpsen gaan dan ook samen het **Wapen van Informatiemanoeuvre (Information Manoeuvre)**.

Kanttekening bij bovenstaande is dat veel van het (toekomstige C&I/C&E) personeel nu ingedeeld is bij het Wapen der Cavalerie. Bij het oprichten van het nieuwe wapen Informatiemanoeuvre zal derhalve ook gekeken moeten worden naar de consequenties voor de Cavalerie. Ook andere dienstvakken of wapens zullen consequenties ervaren. Een voorbeeld hiervan is dienstvak der Intendance, nu regiment B&T. Immers, nu worden de nieuwe reservisten specifieke deskundigheid (RSD), werkzaam bij en vanuit het 1 CMICO, ingedeeld bij dit dienstvak, echter afhankelijk van hun specialisme gaat dit (mogelijk) ook veranderen.

1.2. Specifiek

C-LAS heeft de intentie uitgesproken om het nieuwe Wapen Informatiemanoeuvre op te richten en laat nu uitwerken hoe dit kan worden geïmplementeerd. Dit nieuwe Wapen Informatiemanoeuvre zal gaan bestaan uit twee unieke Korpsen. Hij heeft hierbij aangegeven dat synchronisatie van de verschillende deelprojecten en zorgvuldigheid richting personeel belangrijke succesfactoren zijn. C-LAS wil dit alles in de 2^e helft van dit jaar afronden met een gepaste ceremonie.

2. Benefits Project

De primaire benefit van dit project is de realisatie van een 'eigen' wapen en onderliggende Korpsen voor de vakgebieden Inlichtingen & Veiligheid en Communication & Engagement. Al lange tijd betreft het hier specialisaties met mogelijkheden in alle stadia van de loopbaan, maar zonder een eigen 'identiteit'. Dit project is dan ook de erkenning en inherent herkenning van deze vakgebieden in de breedste zin.

¹ Naast de klassieke omgevingen/domijnen: land, Lucht, zee en ruimte.

² Vooralsnog vallen de elektromagnetische en cyber activiteiten (en capaciteiten) niet onder het bereik van deze startnotitie.

Een tweede benefit is een pragmatische herziening van de verbanden binnen het Wapen der Cavalerie, waarbij waarden behouden blijven.

3. Opdracht (aan de PL)

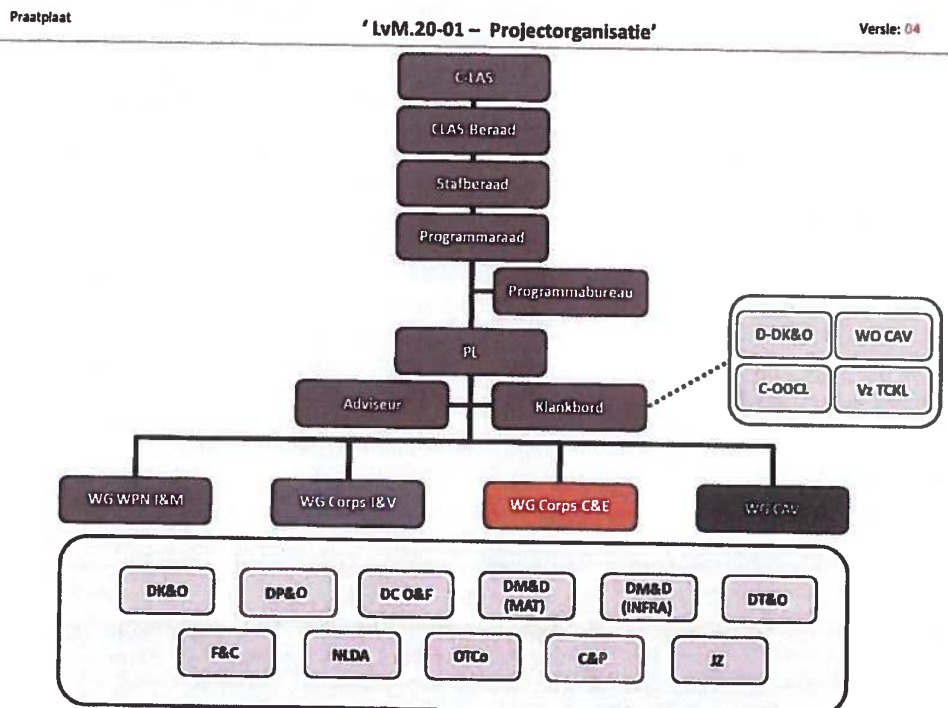
- Op- en inrichten van het (nieuwe) Wapen Informationmanoeuvre.
- Op- en inrichten van het Korps Inlichten & Veiligheid.
- Op- en inrichten van het Korps Communication & Engagement.
- Herschikken van een aantal traditionele KL verbanden binnen het Wapen der Cavalerie.

4. Projectorganisatie

4.1. Algemeen

- Voor dit project geldt:
 - Voor (de regie op) het integrale project wordt gewerkt met een projectteam (PT), bestaande uit:
 - Projectleider: [Redacted]
 - Secretaris: TBD
 - Adviseur: [Redacted]
 - PT wordt ondersteund door het Programmabureau (PB).
 - De Programmaraad (PR) zal optreden als *default* stuurgroep.
 - De PL heeft de mogelijkheid een klankbordgroep in te richten waarin verdere afstemming kan plaats vinden als het gaat om de (detail)uitwerking van en de samenhang tussen de intensiveringen.

4.2. Schematisch Overzicht

4.3. Toelichting:

- PL is primair aanspreekpunt voor C-LAS, het Programmabureau en de Programmaberaad.
- Werkgroepen/deelprojectteams (WG/DPT) zijn niet limitatief. Indien gewenst/noodzakelijk kunnen andere teams geformeerd worden.
- Specialisten zijn niet limitatief, maar zijn/worden gekoppeld aan de DCTMPFI-analyse.

4.4. Stakeholder(s)

Op voorhand zijn onderstaande Stakeholders gedefinieerd.

PL dient als onderdeel van zijn analyse te bepalen op welke manier de stakeholders betrokken/of geïnformeerd dienen te worden.

Stakeholders	Belang
Intern CLAS	
C-LAS	Opdrachtgever
Vz TCKL	Adviseur voor de PL en verantwoordelijk voor het toetsen van bepaalde voorstellen en/of concepten aan de vigerende besluiten en aanwijzingen op het gebeid van tradities binnen het CLAS.
C-JISTARC	HDE van het JISTARC waar het gros van het I&V-veld is gesitueerd. HDE is tevens voorzitter PAR I&V.
C-1 CMICO	HDE de eenheid die in dedicated en designated C&E-capaciteiten voorziet voor de Krijgsmacht. Tevens beheerde van het vigerende RSD-bestand.
C-OTCo	In alle gevallen is er sprake van algemene en/of specifieke opleidingen. PL zal in overleg met zowel OCTO als betrokken eenheden bezien of alles geborgd is.
C-OOCL	C-OOCL is HDE van meerder eenheden die direct betrokken zijn in dit project. C-OOCL zal zitting nemen in de klankbordgroep.
D-DK&O	D-DK&O staat aan het hoofd van de directie die zich richt op de doorontwikkeling van de landmacht, en specifiek ook werkt aan de <i>visie Information Manoeuvre</i> .
Wapenoudste Cavalerie	Nauw betrokken bij (deel)opdracht herinrichting Wapen Der Cavalerie
Wapenoudste B&T	Op dit moment geldt als <i>default</i> dat nieuwe reservisten bij het CMICO worden ingedeeld bij het regiment B&T. Een deel van dit bestand zal (mogelijk) worden overgezet naar het wapen IM.
Hoofd dienstvak MPSD	In 2009 is <i>Communication & Engagement (PSYOPS)</i> als specifiek loopbaanspoor opgenomen binnen de Militair Psychologische Dienst (MPSD).
DMC	Het DMC zal regelmatig of op verzoek door de PL geïnformeerd en betrokken worden.
Extern CLAS	
Chef Militaire Huis	Er loopt een verzoek voor de formele naamgeving van de Corpsen. Een mogelijkheid is dat de naam van de (kroon)prinses gebruikt mag worden. Dit wordt nu verder bezien
C-MIVD	Groot bestand aan personeel, dat toekomstig is ingedeeld bij Corps I&V, is hier werkzaam.

5. Beperkingen, afbakening, richtlijnen en randvoorwaarden

5.1. Werkwijze

- a. Algemeen
 - De PL en de projectteams maken gebruik van de beschikbaar gestelde digitale projectomgeving (SWR).
Dit maakt een adequate ondersteuning en efficiënte procesgang mogelijk.
 - Het project (en de deelprojecten) wordt conform de PRINCE2® methodiek uitgevoerd. Indien gewenst kan worden voorzien in training op dit vlak.
 - De PL maken gebruik van de door AI (Sie Borging) ter beschikking gestelde formats. Deze zijn te vinden via de SWR Programma's en Projecten CLAS.
(Link: [\[REDACTED\]](#))
 - PL is verantwoordelijk voor het juist en volledig gebruik van de 'projectcontrols'. Deze controls bestaan onder andere uit het bijhouden van een logboek, risico-register en issue-register.
- b. PL rapporteert frequent of op verzoek (format vrij) aan het PB over de voortgang van het project. In voorkomend geval kan Vz-PB vragen om een uitgebreide(re) SITREP in de PR zelf.
- c. Per fase (overgang) zullen additionele / nieuwe deliverables besproken worden. Het PB ondersteunt, door tussenkomst van de clustercoördinator, de PL in het opmaken en samenstellen van de vereiste producten.
- d. In geval van een issue escaleert de PL dit via Vz Programmabureau.

5.2. Fasering

- a. Voor dit project geldt in de basis onderstaande fasering.
 - Fase 01 – Initiatiefase
 - Doel: Oriënteren op de voorgeschiedenis en vigerende opdracht van dit project.
 - In deze fase dient de PL een zelfdragend PID uit te werken dat voldoende 'houvast' biedt.
 - Fase 02 – Onderzoek
 - Doel: Onderzoeken en uitwerken van alle DCTOMPFI-aspecten die moeten worden geadresseerd als onderdeel van dit project.
 - Fase 03 – Realisatiefase
 - Doel: Het feitelijk implementeren van de gewenste situatie/organisatie.
 - In deze fase dient ook, in afstemming met C-LAS, de ceremonie plaats te vinden waar de oprichting 'fysiek' en met gepast ceremonieel plaats vindt.
 - Fase 04 – Afsluiting
 - Doel: Het gecontroleerd afsluiten van het project.
 - Conform procedure wordt in deze fase een beschouwing gemaakt van de wijze waarop het project is verlopen, in hoeverre alle doelstellingen zijn gerealiseerd en welke *deliverables* er mogelijk nog zijn.
 - Met de formele afsluiting van het project kan (in principe) de PL decharge verleend worden

5.3. Algemeen

- a. Voor dit project zijn GEEN additionele financiële middelen beschikbaar.
- b. In de volgende paragrafen staan richtlijnen en/of aanwijzingen vermeld voor specifieke gebieden. Tijdens de behandeling van dit document (of uiterlijk in de initiatiefase) zal de PL geïntroduceerd worden bij de verschillende aanspreekpunten.
- c. PL dient te bezien welke consequenties het oprichten van een nieuw wapen heeft op bestaande (doctrinaire) publicaties.

5.4. Personeel en organisatie [P&O]

- a. ST CLAS | DP&O | Clustercoördinator (in PB) is het primaire aanspreekpunt met betrekking tot het inrichten/aanpassen van (bestaande) formatie.
- b. PL dient inzichtelijk te maken welke functies en daarbij betrokken personeel deel gaan uitmaken van het wapen I&M, specifiek de Korpsen I&V en C&E.

- c. PL dient inzichtelijk te maken hoe aan specifieke (traditie)functies invulling wordt gegeven.

5.5. Materieel [M&D]

- ST CLAS | DM&D | Clustercoördinator (in PB) is het primaire aanspreekpunt met betrekking tot het voorzien in het vereiste materieel en C4I-middelen.
- Met betrekking tot materieel gelden onderstaande richtlijnen/uitgangspunten.
 - Er is NIET voorzien in specifiek materieel voor dit project.
 - Echter, er dienen wel (mogelijk) specifieke uitrustingsstukken, uniformen e.d. verworven te worden. PL dient de kosten hiervan inzichtelijk te maken en te bezien op elke manier deze gefinancierd kunnen worden.

5.6. Infrastructuur [M&D]

- ST CLAS DM&D | H-VMB is primair aanspreekpunt met betrekking tot het voorzien in de vereiste infrastructuur en/of structurele aanpassingen.
- Het project voorziet niet in *dedicated* additionele infrastructurele randvoorwaarden.
- De PL dient inzichtelijk te maken welke behoeftes er eventueel voortkomen uit dit project en op welke wijze deze eventueel gefaciliteerd kunnen worden.
Op voorhand geldt dat er geen sprake mag zijn van een verdringingseffect op infrastructuur benodigd voor het reguliere operationeel optreden. tussen eventuele interim en structurele oplossingen.

5.7. Financieel [F&C]

- ST CLAS | F&C | H-PROJN is primair aanspreekpunt voor vragen omtrent de financiële reeksen voor dit mandaat.
- PL dient inzichtelijk te maken welke budgetten er (na oprichting) structureel benodigd zijn en op welke wijze deze gefaciliteerd worden (binnen bestaande kaders).
- PL dient tevens te bezien wat de consequenties zijn voor bestaande budgetten en planning op basis van de herinrichting van het Wapen der Cavalerie.

5.8. Communicatie [Sectie Communicatie]

Om het doel en het belang van het project te benadrukken draagt de PL, in nauwe samenwerking met sectie communicatie staf CLAS, zorg voor een communicatieplan.

6. Aannames

Voor dit project zijn op voorhand geen aannames gedaan.

Indien gedurende de projectvoering aannames gedaan moeten worden, registreert de PL deze conform de voorgeschreven methodiek.

Onderwerp	Aanname
Geen	

7. Onderkende risico's voor het programma (CLAS)

CLAS acht dit project als haalbaar en realiseerbaar met de navolgende aandachtspunten: haven van balans tussen realisatie en personele vulling, realisatietermijn en infrastructuur.

Risico	Maatregel
Personeel nu werkzaam op een functie die ge-earmarked wordt voor het nieuwe wapen, maar niet wil overstappen naar een ander wapen.	Het opstellen van een transitiebeleid voor zowel I&V als C&E.

8. Relaties met andere projecten

Hieronder volgt de initiële lijst van relaties met andere projecten. In fase 1 wordt onderstaande lijst gevalideerd en in voorkomend geval bijgewerkt.

Projectnaam	Kruisverband
Herinrichten RSD-bestand	Onderdeel van dit project is het al specifiek koppelen van een deel van het bestaande bestand aan respectievelijk het JISTARC en 1 CMICO.
Studie Securityketen CLAS	Onder regie van S&P voert de afdeling BC an DT&O een studie uit met betrekking tot verbeteringen en (Mogelijke) versterkingen binnen de securityketen CLAS. Rapport zal meerdere EM'n bieden.

9. Tijdslijn (globaal)

TIJDLIJN	Fase ³	Activiteit / Documenten
Q2-2020	01	Startnotitie (mandaat <i>light</i>)
Q2-2020	02	Opstellen Plan van aanpak (PID) (APR-20)
Q2-2020	03	Bevindingen (rapport) onderzoek (JUL 2020)
Q2-2020	03	Inrichten 'uitkomsten onderzoek' (afstemmen op d.d. ceremonie)
Q3-2020	03	Ceremonie (SEP-2020)
Q4-2020	04	PER Lvm.20-01 (Integraal)

³ Fasering correspondeert met fasering uit paragraaf 5.2.

Bijlage 1 | CHECKLIST

Let op: *Current Checklist* staat in de SWR.

d.d. 20200401					
DCI OMPFI - actiepuntenlijst					
STATUS	EVENT	NR	ACTIEPUNT	UPDATE	ACTIEHOUDE
25%	Personeel	1	Vaststellen welke entiteiten/functies komen te vallen onder het Corps I&V	Intueel advies dztv C-JISTARC: o KL I&V lie binnen MIVD o Staven Nato EU, bilat, G2 IGNC, I&V binnen Brigs, Bats, o I&V functie binnen 1CMI o I&V binnen JISTARC o 105 humintde, 106 Inlnclde, 108 tech exploitatie cie, 109 OSINT cie, DIVI o 102 EOVCie blijft Vbodd, 107 RPV bt blijft Art	PL Corps I&V
25%	Personeel	2	Vaststellen welke entiteiten/functies komen te vallen onder het Corps C&E	Intueel advies dztv C-1 CMICD o 1 cmi o Comm sies o C&E IGNC	PL Corps C&E
Nieuw	C&E	3	Vaststellen ceremoniele rollen - Wapenoudste - Corpscommandant I&V - Corpsadjutant I&V - Corpscommandant C&E - Corpsadjutant C&E		PL iom C LAS
Nieuw	Doctrine	4	Vaststellen welke publicaties met prio moeten worden aangepast		S&P
	Personeel	5	Formeel vaststellen PAR I&V (incl functionarissen)	Nu: Kol Jos Brouns	PL
	Personeel	6	Formeel vaststellen PAR C&E (incl functionarissen)	Nu: Frank v Boomeer	PL
	Personeel	7	Vaststellen functietoewijzer(s)	Info via Kol Kuipers	PL
75%	Personeel	8	Aanmaken labeling in P-soft	Ozv DP&O Maj Kappe in principe in 1/2 dgn gerealiseerd na 'GO'	PL
50%	Trn & Opl	9	Formeel vaststellen basis-opleding OFF I&V		
50%	Trn & Opl	10	Formeel vaststellen basis-opleding OO I&V		
50%	Trn & Opl	11	Formeel vaststellen vakopleidingen I&V		
50%	Trn & Opl	12	Formeel vaststellen basis-opleding OFF C&E		
50%	Trn & Opl	13	Formeel vaststellen basis-opleding OO C&E		
50%	Trn & Opl	14	Formeel vaststellen vakopleidingen C&E		
Nieuw	Personeel	15	Vaststellen traditiebeleid tbv I&V		
Nieuw	Personeel	16	Vaststellen traditiebeleid tbv C&E		
25%	Organisatie	17	Vaststellen scope / herinrichting Wapen der Cavelerie, incl implementatieplan	- Samenvoegen (en overdragen tradities) van 3 regimenten HPA, HVS, HPVO tot 1 nieuw regiment Huzaren Prins Frederik Hendrik - Regiment HvBoreel: loslaten functionarissen C&E, I&V overdragen C&E en Tankeskadron 414 PrBat aan nieuwe regiment HPPFH, overnemen traditie 1 Pantserwagenskadron van tankeskadron 414 PrBat louter verkenningselementen: —	PL iom WO CAV (Genn v Keulen)
Nieuw	doctrine	18	Opstellen Strategic Narrative		PL iom Kankbord?
50%	Doctrine	19	Visie IGO (BRON)		S&P
Nieuw	Materieel	20	Ceremoniele tenuen e.o.	Eerste ramingen zijn al beschikbaar (Zie SWR map IM)	C&P
Nieuw	Finance	21	Ontwechting budget tbv beide Corpsen en het Wapen	lom F&C	PL
Nieuw	Organisatie	22	Oprichtingsceremonie		PL
Nieuw	Infra	23	Traditieruimtes e.d.	HC t Harde aanpassen: budget nodig en labeling HC aanbrengen.	PL iom Korpsen

Koninklijke Landmacht

RAPPORT

Oprichten Wapen van de Informatiemanoeuvre en
herschikking traditiebestel Wapen der Cavalerie

LvM.20-01

Landmacht van Morgen

Datum	8 september 2020
Status	Definitief
Versie	1.0

GEDERUBRICEERD

Datasheet

Opdrachtgever:	C-LAS, [REDACTED]
Clustervoorzitter:	Afdeling AI, [REDACTED]
Projectleider:	[REDACTED]
URD Traject:	NEE
Documentlocatie:	[REDACTED]

Brondocumenten

Ref.	Document	Versie	Datum
01	Startnotitie	1.0	22 april 20
02	PID	0.4	13 mei 20

Versiebeheer

Versie	Datum	Aanpassingen	Auteur
0.1	07-05-20	Eerste opzet	[REDACTED]
0.2	15-06-20	Eerste input verwerkt; hoofdstukaanpassingen doorgevoerd	[REDACTED]
0.3	01-07-20	Vervolginput; tbv interne behandeling	[REDACTED]
0.4	10-07-20	Commentaar versie intern	[REDACTED]
0.5	24-07-20	Versie tbv klankbordgroep en PB	[REDACTED]
0.6	28-08-20	Versie tbv PR	[REDACTED]
1.0	08-09-20	Versie TT C-LAS	[REDACTED]

Goedkeuring

Versie	Datum	Goedgekeurd / vastgesteld door
1.0	08-09-20	Vz PR
2.0		

INHOUDSOPGAVE

1.	Inleiding	5
1.1.	Algemeen	5
1.2.	Aanleiding	5
1.3.	Opdracht	6
1.4.	Oogmerk	6
1.5.	Scope van het project	6
1.6.	Randvoorwaarden	7
1.7.	Analyse opdracht en oogmerk	7
1.8.	Proces totstandkoming rapport	8
1.9.	Risicomanagement	9
1.10.	Gerelateerde projecten	10
2.	Doctrine	10
2.1.	Algemeen	10
2.2.	Doctrinaire inbedding	10
2.3.	Gerelateerde publicaties	10
2.4.	Traditie publicaties	11
3.	Commandovoering	11
3.1.	Algemeen	11
3.2.	Samenhang implementatie Visie IGO en ontwikkeling Defensie Visie 2035	11
3.3.	Naamgeving	11
3.4.	StratCom implementatie vernieuwing in de informatieomgeving en impact naamgeving.	11
3.5.	Communicatie	12
3.6.	Sleutelfunctionarissen	12
3.7.	Effecten gerelateerde projecten en andere Wapens/Dienstvakken	13
3.8.	Ceremonie	14
4.	Training en Opleidingen	14
4.1.	Algemeen	14
4.2.	Basis- en loopbaan-opleidingen	14
4.3.	Vakopleidingen	14
5.	Organisatie	15
5.1.	Algemeen	15
5.2.	Ist situatie	15
5.3.	Soll situatie	16
5.4.	Wapenstructuur	17
5.5.	Korps/Regimentsstaf	17
5.6.	Korps/Regimentsstructuur	18
5.7.	Veteranenzorg	19
5.8.	Traditiehandhaving	20
5.9.	Uitmonstering	20
6.	Materieel	22
6.1.	Algemeen	22
6.2.	Baretemblemen/kraagspiegels	22
6.3.	Ondergrondjes, kraagpatten, etc.	23
6.4.	Naamlinten	24
6.5.	Vaandels/standaarden	24
6.6.	Ceremoniële tenuen	24

7.	Personeel	24
7.1.	Algemeen	24
7.2.	Inventarisatie betrokken eenheden	25
7.3.	Inventarisatie personeel Wapen van de Informatiemanoeuvre	26
7.4.	Overgangsbeleid Wapen van de Informatiemanoeuvre	27
7.5.	Personeelsbeheer	27
7.6.	Verwerking in systemen	27
8.	Financiën	28
8.1.	Algemeen	28
8.2.	Verwerving	28
8.3.	Budgettaire herverdeling	29
9.	Infrastructuur	29
9.1.	Algemeen	29
9.2.	Korps/Regimentshoofdkwartier	29
9.3.	Historische collecties	29
9.4.	Traditie ruimtes	30
10.	Conclusies	30
10.1.	Algemeen	30
10.2.	Besluiten	31
10.3.	Acties en risico's	31
11.	Bijlages	32
11.1.	Inventarisaties betrokken entiteiten, functies en personeel	33
11.2.	Actiepuntenlijst	34
11.3.	Integrale tijdlijn	35
11.4.	Transitieplannen	36
11.4.1.	Korps I&V	36
11.4.2.	Korps C&E	36
11.4.3.	Herschikking traditiebestel Wapen der Cavalerie	36

1. Inleiding

1.1. Algemeen

Dit rapport sluit het analysetraject van LvM.20-01 'Oprichten Wapen van de Informatiemanoeuvre en herschikking traditiebestel Wapen der Cavalerie' formeel af en geeft antwoord op de vraag of de gewenste oprichting en herschikking realiseerbaar is. In dit rapport vindt u na een korte processchets een beschouwing per deelgebied langs de DCTOMPFI factoren. Het rapport sluit af met conclusies over de haalbaarheid. Het realisatie traject is vervat in een aantal transitieplannen als bijlage bij dit rapport. Met het accorderen van dit rapport wordt de onderzoeksfase van dit project afgerond en start de realisatiefase.

1.2. Aanleiding

De Koninklijke Landmacht heeft de afgelopen jaren onder invloed van diverse interne en externe ontwikkelingen een enorme verandering doorgemaakt. Specialisaties zijn hierbij steeds belangrijker geworden en diverse specifieke werkgebieden zijn gefunctionaliseerd. Daarnaast¹ is het belang toegenomen om effectief te kunnen optreden in de zogeheten informatieomgeving die bestaat uit de fysieke, virtuele, en de cognitieve dimensie. In deze dimensies manifesteert de Landmacht zich op twee manieren.

Allereerst bevat de informatieomgeving fysieke, virtuele en cognitieve informatie die de sleutel is voor "understanding": het doorzien van (naderende) crises en inzicht in mogelijke militaire bijdragen. Het inlichtingenproces staat in deze fase centraal. Dit cruciale proces vergt een specialisme dat wordt geborgd in de oprichting van een **korps Inlichtingen en Veiligheid (I&V)**.

Ten tweede is 'understanding' ook het begrijpen van menselijk gedrag en een (naderende) crisis doorzien vanuit het perspectief van de verschillende actoren. Dit geeft (andere) handelingsopties en, na besluitvorming, worden acties en operaties ondernomen in alle dimensies van de operationele omgeving. De Landmacht gaat de activiteiten in de cognitieve dimensie verder uitbouwen. Niet-lethale activiteiten staan hierin centraal. Deze activiteiten krijgen – op dit moment² - verder vorm in een **korps Communicatie en Engagement (C&E)**.

Hoewel bovenstaande ontwikkelingen al langer spelen en veel professionele en betrokken mensen werkzaam zijn in de werkgebieden, bestaat naast de noodzaak voor conceptuele en organisatorische inbedding ook behoefte aan een 'bindende' verankering; er is nog geen 'eigen' wapen. De roep hierom is de laatste jaren groter geworden, veelal gedreven door de gedachte dat een eigen wapen een vorm van erkenning is voor de vakgebieden, alsmede invulling geeft aan veteranenzorg en begeleiding. De twee op te richten korpsen gaan dan ook samen het **Wapen van de Informatiemanoeuvre** vormen.

Kanttekening bij bovenstaande is dat veel van het C&E en I&V personeel tot op heden wordt ingedeeld bij het Wapen der Cavalerie. Bij het oprichten van het nieuwe Wapen van de Informatiemanoeuvre zal derhalve ook gekeken moeten worden naar de consequenties voor de Cavalerie. Synchronisatie met de voorgenomen herschikking van het traditiebestel Cavalerie is gezien de nodige raakvlakken een logisch gevolg hiervan.

Ook ander dienstvakken of wapens zullen consequenties ervaren. Een goed voorbeeld hiervan is het dienstvak der Intendance, nu regiment B&T. Immers, nu worden nieuwe reserveofficieren specifieke deskundigheid, werkzaam bij en vanuit het 1 CMICo, ingedeeld bij dit dienstvak, echter afhankelijk van hun specialisme gaat dit (mogelijk) ook veranderen.

¹ Naast de klassieke omgevingen/domeinen: land, lucht, zee en ruimte.

² De elektromagnetische en cyber activiteiten (en capaciteiten) vallen niet onder het bereik van dit project.

1.3. Opdracht

Richt op het Wapen van de Informatiemanoeuvre met daaronder de nieuwe Korpsen Inlichtingen en Veiligheid en Communicatie en Engagement. Herschik synchroon hiermee het traditiebestel van het Wapen der Cavalerie.

1.4. Oogmerk

Het oogmerk in termen van ways, means en ends laat zich als volgt omschrijven:

'Op (nntb datum) zal formeel het Wapen van de Informatiemanoeuvre worden opgericht. Tevens zullen twee nieuwe traditieverbanden het levenslicht zien: het Korps Inlichtingen en Veiligheid (I&V) en het Korps Communicatie en Engagement (C&E). Beide zullen gaan ressorteren onder het nieuw opgerichte Wapen. Een en ander zal worden omlijst met militair ceremonieel.

We doen dit als onderdeel van de gerichte vernieuwing die met de Visie CLAS is ingezet. Het oprichten van de nieuwe (traditie) verbanden zijn een eerste zichtbare en tastbare stap die de Landmacht zet in de informatieomgeving. We brengen hiermee I&V en C&E entiteiten en personeel samen onder één dak en vaandel.

We beogen hiermee effectiever optreden in de volle breedte van de informatieomgeving te realiseren. Samen brengen zal leiden tot meer synergie en versterking van de keten I&V en C&E: betere informatiepositie -> betere understanding -> betere besluiten -> betere & bredere inzet (andere) middelen. Naast de broodnodige harde conceptuele en organisatorische inbedding, is er ook behoefte aan een zachte verbindende verankering; het nieuwe Wapen en de Korpsen gaan die rol voor personeel, veteranen en militairen buiten dienst vervullen. Deze vernieuwing wordt onderstreept door de namen van [volgt]³ te koppelen aan de Korpsen I&V en C&E.

Daarnaast herschikken we tegelijkertijd het traditiebestel van het Wapen der Cavalerie: het Regiment Huzaren van Boreel blijft de verkennenstraditie voeren, de tanktraditie (van de drie regimenten RHPO, RHPA en RHvS) wordt samengevoegd in een nieuw regiment. Daarmee maken we het traditiebestel van de Cavalerie toekomstbestendig en gereed voor nieuwe ontwikkelingen.'

Het oogmerk van C-LAS geeft aan dat C-LAS medio (nntb datum) het oprichten van het Wapen van de Informatiemanoeuvre (onder gelijktijdige oprichting van de Korpsen I&V en C&E) geïmplementeerd wil zien, waarbij eventuele bedreigingen in kaart zijn gebracht en opgelost. Daarnaast wil hij synchroon daarmee een herschikking traditiebestel binnen het Wapen der Cavalerie doorvoeren om dit traditiebestel toekomstbestendig te maken. Aangezien sommige cavalieristen door de ontwikkelingen binnen het C&E en I&V veld geraakt (kunnen) worden ligt er een noodzaak tot synchronisatie in de projectvoering. Daarnaast is er connectie op het gebied van de naamgeving. De eventuele consequenties voor andere Wapens en Dienstvakken dienen eveneens meegenomen te worden.

Het is derhalve belangrijk dat de activiteiten die reeds in diverse stadia van ontwikkeling zijn worden **gesynchroniseerd** om het project **tijdig** maar zeker ook **zorgvuldig** te kunnen uitvoeren en afronden. Een juiste en tijdige **communicatie** maar ook een **eerlijk overgangsbeleid** zullen instrumenteel zijn voor het slagen van dit project.

1.5. Scope van het project

Dit project richt zich op het oprichten van 2 Korpsen onder één Wapen waarbij gelijktijdig een herschikking traditiebestel binnen het Wapen der Cavalerie wordt doorgevoerd en effecten op andere Wapens en Dienstvakken worden meegenomen.

³ De naamgeving is tno onder embargo gesteld en bij het verschijnen van dit rapport nog niet vrijgegeven.

De doctrinaire ontwikkeling van Informatiemanoeuvre staat aan de basis van dit project. De inhoudelijkheid en de ontwikkeling ervan – zoals verwoord in de studie Informatie als Wapen (ook bekend onder de naam Delphi) en de visie Informatie Gericht Optreden (IGO) – valt echter buiten de scope van dit project.

Het oprichten van een Korps I&V raakt de gehele I&V keten binnen het CLAS. Personeel geplaatst buiten het CLAS maar werkzaam als I&V-er zullen ook onder dit Korps worden gebracht. Dit geldt dus niet voor bv. I&V MIVD personeel van andere krijgsmachtdelen.

Eenzelfde lijn gaat op voor het C&E bestand dat wordt opgenomen in het Korps C&E. Ook hier gaat het om een registratieve indeling en niet een organisatorische of inhoudelijke wijziging van taakstelling. Voor bv CLAS Personeel werkzaam bij DCO zal er inhoudelijk niets veranderen.

CLAS personeel werkzaam in het Cyber domein en binnen Informatie Management wordt voorsnog buiten beschouwing gelaten tot duidelijk is waar zij registratief onder gaan vallen. Dit geldt niet voor I&V en C&E personeel werkzaam als I&V-er/C&E-er bij bv. het DCC.

Het ontvlechten van delen van het Reservist Specifieke Deskundigheid (RSD) bestand raakt wel aan dit project maar wordt geregeld in een ander project en valt derhalve formeel buiten de scope van dit project. De effecten van een eventuele ontvlechting voor andere wapens en dienstvakken zal wel worden gezien.

1.6. Randvoorwaarden

In de Startnotie zijn naast de opdracht en het oogmerk ook een aantal randvoorwaarden neergelegd. Deze randvoorwaarden zijn medebepalend geweest voor een aantal deelaspecten die later in dit rapport behandeld zullen worden.

- Onderzoek de consequenties die het oprichten van een nieuw wapen heeft op bestaande (doctrinaire) publicaties en verwerk deze in aanbevelingen/opdrachten.
- Maak inzichtelijk welke functies en personeel deel uit gaan maken van het wapen I&M, specifiek de Korpsen I&V en C&E.
- Maak inzichtelijk hoe aan specifieke (traditie)functies invulling wordt gegeven.
- Er is niet voorzien in specifiek materieel voor dit project. Echter, er dienen wel (mogelijk) specifieke uitrustingsstukken, uniformen e.d. verworven te worden. Maak de kosten hiervan inzichtelijk en bezie op welke manier deze gefinancierd kunnen worden.
- Het project voorziet niet in dedicated additionele infrastructurele randvoorwaarden. Maak inzichtelijk welke behoeftes er eventueel voortkomen uit dit project en op welke wijze deze eventueel gefaciliteerd kunnen worden.
- Voor dit project zijn geen additionele financiële middelen voorzien. Benodigde middelen dienen te worden voorzien uit de lopende begroting.
- Maak i.o.m. TCKL inzichtelijk welke budgetten er (na oprichting) structureel benodigd zijn en op welke wijze deze gefaciliteerd moeten worden.
- Bezie tevens i.o.m. TCKL wat de consequenties zijn voor bestaande budgetten en planning op basis van het oprichten Wapen van de Informatiemanoeuvre en van de herschikking van het traditiebestel van het Wapen der Cavalerie.

1.7. Analyse opdracht en oogmerk

Dit project is een samenvoeging van een aantal deelprojecten⁴ die al dan niet reeds langer lopen en in verschillende stadia van ontwikkeling zijn. Het samenbrengen van de verschillende projecten in één overkoepelend project waarin integraal de DCTOMPFI factoren worden beschouwd is randvoorwaardelijk. De hieruit voortkomende actiepunten zijn centraal vastgelegd en gelinkt aan één integrale tijdslijn.

De deelprojectleiders blijven verantwoordelijk voor hun projecten en de inhoudelijkheid daarvan. Zij leveren ook allen een transitieplan op dat onder hun leiding dient te worden geïmplementeerd.

⁴ Het gaat hier om het oprichten van de Korpsen I&V en C&E onder het Wapen Informatiemanoeuvre en de herschikking van het traditiebestel van het wapen der Cavalerie.

Deelproject overstijgende zaken worden vastgelegd in dit rapport, waarmee richting wordt gegeven aan de oprichting van het Wapen van de Informatiemanoeuvre als zodanig.

De inhoudelijkheid van dit project is niet extreem complex. Het betreft formeel gezien een registratieve herschikking die echter velen raakt. Collega's die al jaren een emotionele binding hebben met de wijze waarop ze nu zijn ingedeeld. Gedegen mensgericht overgangsbeleid en goede communicatie zijn belangrijke force multipliers voor het succesvol uitvoeren van de gemaakte plannen.

Het project is succesvol afgerond als het Wapen van de Informatiemanoeuvre en de beide korpsen formeel zijn opgericht. Daarnaast moet het betrokken personeel van het Wapen der Cavalerie netjes zijn herschikt met een duidelijk en eerlijk overgangsbeleid voor al het betrokken personeel. Een passende ceremonie zal het sluitstuk vormen welke voorlopig is voorzien in de maand (nntb) van 2020.

De analyse van de opdracht, het oogmerk, en de gegeven randvoorwaarden leiden tot een aantal deeltaken. De belangrijkste te nemen stappen zijn:

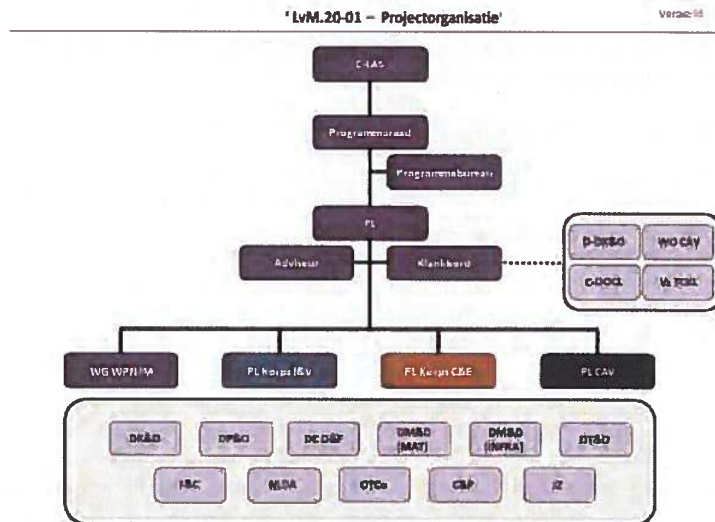
- Inventariseren betrokken entiteiten, functies en personeel (O en P) in I&V, C&E en CAV domein
- Opstellen overgangsbeleid
- Verwerken in P-systemen
- Vaststellen en borgen opleidingstrajecten
- Organiseren Wapen en Korps/regiment structuren
- Communicatieplan ontwikkelen in nauwe samenwerking met Sectie COM staf CLAS
- Vaststellen uitmontering (naamgeving, emblemen, kleuren, vaandel, etc.)
- Verwerving en uitlevering uitmontering (baretemblemen, achtergronden, etc.)
- Ontvlechten budgetten tbv Korpsen/regiment
- Oprichtingsceremonie Wapen van de Informatiemanoeuvre en Korpsen I&V en C&E
- Overdrachtsceremonie Cavalerie
- Bewaken (doctrinaire) verbinding met (implementatie) Visie IGO en DV2035.

Deze laatste activiteit valt formeel niet onder het project zelf, maar is randvoorwaardelijk voor het slagen van het project. Een goede afstemming en synchronisatie is dan ook belangrijk. Dit geldt evenzeer voor de communicatie en engagementactiviteiten die voortvloeien uit de vernieuwende stappen die de Landmacht zet in de informatieomgeving. De communicatie inspanning van het project moeten passen in de overkoepelende communicatiestrategie van de Landmacht: de communicatiestrategie IGO.

Bovenstaande stappen worden verderop in het rapport langs de DCTOMPFI factoren nader geanalyseerd en uitgewerkt. Het totaal aan activiteiten/actiepunten is te vinden in bijlage 11.2 en wordt actueel gehouden in de PROJECT CONTROLS op de SWR.

1.8. Proces totstandkoming rapport

Na ontvangst van de opdracht en de eerste analyse is een projectorganisatie geformeerd zoals onderstaand schema weergeeft.

Voor (de regie op) het integrale project is gewerkt met een projectteam (PT), bestaande uit:

- Projectleider: [redacted]
- Secretaris: [redacted] / [redacted]
- Adviseur: [redacted]
- Com adv: Sie Com staf CLAS [redacted], vert Sie Com OOCL [redacted]
- Deelprojectleiders: [redacted], C-JISTARC (korps I&V)
[redacted], C-1 CMICo (korps C&E)
[redacted] (herschikking traditiebestel CAV)
- Specialisten: Vertegenwoordigers van staf CLAS en extern (niet limitatief)

Het PT wordt ondersteund door het Programmabureau (PB) en de Programmaraad (PR) treedt op als *default* stuurgroep. Gedurende het project is de klankbordgroep een aantal keren bijeen geweest voor nadere afstemming op diverse onderwerpen.

Aanpak in tijd

- Proces
 - De maand april is gebruikt voor oriëntatie, synchronisatie en vastleggen van de way ahead in het PID
 - De maanden mei t/m juli zijn gebruikt voor het verder synchroniseren van activiteiten en analyseren van de verschillende DCTOMPFI factoren. De uitkomsten zijn vastgelegd in dit rapport.
 - Na accordering van dit rapport en vrijgave door C-LAS kunnen de transitieplannen worden geïmplementeerd.

De integrale tijdlijn is te vinden in Bijlage 11.3 en wordt actueel gehouden in de PROJECT CONTROLS op de SWR.

1.9. Risicomanagement

Elk project kent risico's, zo ook dit project. Risicomanagement is het geheel van activiteiten en maatregelen gericht op het identificeren, classificeren en kwantificeren van risico's en het ontwikkelen, selecteren en managen van mogelijkheden om deze risico's te beheersen.

De risico's waar het project tijdens de looptijd of na oplevering mee te maken krijgt zijn uitgewerkt, genoteerd en gedurende het project bijgehouden in het risicoregister. Een uitgebreidere vastlegging is te vinden in het risicoregister in de PROJECT CONTROLS op de SWR.

1.10. Gerelateerde projecten

De volgende projecten hebben een relatie met dit project. De kruisverbanden zullen nader worden beschouwd in hoofdstuk 3. Commandovoering.

Project 'Titel'	Relatie
Herinrichten RSD-bestand	Onderdeel van dit project is het al specifiek koppelen van een deel van het bestaande bestand aan respectievelijk het JISTARC en 1 CMICo.
Studie Securityketen CLAS	Onder regie van DT&O voert de afdeling BC van DT&O een studie uit met betrekking tot verbeteringen en (mogelijke) versterkingen binnen de securityketen CLAS. Het rapport zal meerdere EM'n bieden.

2. Doctrine

2.1. Algemeen

De vernieuwing die de Landmacht heeft ingezet in het informatie domein is een belangrijke drijfveer voor het oprichten van het Wapen van de Informatiemanoeuvre. Dit hoofdstuk beschrijft de doctrinaire basis en inbedding van het Wapen. Tevens beschrijft het de consequenties die er liggen voor andere publicaties, waaronder de traditie documenten.

2.2. Doctrinaire inbedding

Door beter gebruik te maken van data, informatie en technologie beogen we, zowel in de eigen bedrijfsvoering alsmede het militaire optreden, effectieve militaire inzet te bereiken.

Toegespitst voor militaire inzet in de informatieomgeving noemen we dit 'informatiemanoeuvre' Net zoals 'fysieke' manoeuvre en 'air' manoeuvre heeft 'informatiemanoeuvre'⁵ tot doel een tactisch voordeel of gunstige positie ten opzichte van de opponent te bereiken. Dit gebeurt door de cognitieve, virtuele en fysieke dimensie te exploiteren, integraal te beschouwen om vervolgens offensieve en defensie effecten te bereiken. Doel van informatiemanoeuvre is wil, gedrag of perceptie aan te passen van opponenten. Al het militair handelen is in essentie een boodschap, ook kinetische gevechtsoperaties.

De CLAS visie Informatiegestuurd Optreden (IGO) beschrijft, binnen de kaders van het OKL als verdieping van de Visie C-LAS 'Veiligheid is Vooruitzien', welke implicaties informatiemanoeuvre heeft voor het ontwikkelen van gevechtskracht voor het landoptreden. Het vormt daarmee het conceptuele en doctrinaire fundament voor informatiemanoeuvre. Het beschrijft daarnaast de noodzaak voor gekwalificeerd personeel binnen de vakgebieden I&V, C&E en 'Cyber and Electromagnetic Activities' (CEMA). Voor CEMA is er al een verbindend wapen, namelijk de Verbindingsdienst, echter I&V en C&E ontberen dit. Om recht te doen aan de professionaliseringsslag en de herkenbaarheid en de verbondenheid van het personeel te vergroten is onderbrengen van I&V en C&E personeel in een eigen wapen noodzakelijk. De conceptuele en doctrinaire basis hiervoor ligt er.

2.3. Gerelateerde publicaties

De volgende publicaties hebben een relatie met de oprichting van het Wapen van de Informatiemanoeuvre:

- Visie C-LAS 'Veiligheid is Vooruitzien' uit 2018
- Operationeel Kader Landoptreden (OKL) versie 86
- CLAS visie IGO (ligt nog ter ondertekening bij C-LAS)
- Doctrinebulletin Information Manoeuvre (nog op te leveren door LWC)

⁵ De namen Information Manoeuvre en Informatie manoeuvre worden in de literatuur door elkaar gebruikt. Voor de consistentie is in dit rapport gekozen voor de term Informatiemanoeuvre en wordt gesproken over het Wapen Informatiemanoeuvre.

Het OKL biedt richting en kaders voor kennis en innovatie, personeel, verwerving van materieel en de samenstelling van de eenheden van de Landmacht, voor nu en in de nabije toekomst. De CLAS visie IGO is een verdieping op het OKL, waarin het begrip Information Manoeuvre wordt gekaderd vanuit de Visie C-LAS 'Veiligheid is Vooruitzien'. In het doctrinebulletin Informatiemanoeuvre wordt dit verder uitgewerkt. Oplevering van dit doctrinebulletin staat gepland voor Q4 van 2020. In reguliere / periodieke aanpassingen van de staande doctrine worden de nieuwe inzichten uit het doctrinebulletin Informatiemanoeuvre verwerkt, waardoor het uiteindelijk integraal wordt genest.

2.4. Traditie publicaties

Voor het realiseren van de beoogde situatie zijn op traditiegebied aanpassingen van de bestaande Koninklijke Besluiten nodig, dan wel uitgifte van nieuwe besluiten. De TCKL draagt zorg voor het opstellen van de concepten van de besluiten benodigd voor het aanpassen van het traditiebestel, de oprichting van het Wapen van de Informatiemanoeuvre met bijbehorende korpsen en het samenvoegen van de Cavalerie regimenten, tevens de besluiten voor het toekennen van vaandels en standaard. De desbetreffende hoofdstukken in het VS 2-1593 (Tenue KL-militairen), VS 2-1594 (momenteel nog 1593/1) Ceremoniële Tenue en het VS 2-1592 (Traditievoorschrift KL) zullen worden aangepast aan de nieuwe situatie.

3. Commandovoering

3.1. Algemeen

Dit hoofdstuk beschrijft een aantal randvoorwaardelijke activiteiten benodigd om tijdig een oprichtingsceremonie voor het nieuwe Wapen en een overdrachtsceremonie voor de Cavalerie te kunnen organiseren. Het betreft hier keuzes op het vlak van sleutelfunctionarissen, naamgeving en uitmontering. Daarnaast worden potentiële effecten van risico's beschouwd en kruisverbanden met andere projecten. Gezien de link met ontwikkeling op het gebied van informatiemanoeuvre binnen en buiten de Landmacht en de noodzaak voor gedegen communicatie op dit gebied worden deze onderwerpen hier eveneens beschouwd.

3.2. Samenhang implementatie Visie IGO en ontwikkeling Defensie Visie 2035

In het oogmerk van C-LAS komt duidelijk naar voren dat dit project een belangrijke stap is om de vernieuwing in de informatieomgeving zichtbaar te maken. Er is een duidelijke link met de ontwikkeling van de visie IGO en de ontwikkelingen in de Defensie Visie 2035 (DV2035) waar ook de nodige stappen worden gezet op dit terrein. Deze ontwikkelingen beïnvloeden de projectvoering, vragen om risicomanagement vanuit het project, maar ook om een centrale aanpak op het vlak van communicatie en engagement op Landmacht niveau.

De visie IGO ligt (ter tekening) gereed maar daarmee nog niet geïmplementeerd. Daarnaast beweegt er in de ontwikkeling van DV 2035 ook het nodige waardoor draagvlak voor de in te zetten vernieuwing in de informatieomgeving onder druk kan komen te staan. De uit beide ontwikkelingen voortvloeiende (potentiële) risico's zijn opgenomen in het risicoregister en worden besproken in paragraaf 3.7 risico's.

3.3. Naamgeving

[Placeholder: tot het embargo is opgeheven geen tekst in rapport]

3.4. StratCom implementatie vernieuwing in de informatieomgeving en impact naamgeving.

In de voorgaande paragrafen is geconcludeerd dat de implementatie van de vernieuwing in de informatieomgeving een centrale aanpak vraagt op Landmacht niveau. Daarna is in een volgende paragraaf vastgesteld dat het vrijgeven van de naamgeving van de Korpsen en het Cavalerie regiment de nodige communicatie consequenties zal hebben. Ook dit vraagt een overkoepelend C&E plan waarin een activiteitenmatrix en tijdlijn is opgenomen, waarbij DCO en RVD zijn

betrokken. C-LAS onderschreef bij de tussentijdse projectupdate op 2 juni 2020 deze noodzaak en verzocht zijn staf vervolgens deze strategische communicatie vorm te geven.

De samenhang tussen de oprichting van het Wapen van de Informatiemanoeuvre en de groei naar een informatiegestuurde landmacht is inmiddels qua strategische communicatie geborgd in de overkoepelende communicatiestrategie IGO. Het communicatieplan LvM.20-01 hangt hier van af en is hiermee in lijn (zie para 3.5).

3.5. Communicatie

Voorgaande paragrafen schetsen de belangrijkste omgevingsfactoren waarbinnen communicatie vanuit het project vormgegeven diende te worden. E.e.a. is vastgelegd in het communicatieplan LvM.20-01 welke te vinden is op de SWR in de map PvA. De belangrijkste elementen hierin zijn als eerste het doel waarom we dit project uitvoeren zoals verwoord in de opdracht en oogmerk van C-LAS en uitgebreid beschreven in de kernboodschap. Een tweede element is de fasering waarin de communicatie activiteiten zijn en worden opgepakt.

In eerste instantie is gekozen voor een volgtijdelijke benadering, waarbij eerst discreet interne communicatie richting stakeholders plaats vond, daarna informatie over 'wat en waarom' aan het personeel werd verstrekt en ten slotte na definitieve goedkeuring van C-LAS over werd gegaan tot het communiceren van 'hoe en wanneer' aan het personeel naast de exposure naar buiten. In deze benadering werd wel de behoefte aan discretie om de nodige stakeholders te benaderen en te 'bewegen' de gekozen weg te ondersteunen, afgedekt. De effecten van de vrijgave van de naamgeving en de behoefte aan meer centrale coördinatie van de implementatie van de vernieuwende beweging die de Landmacht maakt in de informatieomgeving, werden niet goed geborgd.

Op 2 juni is door C-LAS besloten tot een centrale aanpak met een lancering van de vernieuwing waarvan het oprichten van het Wapen van de Informatiemanoeuvre een belangrijke tastbare stap gaat zijn en de herschikking van het traditiebestel van het Wapen der Cavalerie, waarbij gelijk de naamgeving bekend zou worden gesteld. De informatievoorziening richting het personeel moest hiermee worden gesynchroniseerd. E.e.a. is vastgelegd in de overkoepelende communicatiestrategie IGO van staf CLAS en het communicatieplan LvM.20-01. In de laatste staat nu de volgende fasering:

- Engagemenfase: in de maanden april en mei discrete interne communicatie richting belangrijke stakeholders in de diverse domeinen en vlak voor lancering discreet informeren DMC/bonden
- Informatiefase: na lancering door C-LAS communicatie richting achterban
- Exposurefase: na lancering door C-LAS communicatie extern

Tot slot zijn in het communicatieplan uiteraard doelgroepen vast gesteld waarna de Key Leader Engagement en overige activiteiten zijn gesynchroniseerd in een communicatie en engagementmatrix, waarin in de tijd weggezet, doelgroepen, communicatoren, middelen en boodschappen zijn weergegeven.

3.6. Sleutelfunctionarissen

Een niet onbelangrijke stap is het instellen en aanwijzen van een aantal sleutelfunctionarissen die een rol gaan vervullen in het nieuw op te richten wapen, de bijbehorende korpsen en het nieuwe cavalerie regiment. Het betreft hier:

- Wapenoudste Wapen van de Informatiemanoeuvre
- Korpscommandanten I&V en C&E
- Regimentscommandant Regiment Huzaren [volgt]
- Korpsadjudanten I&V en C&E
- Korpsadjutant Regiment Huzaren [volgt]

De nieuwe regimentscommandant Huzaren [volgt] zal op voordracht van de Wapenoudste Cavalerie aan C-LAS ter besluitvorming voorgelegd. Dat geldt ook voor de Korpsadjutant.

Daar de entiteit Wapenoudste bij het nieuwe Wapen nog ontbreekt, heeft de voorzitter TCKL op verzoek van C-LAS een voorstel gedaan. C-LAS heeft op basis van deze voorstellen een keuze gemaakt. Deze keuze, en ook de namen van de andere functionarissen, zal bekend gemaakt worden bij het lanceringsmoment en vervolgens in definitieve versie van dit rapport worden verwerkt:

- Wapenoudste Wapen van de Informatiemanoeuvre:
- Korpscommandanten I&V en C&E:
- Regimentscommandant Regiment Huzaren [volgt]:
- Korpsadjudanten I&V en C&E:
- Korpsadjutant Regiment Huzaren [volgt]:

3.7. Effecten gerelateerde projecten en andere Wapens/Dienstvakken

Reservist Specifieke Deskundigheid (RSD) bestand

De oprichting van het Wapen van de Informatiemanoeuvre en de beide Korpsen treft naast het beroepspersoneel ook een groot gedeelte van het reservistenbestand. Op dit moment is er nog geen duidelijkheid over een eventuele herpositionering van de reservisten binnen de KL.

Wel is duidelijk dat de volgende reservistennetwerken van 1 CMICo zullen worden heringedeeld en niet door dit project zullen worden geraakt:

- Reservisten (SD) van het Netwerk Cyber worden of zijn registratief ingedeeld bij het Wapen van de Verbindingsdienst;
- Reservisten (SD) van het Netwerk Infra worden of zijn registratief ingedeeld bij het Wapen van de Genie
- Reservisten (SD) van Mobiele Rechtbank worden of zijn registratief ingedeeld bij het Dienstvak Juridische Zaken

Voor de reservisten die zijn geplaatst of aangesteld als RSD-er bij of in de reservistennetwerken betrokken zijn bij 1 CMICo en JISTARC geldt dat deze worden meegenomen in de inventarisatie van betrokken personeel. Zie H7 Personeel, para 7.3.

Security keten

Onder regie van DT&O voert de afdeling BC van DT&O een studie uit naar verbeteringen en (mogelijke) versterkingen binnen de securityketen CLAS. De schrijvers zien zeker raakvlakken, maar die uit zich niet in organisatorische zin. De grotere aandacht voor informatiemanoeuvre zowel in- als extern, zal in denken en doen meer aandacht vragen voor security in termen van herkenbaarheid, gebruik social media, etc. De adviezen van de Afd BC zijn doorgeleid naar de operationele commandanten die gaan ressorteren onder het Wapen van de Informatiemanoeuvre.

Wapens en Dienstvakken

Nieuw beroepspersoneel bij I&V en C&E werd tot op heden ingedeeld bij het Wapen der Cavalerie. Op dit moment geldt als uitgangspunt dat nieuwe reservisten bij 1 CMICo worden ingedeeld bij het regiment B&T.

Op het moment van oprichting wordt nieuw I&V en C&E personeel ingedeeld bij het Wapen van de Informatiemanoeuvre, respectievelijk binnen het Korps I&V en C&E. Een deel van beide reeds bestaande bestanden zal (mogelijk) worden overgezet naar het Wapen van de Informatiemanoeuvre, meer specifiek de Korpsen I&V en C&E. Dit betekent niet dat alle functies over zullen gaan. Binnen 1 CMICo zullen bv de functionarissen met een MD-label, zoals bijvoorbeeld de MPSD-ers, niet overgaan. Uitzondering hierop zijn de functie van korpscommandant in combinatie met C-JISTARC en C-1 CMICo. Zie H7 Personeel, para 7.2.

3.8. Ceremonie

Oprichtingsceremonie Wapen van de Informatiemanoeuvre en Korpsen I&V en C&E

De oprichting van het Wapen van de Informatiemanoeuvre met de beide korpsen I&V en C&E is gepland voor medio (nntb maand) 2020. De exacte datum en de aard en omvang van de ceremonie zal door de organisator in nauw overleg met C-LAS en de PL nader worden bepaald.

Overdrachtsceremonie regiment Huzaren [volgt]

De overdrachtsceremonie van het nieuwe regiment Huzaren [volgt] zal op initiatief van de Wapenoudste Cavalerie worden gepland en uitgevoerd. Deze ceremonie is vooralsnog voorzien om plaats te vinden enige tijd na de oprichting van het nieuwe Wapen.

4. Training en Opleidingen

4.1. Algemeen

In de analyse is ook gekeken naar de consequenties voor m.n. opleidingen en hoe die zijn geborgd. Deze opleidingen voor respectievelijk I&V en C&E, zowel basis- als vakopleiding, worden reeds enige tijd verzorgd en vergen geen verdere actie.

Gezamenlijke cq integrale Informatiemanoeuvre opleidingen bestaan nog niet, er is uiteraard overlap tussen de verschillende elementen binnen opleidingen C&E en I&V. Op basis van de ervaringen binnen het Land Information Manoeuvre Centre (LIMC), waarbij processen meer op elkaar afgestemd zullen zijn, zullen opleidingen in de toekomst waar mogelijk beter op elkaar afgestemd zijn, en waar het basis en management opleidingen betreft gezamenlijk worden gegeven, ook in samenwerking met DCC en C2OSTCo.

4.2. Basis- en loopbaan-opleidingen

Loopbaan- en managementopleidingen I&V

Het vakgebied I&V beschikt inmiddels over een breed scala aan loopbaanopleidingen. Voor instromend personeel zijn er momenteel twee vaktechnische opleidingen die gekoppeld aan KMS en KMA aansluiten op de algemene opleidingen tot onderofficier en officier binnen de KL. Deze opleidingen zijn gecertificeerd en worden verzorgd door het DIVI. Te weten:

- VTO officieren I&S land operations
- VTO onderofficieren I&S land operations

Daarnaast zijn er inmiddels een aantal loopbaanopleidingen die invulling geven aan de doorlopende leerlijn voor de verschillende loopbaanfasen van het I&V personeel. Te weten:

- I&S Management course officieren
- I&S Management course onderofficieren
- I&S Senior management course
- I&S Directors course

Loopbaan- en managementopleidingen C&E

De vaktechnische opleiding voor officieren en onderofficieren, die vallen onder de functionalisatie C&E, is de enige loopbaanopleiding binnen C&E. Deze opleiding biedt op dit moment voldoende basis voor het personeel, dat werkzaam is of wordt binnen het werkveld. Op dit moment is er geen behoefte aan meerdere loopbaanopleidingen voor C&E (bijv. een primaire of secundaire vorming op het vakgebied). De vakopleidingen voor C&E dekken de doorlopende kennisontwikkeling voldoende af.

4.3. Vakopleidingen

Functiegerichte- en vakopleidingen I&V

Naast en in aanvulling op de basis en loopbaanopleidingen kent het vakgebied I&V een breed scala aan functiegerichte- en specifieke vakopleidingen I&V die de gehele breedte en diepte van het I&V vakgebied afdekken. Voor het I&V functiegebied worden alle benodigde opleidingen door of door tussenkomst van het Defensie Inlichtingen & Veiligheids Instituut (DIVI) verzorgd. Waar

nodig vinden aanvullende opleidingen plaats in het buitenland of commercieel. Binnen I&V is op dit moment geen behoefte aan meer of andere vakopleidingen.

Functiegerichte- en vakopleidingen C&E

Voor de vakgebieden PSYOPS, CIMIC en Public Affairs (PA) zijn er nationaal en internationaal voldoende vakopleidingen. Naast de opleidingen, die in Nederland gegeven worden bij de OTR van 1 CMICo en CIMIC Centre of Excellence (CCOE), wordt er voor vakopleidingen veelvuldig gebruik gemaakt van militaire opleidingscentra in het buitenland. Voor specifieke opleidingen op gebied van PA wordt gebruik gemaakt van een civiel instituut in Nederland. Binnen C&E is op dit moment geen behoefte aan meer of andere vakopleidingen.

5. Organisatie

5.1. Algemeen

Dit hoofdstuk beschrijft de belangrijkste te nemen organisatorische stappen die komen kijken bij het oprichten van een nieuw Wapen of Korps, of de herschikking van het traditiebestel van het Wapen der Cavalerie. De huidige (Ist) en de gewenste (Soll) situatie, met daarbij de argumenten waarom deze verandering wordt ingezet, vormt de basis. Vervolgens komen Wapenstructuur en Regiments/Korpsstructuur aan bod. De wijze van organiseren van de staf, de belegging van veteranenzorg, de invulling van traditiehandhaving, maar zeker ook de uitmontering zijn hierbij belangrijke onderwerpen. Deze onderwerpen zullen in dit hoofdstuk op hoofdlijnen worden beschreven; de verdere detaillering wordt vastgelegd in de respectievelijk transitieplannen.

5.2. Ist situatie

I&V

Het vakgebied I&V is sinds 1914 ingebed in de KL organisatie. Initieel heel sporadisch als secties en afdelingen binnen staven maar na de tweede wereldoorlog is de organisatie gestaag gegroeid en zijn er stapsgewijs speciale inlichtingeneenheden opgericht. De afgelopen dertig jaar heeft de I&V-organisatie veel veranderingen en ontwikkeling doorgemaakt. Nieuwe taakstellingen en technologische ontwikkelingen hebben het vakgebied breder, complexer en relevanter gemaakt. Herstructureringen en reorganisaties hebben ertoe geleid dat een deel van de KL-I&V-organisatie is opgegaan in de huidige MIVD. De KL heeft zowel haar I&V-organisatie, I&V-capaciteiten en I&V-personeel, ondanks bezuinigingen, steeds verder geprofessionaliseerd en waar mogelijk geïnvesteerd in de doorontwikkeling hiervan.

De huidige KL-I&V-organisatie bestaat binnen het CLAS grofweg uit drie componenten. Ten eerste de CLAS-I&V-keten, bestaand uit bureau I&V-St-CLAS, de CG2-1GNC en de Brigade- en KCT-I&V-ketens. Ten tweede de operationele I&V-capaciteiten, bestaand uit acht eenheden met een breed palet aan sensor- en verwerkings-/productiecapaciteit, ingebed in het huidige JISTARC van het OOCL. Ten derde de OTK-capaciteiten; het I&V-opleidingscentrum DIVI (O) van JISTARC, het Kenniscentrum-I&V (K) binnen het JISTARC, doctrine-expertise (K) in het LWC en de I&V-trainingscapaciteit (T) ingebed in LTC, St-JISTARC en DIVI. Daarnaast levert de KL-I&V-organisatie een significante personele bijdrage aan in de MIVD-organisatie en I&V-staffunctionarissen binnen nationale en internationale staven en instituties.

De onderlinge samenhang en samenwerking tussen al deze elementen binnen het I&V-systeem is essentieel voor het optimaal ondersteunen van commandanten. Hoewel de KL met het onderbrengen van haar I&V-personeel binnen de 'functionalisatie-I&V' een grote professionaliseringslag gemaakt heeft, ontbreekt de eenduidige professionele uitstraling, onderlinge en externe herkenbaarheid en cohesie binnen het vakgebied die essentieel is voor de deelorganisatie-overschrijdende samenwerking, eenheidsvorming en "esprit de corps".

C&E

Sinds de jaren negentig van de vorige eeuw hebben de vakgebieden Civil Military Cooperation (CIMIC), Psychological Operations (PSYOPS) en Communicatie (Public Affairs) zich langzaam ontwikkeld tot wat het nu is. De Koninklijke Landmacht heeft deze vakgebieden ingedeeld onder

de 'functionalisatie C&E'. KL militairen kiezen er nu voor, bij C&E te willen horen. Dat is een duidelijke identiteitskeuze, alleen nog met een bonte verzameling aan verschillende wapens en dienstvakken. Naast deze indeling leidt de toetreding en beëdiging van C&E-personeel bij diverse regimenten en korpsen niet tot een groter identiteits- en eenheidsgevoel bij zowel de C&E militair als het regiment of korps. Niet alleen identiteit, maar ook het genereren van slagkracht is een motief. Voor korpsen en regimenten wordt gesteld dat: "De meerwaarde van de regiments- en korpsstructuur, zoals de mentale component, tradities en het effect van tradities is het genereren van gevechtskracht". De mentale component is de oudste en belangrijkste force multiplier voor het gevecht op het land.

Cavalerie

De cavalerie bestaat momenteel uit vier regimenten. Een regiment lichte cavalerie (RHB) voor verkenningstaken, waarbij momenteel ook intell personeel en de tankcapaciteit is ingedeeld. Daarnaast drie regimenten zware cavalerie (RHPA, RHPO en RHS), ooit uitgerust met tanks waarvan momenteel geen enkel staand onderdeel meer bestaat. Deze regimenten bestaan als traditieverband om de zorg voor veteranen en oudgedienden te waarborgen. De hoofdreden voor de verandering is het zorgen voor een duurzame oplossing om ook in de toekomst de hiervoor benoemde zorgtaak te waarborgen. Tevens biedt dit de mogelijkheid om het traditiebestel van de cavalerie aan te passen naar een situatie die recht doet aan de traditiebeleving.

5.3. Soll situatie

I&V

Het Korps I&V zal gaan bestaan uit KL-personeel, dat nu valt onder de functionalisatie I&V. Dit personeel is binnen het CLAS werkzaam in de I&V-keten (St CLAS, Brigades, St-1GNC, KCT, DGLC, etc), het JISTARC, DGEO en het OTCO. Daarnaast is een significant deel van het KL-I&V-personeel geplaatst op KL-I&V-functies binnen de MIVD-organisatie, nationale en internationale staven (BS/DS, NATO, EUMS, etc.) en instituties (DBBO, NLDA, NATO/NIFC, etc.). Naast de registratieve indeling van het KL-I&V-personeel binnen het Korps-I&V zullen ook organisatiedelen registratief ingedeeld worden binnen het Korps. Het betreft hier een deel van de OOCL/JISTARC eenheden en de OOCL/OGCLAS/DGEO. Het JISTARC bestaat grofweg uit drie elementen. Ten eerste het C2-element in de vorm van de JISTARC Cdo-Staf. Ten tweede de I&V-OTK-capaciteit bestaande uit de opleidingseenheid DIVI en het (J)KC-I&V, ingebed in de Cdo-Staf. De Cdo-Staf (incl. JKC-I&V) en het DIVI zullen registratief ingedeeld worden binnen het Korps-I&V. Ten derde de JISTARC eenheden met operationele capaciteiten. Van deze eenheden gaan 105 FH-Cie en 106 INLN-Cie, welke een rijke historische relatie hebben met de LAMID en voortkomen uit de voormalige 101 MID-Cie/ 101 MI-Pel, van het RHHB over naar het Korps I&V. De nieuw opgerichte 108 TEXINT-Cie en 109 OSINT-Cie worden eveneens registratief ingedeeld binnen het Korps-I&V. Het JISTARC StSt-Esk zal (m.u.v. de JISTARC-Cdo-Staf) ingedeeld blijven bij RHHB evenals het 104-JVEsk. 102 EOVCie (Vbdd) en 107 AS-Bty (Artillerie) blijven ongewijzigd ingedeeld bij hun eigen regiment of korps. De I&V-ers binnen deze eenheden (+/- 50%) gaan wel over naar het Korps-I&V. Ook toekomstige op te richten ISR-eenheden binnen het CLAS zullen deel uit gaan maken van het Korps I&V. De tradities en nummering van de voormalige 101 MID-Cie blijft tevens verbonden aan het Korps I&V en wordt gereserveerd voor mogelijk toekomstige I&V-Eenheden. Het Eenheid-nr "103" blijft binnen JISTARC gereserveerd voor een mogelijk LRR-Esk (RHHB).

C&E

Het Korps C&E zal gaan bestaan uit KL-personeel, dat nu valt onder de functionalisatie C&E. Dit personeel is met name werkzaam bij 1 CMICo en binnen de vakgebieden PSYOPS, CIMIC en PA, zowel nationaal als internationaal. Daarnaast bestaat een groot deel van 1 CMICo uit reservisten, georganiseerd in netwerken. Verschillende netwerken van 1 CMICo kunnen toetreden tot het Korps C&E.

Met de oprichting van het Korps C&E wordt invulling gegeven aan de belangrijkste wens van het personeel, een gedeelde identiteit. Dit geldt voor het beroepspersoneel, maar ook voor het

reservepersoneel dat valt onder het overgangsbeleid. Bij het beroepspersoneel, dat werkzaam is in het vakgebied C&E, zal de oprichting zorgen voor een grotere onderlinge binding. Voor het beroeps- en reservepersoneel binnen 1 CMI Co zal de oprichting, de gedeelde identiteit en een uniforme uitmonstering bijdragen aan een groter eenheidsgevoel.

Cavalerie

De cavalerie gaat bestaan uit een licht en een zwaar cavalerieregiment. Het lichte regiment zal bestaan uit verkenningseenheden en een stafstafeskadron. Het zware regiment zal bestaan uit de huidige tankcapaciteit en toekomstige eenheden met vergelijkbare taakstelling (Direct Firing Platform). Daarnaast worden ingedeeld de Fanfare Bereden Wapens en het Cavalerie Ere-escorte. Deze constructie zorgt voor verjonging van het personeelsbestand binnen de zware cavalerie en doet door het creëren van een stand element recht aan de van oudsher bestaande taakspecialisatie, zoals dit ook binnen de wapens der infanterie en artillerie van toepassing is.

5.4. Wapenstructuur

De Wapenstructuur bestaat binnen de Landmacht voor wapens die uit meer dan 1 regiment of korps bestaan zoals het Wapen der Infanterie. In dat geval bestaat naast de regiments- of korpsraditieeraad onder voorzitterschap van de regiments- of korpscommandant een overkoepelende wapen(traditie)raad waarin de commandanten zitting hebben onder voorzitterschap van de Wapenoudste. De Wapenoudste is een opperofficier van het betreffende wapen die deze functie vervult los van enig verband met zijn organieke functie. De functie van Wapenoudste wordt vervuld door een opperofficier die gedragen wordt binnen het wapen en blijkt geeft grote betrokkenheid te hebben bij de traditiehandhaving en identiteit van het Wapen. Dit staat los van het zijn van oudste of hoogste in rang onder de opperofficiëren binnen dat Wapen. De rol van de Wapenoudste is de leidende persoon zijn bij regimentsoverstijgende gebeurtenissen en het verbindende element vormen tussen de diverse geledingen van het Wapen. In die rol stuurt hij ook de invulling van de traditiehandhaving van het Wapen als geheel.

Het Wapen van de Informatiemanoeuvre zal bestaan uit het Korps I&V en het Korps C&E. Als Wapenoudste zal worden aangezocht een opperofficier die wordt ingedeeld bij het Wapen. Mocht het Wapen onverhoopt niet over een opperofficier beschikken dan kan de rol van Wapenoudste ook worden ingevuld door een kolonel.

Het Wapen der Cavalerie zal gaan bestaan uit de regimenten Huzaren van Boreel en Huzaren (volgt). Van oudsher heeft dit Wapen reeds een Wapenoudste met taken zoals hiervoor geschetst.

Wapen van de Informatiemanoeuvre en Wapen der Cavalerie

5.5. Korps/Regimentsstaf

Korpsstaf I&V

De Korpsstaf van het Korps I&V zal in lijn met de gangbare gebruiken bestaan uit een Korpscommandant, Korpsadjudant, Korpsmajoor en een kapitein-adjudant die op basis van

verdiensten en draagvlak binnen het Korps worden voorgedragen. De functie van Korpscommandant I&V en Korpsadjutant worden gekoppeld aan respectievelijk de functie van C-Joint ISTAR Commando en diens commando-adjutant.

Korpsstaf C&E

De functie van Korpscommandant C&E wordt gekoppeld aan de functie van C-1 CMICo. Dit is in lijn met de koppeling van andere bataljonscommandanten en de functie van regiments- of korpscommandant. De koppeling van de functie van commando-adjutant 1 CMICo en korpsadjutant is niet in deze lijn te maken, aangezien de commando-adjutant 1 CMICo een CZSK gelabelde functie is. Daarom is gekozen om de functie van Korpsadjutant C&E te beleggen bij een van de functies van senior C&E onderofficier 1 CMICo, te bepalen door PAR C&E.

Regimentsstaf cavalerieregiment

De regimentsstaf van het cavalerieregiment zal in lijn met de gebruiken binnen het Wapen der Cavalerie bestaan uit een regimentscommandant, regimentsadjutant en een ritmeester-adjutant die op basis van verdiensten en draagvlak binnen het wapen worden voorgedragen. Verder maken de commandanten van de eenheden deel uit van de regimentsstaf.

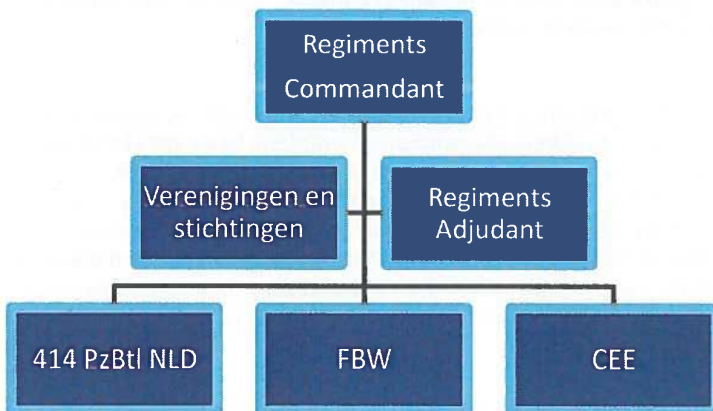
5.6. Korps/Regimentsstructuur

Korpsstructuur I&V

Korpsstructuur C&E

Regimentsstructuur Huzaren van [volgt]

5.7. Veteranenzorg

Veteranenzorg I&V

Teneinde alle activiteiten op het gebied van I&V veteranen en oudgedienden (koude oorlog I&V-ers zonder formele veteranenstatus) een plek te geven en deze te verbinden met de actuele vaktechnische, saamhorigheids- en zorgactiviteiten, heeft het vakgebied I&V in 2017 de koepelvereniging VIVAROV (Vereniging voor I&V Actief dienenden, Reservisten, Oud gedienden en Veteranen) opgericht. Deze koepelvereniging vormt de rechtspersoon waaronder alle tot op heden bestaande formele en informele I&V verenigingen een gezamenlijk onderkomen vinden. Hier kan eenieder die toch behoefte heeft aan verbondenheid en saamhorigheid een onderdak vinden bij (voormalige) vakbroeders en zusters. Na oprichting van het Korps I&V zal de nieuwe Korpsvereniging hier deel van gaan uitmaken.

Veteranenzorg C&E

De afgelopen jaren vervult de Veteranen Vereniging CMI (VVC) een vergelijkbare rol als de veteranenverenigingen bij andere regimenten en korpsen, zoals het organiseren van bijeenkomsten voor veteranen. Ook draait de VVC al enkele jaren mee in het Gemeenschappelijk Overleg Regimenten en Korpsen Koninklijke Landmacht (GORKKL). De vereniging is zeer actief en telt ongeveer honderd leden. De vraag naar de plek van CMI binnen de traditiehandhaving en -beleving van de Koninklijke Landmacht komt tevens nadrukkelijk uit de VVC. Temeer daar militairen van CMI veelal individueel zijn uitgezonden en de nazorg essentieel is. Het was niet 1CIMIC bat en het is niet 1 CMICo dat als eenheid wordt uitgezonden, maar juist delen ervan of het individu. En daar is zowel voor, tijdens als na de uitzending zorg en aandacht voor nodig. Het bestuur van de Vereniging Veteranen CMI zal tijdens de ALV najaar 2020 het voorstel voorleggen om na oprichting van het Korps C&E in naam te veranderen naar Vereniging Veteranen C&E.

Veteranenzorg Cavalerie

Sinds het ontbinden van de regimenten RHPA, RHPO en RHvS in 2012 is de zorg voor veteranen ongewijzigd ingevuld door de drie regimenten/regimentsstaven die hierbij hun verenigingen en/of stichtingen hebben gebruikt om de activiteiten te ondersteunen. Vanuit de regimenten zijn vrijwilligers opgeleid om deel uit te maken van het nuldelijnszorgnetwerk zoals dat op initiatief van het GORKKL is opgezet. In de nieuwe opzet zal er onder leiding van één regimentsteam invulling worden gegeven aan deze taken. Het regimentsteam vervult een overkoepelende en coördinerende rol tussen de staande delen van het regiment en de ondersteunende structuren (verenigingen en stichtingen). De geplande opzet is dat de stichtingen fuseren tot één stichting en de verenigingen afhankelijk van de meest praktische opzet onderafdeling worden van een nieuwe vereniging of in een samenwerkingsverband worden ondergebracht.

5.8. Traditiehandhaving

Traditiehandhaving is een belangrijke taak voor de korpsen/regiment. Daar dit niet leidt tot activiteiten binnen het project wordt volstaan met een korte schets.

Traditiehandhaving I&V

I&V kent een historie, die enerzijds voortkomt uit overlevering, en anderzijds voortgekomen is uit de osmose van ander wapens- en dienstvakken. Zo worden rangonderscheidingstekens van te bevorderen I&V-personeel natgemaakt met witte wijn in plaats van het binnen de KL gebruikelijke bier. Ook vanuit de VTO'n wordt steeds meer aandacht besteedt aan saamhorigheid en traditiebeleving. Na korpsvorming zullen zich in de loop der jaren tradities en gewoonten binnen het Korps I&V verder ontwikkelen. Oude KL-I&V tradities die hun oorsprong hebben vanuit de LAMID/101MIDCie & SMID/DIVI zullen waar passend en gepast nieuw leven worden ingeblazen. Daarnaast kennen de verschillende inlichtingeneenheden hun eigen tradities.

Traditiehandhaving C&E

Tradities zijn gebruiken en gewoonten, die van de ene generatie op de andere worden doorgegeven. Het uitgangspunt van het Korps C&E is om geen tradities van andere regimenten en korpsen over te nemen. Op dit moment zijn er nog geen gebruiken en gewoonten binnen het Korps en kan men dus niet spreken over "C&E-tradities". Deze zullen zich in de loop der jaren moeten ontwikkelen om in de toekomst over tradities binnen het Korps C&E te kunnen spreken.

Traditiehandhaving Cavalerie

De cavalerie kent eeuwenoude tradities die door de herstructurering verdeeld worden over twee regimenten. In het vernieuwde bestel worden deze verdeeld over zgn. lichte en zware cavalerie. Deze traditionele verdeling is echter niet bepalend voor welke traditie door welk regiment wordt voortgezet. De vele reorganisaties en veranderende tactische inzichten hebben geleid tot een situatie waarbij in elke traditielijn zowel 'lichte' als 'zware' voorgangers voorkomen. Het belangrijkste gegeven is dat dit de tradities van het Wapen der Cavalerie zijn en binnen het wapen worden geborgd en beleefd.

5.9. Uitmonstering

De uitmonstering is bepalend voor de identiteit van de eenheid en vormt ook een duidelijk onderdeel van de identiteit van de individuele militair die zijn/haar trots op het onderdeel weerspiegelt ziet in een mooi embleem voorzien van eigen kleuren. In overleg met de TCKL zijn dan ook de emblemen voor de nieuwe korpsen en het samengevoegde regiment uitgewerkt⁶.

I&V

Voor het Korps I&V geldt dat wortels van het huidige korps teruggaan tot 1913. Het centrale element in het embleem, de toorts, is dan al bekend. Door de jaren heen heeft de toorts verschillende wijzigingen ondergaan, van rechttop tot overhellend en ook de vlammen en de kelk zijn in de loop van de tijd meermalen aangepast. Internationaal gezien vormt de toorts het embleem van meerdere inlichtingendiensten, ook logisch gezien de symbolische betekenis van de toorts die datgene verlicht wat verborgen is. In het embleem wordt dit gecombineerd met het motto "IN TENEBRIS LUCENS", dat het lichtende in de duisternis extra benadrukt en al decennia aan het symbool van de toorts als embleem van de inlichtingendienst is verbonden.

De betekenis van pijlen die naar rechts wijzen is bescherming. De scheve pijl kan waarschuwen voor moeilijkheden, misleiding of een ander probleem dat dient te worden geconfronteerd of vermeden. De pijl geeft richting, waarschuwt en beschermt.

De ondergrond is groen (Pantone 350) en heeft de grijze randkleur die het overkoepelende wapen symboliseert.

⁶ De uitmonstering voor de Korpsen I&V en C&E en het Regiment Huzaren (volgt) is op 2 juni 2020 aan C-LAS voorgelegd en aldus door hem besloten, waarmee tijdige verwerving realiseerbaar bleef.

C&E

Het Korps C&E is gebaseerd op veel recentere ontwikkelingen dan het Korps I&V. Naast het toegenomen belang van civiel/militaire samenwerking zijn er ook andere ontwikkelingen op het gebied van (strategische) communicatie, informatie operaties, CIMIC en PsyOps die gezamenlijk hebben geleid tot de oprichting van dit korps. Internationaal is er al een duidelijke richting in de symboliek verbonden aan eenheden die in dit werkveld opereren. Veel van deze eenheden (InfoOps en PsyOps) hanteren het schaakstuk "paard" als symbool. De papyrusrol vertegenwoordigt de rol van communicatie; zowel als capaciteit en als slagkracht (media boodschappen). Het zwaard verbeeldt het effect en de doelgerichtheid van non-kinetische slagkracht als CIMIC en PsyOps. Het is symbolisch naar beneden gericht om de niet-kinetische wijze van optreden te benadrukken. Op deze wijze geven reeds lang begrepen symbolen invulling aan nieuwe ontwikkelingen, daarmee passend in de uitstraling van een dynamische organisatie die al eeuwen de hoeksteen onder het voortbestaan van onze natie vormt. De ondergrond is oranje (Pantone Orange 021) en heeft de grijze randkleur die het overkoepelende wapen symboliseert.

Cavalerie

Voor het uit de samenvoeging van Regiment Huzaren van Sytzama, Regiment Huzaren Prins van Oranje en Regiment Huzaren Prins Alexander ontstane Regiment Huzaren XX wordt een nieuwe randkleur bepaald. In overleg met de TCKL is de randkleur lichtblauw vastgesteld. Deze kleur heeft een historische achtergrond bij de zware cavalerie en zou ook de randkleur zijn geworden van het in 1946 voorziene maar nooit daadwerkelijk opgerichte 1e Vechtwagen- (= tank) regiment. De benaming van deze kleur in het KPU-overzicht wordt 'hemelsblauw' omdat er al een kleur lichtblauw in het bestand zit.

6. Materieel

6.1. Algemeen

Dit project brengt geen majeure aanschaf van materieel met zich mee. Wel vloeien uit deerschikking van het traditiebestel Cavalerie en de oprichting van het nieuwe Wapen en de nieuwe korpsen, de nodige m.n. incidentele behoeftes voort op het gebied van uitmonstering, ceremoniële tenuen en vaandels.

6.2. Baretemblemen/kraagspiegels

Het verwervingstraject voor de metalen emblemen (bareten en kraagspiegel) loopt via DMO Inkoop in samenwerking met KPU afd. Techniek. Op 8 juli 2020 is door DMO inkoop de opdracht geplaatst bij Fa. Van Veluw te Zeist onder Defensieordernummer: [REDACTED]. De leveringsbepalingen in deze order voorzien in uitlevering van de totale order voor 28 augustus 2020. Volgens de gebruikelijke procedure betaalt CLAS bij het invoeren van nieuwe emblemen, uniformen, etc. de kosten van ontwikkeling, productie, de initiële behoefte en de eerste instandhoudingsperiode. Het artikel maakt daarna deel uit van de KPU-catalogus en wordt op basis van het daarvoor jaarlijkse budget in stand gehouden.

Incidentele behoefte

De behoefte is gebaseerd op de beoogde omvang van het betrokken personeel (zie paragraaf 7.3.) in combinatie met de standaard verstrekkingnorm (2 x baretembleem en 1 set kraagemblemen p.p.) en aangevuld met de eerste instandhoudingsperiode (3x 20%). Op basis van de normgetallen en richtprijzen van DMO/KPU bedrijf leidt dat tot de volgende raming:

Emblemen/kraagspiegels		aantal	genormeerd	normbedrag	raming
I&V	emblemen	1300	2100	€ 19,36	€ 40.656,00
	kraagspiegels	650	1050	€ 11,62	€ 12.201,00
C&E	emblemen	1000	1650	€ 21,78	€ 35.937,00
	kraagspiegels	500	825	€ 13,07	€ 10.782,75
Productiekosten				€ 68.304,70	€ 68.304,70
Totaalraming					€ 167.881,45

Voor deze behoefte is ATB nr. 156970 opgesteld en is MR 3038278 d.d. 07-07-20 aangemaakt van € 168K en door zorg van F&C ST CLAS overgezet naar F&C KPU. Dit betreft naast de productiekosten ook de aanloopkosten die gemoeid zijn met het invoeren van een nieuw

embleem. Het gaat hierbij om CAD werktekeningen, 3-D modellen, matrijzen/stempels en snijgereedschappen. Dit zijn eenmalige kosten waarmee voor de komende decennia de productiemogelijkheid is ingeregeld.

Voor de Cavalerie geldt dat de al bestaande metalen emblemen gebruikt worden. Doordat er geen uitbreiding van het bestaande personeelsbestand plaatsvindt is er ook geen behoefte aan metalen emblemen.

Structurele behoefte

Uitgaande van de initiële behoefte is de jaarlijkse instandhoudingsbehoefte in aantallen ca 100 stuks per artikelsoort⁷. Aangezien het totale personeelsbestand niet wijzigt – er is sprake van herschikking binnen Wapens en Dienstvakken – neemt de totale structurele behoefte op basis hiervan niet toe. De structurele behoefte aan emblemen en kraagspiegels past dan ook binnen de nu geldende budgettering.

6.3. Ondergrondjes, kraagpatten, etc.

Het verwervingstraject voor de uitmonstering (baretondergrondjes, kraagpatten, koord en biezen) is ondergebracht binnen een bestaand contract van het KPU-bedrijf. De benodigde kleuren zijn vastgesteld en de aanmaak van de benodigde stoffen en koorden is opgestart. Na uitlevering van deze materialen kan een aanvang worden gemaakt met de productie van baretondergrondjes en kraagpatten. De afspraak met de leverancier is uitlevering uiterlijk 28 augustus 2020.

Behoefte

Dit betreft de startbehoefte conform de door het KPU-bedrijf gehanteerde norm zijnde de initiële behoefte met een eerste instandhouding voor drie jaar. Dit leidt tot de volgende ramingen:

Ondergrondjes	aantal	genormeerd	normbedrag	raming
I&V	650	2080 ⁸	€ 0,35	€ 728,00
C&E	500	1600	€ 0,35	€ 560,00
Huz	400	1060	€ 0,35	€ 371,00
Totaalraming				€ 1.659,00

Kraagpatten	aantal	genormeerd	normbedrag	raming
I&V	650	3000	€ 2,15	€ 6.450,00
C&E	500	1620	€ 2,15	€ 3.483,00
Huz	400	1080	€ 2,15	€ 2.322,00
Totaalraming				€ 12.255,00

Door de nieuwe kleuren die nog niet in het standaardassortiment voorkwamen diende ook stof en koord te worden ingekocht. Dit is nodig voor de aanmaak van de baretondergrondjes en kraagpatten, tevens voor het maken van biezen in petten, AT-broeken en het CT. Met de bestelde hoeveelheid is tevens het ombouwen van bestaande tenues en de aanmaak van nieuwe tenues incl. CT voor vier jaar afgedekt (zie ook para 6.6). De raming vindt u hieronder.

⁷ Respectievelijk I&V 130, C&E 100 en Huz (volgt) 70 stuks

⁸ De genormeerde aantallen voor ondergrondjes en kraagpatten wijkt af van die van de emblemen vanwege een andere instandhoudingsnorm en de toevoeging van kraagpatten voor opperofficieren.

Overige stoffen	raming
Koord	€ 1.020,00
Stoffen	€ 13.275,00
Totaalraming	€ 14.295,00

Voor deze totale behoefte (ondergrondjes, kraagpatten, CT's, etc) is ATB nr. 157327 opgesteld en is MR 3038175 d.d. 18-05-20 aangemaakt van € 35K en door zorg van F&C ST CLAS overgezet naar F&C KPU.

6.4. Naamlinten

De aanschaf van naamlinten (regiments/korpsnamen) valt onder de verantwoordelijkheid van de Sie C&P die deze rechtstreeks bij de leverancier kan bestellen. Het Korps I&V beschikt al over voldoende naamlinten voor de eerste periode.

Behoefte

Sie C&P bestelt 1500 stuks Korps C&E en 1200 stuks Regiment Huzaren (volgt). De levertijd is vier tot zes weken. De kosten zie u in de tabel hieronder:

Naamlinten	aantal	genormeerd	normbedrag	raming
C&E	500	1500	€ 1,29	€ 1.935,00
Huz	400	1200	€ 1,33	€ 1.596,00
Totaalraming				€ 3.531,00

6.5. Vaandels/standaarden

De oprichting van de korpsen en het samenvoegen van de regimenten leidt tot een behoefte aan nieuwe vaandels en standaarden. In het totaal blijft het aantal vaandels binnen de Landmacht gelijk waardoor vervanging en aanmaak uit de bestaande budgetten gerealiseerd kan worden. Gelet op de productietijden van ca zes maanden zullen generieke onderdelen nu al worden besteld en zodra de definitieve namen zijn vastgesteld ook de specifieke onderdelen. De kosten voor een compleet vaandel bedragen ca. € 10K, maar zijn sterk afhankelijk van de detaillering. Dit kan tot een prijsverschil van ca. € 2000-3000 per vaandel leiden afhankelijk van de hoeveelheid borduurwerk, soort franje en galon wat per vaandel kan verschillen.

6.6. Ceremoniële tenuen

Voor de Korpsen I&V en C&E zullen ceremoniële tenuen worden vastgesteld door de UCKL/TCKL. Gelet op de huidige levertijden van CT's is snelle realisatie niet te verwachten en zal de behoefte worden ingepast in het lopende vervangings-/aanvullingsplan van Sie C&P opgesteld in overleg met Depot CT van het KPU-bedrijf. Het voorgesteld traject is om in overleg met TCKL/UCKL een uitgewerkt ontwerp voor het CT eind 2020 gereed te hebben, waarbij afhankelijk van de voor CT beschikbare budgetten in 2021 een eerste bestelling voor korpscommandogroep en vaandelwacht kan worden geplaatst. De ervaring leert dat een besteltraject voor CT gemiddeld een jaar in beslag neemt.

7. Personeel

7.1. Algemeen

Met de oprichting van het Wapen van de Informatiemanoeuvre en deerschikking van het traditiebestel Wapen der Cavalerie zijn op personeelsgebied geen ex- of intensiveringen gemoeid. Het betreft louter een wijziging in registratieve indeling. Hierdoor is een formeel reorganisatieproces niet nodig. Dit ontslaat ons niet van de verplichting om zeer zorgvuldig om te gaan met de consequenties voor het personeel, waarvan sommigen een lastige keuze krijgen voorgelegd. Naast een grondige inventarisatie van betrokken eenheden, functies en personeel in en buiten de domeinen I&V, C&E en Cavalerie, is dan ook een eerlijk en rechtvaardig

overgangsbeleid van belang. Daarnaast zijn in de analyse het personeelsbeheer en de verwerking in de systemen beschouwd.

7.2. Inventarisatie betrokken eenheden

Om raakvlakken en reikwijdte aan de O kant te kunnen beschouwen is geïnventariseerd welke eenheden betrokken zijn bij het oprichten van het Wapen van de Informatiemanoeuvre en deerschikking van het traditiebestel van de Cavalerie.

I&V

Het personeel dat registratief heringedeeld gaat worden bij het Korps I&V is binnen het CLAS werkzaam in St-CLAS, 1GNC, de I&V-ketens van alle sub-eenheden⁹, OTCO (LWC/LTC) en OOCL-eenheden (JISTARC/ 1 CMICo/ DGEO). Buiten CLAS in de MIVD-organisatie en in nationale en internationale staven en instituties. Buiten het OOCL is er voor al deze eenheden geen extra bemoeienis of inspanning benodigd dan het ondersteunen van de fysieke omvorming van hun registratief bij het Korps-I&V in te delen personeel. Binnen OOCL worden van JISTARC vijf subeenheden (105FHC/ 106INLN-Cie/ 108TEXINT-Cie/ 109OSINT-Cie/ DIVI) en de JISTARC-Cdo-Staf registratief ingedeeld binnen het Korps-I&V. Binnen OOCL/OGCLAS wordt de DGEO registratief ingedeeld binnen het Korps-I&V. Enkele JISTARC-delen komen van het Regiment Huzaren van Boreel (zie para. 5.3) over naar I&V.

In een eerdere fase van de functionalisatie I&V is met vertegenwoordigers van de Infanterie en Genie overeengekomen¹⁰ dat de I&V functies die binnen het bataljonsniveau vallen in beginsel ook beschikbaar blijven voor Infanterie, respectievelijk Genie personeel. Derhalve zullen deze I&V-functies in de formatie niet als categorie "Informatiemanoeuvre - I&V" maar als "Infanterie - I&V", respectievelijk "Genie - I&V" gelabeld zijn. Het Infanterie en Genie personeel dat op deze functies geplaatst is kan in overleg en met instemming betrokken partijen een overstap maken naar het Korps-I&V.

C&E

Het personeel dat registratief heringedeeld gaat worden bij het Korps C&E is momenteel werkzaam bij verschillende eenheden van het CLAS. Het grootste gedeelte van het personeel is geplaatst bij 1 CMICo. Daarnaast is personeel dat nu onder functionalisatie C&E valt werkzaam bij de staven van alle brigades van het CLAS, 1GNC, internationale staven en expertise centra. Verder betreft het defensiebreed CLAS-personeel dat werkzaam is bij de secties communicatie.

Cavalerie

Bij de cavalerie zal een deel van de huidige eenheden registratief heringedeeld worden van het Regiment Huzaren van Boreel naar het Korps I&V (zie para. 5.3). Van de overige eenheden zal de Fanfare Bereden Wapens overgaan van het Regiment Huzaren van Boreel naar het zware cavalerieregiment. Voor het eerst in haar bestaan zal het Cavalerie Ere-escorte (CEE) ook formeel worden ingedeeld bij een regiment. Voorheen waren achtereenvolgens het Regiment Huzaren Prins Alexander en het Regiment Huzaren van Boreel verantwoordelijk voor de ondersteuning van het CEE maar er was nog niet eerder sprake van registratieve indeling. Het Regiment Huzaren van Boreel bestaat na de reorganisatie uit STSTESK JISTARC, 104 Verkesk, 11 Verkesk Imbl, 42 Verkesk en 43 Verkesk. Het Regiment Huzaren (volgt) bestaat uit 414 PzBtl (NLD), FBW en CEE. Voor de registratieve herindeling worden de traditionele uitgangspunten gehanteerd, t.w. primair het regiment waarop men beëdigd is, vervolgens waar men is geplaatst voor de duur van de plaatsing. Het staat personeel vrij om daarnaast een rekest in te dienen voor registratieve herindeling binnen het eigen wapen.

⁹ De in LvM.77 'Dedicated intensiveringen soft ground enabling bij het KCT' beschreven Intel Cel is in deze inventarisatie nog niet meegenomen, maar vormt na implementatie een onderdeel van de genoemde intelketen.

¹⁰ Genoemd besluit is vastgelegd in Nota: 171031 Nota CLAS2017005308 O-labeling Infanterieraad d.d. 31-10-2017

7.3. Inventarisatie personeel Wapen van de Informatiemanoeuvre¹¹

We onderkennen op dit moment drie groepen personeel, die reeds functies hebben vervuld binnen de betreffende deelgebieden. Dit is van toepassing op zowel het actief dienend personeel, als voor reservisten.

- Groep 1: Personeel dat in het verleden al gekozen heeft voor de functionalisatie I&V of C&E. De (hoofd)categorie van dit personeel dient per persoon gewijzigd te worden van het betreffende wapen/dienstvak naar Informatiemanoeuvre-I&V respectievelijk Informatiemanoeuvre-C&E. Na wijzigen hoofdcategorie dient de subcategorie I&V of C&E bij deze groep te worden verwijderd.
- Groep 2: personeel dat werkzaam is binnen de I&V of C&E, maar nog niet is gefunctionaliseerd (geen subcategorie I&V of C&E) maar wel wil overstappen. Hierbij dient bij eventuele overstap per persoon de hoofdcategorie te worden gewijzigd.
- Groep 3: Personeel dat ooit een functie heeft vervuld binnen de I&V of C&E, niet is gelabeld en waarvan niet bekend is of men wil overstappen naar het Wapen van de Informatiemanoeuvre.

In onderstaande tabellen vindt u de uitkomsten van de uitgevoerde inventarisatie en de verwachte (initiele) overgang naar de respectievelijke Korpsen:

KL Korps I&V P-doelgroepen	IST-aantal	Bemerking
Groep 1		
KL-I&V-personeel met 'I&V- label'	540x	360 op I&V-fie, 180 op alg-fie
KL-I&V-personeel met "MD-label"	25x	P-Soft heeft maar 1x subcat optie
KL-reservepersoneel I&V RSD/ROC	45x	oplopend naar >200x in 2023
KL Bd-ers I&V (Veteranen & oud gedienden)	35x	oplopend naar >150x in 2023
Groep 2		
KL-personeel zonder "I&V-label" op (1e/2e) I&V-fie	125x	Zal getrapt krimpen +/- 60% ri I&V
Groep 3		
KL-personeel zonder "I&V-label" met I&V verleden	?	Inventarisatie middels INFOOP
Totaal van doelgroepen	770x	
Verwachte initiële overgang +/- ¹²	650	

KL Korps C&E P-doelgroepen	IST-aantal	Bemerking
Groep 1		
KL-C&E-personeel met 'C&E' - label'	106	95 op C&E-fie, 11 op ALG-fie
KL-personeel met 'MD-label' op C&E fte	10	P-Soft heeft maar 1x subcat optie
Groep 2		
KL-personeel zonder "C&E-label" op C&E-fie	17	
Groep 3		
KL-personeel zonder "C&E-label" met CIMIC, Communicatie of PsyOps verleden	?	Inventarisatie middels INFOOP, toetreding middels rekest
KL-personeel CMI RSD die kunnen toetreden tot Korps C&E		Toetreding middels rekest. Kan oplopen tot 504 (vten)
1. Netwerk Politics	65	
2. Netwerk Military	42	
3. Netwerk Economy	96	
4. Netwerk SCuHA	45	

¹¹ De herschikking van het traditiebestel Cavalerie leidt niet tot andere uitmonstering. Een inventarisatie zoals uitgevoerd voor het Wapen Informatiemanoeuvre is dan ook niet noodzakelijk. De detailverschuivingen binnen het Wapen der Cavalerie zijn verwoord in het transitieplan Herschikking traditiebestel Wapen der Cavalerie.

¹² De verwachte initiële overgang is een voorzichtige inschatting waarbij tevens is gekeken naar werkbare aantallen voor de verwerving.

5. Netwerk Information	21	
6. Netwerk BRLSOGP	17	
KL Bd-ers en oud-gedienden C&E, CMI, CIMIC, Communicatie of PsyOps (Veteranen & oud gedienden)	90	
KL-reservepersoneel CMI ROC	23	Kan oplopen tot 84 (vten)
Totaal van doelgroepen	532	
Verwachte initiële overgang +/- ¹³	500	

De volledige inventarisatie voor zowel O als P (op naam) vindt u via bijlage 11.1 Inventarisatie waarin de link naar de SWR is opgenomen.

7.4. Overgangsbeleid Wapen van de Informatiemanoeuvre¹⁴

Het personeel dat valt onder de drie groepen, zal door de voorzitters van de Personeelsadviesraad (PAR) I&V of C&E schriftelijk worden geïnformeerd over de consequenties van de oprichting van het nieuwe Wapen en de beide Korpsen en de keuzemogelijkheden hierbij voor het personeel. De reactietermijn op de brief wordt gesteld op zes weken.

Keuzemogelijkheden per groep:

- Groep 1: In beginsel gaat al het personeel 1-op-1 over naar het wapen der Informatiemanoeuvre. Indien het personeel dit toch onwenselijk vindt, bestaat de mogelijkheid om middels rekestformulier te verzoeken terug te keren naar het wapen of dienstvak, waarbij zij aanvankelijk waren ingedeeld.
- Groep 2 en 3: Personeel behoudt het huidige wapen of dienstvak, tenzij ze een schriftelijke reactie geven op de brief om over te stappen naar het wapen der Informatiemanoeuvre. In dat geval zullen de categorie en subcategorie worden gewijzigd. Indien ze niet reageren blijft het wapen/dienstvak ongewijzigd, maar kan een functie (inclusief bevordering) binnen het wapen der Informatiemanoeuvre niet worden gegarandeerd.

Een meer gedetailleerd en korps specifiek overgangsbeleid is te vinden in de respectievelijke transitieplannen (bijlage 11.4)

7.5. Personeelsbeheer

Binnen de organisatie zijn reeds functietoewijzers, loopbaanbegeleidingscapaciteit en PAR aanwezig voor beide deelgebieden. Deze situatie blijft ongewijzigd, waarmee het personeelsbeheer is afgedekt.

7.6. Verwerking in systemen

In het personeelssysteem Peoplesoft maken we onderscheid tussen de formatie en de personele bezetting:

Formatie:

- Door wijziging van de categoriebenamingen in de formatie, is de wijziging in de formatie compleet. Hierbij wordt in de categorieën 1630 Algemeen - C&E en 1635 Algemeen - I&V de term Algemeen gewijzigd in Informatiemanoeuvre. Dit is binnen een werkdag te realiseren.
- Functiebeschrijvingen: De bestaande actieve functiebeschrijvingen binnen Defensie dienen te worden gecontroleerd op correct gebruik van de actuele terminologie en eventueel dienen begrippen te worden vernieuwd.

¹³ Idem

¹⁴ Details over de overgang van Cavaleristen binnen de regimenten van het Wapen der Cavalerie zijn verwoord in het transitieplan Herschikking traditiebestel Wapen der Cavalerie

Personeel:

- De (hoofd-)categorie van het personeel dient middels elektronische beslislijst per persoon gewijzigd te worden van het betreffende wapen/dienstvak naar Informatiemanoeuvre-I&V en Informatiemanoeuvre-C&E onder gelijktijdige verwijdering van de subcategorieën "I&V" en "C&E"
- De personeelscategorieën Informatiemanoeuvre-I&V en Informatiemanoeuvre-C&E dienen te worden aangemaakt in Peoplesoft door zorg van DP&O/PG/P&R. Dit is binnen een werkdag te realiseren.
- In de indelingseisen t.b.v. werving en selectie door DCPL dient de categoriebenaming van beide deelgebieden te worden gewijzigd van Cavalerie-I&V/C&E in Informatiemanoeuvre-I&V en Informatiemanoeuvre-C&E in het Excelbestand op de SWR van DP&O/PG/Functiehuis.
- Ook de websites waarop DCPL de vacatures publiceert dienen te worden gecontroleerd en eventueel te worden bijgewerkt.

Bovenstaande acties zijn opgenomen in de integrale actiepuntenlijst (bijlage 11.2.) en verwerkt in de tijdlijn (bijlage 11.3.).

8. Financiën**8.1. Algemeen**

Voor dit project geldt als voorwaarde dat er geen additionele financiële middelen zijn voorzien. Dit betekent dat de noodzakelijk verwerving voor uitmonstering, vaandels en ceremoniële tenuen – zowel in de incidentele als structurele behoefte - binnen bestaande budgetten dient te worden gevonden.

8.2. Verwerving*Incidenteel*

Door zorg van vertegenwoordiger TCKL is op basis van de materiële behoefte een raming opgesteld voor de behoefte voor uitmonstering, vaandels en tenuen. Deze ziet er voor de incidentele behoefte als volgt uit:

Totaalraming		raming
Emblemen/kraagspiegels		€ 167.881,45
Ondergrondjes		€ 1.659,00
Kraagpatten		€ 12.255,00
Overige stoffen		€ 14.295,00
Subtotaal		€ 196.090,45
Naamlinten		€ 3.531,00
Totaalraming		€ 199.621,45

Deze behoefte is met de MRn zoals verwoord in onderstaande tabel afgedekt in de budgetten van TCKL ten laste van het jaar 2020. De naamlinten komen ten laste van de budgetten van C&P.

MRn	nummer	datum	budget
Emblemen, kraagspiegels	3038278	7-7-2020	€ 168.000,00
Ondergrondjes, kraagpatten, etc.	3038175	18-5-2020	€ 35.000,00
Totaal			€ 203.000,00

Structureel

Een structurele extra of minder behoefte voortvloeiende uit de oprichting van het nieuwe wapen en de herschikking van het traditiebestel Cavalerie is niet voorzien, aangezien het totale personeelsbestand niet wijzigt; er is immers sprake van herschikking binnen Wapens en Dienstvakken. In plaats van het ene wordt nu het andere embleem verstrekt. De structurele behoefte aan emblemen, kraagspiegels, ondergrondjes, etc. past dan ook binnen de nu geldende budgettering.

8.3. Budgettaire herverdeling

De oprichting van het wapen I&M (met gelijktijdige oprichting van de daaronder vallende korpsen I&V en C&E) en de herschikking van het traditiebestel Wapen der Cavalerie zorgt voor een verschuiving van personeel binnen bestaande regimenten en korpsen naar de nieuwe korpsen en het nieuwe regiment. Dit zal moeten leiden tot een budgettaire herschikking van de gelden die jaarlijks ter beschikking staan voor regimenten en korpsen. Door zorg van vertegenwoordiger TCKL dient tijdig een herschikkingsvoorstel te worden ingediend in de BPB-procedure teneinde deze budgetverschuiving per 2021 mogelijk te maken.

9. Infrastructuur

9.1. Algemeen

Qua infrastructuur is geen extra infrastructurele behoefte voorzien. Wel liggen er mogelijk behoeftes om infrastructuur te herbeleggen of aan te passen ten behoeve van Korps/regimentshoofdkwartieren, historische verzamelingen en traditieruimtes. U vindt ze hieronder kort toegelicht en meer gedetailleerd beschreven in de transitieplannen.

9.2. Korps/Regimentshoofdkwartier

I&V

Het Korps hoofdkwartier van het Korps I&V wordt belegd binnen de staande infrastructuur van het JISTARC. Hiervoor beschikt het JISTARC inmiddels al over een aantal vergaderruimtes die voorzien zijn van Korps I&V gerelateerde ruimtes. Zowel binnen het Stafgebouw JISTARC LTK gebouw 205 (Grote vergaderzaal "de Toorts" en de "JISTARC-Sociëteit") als ook het stafgebouw DIVI LBO gebouw 205 (de "GS-III Blauwe zaal", de "Hakvoort zaal" en de "Alexia zaal").

C&E

Het Korps hoofdkwartier van het Korps C&E wordt belegd binnen de bestaande infrastructuur van 1 CMICo. Hiervoor beschikt het 1 CMICo over een traditiekamer in gebouw 99 van de Frank van Bijnenkazerne. Deze ruimte zal initieel gebruikt worden als Korps hoofdkwartier en traditiekamer.

Cavalerie

Bij de cavalerie zal gebruik worden gemaakt van de bestaande infrastructuur. De huidige regimenten beschikken over een aantal kleine ruimtes in gebouw C. op de Bernhardkazerne te Amersfoort, die ter beschikking blijven van het nieuwe regiment. Naast één centraal regimentsbureau (de grootste ruimte), zullen de andere ruimtes worden gebruikt voor de aan het regiment verbonden verenigingen en stichtingen en voor opslag van het regimentsmateriaal.

9.3. Historische collecties

I&V

De Historische collectie I&V is sinds 1996 ondergebracht binnen de "Stichting historische verzameling MID" welke traditioneel onder voorzitterschap van C-DIVI in beheer is bij het JISTARC/DIVI en is gehuisvest in gebouw 125 op de LBO 't Harde. Dit "inlichtingen-museum" wordt momenteel geheel heringericht en volledig omgevormd tot een interactief en chronologisch en thematisch overzicht van de rijke I&V historie. Er is geen aanvullende ruimte nodig; het is wel nodig het gebouw 125 administratief te laten labelen als het gebouw waarin de HC MID/inlichtingenmuseum is gehuisvest.

C&E

Op dit moment beschikt het nog op te richten Korps C&E over een zeer bescheiden historische collectie, gerelateerd aan CMI activiteiten uit het recente (uitzend)verleden.

Cavalerie

De cavalerie heeft de beschikking over één historische collectie voor het hele wapen. Hierin is de complete cavaleriehistorie ondergebracht inclusief de niet meer bestaande eenheden uit het verleden. De expositie zal qua tekst en uitleg op sommige plaatsen moeten worden aangepast en aangevuld.

9.4. Traditie ruimtes

I&V

De bovengenoemde Korps-I&V gerelateerde infra wordt tevens gebruikt als traditieruimtes, evenals de HC MID / inlichtingenmuseum.

C&E

De traditiekamer van 1 CMICo zal overgaan in de traditieruimte van het Korps C&E

Cavalerie

Bij de onderdelen van het regiment met een vaste behuizing (414 PzBtl en FBW) worden de algemene ruimtes gebruikt voor het plaatsen cq. ophangen van diverse traditie uitingen.

10. Conclusies

10.1. Algemeen

Samenvattend kan gesteld worden dat de oprichting van het Wapen van de Informatiemanoeuvre met daaronder de Korpsen I&V en C&E uitvoerbaar is. Tevens is de herschikking van het traditiebestel van het Wapen der Cavalerie realiseerbaar. Dit alles binnen de gestelde randvoorwaarden en het beoogde tijdsplan. De analyse van de DCTOMPFI factoren heeft geen onoverkomelijke hindernissen opgeleverd. Sterker nog een aantal belangrijke voorwaarden (bv. opleidingen, PAR functionarissen) zijn al gerealiseerd voor of gedurende de loop van dit project. In deze conclusies beperk ik mij dan ook tot antwoorden op een aantal specifiek gestelde vragen/opdrachten uit de startnotitie, ga ik in op een aantal (genomen) besluiten en sluit ik af met aandacht voor (lopende) cruciale acties en risico's.

DCTOMPFI

- *D*: De consequenties voor bestaande (doctrinaire) publicaties zullen d.z.v. het LWC worden verwerkt in een doctrinepublicatie Informatiemanoeuvre (gereed Q4 2020). Het LWC draagt tevens zorg voor aanpassing van relevante documenten en reguliere/periodieke aanpassingen. Aanpassing van de traditievoorschriften zal onder auspiciën van het TCKL in reguliere herziening van deze documenten reeks worden meegenomen. De oprichting van het Wapen en de herschikking van het traditiebestel Wapen der Cavalerie is geborgd in een aantal daarvoor opgestelde KB's.
- *C*: De specifieke (traditie)functies zijn in kaart gebracht en voorstellen voor invulling aan C-LAS voorgelegd.
- *M*: De verwerving van de uitrusting benodigd voor de oprichting is opgestart. Levering is voorzien begin september. De benodigde aantallen emblemen, achtergrondjes, etc. leveren een incidentele behoefte op van € 199.621,45. Een structurele extra of minder behoefte is niet voorzien daar er sprake is van herschikking binnen Wapens en Dienstvakken.
- *P*: De functies en personeel die deel gaan uitmaken van het Wapen van de Informatiemanoeuvre, specifiek de Korpsen I&V en C&E zijn op functie en naam gespecificeerd. Dit leidt tot een initieel verwachte overgang naar I&V van 650 en naar C&E 500 personen.

- *F:* De benodigde middelen –zowel incidenteel als structureel – t.b.v. verwerving van uitmonstering zijn in kaart gebracht. Deze middelen zijn gefaciliteerd binnen de bestaande budgetten van de TCKL (€ 203.000,00).
Het oprichten Wapen van de Informatiemanoeuvre en de herschikking van het traditiebestel van het Wapen der Cavalerie heeft consequenties voor de toedeling van budgetten aan regimenten en korpsen. Dit leidt niet tot een in- dan wel extensivering van het totale budget; de herschikking zal worden meegenomen in het BPB-proces 2021.
- *I:* Vooralsnog zijn er tbv Korps/regimentshoofdkwartieren, historische collecties en traditieruimtes geen additionele behoeftes voorzien.

Het bijzondere karakter van dit project en dan m.n. de snelheid waarmee het diende te worden gerealiseerd, heeft er toe geleid dat diverse besluiten en acties parallel aan de analyse en de verwerking daarvan in dit rapport hebben plaatsgevonden.
De belangrijkste genomen besluiten en acties c.q. risico's die bij de verdere implementatie de aandacht dienen te blijven krijgen treft u hier onder aan.

10.2. Besluiten

Op 2 juni 2020 is C-LAS d.z.v. de PL en zijn adviseurs bijgepraat over de voortgang van het project en zijn hem een aantal cruciale besluiten voorgelegd. Om tijdig een oprichtingsceremonie te kunnen uitvoeren heeft C-LAS op basis van de reeds uitgevoerde analyse akkoord gegeven op de voorgelegde uitmonstering, het traject tot aan de ceremonie en de start van de verwerving. Tevens is in die sessie de beleidsmatige borging zeker gesteld en de plek van het project in de integrale C&E aanpak van de uitrol van informatie gestuurd optreden binnen de Landmacht. De bekendmaking van de traditiefunctionarissen en de naamgeving van de korpsen en het nieuwe regiment wordt voorbehouden voor het (nog nader door C-LAS te bepalen) lanceringsmoment. Met deze besluiten is de richting en einde van het project zeker gesteld. Aanvullende besluiten zijn niet voorzien; het project kan na de lancering door C-LAS olv PL en DPLs verder worden geïmplementeerd a.d.h.v. onderkende acties die zijn verwerkt in de actiepuntenlijst (bijlage 11.2) en de respectievelijke transitieplannen (bijlage 11.4).

10.3. Acties en risico's

De volgende (lopende) acties zijn cruciaal/belangrijk voor het slagen van dit project:

- *Indienen KB's*
De formele toestemming voor de oprichting wordt vastgelegd in KB 258 (Traditie). De aanvraag hiervoor kan gezien het embargo op de naamgeving pas starten na de lancering door C-LAS. De doorlooptijd is ca 8 weken, hetgeen mede het moment van de lancering bepaalt.
- *Informeren betrokken personeel.*
Alhoewel in tijd niet zo nijpend als het voorgaande vraagt het formeel benaderen van het personeel zowel door de Korps- en Regimentsleiding als formeel door DP&O de nodige tijd en aandacht. De hiervoor benodigde acties zijn voorbereid en belegd in zowel het communicatieplan als de transitieplannen.
- *Verwerking in P-systemen.*
De omklap in de P systemen is een handeling die beperkt tijd vraagt en voor zover mogelijk al is voorbereid. Zorgvuldigheid is ook hier belangrijk en zal worden gemonitord door de PL.
- *Borging structurele financiële behoeftes.*
De incidentele behoefte aan middelen is in het voorgaande reeds besproken. De structurele behoefte – feitelijk een herschikking - zal de komende jaren geborgd worden in de toebedeelde budgetten van TCKL via het BPB-proces. Een voorstel daartoe zal d.v.z. TCKL worden ingediend via de geëigende kanalen. Ditzelfde geldt voor de herschikking van de budgetten van regimenten en korpsen die aangepast dienen te worden als gevolg oprichting van het Wapen van de Informatiemanoeuvre en de herschikking van het traditiebestel van het Wapen der Cavalerie.

11. Bijlages

11.1. Inventarisaties betrokken entiteiten, functies en personeel

11.2. Actiepuntenlijst

11.3. Tijdlijn

11.4. Transitieplannen

11.4.1. Transitieplan I&V (PL I&V)

11.4.2. Transitieplan C&E (PL C&E)

11.4.3. Transitieplan CAV (PL CAV)

11.1. Inventarisaties betrokken entiteiten, functies en personeel

De volledige uitkomsten van de inventarisatie van betrokken entiteiten, functies en personeel is mede vanwege privacy redenen niet opgenomen in dit rapport. U kunt ze benaderen op de SWR in de map Wapen IM via onderstaande link.

[Redacted link information]

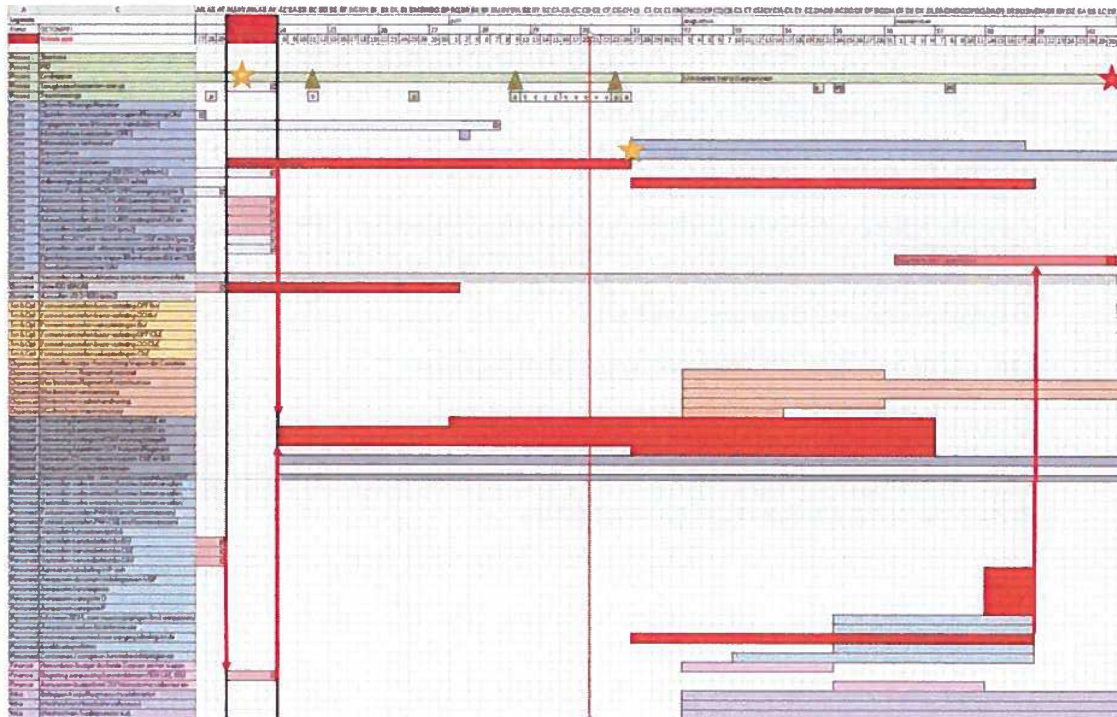
11.2. Actiepuntenlijst

Hieronder vindt u een snapshot van een deel van de actiepuntenlijst van het project LVM.20-01 oprichten Wapen van de Informatiemanoeuvere en herschikken traditiebestel Wapen der Cavalerie. De volledige lijst is te benaderen op de SWR via de gevoegde link.

DCTOMPF1 - actiepuntenlijst							
id	20200724						
DCTOMPF1	NR	ACTIEPUNT	UPDATE	ACTIEHOUDER	ESSENTIEEL	STATUS	
1004	Doctrine	11	Vaststellen welke publicaties met prio moeten worden aangepast	20200427 uitgezet bij LVC, S&P houdt vinger aan de pols web voortgang 20200612 C-LVC geeft aan dat er een doctrineelutten Information Manoeuvre wordt opgesteld, welke in september 2020 wordt opgesteld. Dit is de basis van vanuit de nieuwe inzichten worden overwerkt in toekomstige reguliere /periodiek doctrine updates -> de definitie aangepast naar 20-9-2020	S&P	Nee	Gereed
1005	Doctrine	12	Visie KIB (BPOK)	20200713 versie ISO op bureau C-LAS ter tafel meig	S&P	Ja	Gereed
2504	Doctrine	13	Aanvullen VS 2 IS31 (prio2)	De dienstverlenende hoofdstukken in het VS 2- IS31 (Tevens KL, militairen), VS 2 IS34 (momenteel nog IS33) Ceremoniële Tenzien en het VS 2 IS32 (Traditioneel schied KL) zullen worden aangepast aan de nieuwe situatie in het legende 1 augustus	TCKL	Nee	29-10-2020
7504	Covo	2.01	Aanwijzen functionarissen - Vapenoudste - Corpscommandant ILV - Corpsadjutant ILV (dubbel) - Corpscommandant C&E - Corpsadjutant C&E (dubbel)	20200713 Gekoppeld aan lancering. Deze vindt plaats op aanwijzing C-LAS	PL tot C-LAS	Ja	1-8-2020
7505	Covo	2.02	Voorbereiden aanpassing KIB 258 (Tradite KL), opnemen ILV, C&E, aanvullen LOS, aanpassing CAV, ev. aanpassing JVF (prio 1)	Doorlooptijd formele aanvraag 8 weken	TCKL	Nee	1-8-2020
8004	Covo	2.03	Neemen Feedback M&D&T C&E naamgeving (prio 1)	Uitgevoerd	TCKL	Ja	Gereed
8005	Covo	2.04	Opstellen Strategie Narrative	Uitgevoerd en verwerkt in documenten	PL tot deel PL en Adv	Ja	Gereed
8006	Covo	2.05	Opstellen communicatieplan	Uitgevoerd en te benaderen op SWR	PL	Ja	Gereed
8007	Covo	2.06	Informeren valbonden en DMC	In nauw contact met D-DP&O en pas na goedkeuring mandaat eerste communicatie over staat en namatve mandaat. 20200618 Dev C-LAS zelf ing 2 juli 2020	PL	Ja	Gereed
8008	Covo	2.07	Informeren stakeholders	Kort voor achterban. Belangrijke stakeholders worden inge: reeds geformeerde (m.n. CAV)	PL / DLPL	Ja	Gereed
5004	Covo	2.08	Informeren achterban	Informeren achterban gesynchroniseerd met lancering door C-LAS	PL / DLPL	Ja	1-8-2020
5005	Covo	2.09	Centrale lancering Oprichting Wapen informatiemanoeuvere	De vernieuwing die de landmacht inzet in het informatiemilieum zal in deze communicatie centraal staan. De oprichting is daar een tastbaar element van. Tevens zullen de traditiefunctionarissen en de naamgeving bekend worden gesteld. Informatie naar de achterban moet hierop voortvullen mee lopen.	PL/DLPL	Ja	1-8-2020
8009	Covo	2.10	Adviesvaststellen (door C-LAS) barembles C&E en vraagstuk (prio 1)	Uitgevoerd en voorgelegd C-LAS op 2-06-2020	TCKL	Ja	Gereed
8010	Covo	2.11	Adviesvaststellen (door C-LAS) barembles ILV en vraagstuk (prio 1)	Uitgevoerd en voorgelegd C-LAS op 2-06-2020	TCKL	Ja	Gereed
8011	Covo	2.12	Adviesvaststellen (door C-LAS) ondergrond CAV en vraagstuk (prio 1)	Uitgevoerd en voorgelegd C-LAS op 2-06-2020	TCKL	Ja	Gereed
8012	Covo	2.13	Vaststellen naamform GYT (prio2)	Uitgevoerd	TCKL	Ja	Gereed
8013	Covo	2.14	Vaststellen CT voor nieuwe korpzen C&E en ILV (prio 3)	Uitgevoerd en ter besluitvorming TCKL	TCKL	Nee	Gereed
8014	Covo	2.15	Vaststellen vaandel, uitmontering vaandelvacht (prio 3)	Uitgevoerd en ter besluitvorming TCKL	TCKL	Nee	Gereed
2505	Covo	2.16	Oprichtingsceremonie ILV en C&E	20200618 C-LAS verzoekt organisator aan te wijzen, C-DOCL voorgedragen, 20200722 Datum ceremonie afwakt elst doorlooptijd KIB (8 weken na lancering)	PL met Deel PL	Ja	13 sep-20
2506	Covo	2.17	Overdrachtceremonie CAV	Datum en organisatie d.v. VO C&E	Deel PL	Nee	23-okt-20
8015	Covo	2.18	Uitleg achtergrond paard in embleem ILV	C-LAS heeft bij de afreep op 2 juni gevraagd naar meer achtergrond over de keuze voor het schaakstuk paard in het embleem van C&E. Keuze wordt overigens gesteund en embleem is geaccepteerd.	VZ TCKL	Nee	Gereed
8016	Covo	2.19	Barre kleur toevoegen in memo emblemen	C-LAS heeft bij de afreep op 2 juni gevraagd wie nu gerechtigd zijn tot het dragen van de zwarte barre. Verduidelijkt in memo emblemen van VZ TCKL	VZ TCKL	Nee	Gereed
8017	Covo	2.20	Risico inventarisatie incl what if scenario's	C-LAS heeft bij de afreep op 2 juni gevraagd wat de belangrijkste risico's zijn en welke what if scenario's er liggen. Dit is voorzien in het informatiebestel met de afreep op 2 juni	PL	Ja	Gereed

11.3. Integrale tijdlijn

Hieronder vindt u een snapshot van een deel van de integrale tijdlijn van het project LvM.20-01 oprichten Wapen van de Informatiemanoeuvre en herschikken traditiebestel Wapen der Cavalerie. De integrale tijdlijn kunt u vinden op de SWR via de gevoegde link.

11.4. Transitieplannen

De transitieplannen van de op te richten Korpsen I&V en C&E en van herschikking van het traditiebestel van het Wapen der Cavalerie zijn via onderstaande links te benaderen op de SWR

11.4.1. *Korps I&V*

[https://\[REDACTED\]](https://[REDACTED])
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED] [D](#)

11.4.2. *Korps C&E*

[https://\[REDACTED\]](https://[REDACTED])
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

11.4.3. *Herschikking traditiebestel Wapen der Cavalerie*

[https://\[REDACTED\]](https://[REDACTED])
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

Visie Informatiegestuurd

Optreden voor de Landmacht:

Manoeuvreren in de Informatieomgeving

21 september 2020

Inhoudsopgave

VOORWOORD C-LAS	3
H1 - STRATEGISCHE CONTEXT	4
PERMANENTE STAAT VAN COMPETITIE	4
TECHNOLOGISCHE ONTWIKKELINGEN.....	4
IMPLICATIES VOOR DE KRIJGSMACHT.....	5
H2 – WAT BETEKENT IGO VOOR HET LANDOPTREDEN	6
WAT IS INFORMATIEGESTUURD OPTREDEN?	6
DE INFORMATIEOMGEVING	6
<i>Elektromagnetisch spectrum (EMS)</i>	7
<i>Cyberspace</i>	8
MANOEUVREREN IN DE INFORMATIEOMGEVING	8
<i>Informatie-exploitatie</i>	8
<i>Offensieve effecten</i>	8
<i>Defensieve effecten</i>	9
<i>Robuuste C4I</i>	9
NOODZAAK TOT VERANDERING	9
H3 – WAT IS ER NODIG?	10
CAPACITEITSONTWIKKELING	10
<i>Informatie-exploitatie</i>	10
<i>Offensief en Defensief handelen</i>	11
<i>Robuuste C4I-Infrastructuur</i>	11
MENSEN.....	12
MANIEREN.....	12
LEREN EN INNOVEREN	13
H4 – VAN VISIE NAAR ACTIE	14
MARSROUTES	15
AFSLUITEND	15

Voorwoord C-LAS

Hoewel de essentie van oorlog voeren niet is veranderd, is de omgeving waarbinnen de krijgsmacht opereert de afgelopen jaren complexer geworden. We doen ons werk onder het oog van de hele wereld en door de toegenomen globalisering is het steeds lastiger iets voor de buitenwereld verborgen te houden. Er is geen scherpe scheiding tussen oorlog en vrede, interne en externe veiligheid of statelijke en niet-statelijk actoren. Machtsinstrumenten worden ingezet om belangen te verdedigen of ten koste van anderen te bewerkstelligen. In een dergelijke Permanente Staat van Competitie neemt de rol van informatie een steeds belangrijkere plaats in. Informatie is een wapen waarbij de kracht en geloofwaardigheid van het narratief dikwijls de doorslag geeft.

Door ontwikkelingen in de informatietechnologie, mondiale verspreiding en penetratie van het internet en de exponentiele groei van hiermee verband houdende applicaties, zijn de mogelijkheden van het militaire gebruik van informatie de laatste decennia revolutionair veranderd. Die technologische mogelijkheden en toegang tot informatie wordt vooral door onze opposenten gebruikt om ons op vele manieren te beïnvloeden.

In die strategische context moet de Landmacht nog beter gebruik maken van deze ontwikkelingen. Enerzijds door data en informatie te benutten voor besluitvorming en bevelvoering, anderzijds om bij inzet externe actoren te beïnvloeden en op die manier succesvol te zijn. Informatie is in hedendaags landoptreden zowel een middel (*enabler*) als een wapen. Wettelijke kaders worden hierin strikt gevolgd en zijn leidend in de verdere ontwikkeling.

Door de operationele omgeving voor het landoptreden te beschouwen in drie dimensies (cognitief, virtueel en fysiek) kunnen we deze omgeving beter doorgronden. We bereiken de gewenste effecten door gesynchroniseerd in deze drie dimensies te manoeuvreren.

Insight (voor beeldvorming) en *foresight* (voor oordeelsvorming) vormen samen de benodigde *understanding* voor effectieve besluitvorming en actie. Beter en sneller kunnen ontsluiten van informatie is absoluut noodzakelijk, ook in een opleidings- en trainingscontext. Dit lukt ons alleen als we dit vanuit een multi-domeinperspectief benaderen en actief de samenwerking zoeken met zowel de overige krijgsmacht delen als de internationale partners.

Informatiegestuurd Optreden, in de militaire context *Information Manoeuvre* genoemd, zorgt voor een toekomstbestendige Landmacht, zodat we ook in komende conflicten succesvol zijn. Het is daarom van het grootste belang dat we doorontwikkelen van een Landmacht die gebruik maakt van informatie, naar een informatiegestuurde Landmacht die informatie gebruikt als middel en als wapen!

Luitenant-generaal M.H. Wijnen
Commandant Landstrijdkrachten

H1 - Strategische Context

Permanente staat van competitie

De krijgsmacht heeft een grondwettelijke taak en dient de belangen van het Koninkrijk. Militaire operaties worden uitgevoerd in opdracht van de regering om het nationaal belang te dienen. De huidige geopolitieke situatie kenmerkt zich door het ontbreken van een duidelijke scheiding tussen de klassieke begrippen oorlog en vrede. Opponenten, rivalen, andere partijen of individuen met commerciële of ideologische belangen, maar ook bondgenoten gebruiken een breed scala aan beïnvloedingsmethodieken zonder een directe militaire confrontatie aan te gaan. Met media en andere machtsmiddelen worden gewenste effecten relatief eenvoudig behaald. Zo reikt bijvoorbeeld sociale media tot in de Nederlandse huiskamer, heeft YouTube meer kijkers dan de reguliere televisie en vervaagt het onderscheid tussen waarheid en fictie. We spreken in deze context van een Permanente Staat van Competitie (PSC) als de nieuwe status quo. Het is de taak van de regering Nederlandse belangen hiertegen te beschermen. Begrip van de situatie (*understanding*) is nodig om effectief te kunnen handelen.

Voor het verkrijgen van *understanding* en om inzicht te krijgen in handelingsopties is het noodzakelijk een regio / gebied of actor permanent te kunnen monitoren ter bescherming tegen hybride dreigingen, maar ook ter voorbereiding op eventuele inzet. Hierdoor voorkomen we inzet met een onoverbrugbare achterstand, in een door de opponent gevormde operationele omgeving.

De huidige bestaande wettelijke kaders zijn leidend, maar deze zijn gebaseerd op een scherpe scheiding van oorlogs- en vreedetijd. In deze veranderende wereld waar informatie centraal staat, is een solide rechtsbasis voor een goede informatiepositie onontbeerlijk. Dit geldt voor politiek- en militair-strategische vraagstukken, maar ook voor het operationeel en tactisch niveau.

Technologische ontwikkelingen

In de Landmachtvisie 'Veiligheid is Vooruitzien' is 'technologische hoogwaardigheid' een van de centrale thema's voor de doorontwikkeling van de Landmacht. Technologische ontwikkelingen gaan razendsnel. De militaire toepassing van onder andere robotica, kunstmatige intelligentie, *data science*, quantum computers en *augmented/virtual reality* zorgen voor een toename van de gevechtskracht en een verschuiving van de rol van de mens in het commandovoeringsproces (van *human-in-the-loop* naar *human-on-the-loop*). Het ontsluiten van nieuwe technologieën voor de Landmacht is noodzakelijk om technologisch hoogwaardig en daarmee competitief te blijven in de operationele omgeving van morgen. De keerzijde hiervan is dat ook andere partijen, waaronder niet-statelijke actoren steeds eenvoudiger over dezelfde technologie kunnen beschikken, waardoor de eigen bescherming continu onder druk staat.

Noodzaak tot samenwerking

De doelstelling van militair optreden is, desnoods door te vechten en het toepassen van geweld, invloed uit te oefenen, om zodoende opgedragen politieke doelstellingen te realiseren. Dit gebeurt in een geïntegreerde ofwel *joint, interagency, multinational and public* (JIMP) benadering, waarbij meerdere machtsinstrumenten kunnen worden aangewend om Nederlandse en/of bondgenootschappelijke belangen na te streven. Dit kan door het besluitvormingsproces of de activiteiten van een opponent te verstoren, met als doel diens wil, perceptie en/of gedrag te beïnvloeden.

Implicaties voor de krijgsmacht

Het is van belang dat de krijgsmacht in deze veranderende context doeltreffend kan blijven opereren en daarmee een relevante speler blijft in het nationale en internationale veiligheidsdomein. De operationele omgeving wordt een informatieomgeving en andersom. Het vermogen om hierin succesvol te kunnen opereren vereist verandering.

Dit betekent dat de Landmacht zich moet doorontwikkelen. Dit heeft gevolgen voor de benodigde capaciteiten, maar heeft ook bredere consequenties op het gebied van onder andere personeel en organisatie.

H2 – Wat betekent IGO voor het Landoptreden

Wat is Informatiegestuurd Optreden?

Informatiegestuurd Optreden (IGO) wordt gedefinieerd als: ‘alle relevante data en informatie kunnen verwerven, verwerken en verspreiden teneinde *insight*, *foresight* en *understanding* te creëren en tijdig op elk niveau en in elke situatie militaire besluitvorming en militair optreden in drie dimensies te kunnen realiseren’. Het gaat hierbij nadrukkelijk om zowel de dagelijkse bedrijfsvoering als de operationele omgeving.

Toegespitst op militaire inzet in de informatieomgeving noemen we dit ‘*Information Manoeuvre*’. Net zoals *ground-* en *air manoeuvre*, heeft *Information Manoeuvre* tot doel een voordeel of gunstige positie ten opzichte van opponenten te bereiken. Dit gebeurt door de cognitieve, virtuele en fysieke dimensie te exploiteren, integraal te begrijpen, daarop besluitvorming te baseren en vervolgens met activiteiten (offensieve en defensieve) effecten te realiseren. Het doel van *Information Manoeuvre* is het beïnvloeden van wil, gedrag en/of perceptie van opponenten en andere relevante actoren met alle vormen van slagkracht.

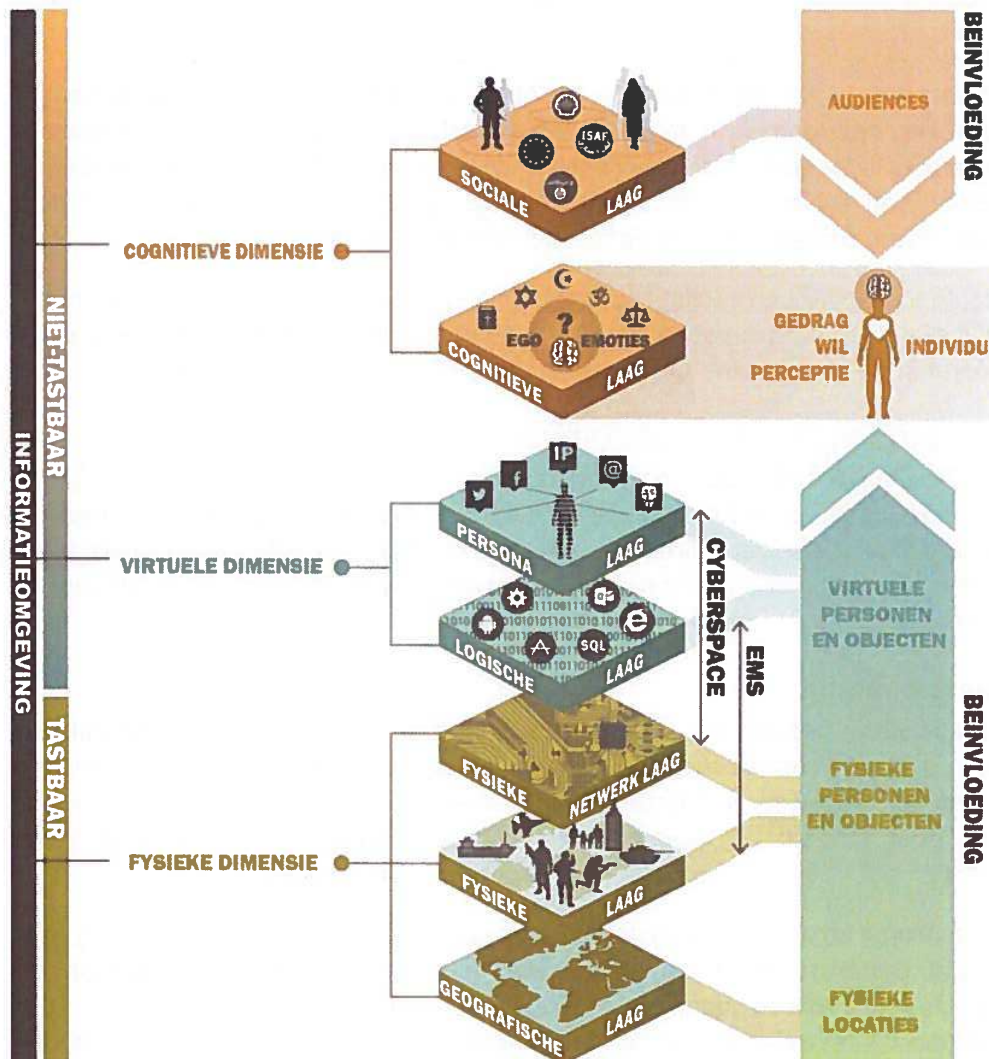
De informatieomgeving

Anders dan de fysiek-geografische domeinen land, zee, lucht en ruimte – is de informatieomgeving een conceptueel begrip, dat gecreëerd is om een totaal aan informatiebronnen, beïnvloedingsaspecten en toepassingsmogelijkheden te kunnen omschrijven. Omdat informatie (wat) en communicatie (hoe) ten grondslag ligt aan elke handeling en gedachte, valt het niet af te bakenen en is dit conceptuele begrip daardoor moeilijk hanteerbaar: het omvat alles.

De informatieomgeving is het deel van de operatieomgeving bestaande uit de informatie, individuen, organisaties en systemen die informatie ontvangen, verwerken en verspreiden. De informatieomgeving wordt verdeeld in de cognitieve, virtuele en fysieke dimensie.

- **De cognitieve dimensie** bestaat uit de individuele cognitieve laag en de collectieve sociale laag. Deze dimensie gaat over emoties, overtuigingen, waarden, percepties, (voor)oordelen, belangen en doelstellingen van individuen en organisaties en omvat alle vormen van onderlinge interactie. Dit is het niet-tastbare deel wat zich afspeelt door het zenden en ontvangen van informatie tussen mensen (sociale laag) en in de hoofden van individuen (cognitieve laag). Hier komt beeldvorming, oordeelsvorming en besluitvorming van actoren tot stand.
- **De virtuele dimensie** bestaat uit de persona laag en de logische laag. Deze dimensie gaat over niet-tastbare communicatie van data, informatie, inlichtingen en kennis zoals tekst en beelden, stuurgegevens, protocollen. Deze niet-tastbare communicatie maakt doorgaans gebruik van cyberspace en het elektromagnetische spectrum. De persona laag is de identificatie van individuen en organisaties in de virtuele dimensie en de logische laag omvat alle bits. Denk aan een e-mailadres, twitterprofiel, avatar, IP-adres, telefoonnummer, etc.

- **De fysieke dimensie** bestaat uit de geografische laag, de fysieke laag en de fysieke netwerk laag. Deze dimensie gaat over alle zichtbare en tastbare elementen die informatie communiceren en/of bij zich dragen, evenals hun geografische locatie, zoals fysieke objecten (satellieten, routers en gebruikersapparatuur), infrastructuur (communicatienetwerken) en de mens als fysiek persoon (als lichaam). Alle traditionele militaire operatievormen met en tegen fysieke objecten en personen zijn bedoeld om (veelal indirect) de wil, perceptie of gedrag van actoren te beïnvloeden.

Het geheel van de drie dimensies (met onderliggende lagen) en de communicatie ertussen, biedt meer aangrijpingspunten voor waarneembare en niet-waarneembare, directe en indirecte beïnvloeding. Het brengen van een effect via één van de lagen heeft veelal neveneffecten in andere lagen. Met of tegen elk van de genoemde zeven lagen kunnen (militaire) taken en activiteiten uitgevoerd worden. Uiteindelijk hebben alle activiteiten direct of indirecte effect op de cognitieve laag van een doelgroep.

Elektromagnetisch spectrum (EMS)

Een begrip dat extra duiding nodig heeft binnen de informatieomgeving is het elektromagnetisch spectrum. Deze manoeuvreer ruimte bestrijkt deels de virtuele en fysieke dimensies en is nauw verbonden met het cyberdomein. Systemen in bedrade en draadloze

netwerken maken onderdeel uit van dezelfde infrastructuur en kunnen daarom niet los van elkaar worden gezien. Draadloze netwerken zijn kwetsbaar voor manipulatie, misleiding en verstoring. Ze kunnen relatief eenvoudig worden gepeild en communicatie kan worden onderschept. De afhankelijkheid van het EMS neemt de komende jaren alleen maar toe. Tijdelijk en plaatselijk overwicht kunnen garanderen is noodzakelijk, niet alleen vanwege de eigen afhankelijkheid, maar ook omdat potentiële tegenstanders zullen strijden om het gebruik van het EMS.

Cyberspace

De term cyberspace is een generieke term die alle entiteiten omvat die digitaal verbonden (kunnen) zijn. Het 'cyberdomein' is daarmee meer dan alleen het internet, want het omvat ook alles wat daarmee verbonden is. Ook *standalone* systemen of apparaten en (ad-hoc) netwerken zijn onderdeel van cyberspace. Als een koppeling op enigerlei wijze plaatsvindt door elektromagnetische energie is de overlap met het EMS evident.

Ongehinderde toegang tot en escalatiedominantie in cyberspace en het EMS is daarom een noodzakelijke randvoorwaarde voor militaire operaties. Afgestemd optreden in cyberspace en het EMS wordt in nieuwe doctrine 'Cyber- Electromagnetic Activities' (CEMA) genoemd.

Manoeuvreren in de informatieomgeving

Information Manoeuvre richt zich op het creëren van een gunstige positie in de informatieomgeving ten opzichte van de tegenstander. *Information Manoeuvre* kun je opdelen in informatie-exploitatie en het coördineren en bewerkstelligen van offensieve en defensieve effecten. *Information Manoeuvre* vereist robuuste *Command, Control, Communications, Computers & Information (C4I)*.

Informatie-exploitatie

Met exploitatie wordt bedoeld het verzamelen, verwerken, duiden, integreren, beschikbaar stellen van informatie en tevens advies uitbrengen over de verzamelde data en informatie van de eigen situatie, omgeving en (f)actoren van invloed. Hierdoor kan de stap van *insight* (beeldvorming) en *foresight* (oordeelsvorming) naar *understanding* worden gemaakt, zodat commandant en staf de vertaling naar handelingsopties kunnen maken.

De huidige sensoren en verwerkingssystemen zijn vooral gericht op dreigingen in de fysieke dimensie. Om echter succesvol te kunnen zijn in alle dimensies, is ook sensor- en verwerkingscapaciteit voor de cognitieve en virtuele dimensies noodzakelijk. Daarnaast leidt de toegenomen digitalisering tot een groter aanbod aan zeer diverse informatiebronnen (veelal *open source*), die een belangrijke aanvulling kunnen zijn op de eigen of door bondgenoten verworven informatie. Hierdoor zijn we in staat de informatiekwaliteit en -snelheid te vergroten ten gunste van besluitvorming en bevelvoering.

Offensieve effecten

Offensieve effecten behalen we door het aanwenden van de totale beschikbare slagkracht voor het uitvoeren van offensieve activiteiten gericht op zowel de fysieke, cognitieve als virtuele dimensie. Offensieve activiteiten zijn bedoeld om actoren te beïnvloeden in hun wil, gedrag of perceptie. Dat kan in alle zeven lagen van de informatieomgeving en de uitkomst kan gericht zijn op elke vorm van gedragsbeïnvloeding (zowel positief-constructief of negatief-degraderend).

Defensieve effecten

Defensieve effecten behalen we door het uitvoeren van passieve en actieve maatregelen. Enerzijds ter bescherming van het eigen vermogen (of dat van partners) en anderzijds om vrijheid van handelen te behouden. Voorbeelden variëren van passief ontzeggen van informatie (zoals het toepassen van versleuteling en het maken van afspraken over de opslag en behandeling van gerubriceerde informatie) tot actieve maatregelen (zoals camouflage en misleiding, maar ook contra-inlichtingenactiviteiten of storen als elektronische tegenmaatregel). Defensieve activiteiten kunnen ook gericht zijn op de besluitvorming van een tegenstander, door bijvoorbeeld de observatiemogelijkheden van een actor te beperken of beïnvloeden.

Robuuste C4I

Randvoorwaardelijk om succesvol te kunnen vechten is een robuuste C4I-infrastructuur, waarmee sensoren en wapensystemen kunnen worden gekoppeld en te allen tijde veilige en betrouwbare communicatie gegarandeerd is.

Noodzaak tot verandering

Om effectief te opereren in de informatieomgeving zal de landmacht moeten beschikken over een aantal nieuwe capaciteiten, maar vooral een informatiegestuurde *mindset* moeten ontwikkelen: van een dominant kinetisch en vijand georiënteerd gedachtegoed naar een informatiegedachtegoed, waarbij het kunnen beïnvloeden van een actor via de drie dimensies centraal staat.

H3 – Wat is er nodig?

Met de constatering dat we in het landoptreden op dit moment niet in staat zijn om in alle dimensies even effectief te kunnen opereren, is een brede beschouwing nodig van de benodigde doorontwikkeling in capaciteiten (mensen, manieren, middelen). Dit betekent dat er een behoefte is om voor alle elementen van *Information Manoeuvre* voldoende capaciteiten te ontwikkelen of te moderniseren. Tevens is het noodzakelijk om over een robuuste C4I-infrastructuur (statisch, mobiel en uitgestegen) te kunnen beschikken. De onderstaande opsomming geeft richting aan de aspecten waar de eerste aandacht naar uit moet gaan met een scope van 5 tot 10 jaar en is derhalve niet limitatief. Hoewel het implicaties betreft voor het gehele landoptreden ligt de focus bij capaciteitsontwikkeling met name bij CEMA, C&E, I&V en robuuste C4I.

Capaciteitsontwikkeling

Het kunnen beschikken over de juiste mix van capaciteiten stelt ons in staat om te manoeuvreren in de fysieke, virtuele en cognitieve dimensie. Het gaat om capaciteiten voor informatie-exploitatie en om offensieve en defensieve informatiecapaciteiten.

Informatie-exploitatie

Om in staat te zijn de benodigde data te verzamelen, te analyseren en te fuseren dient de Landmacht statisch, mobiel maar ook uitgestegen over een gebalanceerde mix van capaciteiten te beschikken. Om hier te komen, moet er (verder) geïnvesteerd worden in capaciteiten om de volgende taken te kunnen uitvoeren:

- Continu verzamelen, monitoren en analyseren van (meta-) data en informatie uit:
 - internetbronnen en (sociale) mediakanalen;
 - offline en online communicatie, uit gesloten (*non-proprietary*) en (half-)open bronnen;
 - activiteiten op de eigen netwerken en die van ketenpartners waarvan de eigen kritische processen afhankelijk zijn;
 - de logische en fysieke netwerklagen van C2 nodes, gebruikersapparatuur, wapensystemen van opponenten.
- Een kwalitatieve en kwantitatieve *Actor Analysis / Target Audience Analysis*. Niet alleen gericht op homogene doelgroepen, maar ook op cultureel complexe omgevingen en *stakeholders / key actors*;
- Doorgronden van het elektromagnetisch spectrum in samenhang met cyberspace in de operationele omgeving;
- Ontsluiten en uitdiepen van alle (via partners) beschikbare gevalideerde geografische informatie;
- Toepassen van forensische waarheidsvinding.

Om de bovengenoemde taken verder door te kunnen ontwikkelen is er algemene behoefte aan:

- Tools, technieken en competenties om analyses te kunnen uitvoeren op informatie;
- *Big Data* te ontsluiten en te exploiteren door middel van *Data Science*;
- Analyse-ondersteunende systemen waarbij gebruik gemaakt wordt van *Artificial Intelligence* (AI) en *Deep Learning*, met de mogelijkheid om deze systemen te upgraden;

- Verschillende informatienetwerken- en infrastructuur met elkaar te verbinden om tijdig data, informatie en inlichtingen te kunnen ontsluiten, zodat *reach-back* en *reach-forward* inzet mogelijk worden;
- Verwerkings- en opslagcapaciteit;
- Een brede selectie aan hoogwaardige (gekoppelde) sensoren;
- Het vermogen om sensordata om te zetten in (*near*) *realtime operational picture* in alle dimensies.

Offensief en Defensief handelen

Om uiteindelijk in staat te zijn offensieve en defensieve effecten te realiseren in de informatie omgeving, moeten we in het landoptreden kunnen beschikken over een mix van capaciteiten om effectief te zijn in de drie dimensies en in alle inzetopties. Om dit te bereiken moet (verder) geïnvesteerd worden in capaciteiten, die met name effecten kunnen behalen in de cognitieve en virtuele dimensie. Hiermee moeten we in staat zijn tot:

- Het binnen de kaders van STRATCOM in lijn brengen van alle communicatieve effecten met het narratief;
- Continue kunnen beïnvloeden van gedrag, wil en perceptie van personen of groepen door gebruik te maken van de meest effectieve offline en online media, inclusief de optie om dit vanuit de eerder genoemde *reach-back* en *reach-forward* constructie te doen;
- Minimaliseren van het bereik en effect van mis- en desinformatie en (online) propaganda en andere vormen van communicatie;
- Plannen, coördineren en uitvoeren van stakeholder engagement;
- Tijdelijk en plaatselijk beheersen van een geselecteerd deel van het elektromagnetisch spectrum vanuit een rijdend of onbemand vliegend platform;
- Manipuleren, verstoren, ontzeggen of (virtueel/fysiek) vernietigen door middel van CEMA;
- Via CEMA verspreiden of aanbieden van (heimelijk of openlijk) PSYOPS producten of data/scripts/malware;
- Doorbreken, aanbrengen of manipuleren van cryptografische beschermingsmechanismen;
- Het beschermen van eigen netwerken en systemen tegen invloeden van buitenaf (CEMA resilience);
- Blokkeren en/of onschadelijk maken van CEMA-aanvallen voor alle platformen, locaties en essentiële verbindingen.

Robuuste C4I-Infrastructuur

Teneinde het mogelijk te maken om data, informatie en inlichtingenproducten te verspreiden (*push*) en te ontsluiten (*pull*) voor relevante spelers, is een robuuste *multi-level secure* C4I nodig. Deze is in staat om grote hoeveelheden aan informatie te verwerken en is interoperabel met interne en externe partners. Dit netwerk moet beschikbaar zijn in zowel de statische, mobiele als uitgestegen omgeving en strekt zich daarmee ook uit tot de bedrijfsvoeringsomgeving. Dit netwerk moet dan ook worden gezien als een *system of systems*, bestaande uit een veelheid van verschillende netwerken die naar behoefte gekoppeld kunnen worden (federatief netwerk). Over dit netwerk moeten informatie en producten van alle rubriceringsniveaus kunnen worden verwerkt en verzonden. Om interoperabiliteit, schaalbaarheid en flexibiliteit te kunnen garanderen, is het ook noodzakelijk de C4I-infrastructuur van voertuigen en wapensystemen te moderniseren, op basis van een generieke architectuur (NATO *Generic*

Vehicle Architecture), waarbij ook de integratie van Positie, Navigatie en Timing (PNT) wordt meegenomen. Daarnaast is het van groot belang dat hierbij wordt aangesloten bij internationale initiatieven als *Federated Mission Networking*. De uitvoering van de defensiebrede programma's GRIT en FOXTROT is hierbij randvoorwaardelijk.

Mensen

Los van het werven, opleiden en trainen van personeel om effectief te kunnen bijdragen aan de output van de hierboven genoemde capaciteiten, is het borgen van kennis, vaardigheden en ervaring van groot belang. Ons personeel is daarvoor de belangrijkste schakel. Door personeel met de juiste vaardigheden te werven, goed op te leiden en te trainen, verankeren we deze kennis en ervaring. Om echter op lange termijn succesvol te kunnen blijven, is er behoefte aan manieren waarop personeel zich kan blijven ontwikkelen, kennis kan delen en overdragen en perspectief heeft op een uitdagende loopbaan. Dit kan enerzijds door het creëren van loopbaansporen, maar heeft ook te maken met onder andere bij- en omscholing, een passende beloning en het creëren van een stimulerende werkomgeving.

Daarnaast vergt Information Manoeuvre soms schaars en/of hooggekwalificeerd personeel, waarvoor we moeten concurreren met de civiele markt. Dit betekent dat we niet altijd in staat zijn om dit soort personeel aan ons te binden op de klassieke manier. Alternatieve mogelijkheden en samenwerking met de civiele markt zijn daarom onontbeerlijk. Hier ligt ook een duidelijke relatie met de studie Organisatievorming.

Deze visie geeft met name een impuls aan de noodzaak voor gekwalificeerd personeel binnen de vakgebieden I&V, C&E en CEMA. Voor CEMA bestaat er al een verbindend wapen, namelijk de Verbindingsdienst, echter I&V en C&E ontberen dit. Om recht te doen aan de professionalisering en om de herkenbaarheid en verbondenheid van het personeel te vergroten, is ervoor gekozen om I&V en C&E onder te brengen in een eigen wapen: Het Wapen van de Informatiemanoeuvre met daarin het Korps Communicatie en Engagement en het Korps Inlichtingen en Veiligheid.

Manieren

Information Manoeuvre moet volledig integreren in de planning en uitvoering van militaire inzet. Hiertoe moet voldoende kennis en kunde beschikbaar zijn op alle niveaus waar integratie van effecten in de drie dimensies plaatsvindt. Commandanten en staven moeten anders opgeleid, getraind en ondersteund worden, waarbij de focus ligt op het kunnen omgaan met grote hoeveelheden informatie en het orkestreren van effecten in de drie dimensies.

Dit heeft onder andere gevolgen voor de volgende aandachtsgebieden:

- Concept- en doctrineontwikkeling
Het volledig benutten van de mogelijkheden in de drie dimensies vergt een betere verankering van de virtuele en cognitieve dimensie in concepten en doctrine, waarbij de principes *Mission Command* en de *Manoeuvrist Approach* de basis vormt.
- Werven, Vormen, Opleiden en Trainen
Dit vergt ook een andere wijze van werven, vormen, opleiden en trainen, zodat bij het orkestreren en uitvoeren van militaire operaties, commandanten en staven in staat zijn

om met deze complexiteit om te gaan. Dat proces begint bij het werven van de juiste mensen en de initiële vorming. Hiermee wordt de basis gevormd voor de benodigde organisatiecultuur en *mindset*. Door Opleiden en Trainen worden de kennis en vaardigheden van het personeel op het juiste niveau gebracht, waardoor het gedachtegoed van *Information Manoeuvre* wordt verankerd in de organisatie.

- Gereedstelling

De grens tussen trainen en inzet vervaagt, zoals in de eFP-missie. Permanente inzet biedt ook de kans om de operationele omgeving te vormen en vijandelijke activiteiten te counteren, voordat er sprake is van een gewapend conflict.

Leren en innoveren

Het is goed om te beseffen dat het succes van *Information Manoeuvre* voor de Landmacht tevens ligt besloten in een defensiebreed besef van de implicaties van de PSC. Een eensluidende visie op het begrip IGO en de wil tot samenwerken tussen de Defensieonderdelen zijn hierbij van groot belang.

Inzet van Landmachtcapaciteiten vindt momenteel plaats binnen de politieke en wettelijke kaders, gebaseerd op een scherpe scheiding tussen vrede en oorlog, maar deze kaders zijn aan verandering onderhevig. Landoptreden in de PSC is voor een deel onbekend terrein, maar de noodzaak hiertoe is evident. Nieuwe concepten, werkwijzen en doctrines moeten gaandeweg ontwikkeld worden. Deze innovatie wordt onder meer vormgegeven door doelgericht te experimenteren. Nieuwe concepten worden zo getest en beoordeeld op bruikbaarheid.

H4 – Van visie naar actie

IGO is niet nieuw, maar het is evident dat het kunnen toepassen van groot belang is om succesvol te kunnen (blijven) opereren in de complexe informatieomgeving van vandaag en morgen. Om dat te bereiken is het noodzakelijk dat we ons in de komende jaren hierop dieper gaan bekwamen en dit omzetten in gevechtskracht, waarmee we in staat zijn om in alle dimensies effectief te zijn.

Een aantal ontwikkelingen in die richting zijn al opgestart. De meest in het oog springende zijn:

- Oprichting Wapen van de Informatiemanoeuvre
Om recht te doen aan de professionalisering en om de herkenbaarheid en verbondenheid van het personeel te vergroten, is ervoor gekozen om de vakgebieden Inlichtingen & Veiligheid en Communication & Engagement onder te brengen in een eigen wapen met daarin de korpsen Inlichtingen & Veiligheid en Communicatie & Engagement.
- Ontwikkeling CEMA-capaciteit bij C2OSTCO
De doctrinaire ontwikkeling moet leiden tot inzetbare slagkracht. Het C2OSTCO ontwikkelt een ontplooibaar *Security Operations Centre* (SOC) en beperkte capaciteit voor CEMA-ondersteuning op tactisch niveau.
- Oprichting bureau CEMA bij het LWC
Onze wapensystemen zijn afhankelijk van IT en dit vormt een kwetsbaarheid in het virtuele domein. Om het opdoen van kennis en kunde over de cyberkwetsbaarheid van onze wapensystemen te faciliteren en de mogelijkheden te onderzoeken om CEMA op tactisch niveau doctrinair in te bedden, heeft het LWC een bureau CEMA ingericht.
- Experiment Land Information Manoeuvre Center (LIMC)
Information Manoeuvre is een nieuw concept voor de landmacht. I&V, C&E, cq), *targeting & data science* worden bijeengebracht in een entiteit om in experimentele vorm het informatiemanoeuvre concept te beproeven en uit te werken. Het LIMC vormt een nucleus van kennis en kunde om te experimenteren met het genereren van beeldopbouw en informatie-effecten om (met inachtneming van wettelijke kaders) patronen te onderkennen die bijdragen aan het handelingsperspectief van commandanten.
- Experiment Tactical Information Manoeuvre Team (TIMT)
Gevechtseenheden op tactisch niveau hebben de primaire taak om gevechtsoperaties uit te voeren. Dit experiment brengt verschillende capaciteiten (waaronder CEMA en C&E) bij elkaar om te onderzoeken wat optreden in de drie dimensies betekent op bataljonsniveau. Dit experiment is onder meer een gevolg van ervaringen binnen de eFP.
- Experiment Behavioural Dynamics Methodology (BDM)
Militair opereren geschiedt niet in een vacuüm. We treden op naast en tussen een breed scala aan actoren, waaronder de bevolking. Het gedrag van actoren en de effecten die ons optreden hierop heeft, kan bepalend zijn voor succes. Het is van groot belang om dit gedrag goed te begrijpen en inzicht te krijgen wat dat betekent voor ons handelen. Een methodiek die leidt tot een beter begrip en inzicht is *Behavioural Dynamics Methodology*

(BDM). Het toepassen van BDM bevindt zich in de experimenteerfase en beperkt zich tot *understanding*.

Marsroutes

Voor de concretisering van deze visie zal een marsroute IGO worden ontwikkeld met een scope van 5 tot 10 jaar. In deze marsroute krijgen onder andere de hierboven beschreven experimenten een plek en wordt verder beschreven welke stappen noodzakelijk zijn om de doorontwikkeling van IGO binnen de Landmacht vorm te geven. Hiervoor wordt nadrukkelijk aangesloten bij de verdere uitwerking van het Operationeel Kader Landoptreden (OKL) in Mogelijk Toekomstig Optreden (MTO) en daarbij horende verschillende marsroutes. Vanwege het allesomvattende karakter van IGO, wordt in de marsroute ook beschreven op welke wijze de synchronisatie met andere marsroutes wordt gerealiseerd.

Daarnaast raakt deze visie een aantal onderwerpen aan die een plek krijgen in andere marsroutes of op een andere wijze worden behandeld. Om dit alles in goede banen te leiden is brede afstemming, maar vooral brede betrokkenheid nodig, zowel binnen CLAS, maar ook met de andere OPCO's. De kennisadviseurs spelen een cruciale rol in het ontwikkelen van deze marsroutes.

Afsluitend

Met deze visie zetten we de koers uit om de komende jaren te investeren in een informatiegestuurde Landmacht. Door fundamenteel anders te kijken naar de manier waarop we denken, opereren en investeren, kunnen we doelgericht capaciteiten ontwikkelen en moderniseren. Dit vergt een cultuurverandering, gestoeld op een conceptueel fundament dat *Information Manoeuvre* omarmt als centraal thema. *Information Manoeuvre* moet deel uitmaken van ons doctrinair gedachtegoed, met een gebalanceerde mix van capaciteiten die effectief zijn in de fysieke, virtuele en cognitieve dimensies.

Doc 14

Zie verzendlijst

Ministerie van Defensie

**Commandant
Landstrijdkrachten
Kromhoutkazerne
Herculeslaan 1
MPC 55 A
Postbus 90004
3509AA Utrecht
www.landmacht.nl**

Datum

29 MAART 2021

Onza referentie
CLAS2021002951

Bijlagen

- PER (v1.0) 'Oprichten Wapen van de Informatiemanoeuvere en herschikken traditiebestel Wapen der Cavalerie' (LvM.20-01).

**Bij beantwoording, datum,
onze referentie en onderwerp
vermelden.**

nota Vaststellen PER (v1.0) 'Oprichten Wapen van de Informatiemanoeuvre en herschikken traditiebestel Wapen der Cavalerie' (LvM.20-01).

Bijgaand bied ik u het Project Einde Rapport (PER) PER (v1.0) 'Oprichten Wapen van de Informatiemanoeuvere en herschikken traditiebestel Wapen der Cavalerie' (LvM.20-01) aan.

Conform de startnotitie van LvM.20-01 (CLAS2020005568) is op 20 november 2020 het Wapen van de Informatiemanoeuvre met daaronder de Korpsen I&V 'Prinses Alexia' en C&E 'Prinses Ariane' formeel opgericht en heeft de herschikking van het traditiebestel van het Wapen der Cavalerie met de vorming van het Regiment Huzaren 'Prinses Catharina-Amalia' plaatsgevonden.

De volgende aangedragen leerpunten uit het PER worden binnen St CLAS aan genoemde actiehouders toebedeeld:

GEDERUBRICEERD

Buiten reikwijdte

Ministerie van Defensie
Commandant
Landstrijdkrachten

Datum

29 MAART 2021

Met het vaststellen van het PER wordt het project LvM.20-01 formeel beëindigd en decharge verleend aan de projectleider.

Commandant Landstrijdkrachten

[Redacted signature block]

Koninklijke Landmacht

Ministerie van Defensie
Commandant
Landstrijdkrachten

Datum 29 MAART 2021

Onze referentie
CLAS2021002951

Contactpersoon
Stoff Integratie procesborging

verzendlijst

Aan

- Projectleider: [REDACTED]

Afschrift aan

- Vz TCKL: [REDACTED]
- WO CAV: [REDACTED] / [REDACTED]
- WO InfoMan: [REDACTED]
- KC IPVA: [REDACTED]
- KC CEPA: [REDACTED]
- RC HPCA: [REDACTED]

Intern

- D-DP&O
- D-DM&D
- D-DT&O
- D-DK&O
- H-F&C
- H-AI
- DMC CLAS

Koninklijke Landmacht

PROJECTEINDERAPPORT

Oprichten Wapen van de Informatiemanoeuvre en
herschikking traditiebestel Wapen der Cavalerie

LvM.20-01

Landmacht van Morgen

Datum	
Status	Definitief
Versie	1.0

GEDERUBRICEERD

GEDERUBRICEERD

Datasheet

Opdrachtgever:	C-LAS, [REDACTED]
Clustervoorzitter:	Afdeling AI, [REDACTED]
Projectleider:	[REDACTED]
URD Traject:	NEE
Project SWR:	[REDACTED]

Referentiedocumenten

Betreft een opsomming van de formeel opgeleverde en vastgestelde documenten.

	Document	Versie	Datum
01	Startnotitie	1.0	22 april 20
02	PID	0.4	13 mei 20
03	Rapport	2.0	20 nov 20

Versiebeheer

Versie	Datum	Aanpassingen	Auteur
0.1	15-01-2021	Eerste opzet	[REDACTED]
0.2	29-01-2021	Versie tbv staffing PB; commentaar PT verwerkt	[REDACTED]
0.3	22-02-2021	Versie tbv PR; commentaar PB verwerkt	[REDACTED]
1.0	06-03-2021	Definitieve versie na behandeling in PR	[REDACTED]

GEDERUBRICEERD

1. Inleiding

Van februari tot en met december 2020 is het project LvM.20-01 'Oprichten Wapen van de Informatiemanoeuvre en herschikking traditiebestel Wapen der Cavalerie' uitgevoerd. In dit Project Eind Rapport (PER) beschrijf ik kort het verloop van het project, waarbij ik relaties leg met te leren lessen. In de daarop volgende hoofdstukken passeren de beoordeling van de producten, benefits, openstaande actiepunten en risico's en tot slot de te leren lessen.

2. Samenvatting

De aanleiding en daaruit voortvloeiende opdracht en oogmerk vindt u hieronder integraal overgenomen uit het Rapport LvM.20-01 waarmee ik context en richting kernachtig samen vat. In de daarop volgende paragraaf geef ik een samenvattende appreciatie van het verloop van het project. Hierin komen de in Startnotitie LvM.20-01 gestelde randvoorwaarden aan bod en ga ik in op de analyse van de opdracht waardoor een integraal beeld ontstaat van (de start van) het project. Ik sluit dit deel af met een beschrijving van het projectverloop zowel qua tijd als qua proces.

2.1. Aanleiding

De Koninklijke Landmacht heeft de afgelopen jaren onder invloed van diverse interne en externe ontwikkelingen een enorme verandering doorgemaakt. Specialisaties zijn hierbij steeds belangrijker geworden en diverse specifieke werkgebieden zijn gefunctionaliseerd. Daarnaast¹ is het belang toegenomen om effectief te kunnen optreden in de zogeheten informatieomgeving die bestaat uit de fysieke, virtuele, en de cognitieve dimensie. In deze dimensies manifesteert de Landmacht zich op twee manieren.

Allereerst bevat de informatieomgeving fysieke, virtuele en cognitieve informatie die de sleutel is voor "*understanding*": het doorzien van (naderende) crises en inzicht in mogelijke militaire bijdragen. Het inlichtingenproces staat in deze fase centraal. Dit cruciale proces vergt een specialisme dat wordt geborgd in de oprichting van een **korps Inlichtingen en Veiligheid (I&V)**.

Ten tweede is '*understanding*' ook het begrijpen van menselijk gedrag en een (naderende) crisis doorzien vanuit het perspectief van de verschillende actoren. Dit geeft (andere) handelingsopties en, na besluitvorming, worden acties en operaties ondernomen in alle dimensies van de operationele omgeving. De Landmacht gaat de activiteiten in de cognitieve dimensie verder uitbouwen. Niet-lethale activiteiten staan hierin centraal. Deze activiteiten krijgen – op dit moment² – verder vorm in een **korps Communicatie en Engagement (C&E)**.

Hoewel bovenstaande ontwikkelingen al langer spelen en veel professionele en betrokken mensen werkzaam zijn in de werkgebieden, bestaat naast de noodzaak voor conceptuele en organisatorische inbedding ook behoefte aan een 'bindende' verankering; er is nog geen 'eigen' wapen. De roep hierom is de laatste jaren groter geworden, veelal gedreven door de gedachte dat een eigen wapen een vorm van erkenning is voor de vakgebieden, alsmede invulling geeft aan veteranenzorg en begeleiding. De twee op te richten korpsen gaan dan ook samen het **Wapen van de Informatiemanoeuvre** vormen.

Kanttekening bij bovenstaande is dat veel van het C&E en I&V personeel tot op heden wordt ingedeeld bij het Wapen der Cavalerie. Bij het oprichten van het nieuwe Wapen van de Informatiemanoeuvre zal derhalve ook gekeken moeten worden naar de consequenties voor de Cavalerie. Synchronisatie met de voorgenomen herschikking van het traditiebestel Cavalerie is gezien de nodige raakvlakken een logisch gevolg hiervan.

¹ Naast de klassieke omgevingen/domains: land, lucht, zee en ruimte.

² De elektromagnetische en cyber activiteiten (en capaciteiten) vallen niet onder het bereik van dit project.

2.2. Opdracht

Vanuit deze context en behoefte is in de Startnotitie een opdracht neergelegd, die na overleg met opdrachtgever als volgt is geherformuleerd:

Richt op het Wapen van de Informatiemanoeuvre met daaronder de nieuwe Korpsen Inlichtingen en Veiligheid en Communicatie en Engagement. Herschik synchroon hiermee het traditiebestel van het Wapen der Cavalerie.

2.3. Oogmerk

Het oogmerk en het hier vanaf geleide narratief heeft ook na de vastlegging in het Rapport van 8 september nog enige herformulering doorgemaakt. In het definitieve Rapport Lvm.20-01 (na vrijgave naamgeving) is deze als volgt beschreven:

'Op 20 november 2020 wordt binnen de Koninklijke Landmacht het Wapen van de Informatiemanoeuvre opgericht. Daarbij zien twee nieuwe traditieverbanden het levenslicht: het Korps Inlichtingen en Veiligheid (I&V) en het Korps Communicatie en Engagement (C&E). Samen vormen zij het nieuw opgerichte Wapen van de Informatiemanoeuvre. Tegelijkertijd wijzigt het traditiebestel van het Wapen der Cavalerie. Naast het bestaande verkenningsregiment voegen we de 3 tankregimenten samen in één regiment met een nieuwe naam. En tot slot krijgt het Regiment Infanterie 'Johan Willem Friso' formeel de prinselijke titel aan de naam toegevoegd. Deze historische gebeurtenissen verdienen ook onder corona-omstandigheden gepaste aandacht. Met een livestream stellen we het personeel digitaal in staat om toch aanwezig te zijn bij de oprichting.

In lijn met de CLAS Visie richt de landmacht zich op het leveren van slagkracht in alle drie de dimensies van de operationele omgeving (cognitief, fysiek en virtueel). De ontwikkelingen in de wereld en daaraan gekoppelde dreigingen vergroten de behoefte aan slagkracht in de cognitieve en virtuele dimensies. Vandaar het concept Informatiemanoeuvre. Onze traditionele slagkracht in de fysieke dimensie is nog net zo relevant als voorheen, en draagt bij aan informatiemanoeuvre. Daarom blijven we ook deze capaciteit verder ontwikkelen. Alleen zo blijven wij in staat om als landmacht te blijven leveren.

Met de oprichting van het Wapen van de Informatiemanoeuvre vernieuwt de Landmacht, geven we concreet invulling aan Informatiegestuurd Optreden (IGO) en vergroten we onze slagkracht in de cognitieve en virtuele dimensies. Het oprichten van de nieuwe verbanden is een significante stap van de landmacht in de informatieomgeving. We brengen hiermee Inlichtingen & Veiligheid- en Communicatie & Engagement-eenheden en -personeel samen onder één dak. We creëren synergie en versterken de specialistische I&V- en C&E-ketens. We verbeteren onze informatiepositie en ons begrip van onze operationele omgeving. Zo kan de landmacht effectiever optreden in de volle breedte van de informatieomgeving. We komen tot betere besluiten over de inzet van kinetische en non-kinetische middelen en vergroten we onze kans op succes, terwijl we de risico's voor ons personeel verminderen.

Naast de conceptuele en organisatorische inbedding, zorgen de nieuwe korpsen voor verbinding onder het personeel. Bestaande tradities zijn geborgd en nieuwe tradities kunnen vorm krijgen ter versterking van het eenheidsgevoel en de onderlinge verbondenheid. De vernieuwing wordt onderstreept door de namen van de prinsessen Alexia en Ariane te koppelen aan de Korpsen I&V en C&E.

Daaruit voortvloeiend voeren we binnen het traditiebestel van het Wapen der Cavalerie eveneens enige wijzigingen door, waarmee we de verbinding met actieve en post-actieve militairen en de zorg voor onze veteranen borgen. De tradities van de drie tankregimenten, Regiment Huzaren Prins van Oranje, Regiment Huzaren Prins Alexander en Regiment Huzaren van Sytzama, worden samengevoegd. Zij bundelen hun krachten in een regiment onder de nieuwe naam: Regiment Huzaren Prinses Catharina-Amalia. Het Regiment Huzaren van Boreel

blijft de verkennerstraditie voeren. Met deze wijzigingen verzekeren we ons, ook voor de toekomst, van een duurzaam traditiebestel van de Cavalerie.'

2.4. Appreciatie projectleider

Randvoorwaarden

Voordat ik reflecteer op het verloop van het project welke uiteraard begon met een analyse van de opdracht, wil ik kort een aantal voor het project bepalende aspecten benoemen, zijnde een aantal randvoorwaarden. Deze zijn verwoord in de Startnotitie en hebben het project mede gericht:

- Onderzoek de consequenties die het oprichten van een nieuw wapen heeft op bestaande (doctrinaire) publicaties en verwerk deze in aanbevelingen/opdrachten.
- Maak inzichtelijk welke functies en personeel deel uit gaan maken van het wapen I&M, specifiek de Korpsen I&V en C&E.
- Maak inzichtelijk hoe aan specifieke (traditie)functies invulling wordt gegeven.
- Er is niet voorzien in specifiek materieel voor dit project. Echter, er dienen wel (mogelijk) specifieke ultrastingsstukken, uniformen e.d. verworven te worden. Maak de kosten hiervan inzichtelijk en bezie op welke manier deze gefinancierd kunnen worden.
- Het project voorziet niet in *dedicated* additionele infrastructurele randvoorwaarden. Maak inzichtelijk welke behoeftes er eventueel voort komen uit dit project en op welke wijze deze eventueel gefaciliteerd kunnen worden.
- Voor dit project zijn geen additionele financiële middelen voorzien. Benodigde middelen dienen te worden voorzien uit de lopende begroting.
- Maak i.o.m. TCKL inzichtelijk welke budgetten er (na oprichting) structureel benodigd zijn en op welke wijze deze gefaciliteerd moeten worden.
- Bezie tevens i.o.m. TCKL wat de consequenties zijn voor bestaande budgetten en planning op basis van het oprichten Wapen van de Informatiemanoeuvre en van de herschikking van het traditiebestel van het Wapen der Cavalerie.

Analyse O

De beschouwing en analyse van de opdracht en het oogmerk van C-LAS is in verschillende iteraties uitgevoerd: voor het opstellen van de Startnotitie, het PID en afsluitend voor het opstellen van het Rapport LVM.20-01 met bijbehorend Communicatieplan.

Vanaf het begin waren een aantal zaken helder:

- Dit project was een samenvoeging van een aantal deelprojecten³ die al dan niet reeds langer liepen en in verschillende stadia van ontwikkeling waren. Het samenbrengen van de verschillende projecten in één overkoepelend project waarin integraal de DCTOMPMFI factoren zouden worden beschouwd en waarbij eventuele bedreigingen in kaart werden gebracht en opgelost, was essentieel. De eventuele consequenties voor andere Wapens en Dienstvakken diende eveneens meegenomen te worden. De hieruit voortgekomen actiepunten zijn centraal vastgelegd en gelinkt aan één integrale tijdslijn.
- De inhoudelijkheid van dit project was niet extreem complex. Het betrof formeel gezien een registratieve herschikking die echter velen raakte. Collega's die al jaren een emotionele binding hadden met de wijze waarop ze waren ingedeeld. Gedegen mensgericht overgangsbeleid en goede communicatie waren belangrijke force multipliers voor het succesvol uitvoeren van de gemaakte plannen.
- Het was derhalve belangrijk dat de activiteiten die reeds in diverse stadia van ontwikkeling waren, werden gesynchroniseerd om het project tijdig maar zeker ook zorgvuldig te kunnen uitvoeren en afronden. Een juiste en tijdige communicatie, maar ook een eerlijk overgangsbeleid waren instrumenteel voor het slagen van dit project.
- De deelprojectleiders bleven verantwoordelijk voor hun projecten en de inhoudelijkheid daarvan. Zij leverden ook allen een transitieplan op dat onder hun leiding diende te worden geïmplementeerd. Deelproject overstijgende zaken werden vastgelegd in het rapport waarmee richting werd gegeven aan de oprichting van het Wapen van de Informatiemanoeuvre en de herschikking van het traditiebestel van de Cavalerie.

³ Het gaat hier om het oprichten van de Korpsen I&V en C&E onder het Wapen Informatiemanoeuvre en de herschikking van het traditiebestel van het wapen der Cavalerie.

- Het project was succesvol afgerond als het Wapen van de Informatiemanoeuvre en de beide korpsen formeel waren opgericht, waarbij eventuele bedreigingen in kaart waren gebracht en opgelost. Daarnaast moest het traditiebestel van het Wapen der Cavalerie netjes zijn herschikt. Een duidelijk en eerlijk overgangsbeleid voor al het betrokken personeel in de drie deelprojecten was randvoorwaardelijk. Een passende ceremonie moest het sluitstuk vormen welke eerst was voorzien medio september 2020.

Scope

Het project is vanaf de start op een aantal terreinen afgebakend: doctrinaire basis, betrokken actief personeel en betrokken reserve personeel.

- Doctrinaire basis: de doctrinaire ontwikkeling van Informatiemanoeuvre vormde de basis voor dit project. De inhoudelijkheid en de ontwikkeling ervan – zoals verwoord in de studie Informatie als Wapen (ook bekend onder de naam Delphi) en de CLAS visie Informatie Gestuurd Optreden (IGO) – is echter buiten de scope van dit project geplaatst.
- Betrokken actief personeel: het oprichten van een Korps I&V raakte de gehele I&V keten binnen het CLAS. Personeel geplaatst buiten het CLAS maar werkzaam als I&V-er werden ook onder dit Korps gebracht. Dit gold dus niet voor bv. I&V MIVD personeel van andere krijgsmachtdelen.
Eenzelfde lijn ging op voor het C&E bestand dat werd opgenomen in het Korps C&E. Ook hier ging het om een registratieve indeling en niet een organisatorische of inhoudelijke wijziging van taakstelling. Voor bv CLAS Personeel werkzaam bij DCO veranderde er inhoudelijk niets.
CLAS personeel werkzaam in het Cyber domein en binnen Informatie Management werd vooralsnog buiten beschouwing gelaten tot duidelijk zou zijn waar zij registratief onder gaan vallen. Dit geldt niet voor I&V en C&E personeel werkzaam als I&V-er/C&E-er bij bv. het DCC.
- Betrokken reserve personeel: het ontvlechten van delen van het Reservist Specifieke Deskundigheid (RSD) bestand raakte wel aan dit project, maar gaat geregeld worden in een ander project en viel derhalve formeel buiten de scope van dit project. De effecten van een eventuele ontvlechting voor andere wapens en dienstvakken is wel mee genomen.

Deeltaken

De analyse van de opdracht, het oogmerk, en de gegeven randvoorwaarden leidden tot een aantal deeltaken. De belangrijkste te nemen stappen waren:

- Inventariseren betrokken entiteiten, functies en personeel (O en P) in I&V, C&E en CAV domein
- Opstellen overgangsbeleid
- Verwerken in P-systemen
- Vaststellen en borgen opleidingstrajecten
- Organiseren Wapen en Korps/regiment structuren
- Communicatieplan ontwikkelen in nauwe samenwerking met Sectie COM staf CLAS
- Vaststellen ultmonstering (naamgeving, emblemen, kleuren, vaandel, etc.)
- Verwerving en uitlevering uitmonstering (baretemblemen, achtergronden, etc.)
- Ontvlechten budgetten t.b.v. Korpsen/regiment
- Oprichtingsceremonie Wapen van de Informatiemanoeuvre en Korpsen I&V en C&E
- Overdrachtsceremonie Cavalerie
- Bewaken (doctrinaire) verbinding met (implementatie) Visie IGO en DV2035.

Deze laatste activiteit viel formeel niet onder het project zelf, maar was randvoorwaardelijk voor het slagen van het project. Een goede afstemming en synchronisatie was dan ook belangrijk. Dit gold evenzeer voor de communicatie en engagementactiviteiten die voortvloeiden uit de vernieuwende stappen die de Landmacht zet in de Informatieomgeving. De communicatie inspanning van het project moest passen in een voorziene overkoepelende communicatiestrategie van de Landmacht: de communicatiestrategie IGO.

Bovenstaande stappen werden in het Rapport LvM.20-01 langs de DCTOMPFI factoren nader geanalyseerd en uitgewerkt. Het totaal aan activiteiten/actiepunten is te vinden in de PROJECT CONTROLS op de SWR.

Tijdslijn

Bovengenoemde deeltaken en daaruit voortvloeiende activiteiten, actiepunten, mijlpalen en producten zijn vanaf de start van het project geplaatst in een integrale tijdslijn. Hiermee werd het kritieke pad inzichtelijk gemaakt en deadlines vast gelegd. Deze integrale tijdslijn is te vinden in de PROJECT CONTROLS op de SWR.

Projectorganisatie

Voor (de regie op) het integrale project is gewerkt met een projectteam (PT), bestaande uit:

- Projectleider: [REDACTED]
- Secretaris: [REDACTED]
- Adviseur: [REDACTED]
- Com adv: [REDACTED] / [REDACTED]
- Deelprojectleiders: [REDACTED], C-JISTARC (korps I&V)
[REDACTED], C-1 CMICo (korps C&E)
[REDACTED] (herschikking traditiebestel CAV)
- Specialisten: Vertegenwoordigers van staf CLAS en extern (niet limitatief)

Project verloop (feitelijk)

Hieronder vindt u een chronologie van projectverloop, waarbij ik mij heb beperkt tot de belangrijkste mijlpalen en gebeurtenissen gerelateerd aan de *Lessons Identified* [LI xxxx/xx] uit hoofdstuk 5.

- Op 18 feb vindt onder leiding van VZ TCKL (later projectadviseur) een breed opgezette brainstormsessie plaats waar op verzoek van C-LAS wordt geïnventariseerd hoe te komen tot een Wapen van de Informatiemanoeuvre. Naast een inventarisatie van de stand van zaken vloeit hier een eerste opzet van te nemen stappen uit voort die later vertaald worden naar de Startnotitie. Een van die stappen is het aanwijzen van een PL (5 maart 2020). Tevens wordt hier duidelijk dat de herschikking van het traditiebestel van het Wapen der Cavalerie met de oprichting van het nieuwe Wapen moet worden gesynchroniseerd.
- In nauw overleg met de Projectadviseur en H-PB wordt parallel aan het uitwerken van de startnotitie gewerkt aan het op poten zetten van het project. De maand maart wordt benut voor oriëntatie en een eerste analyse van de opdracht. Dit resulteert in een overzicht van deeltaken, een voorziene projectorganisatie en een voorlopig tijdsplan. Begin april volgt de eerste online meeting met het PT (Nederland zit dan vol in eerste COVID golf) en gaat het project echt van start. 21 april wordt de Startnotitie formeel verstrekt.
- De maand april wordt gebruikt voor het verder uitwerken en samen met het team vastleggen van de bevindingen in een PID/PVA. Dit PID wordt 13 mei aangeboden aan H-PB die na overleg met DK&O besluit dit niet verder door te geleiden naar de PR. De factor tijd dwingt tot focus op het product en minder op het proces; medio september is immers een oprichtingsceremonie voorzien.
- Daarna volgt een traject waarin de analyse langs DCTOMPF1 factoren wordt uitgevoerd en vastgelegd in het Rapport LVM.20-01. Eventuele bedreigingen en risico's worden in kaart gebracht en oplossingen en *what if* scenario's worden beschreven. Het rapport concludeert vervolgens dat:

De oprichting van het Wapen van de Informatiemanoeuvre met daaronder de Korpsen I&V en C&E uitvoerbaar is. Tevens is de herschikking van het traditiebestel van het Wapen der Cavalerie realiseerbaar. Dit alles binnen de gestelde randvoorwaarden en het beoogde tijdsplan. De analyse van de DCTOMPF1 factoren heeft geen onoverkomelijke hindernissen opgeleverd. Sterker nog een aantal belangrijke voorwaarden (bv. opleidingen, Personeels Advies Raad (PAR) functionarissen) zijn al gerealiseerd voor of gedurende de loop van dit project.

Het rapport signaleert wel dat een aantal acties cruciaal is voor het slagen van het project: het KB traject, het informeren van het betrokken personeel, de verwerking in de P-systemen en het borgen van de structurele financiële behoefte. Daar waar gezien de zeer korte tijdslijnen tot september de focus op het verwervingstraject had gelegen, bleek later dat m.n. de eerste twee genoemde acties cruciaal werden voor de realisatie van het project.

In het Rapport LvM.20-01^a is de opdracht als volgt geherformuleerd:

Richt op het Wapen Informatiemanoeuvre met daaronder de nieuwe Korpsen Inlichtingen en Veiligheid en Communicatie en Engagement. Herschik synchroon hiermee het traditiebestel van de Cavalerie.

De realisatiedatum was niet formeel in de opdracht opgenomen, maar verwerkt in het oogmerk en stond bij aanvang van het project op medio september.

Op 2 juni 2020 is C-LAS in detail bijgepraat over de voortgang van het project. De geherformuleerde opdracht werd hierbij vastgesteld. Het oogmerk werd op basis van de aanwijzingen aangepast langs de lijnen *ways, means and ends*. De oprichting bleef voorzien in september.

Bij het aanbieden van het Rapport LvM.20-01 aan de PR (eind augustus) werd de oprichtingsdatum op 'nog nader te bepalen' gezet, daar een aantal omgevingsfactoren toen nog onvoldoende waren ingekaderd en afgehecht (zie ook para 1.4 Appreciatie PL, project verloop). Begin september was dit wel het geval: de oprichting werd bepaald op 20 november 2020 en het oogmerk werd dienovereenkomstig aangepast (zie para 1.3 Oogmerk) en verwerkt in het Rapport LvM.20-01 vs 2.0 waarin ook de naamgeving van de Prinsessen kon worden opgetekend, welke tot dan onder embargo lag.

3.2. Milestones (Tijd)

In onderstaand overzicht is aangegeven wat de oorspronkelijke planning was conform Startnotitie, en wat de uiteindelijke data zijn geworden voor gespecificeerde *milestones* zoals de oplevering van (eind)producten. De deviatie in tijd wordt hierbij ook verklaard.

Milestones (Producten)	Geplande datum	Werkelijke datum	Toelichting deviatie
Startnotitie PID/PvA	Q2 2020 Q2 2020 (apr)	21-04-2020 13-05-2020	Vanwege gevraagde snelheid en voortgang niet formeel door PR behandeld en vastgesteld. Wel door Klankbordgroep en H-PB gezien en becommentarieerd.
Rapport	Q2 2020 (jul)	08-09-2020	
Implementatie	Q3 2020 (sep)	20-11-20	Het rapport was op 24 juli gereed voor staffing door PB. Implementatie in september was vanuit het project ook haalbaar. Omgevingsfactoren buiten het project (media aandacht, kamervragen, COVID) zorgden voor een herbezinning op uitvoerbaarheid in september waarop het Rapport werd aangepast (datum werd ntb). Zomerreces en agenda PR bepaalden uiteindelijk de datum op 8 september. Begin september is door C-LAS besloten de oprichtingsceremonie te verplaatsen naar eind 2020. Het doorlopen van het KB traject was bepalend voor de definitieve datum. Zoals voorzien in de concept KB'en vond de oprichting op 20-11-20 plaats. De uitvoering van de transitieplannen loopt al sinds de zomer van 2020 en zullen olv de KCn/RCn verder worden

^a Versie 0.1 7 mei 2020, versie 1.0 (PR) 8 september 2020

PER	Q4 2020	08-03-21	geïmplementeerd (zie ook 4.1 Actiepunten). Met het verschuiven van de ceremonie verschoof ook de afronding van het project met enige maanden.
-----	---------	----------	--

3.3. Appreciatie producten (kwaliteit & geld)

In onderstaand overzicht wordt per gedefinieerd product (of in voorkomend geval een *milestone*) een appreciatie gegeven in termen van kwaliteit en geld.

Producten (Milestones)	Appreciatie
PID Rapport LVM.20-01	<i>Geen bijzonderheden</i> Het Rapport LVM.20-01 dat langs DCTOMPFI lijnen de haalbaarheid van het project beschrijft was tijdig gereed en qua conclusies duidelijk. De oprichting van het Wapen van de Informatiemanoeuvre en deerschikking van het traditiebestel van de Cavalerie was haalbaar binnen de gestelde randvoorwaarden. Met dien verstande dat de implementatie datum uiteindelijk verschoof naar 20 november 2020 en volledig COVID-proof plaats vond in een virtuele setting (livestream). Daarnaast is in goed overleg met afd F&C Staf CLAS voor € 203.000 aan nieuwe uitmonstering (emblem, kraagpads, achtergrondjes, etc.) verworven. Een incidentele kostenpost die uit de begroting van TCKL is betaald. Qua structurele kosten blijft het project binnen de randvoorwaarden.
Oprichtingsceremonie	De uiteindelijke ceremonie is anders uitgevoerd dan voorzien. De media zware uitvoering heeft geleid tot een extra behoefte van ca € 77.578 welke is gefourneerd uit de budgetten van Sie COM Staf CLAS.
P-logistiek	De omklap in het P systeem vond qua O omzetting op dezelfde dag plaats. Het personeel werd vervolgens in een brief verzocht een keuze te maken. De omzettingen aan de P kant zijn nu voor 85% gereed. Hiervan geeft 95% aan over te willen gaan. De mensen die niet gereageerd hebben zijn nogmaals benaderd. Geen impact op de bedrijfsvoering.

3.4. Samenvattend oordeel

Op 20 november 2020 is het Wapen van de Informatiemanoeuvre met daaronder de Korpsen I&VPA en C&EPA en deerschikking van het traditiebestel van het Wapen der Cavalerie met de vorming van het Regiment Huzaren PCA formeel opgericht. Daarmee is formeel voldaan aan de opdracht zoals verwoord in de Startnotitie LVM.20-01. Lopende acties zijn geborgd in de transitieplannen van de Korpsen I&VPA en C&EPA en het Regiment HPCA.

4. Beoordeling van de Benefits

De primaire benefit van dit project was de realisatie van een 'eigen' Wapen en onderliggende Korpsen voor de vakgebieden Inlichtingen & Veiligheid en Communicatie & Engagement. Al lange tijd betrof het hier specialisaties met mogelijkheden in alle stadia van de loopbaan, maar zonder een eigen 'identiteit'. De implementatie van dit project is dan ook de erkenning en inherent de herkenning van deze vakgebieden in de breedste zin.

Een tweede benefit was een pragmatische herziening van de verbanden binnen het Wapen der Cavalerie, gericht op het toekomstbestendig maken van het traditiebestel en de veteranenzorg.

Met de afronding van dit project zijn deze benefits gerealiseerd. Daarbij merk ik op dat een eigen identiteit moet groeien, maar dat daarvoor de randvoorwaarden nu formeel zijn geschapen. Hiervoor lopen nog een aantal acties welke zijn geborgd in de transitieplannen van de Korpsen I&VPA en C&EPA en het Regiment HPCA.

5. Openstaande actiepunten en risico's

5.1. Actiepunten

In onderstaand overzicht zijn de openstaande actiepunten weergegeven, inclusief de wijze waarop en bij wie dit is belegd.⁹ De volledige actiepuntenlijst (inclusief de afgehandelde actiepunten) is te vinden in PROJECT CONTROLS op de SWR. In onderstaande tabel is voor referentie dezelfde nummering gebruikt als in de actiepuntenlijst, welke is gegroepeerd langs de DCTOMPTI factoren.

Nr	Actiepunt	Belegd bij:
1.3	D: Aanvullen VS 2-1592 (Traditievoorschrift KL), VS 2-1593 (tenuen) en VS 2-1594 (Ceremoniële tenuen)	Vz TCKL
4.4	O: (Her)inrichten veteranenzorg cfm Rapport Lvm.20-01 en aanwijzingen transitieplannen KCn/RC	KCn IVPA/CEPA en RC HPCA
4.5	O: (Her)inrichten traditiehandhaving cfm Rapport Lvm.20-01 en aanwijzingen transitieplannen KCn/RC	KCn IVPA/CEPA en RC HPCA
5.5	M: Verwerven CT nieuwe Korpsen CEPA en IVPA cfm aanwijzingen Rapport Lvm.20-01 en regelingen TCKL	Vz TCKL
5.6	M: Aanpassen bestaande Ceremoniële Tenuen RHPCA en overstappers cfm aanwijzingen Rapport Lvm.20-01 en regelingen TCKL	Vz TCKL
5.7	M: Verwerven Vaandels en uitmonstering vaandelwacht cfm aanwijzingen Rapport Lvm.20-01 en regelingen TCKL	Vz TCKL
8.1	I: Beleggen Korps/Regimentshoofdkwartier cfm Rapport Lvm.20-01 en aanwijzingen transitieplannen KCn/RC	KCn IVPA/CEPA en RC HPCA
8.2	I: (Her)inrichten historische collecties cfm Rapport Lvm.20-01 en aanwijzingen transitieplannen KCn/RC	KCn IVPA/CEPA en RC HPCA
8.3	I: (Her)inrichten traditieruimtes e.d. cfm Rapport Lvm.20-01 en aanwijzingen transitieplannen KCn/RC	KCn IVPA/CEPA en RC HPCA

5.2. Risico's

In onderstaand overzicht staan de risico's die op moment van opstellen van het PER nog 'actief' zijn. Gedurende het project zijn deze risico's geborgd in het risicoregister.¹⁰ De nummering correspondeert met de nummering uit het risicoregister.

Nr	Beschrijving Risico	Mitigatie	Risicohouder
R-2005/004	Ingezette weg op informatiemanoeuvere doet beeld ontstaan dat de relevantie van kinetische middelen vermindert.	De tot op heden gebruikte kernboodschap blijven wegzetten met een juiste communicatie strategie. Link met DV2035 blijven borgen en goede Key Leader Engagement middels een gedegen C&E plan op CLAS niveau.	DK&O

6. Leerpuntenrapport (Lessons Identified)

In onderstaand overzicht zijn de belangrijkste leerpunten weergegeven zoals die uit de review van dit project naar voren zijn gekomen. Deze zijn op 17 december 2020 met C-LAS gedeeld in een afsluitende evaluatiesessie met hem en de Klankbordgroep. De volledige lijst met leerpunten is te vinden in het *Lessons Identified* Register in de PROJECT CONTROLS op de SWR. De nummering in onderstaand overzicht correspondeert met die van het register. In dit PER zijn voor de leesbaarheid verwijzingen aangebracht die refereren naar de te leren lessen hieronder. De leerpunten zullen worden opgenomen in een 'database' en door zorg van het Programmabureau voorzien worden van

⁹ Bij de vaststelling van dit PER wordt eveneens ingestemd met eventuele aanbevelingen voor de belegging van actiepunten.

¹⁰ Bij de vaststelling van dit PER wordt eveneens ingestemd met de (voorgestelde) borging van openstaande risico's.

GEDERUBRICEERD

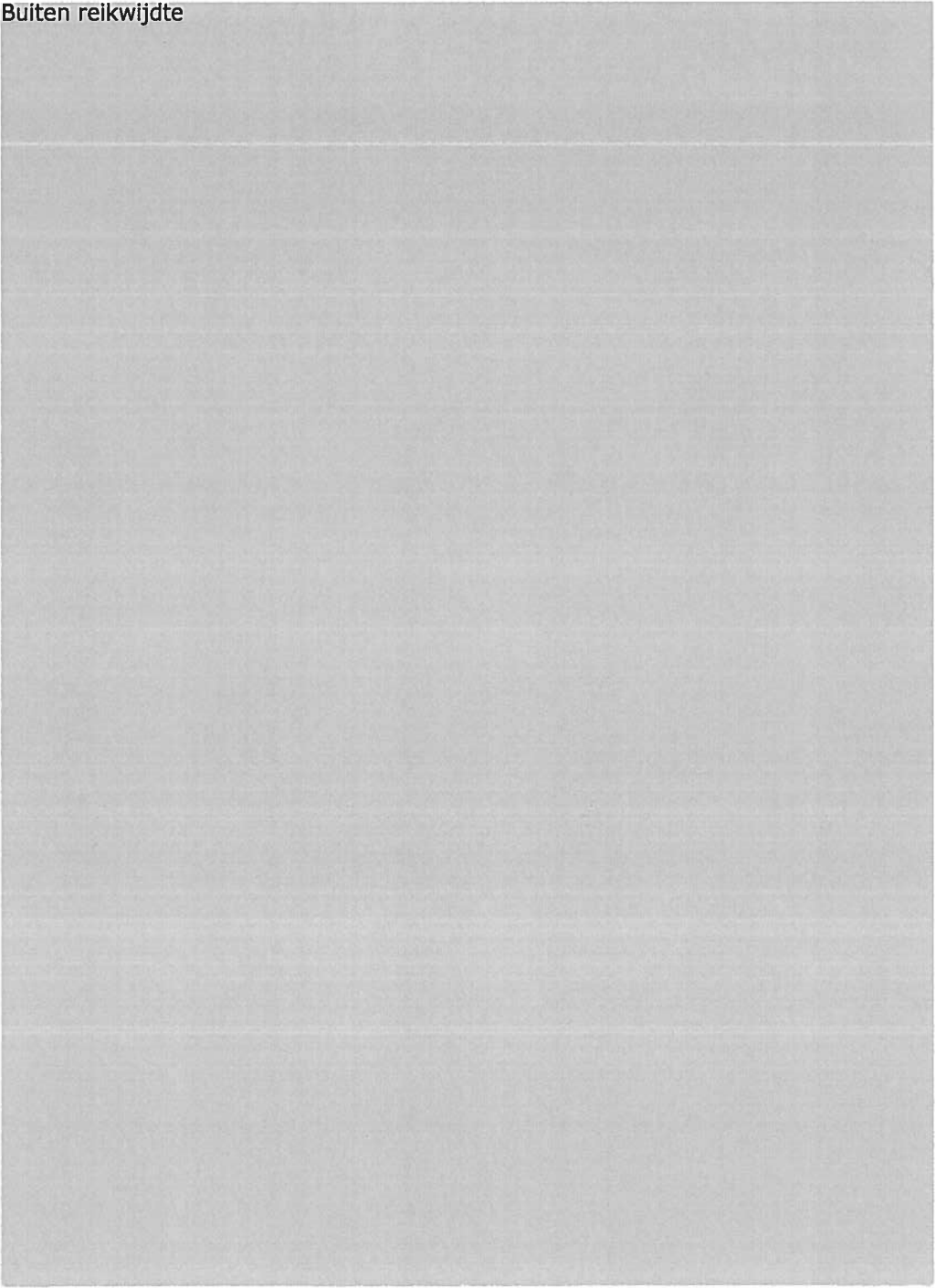
een voorstel voor actiehouder. Na definitieve toewijzing in de PR zullen de lessen gedeeld worden met alle belanghebbenden.

Nr	Constatering	Leerpunt	Advies
Buiten reikwijdte			

GEDERUBRICEERD

GEDERUBRICEERD

Buiten reikwijdte

GEDERUBRICEERD

GEDERUBRICEERD

7. Advies

Advies PB	Instemmen met dit PER. PL wel decharge verlenen. Project niet voortzetten.
Advies PR	Borgen/implementeren geleerde lessen cfm. fiche/NOTA Instemmen met het PER en decharge verlenen aan de PL

8. Beheer projecteindrapport

Besluit	<i>Het PER wordt vastgesteld en de Projectleider wordt decharge verleend.</i>
Datum besluit	
Opdrachtgever	C-LAS, [redacted]
Handtekening	

9. Links naar documenten

Startnotitie (1.0) en PID (0.4) LVM.20-01:

[https://\[redacted\]](https://[redacted])

Rapport LVM.20-01(vs 2.0 Definitief):

[https://\[redacted\]](https://[redacted])

DCTOMPMFI actiepuntenlijst, Integrale tijdlijn, Risicoregister en Lessons Identified LVM.20-01:

[https://\[redacted\]](https://[redacted])

GEDERUBRICEERD

Informatiemanoeuvre en nieuwe traditieverbanden in de Koninklijke Landmacht

Bgen prof. dr. Paul Ducheine, lkol Corstiaan de Haan MA, en kol Norbert Moerkens MA*

Wijzigingen in de traditiestructuur van de Koninklijke Landmacht komen niet vaak voor. De oprichting van een compleet nieuw Wapen is op zich al uniek. Uniek is ook de naamgeving. Sinds 20 november 2020 is de Koninklijke Landmacht maar liefst vier nieuwe traditieverbanden rijker.¹ Allereerst een nieuw Wapen van de Informatiemanoeuvre, dat bestaat uit de twee korpsen Inlichtingen & Veiligheid (I&V) en Communicatie & Engagement (C&E). Daarnaast werden drie tankregimenten samengevoegd tot het tankregiment Huzaren Prinses Catharina-Amalia.² De korpsen I&V Prinses Alexia en C&E Prinses Ariana zijn vernoemd naar de jongere zussen van de Prinses van Oranje.³ En passant werd de naam van het oudste infanterieregiment aangevuld.

In deze bijdrage lichten we de achtergrond toe van de oprichting van de nieuwe verbanden, met name van het nieuwe Wapen. Het doel is enerzijds de ontstaansgeschiedenis van deze verbanden te reconstrueren en vast te leggen. Anderzijds komen een aantal conceptuele en operationele ontwikkelingen inzake het militaire (land)optreden aan de orde die bij de verschillende beslistmomenten een rol speelden. Deze reconstructie wordt chronologisch en vanuit beide perspectieven – traditie en conceptueel/operationeel – gepresenteerd. Vanwege de vastlegging worden de betrokken commandanten, functionarissen en adviseurs met naam en toenaam genoemd.

Allereerst keren we terug naar 2016 als Commandant 1 Civiel en Militair Interactie Commando (1CMICo) de Traditiecommissie Koninklijke Landmacht (TCKL) benadert met de vraag of zijn eenheid als een traditieverband kan worden aangemerkt. Vervolgens belichten we een aantal andere traditiekwesties die zich tijdens de advisering over dit verzoek aandienen. Daarna volgt een beschrijving van de besluitvorming waarin het traditieverband rondom de functionaliteit Communication & Engagement wordt bevestigd, en waarin ook tot herindeling van de Cavalerie besloten wordt. Aansluitend presenteren we een parallel traject van plan- en visievorming binnen de landmacht en de Bestuursstaf dat verband hield met toekomstig optreden en inrichting van de landmacht en dat gevolgen had voor traditieverbanden (en vice versa). We vervolgen met de finale besluitvorming waarin ook keuzes voor de Cavalerie werden gemaakt. Ten slotte staan we stil bij de uitmonstering en de naamgeving van de nieuwe verbanden.

*Overhandiging van het Koninklijk
Besluit door C-LAS Igen Martin Wijnen
aan de commandant van het Korps
C&E Prinses Ariane*

FOTO DENNIS BOOM

De aanloop: 1 Civiel en Militair Interactie Commando

In mei 2016 typeerde lkol dr. Joris van Esch, Commandant 1CMICo, 'het ontbreken van een zichtbare traditie bij [zijn] eigen eenheid en vakgebied als een gemis' en vroeg de TCKL daarbij om hulp. 1CMICo is belast met taken in de sfeer van *civil military cooperation*, *psychological operations* en *communication & engagement*. Naast deze nichecapaciteiten zijn ook de meeste Reservisten Speciale Deskundigheid bij de eenheid ondergebracht. Voor zover deze geen militaire achtergrond hebben en het landmachers betreft, worden ze standaard ingedeeld bij het regiment Bevoorravings- en Transporttroepen (B&T).⁴ Onder deze ruim 800 reservisten, in rang variërend van luitenant tot kolonel, bevinden zich zeer diverse specialismen: 'van rechter tot rioleur, [...] van cyber-specialist tot cultureel-antropoloog'. Ook het beroepspersoneel van de eenheid, ongeveer 100 vte, is divers en afkomstig van alle krijgsmachtdelen. Onder hen bevinden zich landmachers uit diverse wapens en dienstvakken. De C&E-specialisten van de landmacht kennen bovendien een functionalisatie.⁵ Commandant 1CMICo stelt

* Bgen prof. dr. Paul Ducheine is voorzitter Traditiecommissie Koninklijke Landmacht. Lkol Corstiaan de Haan MA is lid van de Traditiecommissie Koninklijke Landmacht. Kol Norbert Moerkens MA is Hoofd Strategie & Plannen bij het Commando Landstrijdkrachten.

- 1 Besluit van 13 oktober 2020, houdende de wijziging van het Traditiebesluit Koninklijke Landmacht in verband met de oprichting van een nieuw Wapen en twee daaronder ressorterende Korpsen, de samenvoeging van drie Regimenten Huzaren en de aanvulling van de prinselijke titel aan de naamvoering van een Regiment Infanterie, *Staatsblad* 2020, 435.
- 2 Besluit van 13 oktober 2020, houdende het binnen het Wapen der Cavalerie van de Koninklijke Landmacht samenvoegen van het Regiment Huzaren Van Sytzama, het Regiment Huzaren Prins Alexander en het Regiment Huzaren Prins van Oranje tot het Regiment Huzaren Prinses Catharina-Amalia *Staatsblad* 2020 432.
- 3 Besluit van 13 oktober 2020, houdende de oprichting bij de Koninklijke Landmacht van het Wapen van de Informatiemanoeuvere en de oprichting van het daaronder ressorterende Korps Inlichtingen & Veiligheid Prinses Alexia en het Korps Communicatie & Engagement Prinses Ariane, *Staatsblad* 2020, 433.
- 4 Dit is een voortzetting van de oude indeling van de dienstplichtige Reserve Officieren Academisch Gevormd (ROAG-vaandrigs) bij het Regiment Intendancetroepen (later opgegaan in het Regiment B&T). Reservisten zonder militaire achtergrond worden met enkele uitzonderingen tot nu (2020) bij dit regiment ingedeeld.
- 5 De Koninklijke Landmacht hanteert naast de primaire indeling in wapens en dienstvakken desgewenst een secundaire indeling: I&V, C&E of Personeel & Organisatie (P&O).

dan ook vast dat hij dit 'uit het oogpunt van eenheidsvorming c.q. *esprit de corps* [...] voor zowel de reservisten als het beroepspersoneel geen gewenste situatie' acht.

Bovendien signaleert hij dat de Veteranenvereniging 1CMiCo 'behoorlijk actief' is en een rol in de richting van veteranen(zorg) vervult die elders bij regimenten en korpsen van de Koninklijke Landmacht wordt behartigd. Kortom: hij zoekt 'naar de plek van 1CMiCo binnen de traditiehandhaving en -beleving van de KL' en vraagt hoe zijn 'eenheid en de daaraan verbonden veteranen [daarbinnen] een juiste plek kunnen krijgen'.

Na een korte toelichting agendaert de TCKL de vraag in de loop van 2016. De TCKL onderschrijft al snel de noodzaak van een traditieverband voor de eenheid en de specialismen. Een dergelijk verband lost bovendien twee andere kwesties op. Allereerst is de automatische indeling van reservisten-zonder-militaire-achtergrond bij het regiment B&T niet meer nodig. Dit sluit aan bij een eerder verzoek van de Dienstvakoudste Logistiek en komt de homogeniteit van dit regiment ten goede.⁶ Daarnaast kan ook de standaardindeling van C&E-specialisten bij het regiment Huzaren van Boreel (RHvB) vervallen. 'Boreel' biedt sinds het opheffen van de tankbataljons onderdak aan zowel alle nieuwe cavalisten – verkenner én tankers – als de C&E-specialisten, en is daardoor nogal divers.

De TCKL komt tot de conclusie dat dit verband rondom de functionalisatie C&E moet worden opgebouwd. Bovendien stelt ze vast dat het verband als een manoeuvre-element moet worden getypeerd. De hoe-vraag is lastiger te beantwoorden. Verschillende opties passeren de revue; drie mogelijkheden liggen voor de hand.

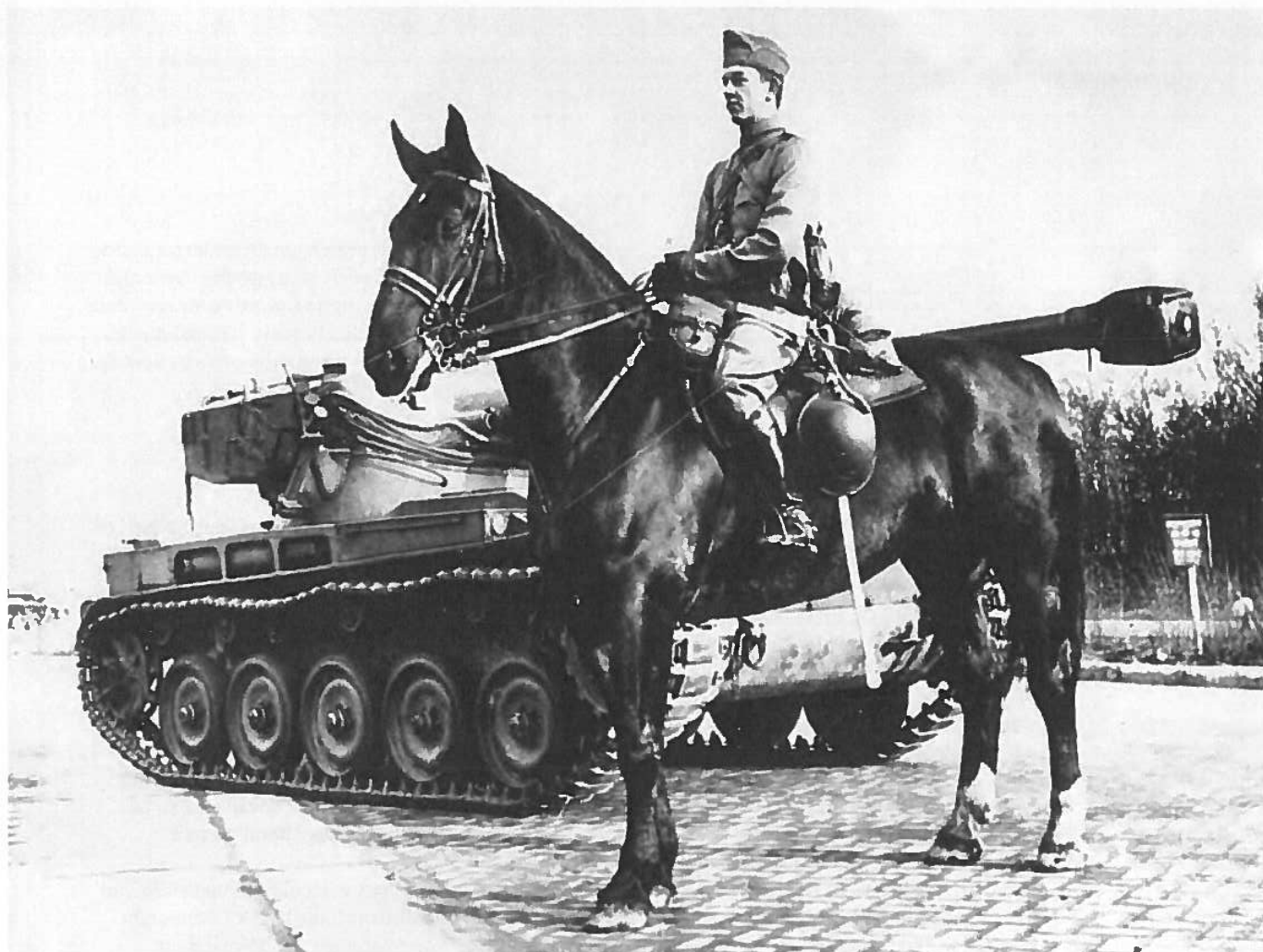
Optie A is het laten voortzetten van de traditie van een opgeheven traditieverband. Los van de eventuele match met de desbetreffende traditie gaat het dan bijvoorbeeld om het Korps Mobiele Colonnies of het Regiment Infanterie Chassé.⁷ Optie B betreft de koppeling van 1CMiCo met een bestaand traditieverband, hetzij door de eenheid in een ander regiment of korps onder te brengen, dan wel door de eenheid een bestaand traditieverband te laten 'overnemen'. Optie C is de oprichting van een nieuw traditieverband.

Verschillende voor- en nadelen worden geïdentificeerd. Het voordeel van opties A en B is dat een oude of bestaande traditie kan worden voortgezet, zij het met een nieuwe invulling. Ook heeft dit verband meteen een vaandel of standaard, een belangrijk symbool in de traditiebeleving, al was het alleen al omdat militairen dan op dit vaandel of deze standaard beëdigd kunnen worden. Knelpunt bij oplossing A en B is een potentiële discrepantie tussen de oude/bestaande traditie en de taakstelling van 1CMiCo. Voor optie A betekende dit concreet dat het gat met de oude tradities van bijvoorbeeld het Korps Mobiele Colonnies of het Regiment Infanterie Chassé te groot werd geacht. Op dit punt was optie B kansrijker.

Zo wordt bijvoorbeeld verkend of het mogelijk én opportuun zou zijn het wapen der Cavalerie voor dit doel te benaderen. De cavalerie betreft op de eerste plaats een manoeuvre-entiteit. Daarnaast kent de cavalerie in ieder geval één markante gebeurtenis die aanknopingspunten biedt: de overgang van manoeuvre te paard naar gemechaniseerde manoeuvre met tanks (vechtwagens) en pantserwagens. Daarbij moet worden aangetekend dat die overgang niet overal zonder slag of stoot verliep. Zo omarmde de Britse cavalerie pas in 1940 het *Tank Corps* omdat men dit aanvankelijk geen 'echte' cavalerie vond: 'Steel machines are no horses'. In Nederland verliep de mechanisatie trager. Aan het begin van de Tweede Wereldoorlog bestond de Nederlandse cavalerie uit regimenten met eskadrons huzaren te paard en eskadrons te fiets, twee zelfstandige eskadrons pantserwagens en twee regimenten huzaren motorrijders. Pas in 1946 kreeg mechanisatie voet aan de grond en

6 Verzoek (per mail) van Dienstvakoudste Logistiek genm drs. Ivo de Jong aan C-Las, 8 september 2017.

7 De tradities die thans niet worden voortgezet zijn vernoemd in artikel 5 derde lid van het Traditiebesluit KL (Stb 2016, 258): Generale Staf; Intendancestaf; 1ste Regiment Wielrijders; 2de Regiment Wielrijders; Regiment Infanterie Menno van Coehoorn (3de Regiment Infanterie); 4de Regiment Infanterie; Regiment Infanterie Chassé (7de Regiment Infanterie); 10de Regiment Infanterie; Korps Mobiele Colonnies; Vrouwen Hulpkorps/Militaire Vrouwen Afdeling.

Na de stap van paard naar tanks als manoeuvreermiddel is de overgang van tanks naar informatie als wapen conceptueel niet al te lastig

FOTO BEELDBANK NIMH

waren gepantserde verkenningseenheden en tankregimenten voorzien, een omslag die ook hier voor discussie zorgde.⁸

Met andere woorden: de overgang van paard naar tank bracht veel veranderingen met zich mee, waarbij de centrale opdracht – manoeuvre – overeind bleef. Vanuit die gedachte, gesteund door eigentijdse visies op ontwikkelingen in de krijgswetenschappen, is na de stap van paard naar tanks als manoeuvreermiddel de overgang van tanks naar informatie als wapen conceptueel niet al te lastig.⁹

Los van de voorspelbare scepsis over zo'n wending biedt optie B ook voordelen. Allereerst voor de cavalerie. Deze optie zou groei inhouden voor de tanktraditie, die na het opheffen van 101 Tankbataljon in 2005 en van 11 en 42 Tankbataljon in 2012 drie gestaag slinkende

regimenten in huis had. Bovendien zou deze optie in conceptueel opzicht een stap voorwaarts zijn en zou de cavalerie met een andere vorm van slagkracht een wezenlijke bijdrage aan moderne en toekomstige conflicten en operaties kunnen leveren. Ten tweede kan optie B bijdragen aan een heterogenere landmacht, die sinds het opheffen van de tankcapaciteit een smalle manoeuvre-cultuur kent. De resterende manoeuvre-eenheden, louter infanterie, omarmden uiteraard de cavaleristen uit de tankeenheden, maar dat verliep wel door een

⁸ Zie de bijdragen van onder andere M.R.H. Calmeyer in de *Militaire Spectator* in die periode.

⁹ Zie daarover meerdere publicaties van bijvoorbeeld de Faculteit Militaire Wetenschappen en (opiniërende) bijdragen in de *Militaire Spectator*, waaronder het themanummer *Information Manoeuvre: Militaire Spectator* 189 (2020) (9). Zie: https://www.militairespectator.nl/sites/default/files/bestanden/uitgaven/Militaire_Spectator_09_2020_re.pdf.

Als manoeuvre-element zou dit nieuwe verband ook tot een heterogene landmacht leiden met een bredere manoeuvre-cultuur en -traditie

administratieve herindeling. In cultureel opzicht een interessant fenomeen. Dit stond overigens carrièregang allerm minst in de weg: meerdere 'tankers' schopten het tot bataljonscommandant en regimentscommandant bij de infanterie.¹⁰ In de loop van 2017-2018 blijkt dat de Wapen-traditierraad van de Cavalerie optie B niet afwijst.

Optie C – een nieuw traditieverband – bood andere voordelen. Aangemerkt als manoeuvre-element zou dit nieuwe verband ook tot een heterogenere landmacht leiden met een bredere manoeuvre-cultuur en -traditie. En nog belangrijker, met een nieuw en blanco traditieverband kon een welkom signaal worden afgegeven: een 'jong' operationeel concept, gedragen door een even 'jong' verband. Dat dit verband niet van meet af aan een vaandel of standaard zou hebben, werd gecompenseerd door de suggestie te onderzoeken of het verband naar een van de jongste prinsessen vernoemd kon worden. Met een jonge naamgeefster zou 1CMiCo een sterk en innovatief 'gezicht' kunnen krijgen.

De TCKL heeft uiteindelijk een voorkeur voor optie C en Commandant Landstrijdkrachten wordt aldus in 2018 geadviseerd. Luitenant-generaal Leo Beulen besluit dit advies in beginsel te willen volgen, wat inhoudt dat: (1) het nieuwe verband (regiment of korps staat dan nog open) als een manoeuvre-element wordt getypeerd, (2) 1CMiCo of de functionalisatie C&E als het dragende element van het concept informatie-

manoeuvre wordt gezien, en (3) onderzoek moet worden gedaan naar de naamgeving. Generaal Beulens keuze voor optie C wordt gedragen door de wens met een geheel nieuw verband en een aansprekende naam een nieuw concept neer te zetten.

Andere traditiekwesties

Hoewel het verzoek van Commandant 1CMiCo¹¹ hiermee een stap dichterbij een oplossing komt, duiken parallelle kwesties op. Allereerst heeft majoor Laurens Reinders, de commandant van het Nederlandse tankeskadron (C-4 (NLD) Cie PzBtl 414) de Wapen & Traditierraad Cavalerie benaderd met het verzoek of zijn eenheid, ingedeeld bij het Regiment Huzaren van Boreel, de traditie van het 1 Eskadron Pantserwagens mag behartigen. Dit verzoek is op 15 oktober 2018 door de Wapenoudste Cavalerie aan de voorzitter van de TCKL ter hand gesteld.

Op de tweede plaats verzoekt kolonel Hans van Dalen, Commandant Joint ISTAR Commando (JISTARC)¹² op 12 mei 2018 Commandant Landstrijdkrachten het functiegebied I&V om te zetten in een zelfstandig wapen. Het functiegebied I&V is net als C&E een functionalisatie binnen de landmacht. Het verzoek kent een deels vergelijkbare onderbouwing als dat van C-1CMiCo en beziet ook binding, (h)erkenning, veteranenzorg en professionalisering. Daarnaast benadrukt hij dat in meerdere opzichten reeds een volwassen organisatie bestaat. Dit blijkt bijvoorbeeld uit opleidingen, waaronder een vaktechnische opleiding (VTO) voor de ruim 500 landmachtfuncties voor (onder)officieren.

Ten slotte heeft generaal-majoor Gijs van Keulen, voorzitter van de Wapen & Traditierraad Cavalerie, gebaseerd op de eerdere verkenning (zie Optie B hiervoor), Commandant Landstrijdkrachten een herindeling voorgesteld. De Wapenoudste signaleert dat de drie tank-regimenten geen aanwas meer hebben én dat 'Boreel' door de diversiteit aan functionaliteiten – tanks, verkenning, C&E, I&V – een heterogeen karakter heeft dat niet altijd te rijmen valt met de klassieke verkenningstraditie. De Wapen-

10 Onder andere de kolonels Paul van der Touw (JWF), Cas Schreurs (GGJ), Nico Boom (GFPI), Ikol Ralph Goossens (RLJ).

11 Als commandant is Ikol Joris van Esch inmiddels opgevolgd door Ikol Marien van den Eijnden.

12 Joint Intelligence, Surveillance, Target Acquisition & Reconnaissance Commando.

oudste stelt voor de tankregimenten met de operationele tankcapaciteit samen te voegen, waardoor een levensvatbaar regiment ontstaat dat de tanktradities voortzet. Door de overgang van het Nederlandse tankskadron naar dit samengestelde tankregiment en door de overgang van C&E-personeel naar het nieuwe verband rond 1CMICo, kan 'Boreel' zich bovendien concentreren op de verkenningstraditie *sec*.

Knopen doorhakken

Een en ander leidt tot een besluitvormende bijeenkomst in Den Haag op 15 oktober 2018.¹³ Daarbij worden twee kwesties beslecht en twee moeten nader worden uitgezocht. Allereerst wordt bevestigd dat een nieuw traditieverband voor 1CMICo wordt opgericht, waarbij ook de elders ingedeelde C&E-functionaliteiten aan dit regiment of -korps worden gekoppeld. Het regiment of korps is een manoeuvre-entiteit en wordt naast de bestaande manoeuvre wapens, Infanterie en Cavalerie, gepositioneerd. De transitie naar dit regiment/korps moet worden voorbereid.

Ten tweede herschikt de Cavalerie zich in twee regimenten. Een verkenningsregiment Huzaren van Boreel, bestaande uit de verkenningseenheden binnen JISTARC en de Brigadeverkenningsskadrons.¹⁴ In de toekomst eventueel aan te vullen met *recce strike*-capaciteit. Daarnaast gaan de drie tankregimenten samen in een zwaar regiment dat de operationele tankcapaciteit bevat, alsmede het Cavalerie Ere-Escorte en de Fanfare Bereden Wapens. Eventuele nieuwe zware capaciteiten zoals een *direct firing platform* kunnen hier in de toekomst onderdak krijgen. Dit tankregiment zet de tradities voort van de regimenten Huzaren van Sytzama, Huzaren Prins Alexander en Huzaren Prins van Oranje. Het verzoek tot het onderbrengen van de traditie van 1 Eskadron Pantserwagens in het Nederlandse tankskadron wordt door de TCKL met een advies aan Commandant Landstrijdkrachten voorgelegd.¹⁵ De vraag van C-Joint ISTAR Commando tot de oprichting van een Wapen voor I&V moet nader worden onderzocht.

FOTO MCD EVERT-JAN DANIELS

De Cavalerie herschikt zich in twee regimenten, waarvan het verkenningsregiment Huzaren van Boreel er één is

Plannen, operationele ontwikkelingen en onderzoek

Naast deze traditieoverweging spelen operationele kwesties en plannen ondertussen een belangrijke rol. De landmacht ontwikkelt in deze periode (2018) de toekomstvisie op het landoptreden. Deze visie, *Veiligheid is vooruitzien - De toekomstvisie Koninklijke Landmacht*, wordt gepubliceerd op 5 november 2018. Het document is het startpunt voor het schrijven van

13 Aanwezig zijn Igen Beulen (Commandant Landstrijdkrachten), genm Van Keulen (Wapenoudste Cavalerie), genm De Jong (Dienstvakoudste Logistiek), bgen Ducheine (voorzitter TCKL) en kol Moerkens (Hoofd Strategie & Plannen).

14 11 Brigade Verkenningsskadron (is uit 103 JISTARC Verkenningsskadron gevormd), 42 Brigade Verkenningsskadron, 43 Brigade Verkenningsskadron, 104 JISTARC Verkenningsskadron, JISTARC Stafeskadron.

15 Het TCKL advies (12 november 2018) dit vooralsnog toe te staan wordt door C-LAS overgenomen.

het Operationeel Kader Landoptreden. Dat kader beschrijft een aantal uitdagingen, de consequenties daarvan voor het landoptreden en de afgeleide ontwikkelrichtingen die onder andere (experimenteromgevingen voor) cybercapaciteiten en de verbinding tussen mens-techniek bevatten. Ook de noodzaak tot de doorontwikkeling van het tankwapen (bijvoorbeeld een *direct firing*-platform), *recce strike*-capaciteit en het verder professionaliseren van Communication & Engagement onderstrepen de noodzaak voor vernieuwing.

Binnen de Directie Plannen van de Bestuursstaf liggen inmiddels twee studies – informatie als wapen¹⁶ en informatie als randvoorwaarde – die later (deels) opgaan in de studie *Informatie Gestuurd Optreden* (IGO). Enerzijds gaat het om de randvoorwaarden voor vredesbedrijfsvoering, gereedstelling en inzet door tijdig de juiste informatie te hebben waardoor sprake is van ‘understanding’. Understanding, het inzien wat speelt en voorzien wat daarmee of daaraan te doen, is essentieel voor effectieve (en efficiënte) besluitvorming. Anderzijds kan na besluitvorming langs andere dan louter fysieke weg een beoogd resultaat gerealiseerd worden. Denk bijvoorbeeld aan het gebruik van ‘harde’ cybercapaciteiten door het Defensie Cyber Commando in de virtuele dimensie, of aan de inzet van ‘zachte’ (cyber)capaciteiten zoals informatieactiviteiten vanuit 1CMiCo in de cognitieve dimensie.

Uiteraard vallen ondertussen ook ontwikkelingen bij bondgenoten op. In het Verenigd Koninkrijk manifesteert zich bijvoorbeeld 77 (UK) Brigade, thans onderdeel van 6 (UK) Division. De brigade is vernoemd naar de 77th Indian Infantry Brigade, die deel uitmaakte van de Chindits, een Indiase guerrillastrijdmacht. Ze bevat onder andere capaciteiten voor gedragsanalyse, veiligheidsstructuren, digitale operaties, mediaoperaties en *civil affairs*. In de Aziatische krijgswetenschappen neemt de informatieomgeving dan al geruime tijd een belangrijke plaats in. Niet enkel de algemene strategem van Sun Tzu inspireren, ook het fameuze *Unrestricted Warfare* van twee Chinese senior-kolonels uit 1999 en het concept van *Three Warfares* springen in het oog.¹⁷

Deze trends, waarbij het gecoördineerd en gesynchroniseerd manoeuvreren in drie dimensies – fysiek, virtueel en cognitief – op strategisch, operationeel of tactisch niveau centraal staat, maken ook deel uit van krijgswetenschappelijk en adviserend onderzoek binnen Nederland. Naast de gebruikelijke TNO-¹⁸ en HCSS-studies,¹⁹ zijn ook de landmacht²⁰ en de vakgroep Krijgswetenschappen op de NLDA²¹ actief met op elkaar aansluitende publicaties. Deze studies lopen parallel met twee activiteiten in de Bestuursstaf: de inrichting van de Counter Hybrid Unit bij de directeur Generaal Beleid en de voorbereidingen voor de *Defensievisie 2035* door de minister.

Een nieuwe commandant en meer besluiten

In de loop van 2019 komen een aantal zaken bij elkaar. Allereerst wordt een eerste concept van een implementatienota voor de oprichting van een korps C&E opgesteld. Het doel daarvan is de actiepunten voor en de consequenties van de oprichting van het korps in kaart te brengen en stakeholders (binnen en buiten de Landmachtstaf) te betrekken. Dit leidt er toe dat luitenant-kolonel Yvonne Schroeders, de inmiddels nieuw aangetreden commandant van 1CMiCo, medio 2019 een Plan van Aanpak gereed heeft.

16 De studie *Delphi* is hiervan een belangrijk onderdeel.

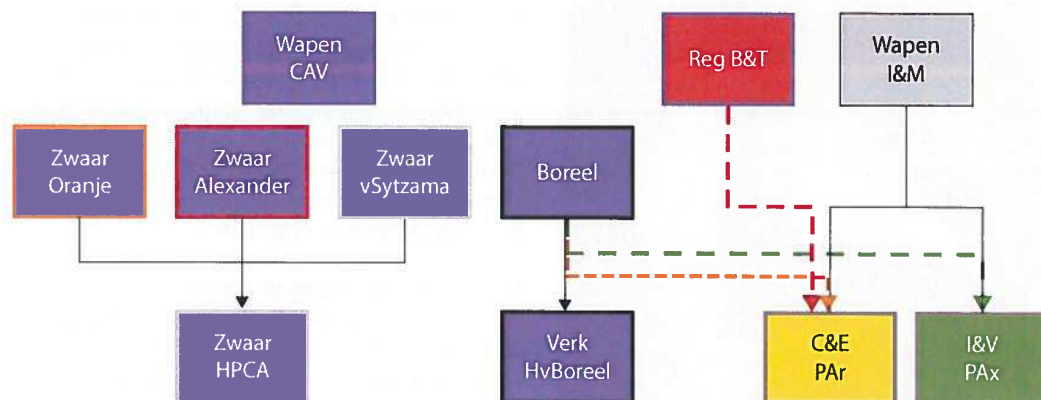
17 Zie onder andere Elsa Kania, ‘The PLA’s Latest Strategic Thinking on the Three Warfares’, *China Brief* 16 (2016) (3), Jamestown Foundation. Zie: <https://jamestown.org/program/the-plas-latest-strategic-thinking-on-the-three-warfares/>.

18 Zie onder andere R.A.E. van der Boor, A.F. van Daalen, M. Duistermaat en T. van Vliet, ‘Behavioural change as the core of warfighting - So now what?’, in: *Militaire Spectator* 196 (2017) (10) 424-438.

19 HCSS, ‘Playing to Your Strengths: A Different Perspective on Future Capabilities for the Royal Netherlands Army’, Den Haag, 2018. Zie: https://hcss.nl/sites/default/files/files/reports/Playing%20to%20Your%20Strengths_0.pdf.

20 P.A.P. Dekkers, C. Bente en H. Dijkstra ‘Adviesrapport: Informatie als wapen, vector en doelwit’, 2016.

21 P. Duchaine, J. van Haaster en R. van Harskamp, ‘Manoeuvring and Generating Effects in the Information Environment’, in: P. Duchaine en F. Osinga (red), *NLARMS 2017: Winning without Killing* (Den Haag, Asser Press, 2017) 155-179. Zie: <https://ssrn.com/abstract=2979287>.

Figuur 1 Schematische weergave totale project (Presentatie TCKL Landmachtraad 12 mei 2020)

Dit plan van aanpak wacht op stafbehandeling als een nieuwe Commandant Landstrijdkrachten, luitenant-generaal Martin Wijnen, in augustus 2019 aantreedt. Hij omarmt het inmiddels uitgebrachte advies van de TCKL om ook een korps I&V op te richten en hij besluit dit naast het korps C&E in een nieuw Wapen van de Informatiemanoeuvere onder te brengen. Het wapen komt als derde manoeuvre-entiteit naast de wapens der Infanterie en Cavalerie. Daardoor ontstaat een impuls om – naast manoeuvreren in de fysieke dimensie – invulling te geven aan activiteiten in de virtuele en cognitieve dimensie.

C-LAS verbindt zo de oprichting van het wapen aan de doorontwikkeling van de landmacht. Concreet verlangt hij een inhoudelijke koppeling met de landmachtsvisie op Informatie Gestuurd Optreden die onder verantwoordelijkheid van de directeur Kennis en Ontwikkeling CLAS (bgen Jean-Paul Duckers) wordt voorbereid. Deze studie, een annex bij het *Operationeel Kader Landoptreden*, moet in het voorjaar van 2020 gereed zijn.

Ten slotte wordt de oprichting van het nieuwe Wapen en de herschikking binnen de Cavalerie als een project gedefinieerd. Kolonel Ed van de Broek wordt als projectleider aangesteld, een werkgroep en klankbord worden samengesteld en het geheel krijgt zodoende integrale stafbehandeling. De totale samenhang van dit

project is schematisch weergegeven in Figuur 1.²²

Emblemen en kleuren

De voorbereiding binnen de TCKL en betrokken eenheden komen zo eind 2019-begin 2020 goed op stoom. Uit de diverse door 1CMICo en JISTARC aangeleverde ideeën en modellen wordt, na een intensief proces tussen de Uniformcommissie van de TCKL en de eenheid, allereerst het ontwerp voor het korps C&E vastgesteld (door C-LAS).

De keuze valt op het schaakstuk paard, met gekruist een papyrusrol en een neerwaarts gericht zwaard. Het schaakstuk kan – als enige – over andere stukken heen springen en staat internationaal symbool voor militaire informatie-operaties. De papyrusrol verbeeldt kennis en informatie en het zwaard staat voor effect en doelgerichtheid. Het zwaard is neerwaarts gericht om de geweldloze wijze van optreden weer te geven. De ondergrond van het embleem is oranje met een lichtgrijze rand. Grijs is de wapenkleur, het oranje staat voor ambitie, kracht en uithoudingsvermogen. Het korps gebruikt het credo *Noster Animus, Nostrum Telum*: onze geest is ons wapen.

²² Niet in de figuur opgenomen is de doorstroom van C&E- en I&V- specialisten van de andere wapens/dienstvakken naar de nieuwe korpsen.

Het embleem van het korps C&E

Het ontwerp voor het korps I&V

Het ontwerp voor het korps I&V wordt door de ontwerper van de Uniformcommissie aangepast en mondt uit in de bekende toorts met een naar boven wijzende pijl. De toorts, het internationale symbool voor inlichtingeneenheden, brengt licht in duisternis, vandaar het credo: *In Tenebris Lucens*. De pijl symboliseert concentratie, snelheid, verdediging en doelgerichtheid. De achtergrond van het embleem is groen met grijs.

Groen wijst naar veiligheid en legt een relatie met de jagerseenheden die vanouds werden gebruikt om inlichtingen te vergaren. Grijs, de wapenkleur, verwijst naar onopvallendheid (van inlichtingeneenheden). Het korps I&V zet de tradities voort van 101 Militaire Inlichtingendienst Compagnie zoals die op 1 maart 1954 bij 1 (NL) Legerkorps was opgericht.

Het nieuwe tankregiment behoudt de vertrouwde Sint-Joris en de Draak op een Nassaublaue achtergrond als beeldmerk van de Cavalerie. De regimentskleur is hemelsblauw en grijpt terug op de kleur van vroegere zware cavalerieregimenten.²³ Omdat de drie bestaande tankregimenten op zouden gaan in het nieuwe, is overwogen de traditie van de jongere twee over te dragen aan het oudste regiment: Huzaren van Sytama. Los van die optie, waarbij de regimentskleur ook een variabele was, bestond binnen de Cavalerie de sterke wens tot vernieuwing/verjonging. De keuze voor een nieuwe naam en een nieuwe kleur werd daarom leidend. Verschillende namen passeerden de revue binnen de Wapen- en Traditieraad Cavalerie en de TCKL. Met namen als Prins Maurits en Prins Frederik Hendrik werd aanvankelijk een eerbetoon aan vaderlandse militaire vernieuwers gezocht. Uiteindelijk werd anders besloten en vernieuwing was ook hier het *Leitmotiv*.

Naamgeefsters

Kort en goed ontstond de gedachte de nieuwe traditieverbanden te verbinden met de jongste generatie in het Nederlandse koningshuis. Bij Koninklijk Besluit van 13 oktober 2020 werd allereerst bepaald dat het tankregiment naar de Prinses van Oranje vernoemd zou worden: Regiment Huzaren Prinses Catharina-Amalia.²⁴ Het regiment bestaat uit de Nederlandse tankcapaciteit, waaronder het Nederlandse tankskadron van het Duitse Tankbataljon 414 en de actief dienende leden van de oude tankregimenten, het Cavalerie Ere-escorte en de Fanfare Bereden Wapens. Als eerste regimentscommandant werd luitenant-kolonel Corstiaan de Haan benoemd.

²³ Dit is ook de kleur van het in 1946 geplande, maar toen niet opgerichte, tankregiment (1e Vechtwagenregiment).

²⁴ Koninklijk Besluit van 13 oktober 2020, *Staatsblad* 2020, 432.

Tegelijkertijd is bepaald dat de twee korpsen bij het Wapen van de Informatiemanoeuvr naar de jongste dochters van het koningspaar vernoemd worden: het Korps Inlichtingen & Veiligheid Prinses Alexia en het Korps Communicatie & Engagement Prinses Ariane.²⁵ Het Korps I&V Prinses Alexia bestaat uit 5 (inlichtingen)eenheden van het Joint ISTAR Commando,²⁶ het Defensie Inlichtingen & Veiligheid Instituut (DIVI), de Dienst Geografie en het I&V-personeel van de landmacht binnen andere eenheden. Het Korps C&E Prinses Ariane bestaat uit 1CMICo, C&E-specialisten bij andere eenheden zoals 1 German-Netherlands Corps en de communicatiespecialisten van de landmacht in de verschillende staven en eenheden. De commandanten van de korpsen I&V en C&E zijn respectievelijk kolonel Jos Brouns (C-JISTARC) en luitenant-kolonel Yvonne Schroeders (C-1CMICo). Als de Wapenoudste van het Wapen van de Informatiemanoeuvr is brigadegeneraal Joland Dubbeldam benoemd.

En passant ging een lang gekoesterde wens in vervulling doordat het oudste regiment van de landmacht de prinselijke titel van zijn naamgever, Prins Johan Willem Friso van Nassau-Dietz (1687-1711), Prins van Oranje en stadhouder van Friesland en Groningen, aan de regimentsnaam mag toevoegen en verder gaat als het Regiment Infanterie Prins Johan Willem Friso.²⁷

Manoeuvreren in de informatiemaatschappij

De besluiten, die alle zijn ingegaan 20 november 2020, vinden hun beslag in het aangepaste Traditiebesluit Koninklijke Landmacht, waarin een aantal kleine omissies werd rechtgezet.²⁸ Vanwege de Covid-19-pandemie werd de oprichtingsceremonie behoorlijk aangepast en uiteindelijk in lijn met het nieuwe Wapen via een livestream uitgevoerd.²⁹ In een vraaggesprek met Commandant Landstrijdkrachten werd stilgestaan bij het belang van informatiemanoeuvr en de herschikking van de Cavalerie.

Het embleem voor het nieuwe tankregiment

Dat fysieke slagkracht en manoeuvreren in de volle breedte van de informatieomgeving – dus in de fysieke, virtuele en cognitieve dimensie – hand in hand gaan, bleek eveneens uit het vraaggesprek met brigadegeneraal b.d. Otto van Wiggen en majoor Rutger Poelakker. Waar de commandant van het Nederlandse tankeskadron Poelakker de fysieke én mentale impact van tankeenheden onderschreef, ging Van Wiggen in op de ontwikkelingen bij bondgenoten en andere krijgsmachten. Centraal stonden daarbij de klassieke stellingen van Sun Tzu: ‘all warfare is based on deception’ en ‘the skillful leader subdues the enemy’s troop without any fighting’. Anno 2021 zijn deze klassieke stellingen in onze informatiemaatschappij onverminderd relevant. ■

25 Koninklijk Besluit van 13 oktober 2020, *Staatsblad* 2020, 433.

26 Deze vijf eenheden zijn: Stafeskadron JISTARC, 105 Field Human Intelligence Compagnie, 106 Inlichtingencompagnie, 108 Technical Exploitation Intelligence Compagnie en 109 Open Source Intelligence Compagnie.

27 Besluit van 26 oktober 2020, houdende het aanvullen van de naamvoering van het Regiment Infanterie Johan Willem Friso met de prinselijke titel, *Staatsblad* 2020, 434.

28 Koninklijk Besluit van 2 juni 2016, *Staatsblad* 2016, 258. Een van de omissies betrof het opnemen van het in 2004 ingestelde Dienstvak van de Lichamelijke Oefening & Sport in artikel 5 van het Traditiebesluit KL. Tevens werd alsnog de oprichtingsdatum van dit dienstvak bepaald: 29 december 1975.

29 Zie voor de opname van de livestream: <https://www.youtube.com/watch?v=rztNYB1-q58> (met Engelse ondertiteling).

Aan: C-OOCL

I.a.a.: D-K&O
Hfd JZ St CLAS
Bestuursadviseur C-LAS

Ministerie van Defensie

STAF CLAS
KABINET

Locatie
Utrecht - Kromhoutkazerne
Herculeslaan 1
Utrecht

Postadres
Postbus 90004
3509 AA UTRECHT
MPC 55A

Dossierhouder

T
MDTN
M
@mindef.nl

www.landmacht.nl

Datum
23 september 2021

Onze referentie
CLAS2021012111

Bij beantwoording, datum,
onze referentie en onderwerp
vermelden.

nota

Refertes:

1. Commandant Landstrijdkrachten, Antwoordnota continuering LIMC, 20 oktober 2020, nr. 2020012228
2. Brief Minister van Defensie aan de Voorzitter van de Tweede Kamer, Reactie op NRC-artikel van 15 november over LIMC, 27 november 2021, nr. BS2020024149
3. Nota DJZ aan SG, CDS, 'Juridische appreciatie activiteiten LIMC, 21 februari 2021, nr. BS2021002327
4. Brief Minister van Defensie aan de Voorzitter van de Tweede Kamer, Aanbieding onderzoeksrapport over experimentele LIMC, 7 mei 2021, nr. BS2021009199
5. Brief Minister van Defensie aan de Voorzitter van de Tweede Kamer, Feitenrelaas experimentele LIMC, 21 mei 2021, nr. BS2021011489
6. Nota Algemene juridische kaders voor activiteiten van de krijgsmacht in de informatieomgeving, 12 mei 2021, nr. BS202100657

Inleiding

In augustus dit jaar hebben we uitgebreid gesproken over de toekomst van het LIMC in relatie tot het besluit om het LIMC stil te leggen voor alle activiteiten en het belang van de doorontwikkeling gelet op de toekomst van het landoptreden waarin het IM-domein een prominente rol heeft.

Onder leiding van de CDS/DAOG wordt het Programma 'Juridische en ethische kaders voor activiteiten in de informatieomgeving (JEKOI)' uitgevoerd, dit in samenwerking met de DGB/CHU en DJZ. In Q3 en Q4 dit jaar worden de mogelijkheden en beperkingen van deze kaders voor activiteiten van de krijgsmacht in de informatieomgeving in kaart gebracht. Daarbij wordt onderzocht of 'willen, mogen en kunnen' voor Defensie in de informatieomgeving nog steeds met elkaar in evenwicht zijn. Hieruit zal ook meer duidelijkheid moeten volgen over de juridische en ethische kaders waarbinnen het LIMC informatie mag verzamelen en analyseren en dus over de mogelijkheden voor het opheffen van de huidige stillegging.

Kern

Tot nader politiek besluit ligt het LIMC stil. Met in achtneming van de huidige stillegging van het LIMC en in afwachting van de uitkomsten van het Programma JEKOI wil ik de capaciteit LIMC voor nu en de nabije toekomst echter wel consolideren en verder ontwikkelen. Dienaangaande besluit ik tot het volgende:

1. Met referte 1 heb ik u reeds toestemming gegeven om het LIMC als capaciteit binnen het concept van Information Manoeuvre blijvend te formeren. Het gestelde in deze nota blijft daarom van kracht.

2. Ik vraag u om de vorming van het LIMC in te vullen conform het vigerende proces zoals gehanteerd bij het CLAS. Dit wordt procesmatig geborgd door de Programmaraad.
3. Na het vaststellen van de vorming verleen ik u toestemming om het LIMC in te richten op het integreren van de verschillende IM capaciteiten.
4. Ten slotte zal het LIMC een behoefte met gewenste effecten en doelstellingen voor een ICT-omgeving indienen.
5. Ik geef u toestemming om ten behoeve van de doorontwikkeling van information manoeuvre deel te nemen aan oefeningen en steun aan kennisontwikkeling. Hiervoor gelden dezelfde richtlijnen als in nota CLAS2021012112.
6. Tevens geef ik u toestemming om een AVG-functionaris binnen St-OOCL aan te stellen, initieel vanuit uw eigen formatieve ruimte. Dit vooruitlopend op de opdracht die volgt vanuit de CDS volgend op het politieke besluit om alle aanbevelingen van het LIMC-rapport van de FG (ref 4) over te nemen.
7. De naam *Land Information Manoeuvre Centre* blijft vooralsnog ongewijzigd.

Ministerie van Defensie

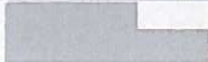
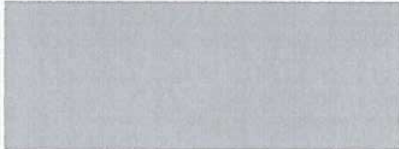
STAF CLAS
KABINET

Datum
23 september 2021

Refertes

Met referte 2 en 4 zijn de activiteiten van het LIMC tot nader order stilgelegd "voor wat betreft het verzamelen en analyseren van informatie". Met referte 3 heeft de Directie Juridische Zaken een juridische appreciatie gemaakt van de activiteiten van het LIMC tijdens de coronacrisis. Met referte 6 heeft de Directie Juridische Zaken de algemene juridische kaders voor activiteiten van de krijgsmacht in de informatieomgeving uiteengezet.

DE COMMANDANT LANDSTRIJDKRACHTEN

CLAS2021012112 / 13-10-2021

Koninklijke Landmacht

Aan: Leden Landmachtraad

I.a.a.: Hfd JZ St CLAS
Bestuursadviseur C-LASMinisterie van Defensie
Commando Landstrijdkrachten

Directie Kennis en Ontwikkeling

Kromhoutkazerne
Herculeslaan 1
MPC 55A
Postbus 90004
3509AA Utrecht
www.landmacht.nl

Contactpersoon

Directeur Kennis en Ontwikkeling

M [redacted]
[redacted]@mndef.nlDatum
23 september 2021Onze referentie
CLAS2021012112Bij beantwoording, datum, onze
referentie en anderwerp vermelden.

nota

Consultatie bij ontwikkelen O&T/experimenteren in het
IM-domein

- Refertes:
1. Antwoordnota continuering LIMC, dd 20/10/2020, nr 2020012228
 2. Brief Minister van Defensie aan de Voorzitter van de Tweede Kamer, Reactie op NRC-artikel van 15 november over LIMC, 27 november 2021, BS2020024149
 3. Nota DJZ aan SG, CDS, 'Juridische appreciatie activiteiten LIMC, 21 februari 2021, BS2021002327
 4. Brief Minister van Defensie aan de Voorzitter van de Tweede Kamer, Aanbieding onderzoeksrapport over experimentele LIMC, 7 mei 2021, nr BS2021009199
 5. Brief Minister van Defensie aan de Voorzitter van de Tweede Kamer, Feitenrelaas experimentele LIMC, 21 mei 2021,
 6. Nota Algemene juridische kaders voor activiteiten van de krijgsmacht in de informatieomgeving, 12 mei 2021, BS2021006577

Inleiding

Tijdens diverse overleggen over de toekomst van het landoptreden hebben we vastgesteld dat een ondernemende mindset goed is. Zowel in het fysieke, virtuele als cognitieve domein. Die ondernemende mindset moet echter niet leiden tot onrechtmatige acties en experimenten. Gelet op de gevoeligheden die leven ten aanzien van het IM-domein is waakzaamheid geboden; de tolerantie om buiten (juridische) kaders te opereren is nihil. Daarom vraag ik u als commandanten toe te zien op het vinden van de balans tussen enerzijds de gevoeligheden en risico's in de politiek bestuurlijke en juridische context en anderzijds de operationele noodzaak om ons verder te ontwikkelen in het IM-domein. Kortom willen, kunnen en mogen moeten in evenwicht zijn met elkaar. De directeur K&O heeft de laatste inzichten ten aanzien van de beleids- en juridische ontwikkelingen en heb ik daarom opgedragen u te ondersteunen.

Kern

In afwachting van de uitkomsten van het Programma 'juridische en ethische kaders voor activiteiten in de informatieomgeving' (JEKOI) onder leiding van de CDS/DAOG wil ik oefenen, trainen en experimenteren (met activiteiten) in de informatieomgeving consolideren en – waar mogelijk – verder ontwikkelen. Daarbij gelden de volgende randvoorwaarden:

1. De sectie Juridische Zaken voor uw eenheid en uw AVG-coördinator worden vooraf, tijdens en na afloop geconsulteerd bij trainingen, oefeningen en experimenten (met activiteiten) in de informatieomgeving.

2. Tot nader order geldt het gestelde in referte 6 bij juridische advisering omtrent trainingen, oefeningen en experimenten (met activiteiten) in de informatieomgeving als uitgangspunt bij de beoordeling van de rechtmatigheid van activiteiten.
3. De AVG-coördinator stemt zijn advies vooraf af met de sectie Juridische Zaken van uw eenheid.
4. Experimenten (met activiteiten) in de informatieomgeving mogen alleen plaatsvinden na consultatie van de Directeur K&O/St CLAS.

Ministerie van Defensie
Commando
Landstrijdkrachten
Staf
Afd Strategie & Plannen

Datum
23 juni 2020

Onze referentie
CLAS2020008018

Refertes

Met referte 2 en 4 zijn de activiteiten van het LIMC tot nader order stilgelegd "voor wat betreft het verzamelen en analyseren van informatie". Met referte 3 heeft de Directie Juridische Zaken een juridische appreciatie gemaakt van de activiteiten van het LIMC tijdens de coronacrisis. Met referte 6 heeft de Directie Juridische Zaken de algemene juridische kaders voor activiteiten van de krijgsmacht in de informatieomgeving uiteengezet. Ter uitvoering van het Programma 'Juridische en ethische kaders voor activiteiten in de informatieomgeving (JEK01)', dat onder leiding van DAOG (in samenwerking met de DGB/CHU en DJZ) wordt uitgevoerd, worden in Q3 en Q4 de mogelijkheden en beperkingen van deze kaders voor activiteiten van de krijgsmacht in de informatieomgeving in kaart gebracht. Daarbij wordt onderzocht of 'willen, mogen en kunnen' voor Defensie in de informatieomgeving nog steeds met elkaar in evenwicht zijn. Hieruit zal ook meer duidelijkheid moeten volgen over de juridische en ethische kaders waarbinnen eenheden van de krijgsmacht informatie mogen verzamelen en analyseren en dus ook over de mogelijkheden om te oefenen, trainen en experimenteren (met activiteiten) in de informatieomgeving.

DE COMMANDANT LANDSTRIJDKRACHTEN

Koninklijke Landmacht

GEDERUBRICEERD

Doc.18

Aan: C-LAS
Van: C-OOCL

Ter besluitvorming

nota

Antwoordnota toekomst LIMC

Refertes:

1. Commandant Landstrijdkrachten, Antwoordnota continuering LIMC, 20 oktober 2020, CLAS2020012228
2. Commandant Landstrijdkrachten, nota, 23 september 2021, CLAS2021012111
3. Commando Landstrijdkrachten, Directie Kennis en Ontwikkeling, nota Consultatie bij ontwikkelen O&T/experimenteren in het IM—domein, CLAS2021012112
4. Commando Landstrijdkrachten, Directie Personeel en Organisatie, nota Aanmaak 4 tijdelijke functies LIMC, CLAS2021002877

Inleiding

Eind september heeft u mij middels uw nota CLAS2021012111 (referte 2) de opdrachten gegeven voor het volgtijdelijk blijvend formeren, het middels URD vormen van het Land Information Manoeuvre Centre (LIMC) en het toekomstig inrichten van het LIMC teneinde in staat te zijn de information manoeuvre capaciteiten van CLAS te integreren. Bovendien heeft u aangegeven dat het LIMC een ICT behoefte zal indienen en verleent u toestemming om conform de eerder gegeven richtlijnen (referte 3) deel te nemen aan oefeningen en steun aan kennisontwikkeling op het vlak van information manoeuvre.

Voorop staat dat het LIMC momenteel geen operationele activiteiten uitvoert en de facto stil ligt. Deze stillegging is afhankelijk van de politieke besluitvorming en het programma "Juridische en Ethische kaders voor activiteiten in de informatieomgeving" (JEKOI). Voor het opstarten van dergelijke activiteiten verwacht ik te zijner tijd een expliciete opdracht met bijbehorend juridisch kader.

Met deze nota beoog ik de gegeven opdracht verder uit te werken en aan te geven waar ik ondersteuning van u, uw staf of u ondercommandanten nodig heb.

Kern

Aangezien u mij de opdracht geeft het LIMC te formeren tot een entiteit die uiteindelijk de information manoeuvre capaciteiten van de landmacht kan integreren, is het van wezenlijk belang dat er synchronisatie plaats vindt van alle initiatieven op dit vlak, waaronder de marsroute IGO. Om deze synchronisatie voor information manoeuvre te kunnen uitvoeren en invulling te kunnen geven aan uw opdrachten, verzoek ik u C-LIMC de rol van KA information manoeuvre toe te wijzen.

Ministerie van Defensie

OOCL
Land Information Manoeuvre
Centre

Locatie
't Harde - Luitenant-Kolonel
Tonnetkazeme
Eperweg 141
't Harde

Postadres
Postbus 1000
8084 ZX 'T HARDE
MPC 35A

Dossierhouder

Piv C-LIMC

M @mindef.nl
www.landmacht.nl

Ons kenmerk
2021013964

Datum
8 november 2021

*Bij beantwoording, datum,
onze referentie en onderwerp
vermelden.*

GEDERUBRICEERD

Daarnaast is het van belang dat de invulling van de ICT-behoefte gelijk oploopt met de ontwikkelfasen van het LIMC, met name van de datascience capaciteit van het LIMC. Ik verzoek uw staf hiertoe alles in het werk te stellen, waaronder het benadrukken van de urgentie hiervan bij het JIVC.

Blijvend formeren LIMC ('LIMC van Nu')

In de Antwoordnota "Continuering LIMC" van 20 okt 2020 (ref. 1 *Changing the business*) en de CLAS Nota 23 sept 2021 (ref. 2., punt 1) geeft u de opdracht tot het blijvend formeren van het LIMC. Met het creëren van 4 functies door CLAS/DP&O (referte 4) is hiervoor een belangrijke stap gezet.

Om uiteindelijk te komen tot een nucleus van 10 functies zal ik de komende tijd 6 functies creëren. De insteek zal hierbij zijn dat dit 6 specialisten zijn die kunnen bijdragen aan het doorontwikkelen en vormen van het LIMC.

Ook zal ik, indien het fiche LIMC van de DN2022 wordt goedgekeurd, de staf van het LIMC met 4 functies versterken en 3 functies toevoegen om een eerste start te maken met een Kenniscentrum Information Manoeuvre. Deze functies zijn noodzakelijk om goed invulling te kunnen geven aan concept-, doctrine-, en organisatieontwikkeling op dit vlak. Deze functies zullen een vertegenwoordiging zijn van het I&V, C&E en CEMA werkveld.

Daarnaast zal ik een begin maken met het formeren van een reservistennetwerk Data Science, Artificial Intelligence en Robotica (DSAIR) ten einde invulling te geven aan uw wens om Data Science capaciteit op te bouwen bij het LIMC.

Om de ICT-behoefte voor deze fase te dekken, is het noodzakelijk dat de vorige jaar ingediende projectkaart wordt doorgezet. Hierdoor kan er tot daadwerkelijke aanschaf worden overgegaan en krijgt het JISTARC haar operationele ICT-systeem terug.

Vorming LIMC conform het vlgerende proces zoals gehanteerd bij het CLAS (Prince-2 en URD) ('LIMC van Morgen')

In de hiervoor genoemde CLAS Nota van 23 sept 2021 (ref. 2) geeft u opdracht om invulling te geven aan het vormen van het LIMC.

Deze opdracht zal ik invullen met de volgende uitgangspunten:

1. Het te vormen LIMC is in staat gereed te stellen en gereed gestelde capaciteiten van information manoeuvre eenheden op te nemen ten behoeve van (tijdelijke) opdrachten.
2. Daarnaast is het LIMC in staat zelfstandig experimenten te plannen, voor te bereiden en (na toetsing cfm het gestelde in uw nota) uit te voeren en te evalueren.
3. Ook is het LIMC in staat met specifieke kennis (SME's), Data Science-en plannings-/liaisoncapaciteit oefeningen van eenheden te steunen, zoveel als mogelijk vanuit *reach back*-constructie. Hierbij ligt de focus op HQ 1GNC en de brigade hoofdkwartieren.
4. Tenslotte herbergt het een volwaardig reservisten netwerk DSAIR ten behoeve van alle information manoeuvre eenheden.

Het op deze wijze vormen van het LIMC betekent een uitbreiding van de capaciteit van het LIMC met extra vte'n, om zo een volwaardige entiteit te worden die zich

verder kan ontwikkelen en – indien opdrachten daar om vragen – verschillende information manoeuvre capaciteiten tijdelijk onder bevel kan nemen en kan aansturen.

Om deze opdracht uit te voeren maak ik eerst, in samenwerking met de KCa van alle information manoeuvre eenheden, een *design*. Dit *design* dient in overeenstemming te zijn met de marsroute IGO en de diverse bijdragen die de genoemde Kca leveren aan overige marsroutes en MTO's. Om deze reden is ook de synchronisatie van de trajecten van marsroutes en het URD noodzakelijk. Dit *design* zal niet eerder dan na het verkrijgen van uw toestemming leiden tot een studierapport t.b.v. het URD-traject.

LIMC inrichten op het integreren van verschillende IM capaciteiten ('LIMC van Overmorgen')

Ook geeft u in uw nota van 23 sept 2021 (punt 3) opdracht om het LIMC in te richten op het integreren van IM capaciteiten.

Mijn uitgangspunten voor deze opdrachten zijn:

1. Het ontwerp beschrijft in eerste instantie de ideale samenstelling.
2. In dit ontwerp zijn nadrukkelijk de capaciteiten van alle IM eenheden van de landmacht opgenomen.
3. Het ontwerp borgt een optimale samenwerking tussen alle IM eenheden en voorziet in optimale ondersteuning voor alle landmacht eenheden bij het optreden in het informatie domein.
4. Het ontwerp realiseert de gewenste wijze van optreden zoals in de MTO's en marsroute IGO is verwoord.

Aangezien het ontwerp in lijn moet zijn met de MTO's en de marsroute IGO, is samenwerking tussen mijn projectteam en de schrijvers van de MTO's en marsroutes essentieel.

AVG-functionaris

Het proces om een AVG-functionaris initieel vanuit mijn elgen formatie binnen mijn staf aan te stellen loopt en ik verwacht op korte termijn deze functie te vervullen.

Conclusie

C-LIMC zal onder mijn aansturing leiding geven aan de projecten die bij het OOCL aan de toekomst van het LIMC zijn gerelateerd. Middels deze nota verzoek ik u om C-LIMC de rol van KA Information Manoeuvre toe te wijzen en om samen met uw staf de ontwikkeling van de MTO's, de marsroute IGO en de ontwikkeling van het LIMC te synchroniseren. Daarnaast verzoek ik u om steun om de invulling van de ICT behoefte van het LIMC in tijd gelijk op te laten lopen met de genoemde ontwikkelfasen van het LIMC.

Commandant OOCL

Koninklijke Landmacht

GEDERUBRICEERD

Doc 19

Aan: C-LAS
I.a.a.: C-OOCL
DK&O
Bestuursadviseur C-LAS

Ter bespreking

nota

Beëindiging LIMC-experiment en omvorming LIMC tot
Kwartiermakersgroep Information Manoeuvre Command

Referte:

1. CLAS2021012111 Vervolgactiviteiten mbt consolideren & ontwikkelen cap LIMC (23/09/21, C-LAS)
2. CLAS2021013964 Antwoordnota toekomst LIMC t.a.v. C-LAS. (24/11/21, C-OOCL)

1. Inleiding

Op vrijdag 4 februari 2022 heeft C-LAS een brainstormsessie over het LIMC gehouden met C-OOCL, bestuursadviseur [REDACTED] en C-LIMC naar aanleiding van het tweeminutendebat over het LIMC op 2 februari 2022. In dit debat heeft de minister van Defensie toegezegd een onafhankelijk onderzoek naar de besluitvorming rond het LIMC uit te laten voeren. Daarnaast heeft zij besloten dat - lopende het onderzoek - het LIMC geen operationele activiteiten verricht.

De minister heeft het voornemen uitgesproken om voor de zomer van 2022 alle onderzoeken die lopen af te ronden. Echter, ambtelijk wordt eerder gedacht aan de tweede helft van 2022. Daarnaast moet dan ook de bespreking en besluitvorming wat dat betekent voor het LIMC nog plaatsvinden. Wij houden er dan ook rekening mee dat er nog geen verandering zal optreden voor het begin van 2023. Ook laten de resultaten van de studie *Juridisch en ethische kaders voor activiteiten in de informatieomgeving* (JEKOI) ook nog op zich wachten, terwijl die resultaten bepalend zullen zijn voor de kaders voor informatiemanoeuvre.

Deze onzekerheid t.a.v. het tijdstip van het mogen hervatten van de operationele activiteiten ligt aan de basis van de inschatting dat het nu opportuun is om - twee jaar na de start - het LIMC-experiment beëindigen. Zeker nu de niet altijd rationeel onderbouwde beeldvorming rond het LIMC de doorontwikkeling van *Information Manoeuvre* (IM) binnen het CLAS steeds meer in de weg lijkt te staan.

Beëindiging van het experiment LIMC biedt de volgende kansen: in de tijd waarin de onderzoeken lopen en de studie naar het juridisch mandaat wordt uitgevoerd kan de huidige staf van het LIMC worden ingezet om te werken aan de blauwdruk van de toekomstige IM-capaciteit(en) binnen het CLAS en binnen de geldende kaders alvast verder te gaan met experimenteren op het gebied van informatiemanoeuvre. Op deze manier kan ervoor gezorgd worden dat er - als het mandaat geregeld is en alle randvoorwaarden ingevuld zijn - een vliegende start gemaakt kan worden met de oprichting van een *Information Manoeuvre Command* (IMC) zoals opgenomen in de toekomstplannen van het CLAS.

Ministerie van Defensie

OOCL
LAND INFORMATION MAN
CENTRE

Locatie
't Harde - Lkol Tonnetkazern
Eperweg 141
't Harde

Postadres
Postbus 1000
8084 ZX 'T HARDE
MPC 35A

Dossierhouder

Commandant LIMC

T
[REDACTED]
@mindef.nl
www.landmacht.nl

Datum
6 februari 2022

Eigen kenmerk
CLAS2022001587

Aantal bijlagen

Aantal pagina's Incl.
bijlage(n)
4

Bij beantwoording, datum,
onze referentie en onderwerp
vermelden.

GEDERUBRICEERD

In deze nota zal ik de richtinggevende elementen van bovenstaande denkrichting verder uitwerken. Deze uitgewerkte denkrichting kan vervolgens als input dienen voor daadwerkelijke besluitvorming over het LIMC en de doorontwikkeling van IM binnen het CLAS.

2. Advies

Tijdens de brainstormsessie is C-LAS tot een denkrichting gekomen met betrekking tot het LIMC en het doorontwikkelen van IM-capaciteit die de volgende elementen bevat:

1. Het *experiment* LIMC zal worden beëindigd.
2. De staf van het LIMC zal worden omgevormd tot een kwartiermakersgroep voor het nog op te richten IMC
3. Het *Data Science, Artificial Intelligence & Robotics* (DSAIR)-netwerk behouden
4. De door het LIMC ontwikkelde hub wordt tijdelijk bij een andere IM-eenheid ondergebracht

Per element zal ik de in de brainstormsessie naar voren gekomen *way forward* bespreken en zoveel mogelijk proberen te concretiseren.

2.1 Beëindiging experiment LIMC

Met het beëindigen van het experiment LIMC dat nu na twee jaar op een logisch moment komt geven we tevens invulling aan de politieke zorgen rond het LIMC. Bij de communicatie over het beëindigen van het experiment is er een gelegenheid om zowel intern als extern te communiceren over het succes wat is behaald door het LIMC in de COVID-crisis en dat het CLAS de goede en slechte lessen ter harte neemt en deze zal gebruiken bij de doorontwikkeling van het IM-concept.

Hoewel het LIMC-experiment stopgezet zal worden, zal de *eenheid* LIMC in ieder geval tot het einde van het door de minister van Defensie toegezegde onderzoek is opgeleverd in formele zin moeten blijven bestaan om de onderzoekers te kunnen bedienen. Dit betekent dat het LIMC als eenheid waarschijnlijk in Q3 2022 kan worden opgeheven.

2.2. Omvorming LIMC-staf tot Kwartiermakersgroep IMC

De noodzaak voor het oprichten van een IMC staat voor C-LAS buiten kijf. Dit IMC zal voor een groot deel vorm geven aan de implementatie binnen het CLAS van het Informatie Gestuurd Optreden (IGO), zoals beschreven in de Defensievisie 2035. Ook is door diverse partijen in de Tweede Kamer aangegeven dat het belang van IGO volstrekt helder is.

Met het beëindigen van het experiment LIMC kan de LIMC-staf worden omgevormd tot een Kwartiermakersgroep voor het IMC. Deze omvorming zou idealiter voor 1 maart 2022 liggen zodat een geplande *Table Top Exercise*, die halverwege maart gehouden wordt, als *launching event* kan worden gebruikt.

2.2.1. Taken Kwartiermakersgroep IMC

De te vormen Kwartiermakersgroep IMC zal de inhoudelijk opdrachten zoals in ref 1 benoemd, zover ze niet zien op de oprichting van het LIMC als eenheid, als taakstelling meenemen.

Ministerie van Defensie
OOCL
LAND INFORMATION MAN
CENTRE

Datum
6 februari 2022

Eigen kenmerk
CLAS2022001587

De drie grote taken voor de Kwartiermakersgroep IMC zijn hierbij:

1. Ontwerpen blauwdruk IMC
2. Kennisbundeling en -ontwikkeling IM-domein
3. Experimenteren en deelname aan oefeningen

Ad 1. Bij het ontwerpen van de blauwdruk van het IMC ligt het voor de hand om dezelfde uitgangspunten te gebruiken als die C-OOCL had geformuleerd ten aanzien van het "LIMC van Overmorgen" (ref 2), nl.:

1. Het ontwerp beschrijft in eerste instantie de ideale samenstelling
2. In dit ontwerp zijn nadrukkelijk de capaciteiten van alle IM-eenheden van de landmacht opgenomen
3. Het ontwerp borgt een optimale samenwerking tussen alle IM-eenheden en voorziet in optimale ondersteuning voor alle landmacht eenheden bij het optreden in het informatie domein
4. Het ontwerp realiseert de gewenste wijze van optreden zoals in de MTO's en marsroute IGO is verwoord

Om de commandant van de Kwartiermakersgroep in staat te stellen het IMC zo te ontwerpen dat het een entiteit wordt die uiteindelijk de IM-capaciteiten van de landmacht kan integreren, is het van wezenlijk belang dat er synchronisatie plaats vindt van alle initiatieven op dit vlak, waaronder de marsroute IGO. Om deze synchronisatie voor IM te kunnen uitvoeren en invulling te kunnen geven aan uw opdrachten is het wenselijk om de commandant van de Kwartiermakersgroep IMC de rol van KA information manoeuvre toe te wijzen. Deze rol is eerder gevraagd voor C-LIMC (ref. 2), maar nog niet toegedeeld.

2.2. Organisatie Kwartiermakersgroep IMC

Op dit moment bestaat de staf van het LIMC uit 4 functies die door voltijds militairen (C, Plv. C, H-PECE Cel, H-Analyse Cel) worden vervuld en 6 functies die door reservisten SD (H-DataOps, Plv. H-DataOps, Comm) en militairen buiten dienst (Future/Plans , Adjutant) worden vervuld. Deze functionarissen zouden bij omvorming van het LIMC naar een Kwartiermakersgroep IMC ingezet kunnen worden.

Eerder is er een fiche LIMC geschreven voor de onderhandelingen over de Defensienota 2022 die ervoor zorgt dat, indien goedgekeurd, de staf van het LIMC met 4 functies zou kunnen worden versterkt en 3 functies zouden kunnen worden toegevoegd om een eerste start te maken met een Kenniscentrum Information Manoeuvre (ref 2). Deze functies waren als noodzakelijk aangemerkt om goed invulling te kunnen geven aan concept-, doctrine-, en organisatieontwikkeling op dit vlak. Deze functies zouden een vertegenwoordiging vormen van het I&V-, C&E- en CEMA- werkveld. Het ligt in de rede om deze claim te laten staan en indien toegewezen in de Kwartiermakersgroep IMC in te zetten voor kennisontwikkeling en -bundeling.

Het ligt voor de hand om de Kwartiergroep IMC onder leiding van C-OOCL te brengen aangezien alle IM-eenheden van het CLAS die in het IMC geïntegreerd moeten gaan worden onder zijn commando vallen. Op deze manier kan aansturing en afstemming binnen het IM-domein het best worden vormgegeven.

Ministerie van Defensie

OOCL
LAND INFORMATION MAN
CENTRE

Datum
6 februari 2022

Eigen kenmerk
CLAS2022001587

2.3. Het Data Science, Artificial Intelligence & Robotics (DSAIR)-netwerk

De doelstelling die het DSAIR-netwerk, die zich binnen het LIMC aan het opbouwen is, zichzelf heeft gesteld is om binnen 5 jaar op 125 - 150 *data scientists* en *artificial intelligence* specialisten uit te komen, te beginnen met 25 in 2022. Dit unieke netwerk is cruciaal voor het succes van Information Manoeuvre. Het is dus van groot belang het te behouden en op een plaats binnen het CLAS op te hangen waar ze kunnen worden ingezet.

Het hoofd van het DSAIR-netwerk gaf aan dat de voorkeur hierbij uitgaat naar ophanging onder de Kwartiermakersorganisatie, omdat daarmee de kennis over kwantitatieve analyse binnen Informatie Exploitatie ook daadwerkelijk ontwikkeld kan worden en verdergaande concepten als *Early Warning* op basis van gerichte *Big Data* kunnen worden uitgewerkt met de Kwartiermakersgroep IMC. Ook kunnen ze de ontwikkeling van de ICT dan beter beïnvloeden (IM Platform o.b.v. NLSWAN), maar ook in de praktijk testen en toepassen als onderdeel van de conceptontwikkeling zoals die binnen de Kwartiermakersgroep zal plaatsvinden. Een minder wenselijk alternatief hiervoor zou een tijdelijke ophanging bij 1CMICO zijn, als tijdelijk en separaat netwerk naast de overige zes netwerken.

Ministerie van Defensie
OOCL
LAND INFORMATION MAN
CENTRE

Datum
6 februari 2022

Eigen kenmerk
CLAS2022001587

2.4. De LIMC-hub wordt tijdelijk bij een andere IM-eenheid ondergebracht

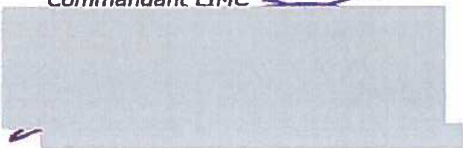
Het LIMC heeft een interactieve data hub ontwikkeld die tijdelijk elders ondergebracht moet worden. De meest aangewezen plek hiervoor is bij DGEO; deze dienst heeft immers ruime ervaring met het inrichten van portaalomgevingen. Deze tijdelijke onderbrenging zou een synergetisch effect kunnen hebben: niet alleen kan de hub zich dan verder ontwikkelen zodat wanneer het IMC daadwerkelijk wordt ingericht deze verder is ontwikkeld, maar het kan ook DGEO een kwalitatieve impuls geven door hun producten interactief bevragebaar maken.

3. Conclusie

De beëindiging van het experiment LIMC en de omvorming van de staf van de eenheid LIMC naar een Kwartiermakersgroep IMC kan een nieuwe focus en impuls geven aan de ontwikkeling van Information Manoeuvre binnen het CLAS. Opdeling van de diverse onderdelen van het LIMC en ze dusdanig wegzetten in de organisatie dat ze behouden (en *current*) blijven en bij de oprichting van het IMC weer inpasbaar zijn lijkt hierbij een goed uitgangspunt.

Hierbij spelen een aantal praktische zaken zoals de vraag van de beste vestigingsplaats, het toewijzen van arbeidsplaatsen, de aanschaf van ICT-middelen etc. waar ik afstemming met uw staf CLAS in de toekomst benodigd zou kunnen zijn.

Commandant LIMC

Koninklijke Landmacht

Aan: C-OOCL, i.a.a. C-LIMC

nota

Antwoordnota 'Beëindiging LIMC-experiment en
omvorming LIMC tot Kwartiermakersgroep Information
Manoeuvre Command'

Refertes:

1. Nota C-LAS, 'Consultatie bij ontwikkelen O&T/experimenteren in het IM-
domein', CLAS2021012112, 21 september 2021
2. Nota C-LAS, 'Vervolgactiviteiten mbt consolideren & ontwikkelen cap
LIMC', CLAS2021012111, 23 september 2021
3. Nota C-LIMC, 'Beëindiging LIMC-experiment en omvorming LIMC tot
Kwartiermakersgroep Information Manoeuvre Command,
CLAS2022001587, 6 februari 2022

Inleiding

In maart 2020 brak in Nederland COVID-19 uit. De krijgsmacht stond en staat beschikbaar voor de ondersteuning van de civiele autoriteiten. Het Commando Landstrijdkrachten was door de CDS aangewezen als het uitvoerend Operationeel Commando voor alle land gerelateerde steunverlening bij de bestrijding van COVID.

Het gevoel van urgentie om de civiele autoriteiten bij deze nationale COVID-crisis te hulp te schieten, gecombineerd met het belang om te experimenteren met informatiegestuurd optreden, verklaart dat ik deze crisis aangreep om in een experimenteeromgeving het LIMC op te richten in maart 2020.

Op 27 november 2020 heeft de toenmalig minister van Defensie besloten om de activiteiten van het LIMC voor zover het gaat om het analyseren van informatie stil te leggen. De huidige minister van Defensie heeft gelet op de uitvoering van de motie Belhaj (onafhankelijk onderzoek) nogmaals bevestigd dat de activiteiten van het LIMC zijn stilgelegd.

Toekomst

Met referte 2 heb ik vorig jaar september opdracht gegeven de capaciteit LIMC voor nu en de nabije toekomst te consolideren en verder te ontwikkelen. Deze werkzaamheden zijn voltooid.

Daarnaast bestaat momenteel nog veel onduidelijkheid over de ruimte om InfoMan te mogen bedrijven, tijdens Inzet, maar vooral ten behoeve van de gereedstelling van de krijgsmacht. Dit betreft zowel de bevoegdhedenkwestie voor het verwerken van persoonsgegevens als de mogelijkheid om informatie te mogen exploiteren.

Ministerie van Defensie

STAF CLAS
DIRECTIE KENNIS &
ONTWIKKELING

Locatie
Utrecht - Kromhoutkazerne
Herculeslaan 1
Utrecht

Postadres
Postbus 90004
3509 AA UTRECHT
MPC 55A

Dossierhouder

Directeur Kennis &
Ontwikkeling

T

M

@mindef.nl

www.landmacht.nl

Datum
22 maart 2022

Onze referentie
CLAS2022003809

Uw referentie
CLAS2022001587

Aantal bijlagen
1

*Bij beantwoording, datum,
onze referentie en onderwerp
vermelden.*

De uitkomsten van het onafhankelijk onderzoek en welke consequenties de minister van Defensie daaraan wil verbinden is niet eerder te verwachten dan in de tweede helft van 2022.

Daarom is vooralsnog onduidelijk of operationele activiteiten van het LIMC dit jaar (of daarna) hervat kunnen worden en op welke wijze.

Er ligt nu ander belangrijk werk in het verschiet. Ik acht het van groot belang dat we vooruitgang boeken in de doorontwikkeling binnen CLAS van InfoMan. De oprichting van een *Information Manoeuvre Command* (IMC) is daar een cruciaal onderdeel van; met het IMC worden de InfoMan-capaciteiten van de landmacht geïntegreerd en kunnen landmachteenheden bij het optreden in het informatiedomein optimaal worden ondersteund.

Mede met het oog op het belang dat de minister van Defensie hieraan hecht en onder dankzegging voor hun nuttige werk en geduld tijdens de COVID-crisis en in de periode van stillegging, beoog ik hiermee tevens het personeel van het LIMC, voor de toekomst te kunnen binden en boeien.

Doorontwikkeling Information Manoeuvre

Om een eerste aanzet te geven aan de doorontwikkeling van InfoMan binnen CLAS wil ik zo snel mogelijk overgaan tot de oprichting van een Kwartiermakersgroep IMC. Mede gelet op de huidige stand van zaken omtrent het LIMC wil ik het experiment LIMC beëindigen en de huidige staf van het LIMC omvormen tot de Kwartiermakersgroep IMC. In samenspraak met u heeft C-LIMC met referte 3 een eerste schets gegeven van de beoogde doorstart.

Gelet op de nota van C-LIMC, referte 3, draag ik u op om, in nauwe samenwerking met mijn staf, uitvoering te (laten) geven aan:

- 1) het per direct beëindigen van het *experiment* LIMC;
- 2) het ter beschikking houden van het personeel van de huidige staf LIMC ten behoeve van het door de minister van Defensie toegezegde onafhankelijke onderzoek;
- 3) omvorming van de staf van het LIMC, onder uw aansturing, tot een Kwartiermakersgroep IMC, per 1 april 2022.
 - a) De Kwartiermakersgroep IMC heeft de volgende taken:
 - i. het ontwerpen van een blauwdruk IMC;
 - ii. kennisbundeling en -ontwikkeling InfoMan-domein;
 - iii. het experimenteren en deelnemen aan oefeningen, met inachtneming van referte 1.
 - b) Over het *Data Science, Artificial Intelligence & Robotics* (DSAIR)-netwerk volgen nog aanvullende aanwijzingen, in lijn met de verdere operationalisering van het reservisten beleid
- 4) het tijdelijk onderbrengen van de door het LIMC ontwikkelde interactieve *data hub* bij DGEO.

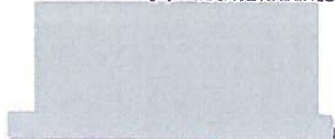
Ministerie van Defensie

STAF CLAS
DIRECTIE KENNIS &
ONTWIKKELING

Datum
22 maart 2022

Onze referentie
CLAS2022003809

Commandant Landstrijdkrachten

Koninklijke Landmacht

Aan: CDS
Van: CLAS Commandant Landstrijdkrachten

In afschrift aan: DGB en DJZ

Ter informatie

nota

Inleiding

Met de toezegging van de minister van Defensie aan de Tweede Kamer om een onafhankelijk onderzoek in te stellen naar de besluitvorming rond zowel het oprichten als de uitvoering van de taken van het LIMC (conform motie Belhaj c.s., Kamerstuk 32 761, nr. 186) is tevens de periode waarin het LIMC geen operationele activiteiten mag uitvoeren verlengd. Van een wezenlijk invulling van het experiment LIMC is sinds de door de minister opgedragen stillegging in november 2020 geen sprake geweest; als gevolg van de verlenging zal hiervan voor nog onbepaalde tijd ook geen sprake zijn. Tegelijkertijd acht ik het van groot belang stappen te blijven zetten in de doorontwikkeling binnen CLAS van Information Manoeuvre (IM), uiteraard met inachtneming van de van toepassing zijnde juridische en ethische kaders. Dit in het kader van de transitieplannen zoals u die bekend zijn.

Kern

Conform onze mondeling afstemming heb ik besloten tot beëindiging van het experiment LIMC en tot het oprichten van een Kwartiermakersgroep *Information Manoeuvre Command*. De nota met daarin het besluit voeg ik bijgaand toe ter informatie.

Toelichting

Zoals u weet heeft de minister van Defensie naar aanleiding van twee publicaties over het LIMC in het NRC op 27 november 2020 besloten om de activiteiten van het LIMC voor zover het gaat om het analyseren van informatie stil te leggen, in afwachting van de conclusies van het onderzoek van de Functionaris voor Gegevensbescherming Defensie (FG). Het rapport van de FG, dat op 7 mei 2021 aan de Tweede Kamer is aangeboden, vormde geen aanleiding om de activiteiten van het LIMC te hervatten.

Hangende de besluitvorming omtrent de uitvoering van de motie Belhaj, welke in de periode van 26 mei 2021 tot en met 1 februari 2022 plaatsvond, is de opschorting van de activiteiten van het LIMC gecontinueerd. Met het besluit van de minister van Defensie om uitvoering te geven aan voornoemde motie blijven alle activiteiten van het LIMC opgeschort voor de duur van het toegezegde onafhankelijke onderzoek. Naar verwachting zal het rapport in de tweede helft van 2022 worden opgeleverd.

Ministerie van Defensie

STAF CLAS
KABINET

Locatie
Utrecht - Kromhoutkazerne
Herculeslaan 1
Utrecht

Postadres
Postbus 90004
3509 AA UTRECHT
MPC 55A

Dossierhouder

T [redacted]
MDTN [redacted]
M [redacted] @mindef.nl
www.landmacht.nl

Datum
30 maart 2022

Ons kenmerk
2022004285

Aantal bijlagen
1

Bij beantwoording, datum, onze referentie en onderwerp vermelden.

Ook bestaat, zoals u weet, momenteel nog veel onduidelijkheid over de ruimte om IM te mogen bedrijven, voor inzet, maar vooral ten behoeve van de gereedstelling van de krijgsmacht. Dit betreft zowel de bevoegdhedenkwestie voor het verwerken van persoonsgegevens als de mogelijkheid om informatie te mogen exploiteren. De studie *Juridisch en ethische kaders voor Optreden in de informatieomgeving* (JEKOI), het externe onderzoek door bureau Eiffel naar AVG-issues en de uitkomsten van het Programma Vergroten Slagvaardigheid I&V-systeem zullen duidelijkheid moeten verschaffen over de mandaten voor de inzet van IM en hoe gereedstelling voor die inzet kan plaatsvinden alsmede eventuele aanpassingen van juridische grondslagen, wijzen van optreden, etc.

Ministerie van Defensie
STAF CLAS
KABINET

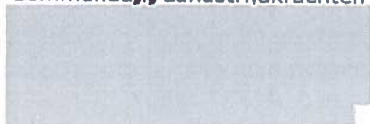
Datum
30 maart 2022

Dit betekent dat het vooralsnog onduidelijk is of de activiteiten van het LIMC daarna wel hervat kunnen worden en op welke wijze. Zoals ook tijdens het debat in de Tweede Kamer in januari aan de orde kwam is het van belang dat we onze collega's zo goed mogelijk blijven boeien en binden aan onze organisatie. Tegelijkertijd acht ik het, zoals gezegd, van groot belang dat we bij CLAS vooruitgang boeken in de doorontwikkeling Informatiegestuurd Optreden, in dit geval van IM-capabilities. De oprichting van een *Information Manoeuvre Command* (IMC) is daar een cruciaal onderdeel van; met het IMC worden de IGO-capaciteiten van de landmacht gebundeld en geïntegreerd en kunnen landmachteenheden bij het optreden in het informatiedomein optimaal worden ondersteund. Ik zoek daarbij nadrukkelijk de aansluiting in de internationale context. Vooral het VK is op dit gebied - met de vorming van 77 (UK) Brigade voor *Information Operations* en 6 UK Div voor *Special Operations and Unconventional Warfare* - loopt daarin voorop. Samen met de Britten vormt Nederland de koploper op het gebied van IM.

Gelet op vorenstaande acht ik het moment daar om het *experiment* LIMC per direct te beëindigen en de huidige staf van het LIMC om te vormen tot de Kwartiermakersgroep IMC, per 1 april 2020. Ik heb C-OOCL opdracht gegeven, in nauwe samenwerking met mijn staf, de omvorming aan te sturen.

Tot slot: ik wil benadrukken dat we bij CLAS de geldende juridische kaders blijven hanteren, conform mijn opdracht ter zake bij het opschorten van het experiment LIMC. Om dit te borgen heb ik, zoals u weet, een jurist vrijgemaakt die mij en mijn staf adviseert over aan IGO-gerelateerde juridische aspecten en hierover nauw contact onderhoudt met de eenheidsjuristen, hoofd JZ CLAS, de juristen van DJZ en de AVG-coördinator CLAS. Ook heb ik ten aanzien van experimenteren en oefenen door eenheden van CLAS in aanvullende richtlijnen de consultatie vooraf, tijdens en achteraf van juristen en AVG-coördinatoren verplicht gesteld. Daarnaast vereisen experimenten de voorafgaande goedkeuring van mijn Directeur Kennis en Ontwikkeling.

Commandant Landstrijdkrachten

STERKER NEDERLAND, VEILIGER EUROPA

INVESTEREN IN EEN KRACHTIGE NAVO EN EU

DEFENSIENOTA 2022

VOORWOORD

We bieden deze Defensienota aan op een kantelpunt in de Europese geschiedenis. Er is een grootschalige oorlog gaande in het hart van Europa. Het is belangrijk in deze nieuwe realiteit onze verantwoordelijkheid te nemen. Nederland en Europa moeten sterker worden om onze vrijheid, veiligheid en welvaart nu en in de toekomst te kunnen beschermen. Dat vormt het uitgangspunt van deze Defensienota.

Het dreigingsbeeld is de laatste jaren in omvang en complexiteit toegenomen en de verwachting is dat deze instabiliteit zich voortzet. Kijkend naar de uitdagingen waarmee wij worden geconfronteerd, zal er ook in de toekomst steeds vaker een beroep op Defensie worden gedaan. Of het nu gaat om de verdediging van ons eigen grondgebied en dat van onze bondgenoten, het bevorderen van de internationale rechtsorde of het bieden van ondersteuning bij crises: de Nederlandse krijgsmacht staat er. Met dank aan het defensiepersoneel.

Bouwen aan de krijgsmacht van de toekomst begint dan ook bij onze mensen: beroepsmilitairen, burgers en reservisten. We investeren in goede arbeidsvoorwaarden, opleidingen en een veilige werkomgeving. Goed werkgeverschap staat ook voor creativiteit en flexibiliteit in het werven en behouden van onze mensen. En goede voorzieningen voor onze veteranen. Defensie wordt een moderne organisatie die niet alleen de samenleving dient, maar er ook middenin staat. Duurzaamheid, transparantie, inclusie en diversiteit maken standaard onderdeel uit van onze plannen.

We gaan voortvarend aan de slag om achterstanden in te lopen. De operationele gereedheid, gevechtskracht en wendbaarheid worden vergroot. Daarnaast investeren we gericht en doelmatig, ook in nieuwe domeinen en innovatie. Daar horen strategische keuzes bij. Daarom zet Defensie in op een langjarig traject van intensieve samenwerking en versterking van onze specialismen. Dat kunnen we niet alleen.

Het versterken van de Europese veiligheidsarchitectuur begint bij een sterke NAVO en een sterke EU. Investerings in nationale krijgsmachten zullen we beter op elkaar afstemmen, met bijzondere aandacht voor de strategische tekortkomingen in Europa. Door samenwerking vergroten we de kwaliteit, kwantiteit en doelmatigheid van onze krijgsmacht en die van onze partners. Nederland zal hierin een voortrekkersrol vervullen.

We verbreden en verdiepen de samenwerking met onze partners. Dat doen we ook met kennisinstituten, het bedrijfsleven en andere veiligheidspartners. Bovendien blijven we intern het gesprek voeren, in alle geledingen van de krijgsmacht, over wat er nodig is en hoe we de transitie van onze organisatie zo goed mogelijk kunnen vormgeven.

Onze vrijheid, veiligheid en gedeelde waarden zijn kostbaar. Voor u ligt dan ook een ambitieus maar realistisch plan voor de toekomst van onze krijgsmacht, mogelijk gemaakt door de grootste investering in Defensie sinds het einde van de Koude Oorlog. Er is snelheid geboden om met concrete resultaten te komen, en tegelijkertijd kost herstel en opbouw ook tijd. Meerjarig politiek commitment blijft noodzakelijk om de ingezette verandering voor de lange termijn te realiseren.

We stropen de mouwen op om de plannen in deze Defensienota tot uitvoering te brengen, samen met onze mensen en partners. Zo kan Defensie beschermen wat ons dierbaar is.

Minister van Defensie
Kajsa Ollongren

Staatssecretaris van Defensie
Christophe van der Maat

SAMENVATTING

DEFENSIENOTA 2022: STERKER NEDERLAND, VEILIGER EUROPA

BELANGRIJKSTE MAATREGELEN

ACTIELIJNEN

1 Krachtige ondersteuning

- Voorraden aanvullen, zoals munitie, brandstof en uitrusting
- Aanpak tekorten onderhoud materieel
- Versterken ondersteuning special forces, luchtverdediging en vuursteun en nationale taken
- Nederland wordt poort voor militaire mobiliteit in Europa

Krachtige
ondersteuning

2 Een goede werkgever, verbonden met de samenleving

- Verbeteren arbeidsvoorwaarden met nieuw loongebouw, toelagenstelsel en flexibel HR-model
- Diversiteit, inclusiviteit en sociale en fysieke veiligheid
- Concentreren, verduurzamen en vernieuwen vastgoed

Een goede werkgever,
verbonden met
de samenleving

3 Versterken van specialismen

- Versterking lucht- en raketverdediging op land, zee en in de lucht
- Uitbreidingen en bewapening van onbemande verkenningsvliegtuigen
- Versterken middelen ter bestrijding vijandelijke drones

Versterken van
specialismen

4 Meer Europese samenwerking

- Verbreden en verdiepen samenwerking met Europese partners
- Impuls geven aan Europese ontwikkeling defensiecapaciteiten
- Vergroten bijdrage aan het bestaande Europese hoofdkwartier
- Nederland blijft zich inzetten voor betere interoperabiliteit en meer standaardisatie binnen de NAVO en de EU

Meer Europese
samenwerking

5 Innoverend vermogen en nieuwe domeinen

- Investeren in onderzoek met kennisinstellingen in Europa
- Ontwikkelen eigen technologische en industriële basis in Nederland
- Investeren in het ruimtedomein en ontwikkelen eigen kleine satellieten

Innoverend
vermogen en
nieuwe domeinen

6 Informatiegestuurd werken en optreden

- Verbeteren IT-infrastructuur
- Versterken inlichtingencapaciteit
- Aanschaf nieuwe sensoren
- Uitbreiden defensieve en offensieve cybercapaciteiten

Informatie-
gestuurd werken
en optreden

Europese landen slaan de handen ineen om de veiligheid in Europa nu en in de toekomst te beschermen. Ze verdiepen de defensiesamenwerking en verhogen hun defensie-uitgaven. Met meer gezamenlijke defensiecapaciteit is Europa beter in staat om zichzelf te verdedigen en op te treden tegen dreigingen. En daar is haast bij. De invasie van Rusland in Oekraïne bevestigt dit eens te meer.

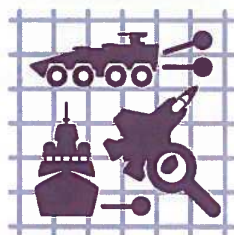
Ook Nederland investeert de komende jaren fors in Defensie. Het kabinet investeert tussen 2022 en 2025 14,8 miljard euro extra. Met deze investering werkt Defensie toe naar een toekomstbestendige krijgsmacht, ingebed in de NAVO, de EU en de samenleving. Defensie gaat de komende jaren flinke stappen zetten om Nederland sterker te maken en Europa veiliger.

EFFECTEN

HOGERE GEREEDHEID EN INZETBAARHEID

Defensie moet er sneller, vaker en langer kunnen staan. De diverse, complexe en actuele dreigingen vragen daar om.

GERICHTE VERBETERING VAN DE GEVECHTSKRACHT

Defensie moet in staat zijn om te vechten en te winnen. Dat schrikt af. Defensie kiest voor gerichte versterking van een aantal capaciteiten.

MEER WENDBAARHEID

Defensie moet zich snel kunnen aanpassen aan dreigingen en crisissituaties, snel op- en af kunnen schalen en maatwerk leveren, vanuit een stevig fundament.

DOELEN

Toekomstbestendige krijgsmacht, ingebed in NAVO, EU en samenleving

Caribisch gebied

INHOUD

		3 Voorwoord	4 Samenvatting
7 Inleiding	9 Leeswijzer	10 Ernstig verslechterde veiligheids-situatie	12 Doel en uitvoering
16 Focus Defensie-organisatie	18 Actielijn 1 Krachtige ondersteuning 	22 Actielijn 2 Een goede werkgever, verbonden met de samenleving 	27 Actielijn 3 Versterken van specialismen
32 Actielijn 4 Meer Europese samenwerking 	36 Actielijn 5 Innoverend vermogen en nieuwe domeinen 	40 Actielijn 6 Informatiegestuurd optreden 	46 Bijlage 1 Transitie, gereedheid & inzet van de krijgsmacht
56 Bijlage 2 Financiën	58 Bijlage 3 Investerings-programma	68 Bijlage 4 Evaluatie	70 Afkortingenlijst

INLEIDING

Landen wereldwijd worden geconfronteerd met verschillende en toenemende dreigingen. Verschuivende machtsverhoudingen, de impact van klimaatverandering en technologische ontwikkelingen spelen daarbij een belangrijke rol. De Russische invasie van Oekraïne toont dat dreigingen kunnen omslaan in daadwerkelijk geweld met verstrekkende gevolgen, ook op het Europese continent. Daarom nemen landen binnen de NAVO extra maatregelen om hun bescherming op orde te brengen. Ook binnen de Europese Unie is er momentum om gezamenlijk de veiligheidsarchitectuur te versterken. Europese landen willen beter in staat zijn hun inwoners te beschermen. Nederland investeert voor het eerst in jaren fors in Defensie, zodat we onze veiligheid samen met onze bondgenoten kunnen verdedigen.

Door de defensiesamenwerking te versterken, wordt Europa een krachtiger partner in de trans-Atlantische relatie en geopolitiek een geloofwaardiger speler. Nu is het moment om met onze bondgenoten werk te maken van gezamenlijke ontwikkeling, inkoop, onderhoud van materieel en training van personeel. Door meer standaardisatie verhogen we de interoperabiliteit. Immers, militaire samenwerking valt of staat met het vermogen van onze systemen en eenheden om zonder beperkingen samen op te treden.

De Russische invasie van Oekraïne staat weliswaar scherp op het netvlies, maar is zeker niet het enige type dreiging dat zich opdringt. Steeds vaker blijkt er sprake van een hybride machtsstrijd: desinformatie beïnvloedt dagelijks onze democratieën en toenemende cyberaanvallen zijn een continue bedreiging voor vitale infrastructuur en processen. De ontwikkeling van grootmacht China zorgt ervoor dat de VS de focus verschuiven van Europa naar Azië. Langs de randen van Europa worden instabiliteit en extremisme gevoed door de effecten van klimaatverandering en ontoereikend overheidsbeleid. Binnen ons Koninkrijk zorgen georganiseerde criminele organisaties voor ondermijning van de rechtstaat en extremer geweld op straat. De situatie in ons buurland Venezuela leidt tot geopolitieke spanningen in het Caribisch gebied. Daarnaast zijn in het hele Koninkrijk de effecten van extreme weersomstandigheden merkbaar.

De krijgsmacht staat in dienst van Nederland om onze vrijheid, veiligheid en welvaart te beschermen. De diversiteit en complexiteit van dreigingen maakt duidelijk dat de krijgsmacht in uiteenlopende scenario's snel en daadkrachtig moet kunnen worden ingezet, vaak op meerdere plekken tegelijk, als onderdeel van internationale samenwerkingsverbanden en onder wisselende omstandigheden. We kunnen ons niet slechts op één bepaalde dreiging of één bepaald soort optreden richten. Dat vraagt veel van onze mensen en juist bij ons personeel zit de grote kracht van Defensie. Onze mensen staan altijd klaar; in Nederland en overal in de wereld, waar en wanneer dat van hen wordt gevraagd. Door extra middelen beschikbaar te stellen kiest het kabinet voor het bouwen aan een toekomstbestendige krijgsmacht. We investeren in onze mensen, door ze betere arbeidsvoorwaarden te bieden, door ze goede en voldoende collega's en ontwikkelmogelijkheden te geven én door ze met modern materieel veilig hun werk te laten doen.

GEKOZEN FOCUS

Defensie transformeert naar een moderne, technologisch hoogwaardige organisatie met een sneller reactievermogen, groter aanpassingsvermogen en betere gevechtskracht, handelend op basis van de beste informatie. Nederland kan niet zelfstandig onze veiligheid, vrijheid en welvaart beschermen. Dat hoeft ook niet. Als lid van de NAVO en de EU zijn we, samen met landen die onze waarden delen, ingebed in twee sterke en elkaar versterkende bondgenootschappen. Bij de investeringen in Defensie kiezen we daarom voor capaciteiten die, binnen de samenwerkingsverbanden, van meerwaarde zijn. Omdat ze aansluiten bij onze kwaliteiten en omdat ze aansluiten op de behoeften van de NAVO of de EU. Samen staan we sterk tegen de gevaren die zich aandienen.

Om keuzes te maken, brengen we focus aan. Allereerst wordt de basis van de krijgsmacht versterkt. Daarmee worden de gereedheid, inzetbaarheid en wendbaarheid zo snel mogelijk verhoogd. Concreet betekent dit het verbeteren van de arbeidsvoorwaarden voor ons personeel, een verdere versteviging van de bedrijfsvoering en versterking van de operationele ondersteuning van de gevechtseenheden, zoals:

- Ophoging van de inzetvoorraden
- Versterking van de luchttransportcapaciteit
- Versterking van de geneeskundige keten
- Uitbreiding van vuursteuncapaciteiten
- Uitbreiding van de capaciteiten voor *intelligence surveillance en reconnaissance* (ISR)

Naast het fundament wordt de gevechtskracht versterkt. De nadruk hierbij ligt op het multidomein optreden: het gezamenlijk bereiken van effecten. Zo wordt de geïntegreerde lucht- en raketverdediging versterkt, met uitbreiding van de grondgebonden luchtverdediging en het aantal jachtvliegtuigen, evenals aanschaf van langeafstands- en precisiewapens, die ook vanaf fregatten en onderzeeboten kunnen worden ingezet. Om snel te kunnen reageren op crisissituaties, worden de *special operations forces* van de marine en landmacht versterkt met ondersteunende eenheden en middelen, zoals speciale helikopters. Bovendien breidt Defensie capaciteiten uit die een bijdrage leveren aan de nationale veiligheid, waaronder de bescherming van vitale infrastructuur en processen. De concrete keuzes voor de defensieonderdelen in het kort:

- Voor de **marine** en de **luchtmacht** ligt de nadruk op het vergroten van de eigen slagkracht, waarmee in internationaal verband een grotere bijdrage kan worden geleverd aan de gezamenlijke afschrikking en aan het optreden in het hoogste deel van het geweldsspectrum.
- Voor de **landmacht** ligt de nadruk op verdere integratie met de Duitse landmacht en het vergroten van de gezamenlijke slagkracht. Er wordt geïnvesteerd in de noodzakelijke ondersteuning, zodat bataljons sneller en zelfstandiger kunnen optreden in de volle breedte van het geweldsspectrum.
- Voor de **marechaussee** ligt de nadruk op informatietechnologie, opleidingsmogelijkheden en ondersteuning van het landoptreden en nationale taken. Zo kan Defensie ook voorzien in de grotere ondersteuningsbehoefte van de civiele autoriteiten.

BOUWEN AAN DE KRIJGSMACHT VAN DE TOEKOMST

Het bouwen van een toekomstbestendige krijgsmacht kost tijd. Na eerdere bezuinigingen vraagt de inmiddels ingezette groei veel van onze mensen en (bedrijfsvoerings-)processen. Defensie ziet als geen ander de noodzaak om snel en op verantwoorde wijze deze groei te realiseren en zet daar ook vol op in. De komende jaren gaat Defensie de volgende effecten bereiken:

1 Hogere gereedheid en inzetbaarheid:

Eenheden moeten op sterkte zijn, opgeleid, getraind en voorzien van de juiste ondersteuning met voldoende voorraden, zodat ze sneller, vaker en langer ingezet kunnen worden. Dit vraagt onder andere investeringen in ons personeel, het hart van de organisatie. Zij verdienen een goede beloning en een veilige en prettige werkomgeving om zich te kunnen richten op hun unieke werk.

2 Gerichte verbetering van de gevechtskracht:

De krijgsmacht moet in staat zijn om te vechten en te winnen. Dat schrikt af en draagt bij aan het voorkomen van een gewapend conflict.

3 Meer wendbaarheid: Defensie moet zich sneller kunnen aanpassen, zelfstandig en in internationaal verband, aan dreigingen en crisissituaties die zich plotseling aandienen. Innovatie is daarbij noodzakelijk om het steeds veranderende speelveld bij te kunnen houden.

De transitie van de krijgsmacht zal onderhevig zijn aan veranderingen in onze omgeving. Ongeacht of dat veranderingen zijn in de veiligheidssituatie, op de arbeidsmarkt, door het klimaat of door moderne technologieën: Defensie zal zich hier op aanpassen, zodat we vorm kunnen geven aan de krijgsmacht van de toekomst. Door betere binding met de samenleving en creatieve oplossingen op bijvoorbeeld het gebied van werving en behoud van personeel, zullen we wijzigende omstandigheden kunnen opvangen. Met het oog op de toekomst moet Defensie ook noodzakelijke modernisering doorvoeren. Dat betekent dat over de hele linie ingezet wordt op informatiegestuurd optreden, automatisering en robotisering, cyber(security), elektronische oorlogvoering en de (aanwezigheid in) de ruimte. Maatregelen op het gebied van verduurzaming zijn onderdeel van onze bedrijfsvoering en worden steeds meegenomen.

STERKER NEDERLAND, VEILIGER EUROPA

Door de ambities en de daaraan gekoppelde investeringen van dit kabinet, voldoet Nederland in 2024 en 2025 aan de NAVO-norm om 2% van het bruto binnenlands product (bbp) aan Defensie uit te geven. De structurele verhoging van de defensie-uitgaven is €5 miljard. Na 2025 komt Nederland onder die norm uit, maar profiteert van de koerswijziging die is ingezet. Een sterker Nederland op het terrein van Defensie draagt bij aan een veiliger Europa, waar we onlosmakelijk deel van uitmaken.

Hoe bereikt Defensie de doelen op het gebied van gereedheid, inzetbaarheid, gevechtskracht en wendbaarheid? Welke weg volgt Defensie zodat ons land een krachtiger rol kan spelen in Europa? Op die vragen geeft deze Defensienota de antwoorden.

LEESWIJZER

Na de inleiding en deze leeswijzer volgt allereerst het dreigingsbeeld: een korte visualisatie van factoren die duiden waarom Defensie moet versterken. Daarna volgt een schematische weergave van het doel, de te bereiken effecten en het plan voor de noodzakelijke transitie van Defensie.

Dit transitieplan wordt verder uitgewerkt in de rest van de Defensienota. Allereerst door de gekozen focus nader toe te lichten. Defensie maakt daarbij keuzes die leiden tot zes actielijnen. Deze actielijnen worden elk in een hoofdstuk behandeld. Bij elke actielijn wordt de vraag beantwoord waarom deze keuze doeltreffend is (leidt tot de beoogde effecten) en waarom de keuze doelmatig is (de beste manier is om het doel te bereiken).

De keuzes van Defensie zijn weliswaar in zes separate actielijnen uitgewerkt, maar dat laat onverlet dat deze integraal worden opgepakt. Zo wordt de inrichting van ons vastgoed niet alleen bepaald door de eisen vanuit goed werkgeverschap (actielijn 2), maar staat deze vooral in dienst van de operationele eisen (actielijnen 1 en 3).

In bijlage 1 wordt de operationele gereedheid nader toegelicht en wordt vervolgens per defensieonderdeel de transitie beschreven. Bijlage 2 is gewijd aan de financiën en bijlage 3 geeft het investeringsprogramma weer.

Bijlage 4 schenkt aandacht aan rapportage en evaluatie. Defensie schrijft verschillende rapportages over onder andere het personeel, het materieel en de inzetbaarheid. De belangrijkste rapportages zijn in de bijlage op een rij gezet. Met deze rapportages informeert Defensie de Kamer over de inzet van militairen in binnen- en buitenland, de uitvoering van het defensiebeleid en de besteding van middelen. In toekomstige

begrotingsrapportages wil Defensie daarnaast meer inzicht geven in de uitvoering van de plannen in deze nota, door met meer concrete indicatoren te werken. Ook is het doel om in de rapportages niet alleen terug te kijken, maar ook vooruit te blikken. De evaluatieagenda biedt Defensie de kans om te leren van de uitvoering van het ingezette beleid en te onderzoeken of de besteding van middelen doeltreffend en doelmatig is geweest.

Deze Defensienota is de start van het transitieprogramma van dit kabinet voor Defensie. Er volgen nog andere documenten. Zo komt er een uitvoeringsagenda om meer mensen te werven en te behouden bij Defensie. Defensie werkt aan een uitvoeringsagenda om focus en concretisering aan te brengen in de Strategische Kennis- en Innovatieagenda 2021-2025. Er komt ook een uitvoeringsagenda voor onze verduurzamingsplannen. Daarnaast worden rond de zomer de plannen voor het concentreren, verduurzamen en vernieuwen van het vastgoed van Defensie naar de Kamer gestuurd. Het nieuwe Strategisch Vastgoedplan vormt ook een reactie op het IBO Vastgoed (interdepartementaal beleidsonderzoek 'Toekomstvast – goed beheerd, naar een toekomstbestendige vastgoedportefeuille voor Defensie').

ERNSTIG VERSLECHTERDE VEILIGHEIDSSITUATIE

Wereldwijd ervaren landen steeds meer dreiging door verschuivende machtsverhoudingen. Al jaren versterken potentiële tegenstanders hun krijgsmachten. Steeds vaker is sprake van hybride conflictvoering: desinformatie beïnvloedt onze democratieën en cyberaanvallen bedreigen de vitale infrastructuur. De ruimte militariseert en schaarse grondstoffen leiden vaker tot conflict. Het doel is telkens hetzelfde: de stabiliteit ondermijnen om invloed en macht te kunnen verwerven.

Schaarse grondstoffen,
zoals water, olie
en aardmetalen

Inzet diplomatieke,
militaire, financiële,
juridische en informatie-
instrumenten
door Rusland

Nucleaire dreiging
Rusland, Iran,
Noord-Korea

De ruimte wordt
gemilitariseerd

Cyberaanvallen
en beïnvloeding

Steeds vaker sprake van
hybride conflictvoering
en desinformatie

Ontwrichtende
werking
pandemieën

Criminele organisaties
ondermijnen
rechtsstaten

Russische invasie
van Oekraïne

Geopolitieke
machtsverhoudingen
verschuiven

Ontvlambare
geopolitieke
situaties

Proliferatie van
(hoogwaardige)
technologieën
en wapens

Dreigingen
tegen vitale
infrastructuur

Proxy-oorlogen
van geopolitieke
spelers

Krijgsmachten van
potentiële tegenstanders
worden steeds
sterker

Onvoorspelbare
natuurlijke
dreiging

Binnen ons Koninkrijk zorgen georganiseerde criminele organisaties voor ondermijning van de rechtsstaat en extremer geweld op straat. De situatie in ons buurland Venezuela leidt tot geopolitieke spanningen in het Caribisch gebied. Daarnaast zijn in het hele Koninkrijk de effecten van extreme weersomstandigheden merkbaar.

Instabiliteit en extremisme worden gevoed door de effecten van klimaatverandering en ontoereikend overheidsbeleid, met gewapende conflicten, onderdrukking van de bevolking en irreguliere migratie tot gevolg. Er worden proxy-oorlogen uitgevochten in onder meer Syrië, Libië en Jemen.

De Russische invasie van Oekraïne verslechtert de veiligheidssituatie in Europa. De gevolgen zijn nauwelijks te overzien. Schending van het bondgenootschappelijk grondgebied is een reëel gevaar. Rusland heeft talrijke verdragen en conventies geschonden. Russische inlichtingendiensten deinzen niet terug voor het gebruik van zenuwgas op NAVO-grondgebied. Zelfs nucleaire dreiging wordt niet geschuwd.

Grootmacht China ontwikkelt zich snel, ook militair. De opstelling van China is assertiever. De focus van de Verenigde Staten verschuift mede daarom van Europa naar China. China heeft een breed palet aan militaire en niet-militaire middelen tot zijn beschikking, die het afzonderlijk of tegelijkertijd kan inzetten om meer macht en invloed te krijgen.

DOEL EN UITVOERING

DOEL

Europa moet beter in staat zijn om zichzelf en de eigen veiligheidsbelangen te verdedigen. Europa moet zelfredzamer worden. De Europese landen, dus ook Nederland, moeten daarvoor samen sterker worden. Dit doen we via de NAVO, de EU en internationale samenwerking.

Defensie wordt een **toekomst-bestendige organisatie, ingebed in de NAVO, de EU en de samenleving.**

Defensie versterkt het fundament van de organisatie en transformeert naar een hoogtechnologische organisatie met een snel reactievermogen en groot aanpassingsvermogen, zodat Defensie voorbereid is op de dreigingen van vandaag en morgen.

Defensie moet kunnen vechten als dat nodig is en samen met partners in staat zijn de gezamenlijke belangen

te beschermen. Ook onder de grens van het gewapend conflict moet Defensie zich klaarmaken voor zeer uiteenlopende vormen van inzet.

Defensie zet in op de capaciteiten waar Nederland de grootste meerwaarde heeft ten opzichte van onze partners. Daarbij worden de technologische, maatschappelijke en ecologische ontwikkelingen die de samenleving en Defensie beïnvloeden, meegenomen. Die ontwikkelingen lopen uiteen van de gevolgen van klimaatverandering tot trends op de arbeidsmarkt.

EFFECTEN

Door het fundament te versterken en zoveel mogelijk uit de bestaande organisatie te halen, wordt Defensie operationeel relevanter en financieel bestendiger. De organisatie kan zich dan concentreren op de kern: de inzet van de krijgsmacht in binnen- en buitenland. Ondertussen transformeert Defensie naar een slimmere, technologisch hoogwaardiger organisatie met een sneller reactievermogen, groter aanpassingsvermogen en betere gevechtskracht, handelend op basis van de beste informatie.

Daarvoor gaat Defensie de volgende effecten bereiken:

1. Hogere gereedheid en inzetbaarheid:

Defensie moet er sneller, vaker en langer kunnen staan. De diverse en complexe dreigingen in meerdere domeinen tegelijk vragen daar om.

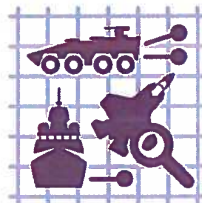

Defensie moet er kunnen staan als onze veiligheid wordt bedreigd. Dit vraagt ten eerste om het versterken van de operationele ondersteuning en het verhogen van de inzetvoorraden. Dit zijn nu grote knelpunten, waardoor we niet alles uit de krijgsmacht

kunnen halen wat erin zit en regelmatig 'nee' zeggen tegen verzoeken van partners. Met investeringen in vuursteun en luchtverdediging, bevoorradig, geneeskundige eenheden, operationele IT, munitie en reserveonderdelen, zorgt Defensie dat meer inzet mogelijk is. Ook investeringen in het materieel en in oefeningen dragen bij aan het verhogen van de gereedheid en inzetbaarheid. Defensie investeert bovendien in het personeel: zo bieden we onze mensen voldoende flexibiliteit, uitdagend en betekenisvol werk, carrièreperspectief en een passende beloning. Daarmee wordt Defensie voor een grotere doelgroep blijvend aantrekkelijk. Met voldoende en gekwalificeerde mensen kan Defensie vechten als dat nodig is.

2. Gerichte verbetering van de gevechtskracht:

Defensie moet in staat zijn om te vechten en te winnen. Dat schrikt af. We kiezen voor gerichte versterking op een aantal capaciteiten.

Defensie moet, samen met partners, een antwoord geven op dreigingen in alle domeinen. Tegenstanders moderniseren hun wapensystemen en vergroten zo voortdurend de impact daarvan. Defensie moet daarom ook beschikken over hoogwaardige capaciteiten. Die schrikken af, zodat

we een conflict voorkomen. Maar als dat conflict toch uitbreekt, vecht Defensie om te winnen. Omdat Nederland niet alles alleen kan, kiest Defensie op basis van de kwaliteiten en geografische ligging van Nederland gericht voor capaciteiten die voor onze partners van grote meerwaarde zijn. Zo versterkt Defensie de gezamenlijke gevechtskracht van de NAVO en EU. Met de investeringen van dit kabinet versterkt Defensie daarom de inlichtingenketen, cybercapaciteiten, *special operations forces*, vuursteun en de geïntegreerde lucht- en raketverdediging.

3. Meer wendbaarheid: Defensie moet zich snel kunnen aanpassen aan dreigingen en crisissituaties die zich plotseling aandienen. Daarvoor moet Defensie snel op- en af kunnen schalen en maatwerk leveren, vanuit een stevig fundament.

In crisissituaties, zoals de oorlog in Oekraïne en de coronacrisis, moet Defensie zich razendsnel kunnen aanpassen. Daarom investeert Defensie in ondersteuning, in samenwerking met partners en in reservisten en hun werkgevers.

Defensie gaat bovendien sneller beschikken over betere en betrouwbaardere informatie. Ook investeringen in kennis en innovatie zorgen voor wendbaarheid; Defensie moet ook het gevecht van morgen kunnen winnen.

De meest acute problemen zijn inmiddels opgelost, maar we zijn er nog niet. Het is noodzakelijk om meer te investeren in de IT-infrastructuur en het vastgoed, maar ook in fysieke en sociale veiligheid. Ook dat maakt ons wendbaarder. Daarnaast zullen we de eigen regelgeving vereenvoudigen om procedures te versnellen. Bij Rijksbrede regels en beleid zal rekening gehouden worden met de bijzondere positie van Defensie.

ACTIELIJNEN

De hierboven beschreven effecten zijn de rode draad voor de plannen in deze kabinetsperiode. Die effecten realiseert Defensie langs zes actielijnen, die ook de structuur van deze Defensienota bepalen:

1. Krachtige ondersteuning: door te investeren in de ondersteuning van gevechtseenheden (*combat support* en *combat service support*) en in inzetvoorraden kan Defensie sneller, vaker en langer optreden. Defensie gaat meer en vaker oefenen in meerdere domeinen en met internationale partners.

2. Een goede werkgever, verbonden met de samenleving: defensiepersoneel verdient een goede beloning, de mogelijkheid om zich te ontwikkelen en een veilige werkomgeving. Defensie investeert daarom in arbeidsvoorwaarden, in modern personeelsbeleid en in gezonde bedrijfsvoering en werkomgeving. Daar hoort ook bij dat het vastgoed wordt aangepakt.

3. Versterken van specialismen: Defensie investeert gericht in een aantal capaciteiten en kwaliteiten waar we van grote meerwaarde zijn. Daarmee vergroot Defensie de gevechtskracht en effectiviteit van inzet. De krijgsmacht werkt ten aanzien van deze specialismen nauw samen met onze bondgenoten. Hiermee levert Defensie een belangrijke bijdrage aan de veiligheid van Europa.

4. Meer Europese samenwerking: samenwerking is essentieel om onze veiligheid te waarborgen. We zijn sterker als we samenwerken met partners, multilateraal en bilateraal. Nederland zal hierin een voortrekkersrol vervullen. Een sterkere EU op het gebied van gemeenschappelijke veiligheid en defensie betekent een sterkere NAVO.

5. Innoverend vermogen en nieuwe domeinen: als technologische ontwikkelingen zo snel gaan als nu, is stilstand achteruitgang. Daarom blijft Defensie vooroplopen in onderzoek en ontwikkeling, en in de verkenning van nieuwe domeinen. Zulke innovatie levert vaak kansen op voor Nederlandse kennisinstellingen en bedrijven in andere sectoren.

6. Informatiegestuurd optreden: betere toegang tot, en gebruik van data en informatie leidt tot betere besluiten en vergroot de effectiviteit van onze operaties in alle domeinen (inclusief het cyberdomein). Daartoe investeert Defensie naast een robuuste IT infrastructuur in verdere integratie en versterking van sensor-, wapen- en commandovoeringssystemen, capaciteiten om informatie sneller en beter te kunnen verwerken en defensieve en offensieve middelen in de informatieomgeving. Informatiegestuurd optreden vindt plaats binnen de geldende juridische kaders. Bovendien stelt het verbeteren van de informatiehuishouding de krijgsmacht in staat transparanter te zijn.

Deze Defensienota staat in het teken van de transitie van Defensie. Van dringend noodzakelijke aanpassing aan bekende en nieuwe bedreigingen. Op allerlei terreinen zijn keuzes nodig. Om die keuzes met vaste hand te maken, brengt Defensie focus aan.

FOCUS DEFENSIEORGANISATIE

Defensie voert haar grondwettelijke taak uit langs de lijnen van de drie hoofdtaken:

Defensie moet in alle drie de hoofdtaken kunnen optreden. Op dit moment is Defensie echter vooral ingericht voor optreden in de tweede hoofdtak. Het dreigingsbeeld en de actualiteit laten zien dat inzet in de eerste hoofdtak net zo noodzakelijk is. Voor het optreden in de eerste hoofdtak moet Defensie dus een been bijtrekken, net zoals voor optreden in de derde hoofdtak. Tegelijkertijd blijft optreden in de tweede hoofdtak relevant. Defensie moet sneller ingezet kunnen worden en een conflict tegen een gelijkwaardige tegenstander langer kunnen volhouden. Defensie moet daarnaast een grotere bijdrage leveren aan de weerbaarheid van ons Koninkrijk, onder andere door bij te dragen aan de bescherming van vitale infrastructuur en processen. Het brengen van veiligheid en het beschermen van de internationale rechtsorde blijft onverminderd van belang: dat vergroot de stabiliteit in de wereld en draagt zo bij aan de veiligheid van het Koninkrijk en Europa. De bijdrage aan die taak wordt vaker en op meerdere plekken tegelijk verwacht.

De komende jaren worden belangrijke stappen gezet naar een toekomstbestendige organisatie, hoogtechnologisch, betrouwbaar en met een snel reactievermogen en groot aanpassingsvermogen, ingebed in de NAVO, de EU en de Nederlandse samenleving. Keuzes blijven noodzakelijk. Bij die keuzes laat Defensie zich, naast het dreigingsbeeld, mede leiden door de noodzaak om als Europa meer zelf te kunnen. Daarvoor kijkt Defensie onder andere naar de Europese tekorten binnen de NAVO en de behoefte binnen de EU. Nederland moet van meerwaarde zijn en optimaal kunnen samenwerken met partners en bondgenoten.

Op basis van deze context heeft Defensie een focus opgesteld voor de besteding van de extra financiële middelen die dit kabinet beschikbaar stelt. De focus is beschreven in de inleiding van deze Defensienota. Defensie kiest allereerst voor de versterking van de basis zodat de gereedheid, inzetbaarheid en wendbaarheid zo snel mogelijk

worden verhoogd. De bedrijfsvoering van Defensie wordt gemoderniseerd om groei mogelijk te maken. De gevechtskracht wordt gericht versterkt. Daarbij worden enerzijds capaciteiten versterkt en anderzijds capaciteiten beter ondersteund, om zo de internationale samenwerking en integratie te versterken. Tot slot zorgt inzet op de noodzakelijke modernisering en duurzaamheid dat Defensie toekomstgerichter wordt.

Deze focus maakt de ene capaciteit niet meer of minder van belang dan de ander, maar zorgt er wel voor dat Defensie de extra financiële middelen doelmatig en doeltreffend besteedt. Door gericht te verbeteren, te versterken of uit te breiden draagt Defensie concreet bij aan de vele uitdagingen waar Nederland, de EU en het NAVO-bondgenootschap voor staan.

De focus is leidend bij de keuzes in deze Defensie-nota. Dit komt ook terug in de actielijnen. Bij het versterken van de ondersteuning (actielijn 1) zetten we bijvoorbeeld specifiek in op de ondersteuning voor de focusgebieden. De focusgebieden bepalen de prioriteiten in het aanvullen van onder andere inzetvoorraden en reserveonderdelen, en bepalen de keuze voor het versterken van de ondersteuning van het landoptreden en de *special operation forces*. Defensie verdiept bovendien de samenwerking met nationale (veiligheids)partners.

De focus is ook bepalend voor het soort werkgever dat Defensie wil zijn (actielijn 2). Defensie investeert in haar personeel: arbeidsvoorwaarden worden verbeterd en er komt een nieuw *Human Resources* (HR)-model. De groei van de organisatie en de daaruit volgende noodzaak tot het boeien, binden en behouden van personeel, is de komende jaren een opdracht van formaat waar creativiteit en maatwerk voor nodig is. Daarbij zet Defensie in op het verbeteren van de sociale en fysieke veiligheid. Ook pakt Defensie het vastgoed stevig aan, zodat de taakuitvoering optimaal wordt ondersteund, toekomstbestendig is en bijdraagt aan de maatschappelijke opgaven op het gebied van klimaat, energietransitie en wonen.

Bij het versterken van de specialismen van Defensie (actielijn 3) kiest Defensie voor versterking van de geïntegreerde lucht- en raketverdediging door onder andere uitbreiding van het aantal jachtvliegtuigen, intensivering van het aantal

grondgebonden luchtverdediging en aanschaf van langeafstands- en precisiewapens voor onder andere fregatten en onderzeeboten. Dit sluit aan bij de behoeften van de NAVO en stimuleert ook de verdieping en uitbreiding van Europese samenwerking (actielijn 4) zoals die met België voor de fregatten van de marine, met de Europese medegebruikers van de F-35 voor de luchtmacht en verdere integratie met Duitsland voor de eenheden van de landmacht.

Defensie investeert in technische middelen (sensoren) en inlichtingencapaciteit om beter te weten wat er in de omgeving gebeurt. Zo kan Defensie sneller handelen, betere besluiten nemen en gericht operaties aansturen. Defensie versterkt het multidomein optreden (het tegelijk kunnen opereren in alle domeinen), want dreigingen dienen zich tegelijk op zee, op land, in de lucht, in de ruimte en in het informatie- en cyberdomein aan. Investerings in kennisontwikkeling, technologie en innovatie bereiden Defensie voor op het gevecht van de toekomst. Ook wat betreft bijvoorbeeld *space* (actielijn 5) en *cyber* (actielijn 6) zijn de gekozen focus en het dreigingsbeeld leidend.

Gegeven de toegenomen dreiging op vele fronten, is het van het grootste belang dat Defensie haar inzetbaarheid op de kortst mogelijke termijn vergroot. Nu is er ruimte om daarin te investeren. Deze actielijn biedt snel zichtbare resultaten.

ACTIELIJN 1 KRACHTIGE ONDERSTEUNING

De toegenomen dreiging vraagt om een verbeterde gereedheid en inzetbaarheid: Defensie moet sneller en vaker kunnen worden ingezet en moet een inzet langer vol kunnen houden. Dat geldt voor elk van de drie hoofdtaken van Defensie. Op dit moment is het grootste knelpunt het tekort aan operationele ondersteuning (*combat support* en *combat service support*). Operationele ondersteuning bestaat uit alle mensen en middelen die het gevecht ondersteunen zoals logistiek, transport, medische ondersteuning, vuursteun, inlichtingen en onderhoud.

Betere ondersteuning maakt de krijgsmacht wendbaarder en meer schaalbaar. En met betere ondersteuning kan Defensie vaker 'ja' zeggen tegen nationale en internationale hulpverzoeken. Investeren in ondersteuning verhoogt ook de betrokkenheid en motivatie van onze mensen. Oefeningen lopen niet langer vast op tekorten aan reserveonderdelen, transport en munitie. Als militairen beter getraind zijn, verhoogt dat de gereedheid van de krijgsmacht. Bijlage 1 geeft meer informatie over de gereedheid en inzetbaarheid van de krijgsmacht.

We moeten van ver komen en het versterken van de basis kost tijd. Om de voordelen van de betere ondersteuning zo snel mogelijk te behalen, pakt Defensie de investeringen slim aan. We maken

afspraken met internationale partners en bondgenoten over het gezamenlijk aanschaffen en onderhouden van (nieuwe) ondersteunende capaciteiten. Nederland heeft hier al goede ervaringen mee, met onder meer de mijnenbestrijdingsvaartuigen (met België) en de Patriots (met Duitsland).

Ook willen we het *poolen* and *sharen* van capaciteiten uitbreiden. Dit houdt in dat landen op basis van afspraken putten uit een gezamenlijke voorraad materieel. Zo kunnen landen zonder een volledige eigen capaciteit beschikken over zwaarder materieel. Een voorbeeld hiervan zijn de MRTT tanker- en transportvliegtuigen die in Eindhoven gestationeerd zijn en waar Nederland samen met bondgenoten gebruik van maakt. Waar het kan, zetten we hier verder op in. Voor sommige zaken, zoals onze geneeskundige ondersteuning, brengen we de basis dusdanig op orde dat we voor onze eigen snel inzetbare capaciteiten zelfstandige inzet kunnen ondersteunen.

Internationale afspraken zijn ook nodig om effectief in te kopen, want door de oplopende spanningen is de vraag naar defensiematerieel groot. Ook dragen dergelijke afspraken bij aan standaardisatie en daarmee internationale interoperabiliteit: het gezamenlijk aanschaffen van ondersteunende capaciteiten zorgt ervoor dat we goed kunnen samenwerken. De EU moet bijdragen aan het versnellen van afspraken over standaardisatie en interoperabiliteit.

Ook nationaal gaan we meer en beter samenwerken. Zo gaat Defensie afspraken maken met marktpartijen over flexibele en gegarandeerde logistieke capaciteit. We zoeken nauwere samenwerking met ziekenhuizen en medische marktpartijen om gezamenlijk gebruik te maken van materieel en voorraden. Door de samenwerking met civiele (veiligheids)partners, kennisinstituten en het

VERSNELLING

Vanwege de acuut verslechterde veiligheids-situatie haalt het kabinet investeringen naar voren. Daarmee vult Defensie versneld de munitievoorraden, reserveonderdelen en andere inzetvoorraden aan. Ook worden achterstanden in het onderhoud versneld weggewerkt dankzij de inhuur van extern personeel. Hierdoor kan de gereedheid en inzetbaarheid sneller worden verbeterd.

bedrijfsleven te versterken, behaalt Defensie voordelen en raakt Defensie nog meer verbonden met de samenleving. Immers, het bedrijfsleven en de kennisinstituten vervullen een belangrijke rol als ontwikkelaar van nieuw materieel, als leverancier van materieel en als samenwerkingspartner voor de instandhouding van dat materieel.

Defensie heeft in nationale samenwerking ook wat te bieden als het gaat om het sneller kunnen reageren op crisissituaties. Defensie heeft immers de toegesneden organisatiestructuur, de benodigde middelen en de mensen met de juiste kennis. In Koninkrijksverband wordt momenteel gewerkt aan het opstellen van een Rijksbrede

OPLEIDING EN TRAINING

De mensen van Defensie worden ingezet onder moeilijke omstandigheden en in complexe situaties. Het is essentieel dat ze daarop goed worden voorbereid. Defensie doet dit door zijn personeel individueel gedegen op te leiden en in eenheidsverband veel en realistisch te laten trainen en oefenen. Door de investeringen in ondersteuning en voorraden is er de komende jaren meer gelegenheid om te trainen en te oefenen, ook samen met Europese en andere partners. Daarbij wordt steeds meer gebruik gemaakt van moderne simulatietechnieken en virtuele ondersteuning. Defensie vergroot de opleidingscapaciteit en zoekt vaker de samenwerking met (regionale) kenniscentra en onderwijsinstellingen.

Ook worden mogelijkheden benut om vaker met internationale partners op te leiden en te oefenen. Het uitbreiden van deze vorm van internationale samenwerking zorgt er ook voor dat landen gemakkelijker samen op kunnen treden in een crisis- of conflictsituatie.

De huidige veiligheidsomstandigheden maken bovendien dat inzet veelal gelijktijdig plaatsvindt op land, in de lucht, op zee en in het cyberdomein. Defensie-eenheden uit die verschillende domeinen moeten, om effectief te kunnen samenwerken bij inzet, ook steeds meer gezamenlijk opleiden en oefenen. Het zogenaamde multi-domein optreden krijgt daardoor een steeds prominenter plek in het opleidings- en trainingsprogramma van Defensie.

Veiligheidsstrategie (RbVs). Het doel van de RbVs is ervoor te zorgen dat het Koninkrijk zo goed mogelijk is voorbereid op eventuele risico's in het kader van de nationale veiligheid. Ook wordt een Rijksbreed geïntegreerd risico- en dreigingsbeeld opgesteld, als basis voor stappen binnen het Koninkrijk voor de langere termijn. De RbVs zal naar verwachting eind 2022 zijn afgerond. Defensie is hier nauw bij betrokken.

Nationale en internationale samenwerking is ook vereist bij de bescherming van onderzeese infrastructuur. Kabels en de data die erover getransporteerd wordt, kunnen worden bedreigd door (mini)onderzeeboten die speciaal zijn toegerust voor dit doel. Een potentiële tegenstander die over zulke (mini)onderzeeboten beschikt, kan onopgemerkt en dus ongehinderd zijn doel bereiken. Deze heimelijke wijze van het bedrijven van offensieve *seabed warfare* vormt een actuele en reële dreiging. Defensie wil de capaciteit ter bescherming van datakabels verruimen en werkt hierbij samen met betrokken departementen en in internationaal verband.

➔ ACTIES

ONDERSTEUNING VAN GEVECHTSEENHEDEN

Om een gevechtseenheid in te kunnen zetten is een veelheid aan ondersteunende capaciteiten nodig. Het kabinet investeert fors in die capaciteiten, waardoor we achterstanden kunnen wegwerken en de inzetbaarheid van de krijgsmacht voor alle hoofdtaken kunnen verhogen.

Defensie versterkt de ondersteuning van de *special operations forces* (SOF) met betere inlichtingen, explosievenopruiming, genie, medische ondersteuning, vuursteun en logistiek. Dit leidt tot een hogere mate van gereedheid van de SOF-eenheden. Om deze ondersteuning vorm te geven, wordt onder meer een bataljon van 11 Luchtmobiele Brigade omgevormd naar een SOF-supporteenheid. Uit elementen van *maritime special forces* (MARSOF) en het Korps Commandotroepen (KCT) wordt een gemeenschappelijke *Early Forward Presence* eenheid opgericht die de informatiepositie kan verstevigen en, indien nodig, de handelingsmogelijkheden kan versterken of versnellen.

■ Voor SOF-optreden wordt een gespecialiseerde helikoptereenheid ingericht. Deze capaciteit wordt vooralsnog ingevuld met de huidige

Cougar-helikopter, maar deze zal op termijn worden vervangen door een helikopter die geschikter is voor SOF-optreden.

- In afwachting van de nieuwe transport-vliegtuigen verhoogt Defensie de inhuur van luchttransporten, zodat eenheden blijvend ondersteund kunnen worden bij hun oefeningen en bij inzet in het buitenland. Deze inhuur loopt via het Europese samenwerkingsverband EATC (*European Air Transport Command*).
- Nederland versterkt de ondersteuning van het Duits-Nederlandse tankbataljon, zodat het bataljon zelfstandig kan oefenen en kan worden ingezet. Het betreft vooral *Command & Control*, geneeskundige en logistieke ondersteuning.
- Helikopters en transportvliegtuigen worden uitgerust met de juiste sensoren om zichzelf beter te beschermen tegen elektronische oorlogvoering.
- De transporthelikopters worden uitgerust met sensoren waarmee ze beter kunnen opereren in omstandigheden met verminderd zicht en ze worden voorzien van aanpassingen om het vliegbereik te vergroten.
- De bewakingseenheid op vliegbasis Volkel wordt voor uitvoeren van nieuwe en bestaande taken op sterkte gebracht.
- Door de capaciteiten voor de korte afstand luchtverdediging (Stinger) en vuursteun (mortieren) te vergroten, hoeven het Korps Mariniers en de Luchtmobiele Brigade deze niet meer te delen. Daardoor kunnen ze zelfstandig en gelijktijdig oefenen. Ook kunnen ze daarmee gelijktijdig ingezet worden.
- De huidige capaciteit voor grondgebonden lucht- en raketverdediging wordt versterkt.
- De geneeskundige keten, waaronder capaciteit voor gewondentransport en hoogwaardige mobiele hospitaalcapaciteit voor inzet op zowel land als zee wordt versterkt. Hierdoor kunnen we meer eenheden tegelijk inzetten. Defensie versterkt zo ook de capaciteiten die in nationale nood- en crisissituaties kunnen worden ingezet, zowel in Nederland als in de Caribische delen van het Koninkrijk.
- Defensie versterkt de vuursteuncapaciteit voor grondgebonden eenheden. Hiervoor vindt uitbreiding plaats van het aantal vuursteunmiddelen (onder andere ingebruikname van de reservcapaciteit Pantserhouwitsers), van bewapening, sensoren, de capaciteit om deze aan te sturen en de logistieke ondersteuning.
- De vuursteuncapaciteiten op schepen ter

ondersteuning van de mariniers worden uitgebreid met moderne precisiewapensystemen.

- De eigen tactische luchttransportcapaciteit wordt, naast de reeds geplande vervanging, uitgebreid met een extra vliegtuig. Daarnaast wordt het beschikbare aantal vliegreun van de gehele vloot uitgebreid. Hiermee kunnen eenheden beter en vaker worden ondersteund en draagt Nederland bij aan het invullen van een Europees tekort. Ook komen extra transportcapaciteiten ten goede aan de snelheid waarmee gereageerd kan worden op calamiteiten zoals een natuurramp in het Caribische deel van het Koninkrijk.
- De marechaussee wordt uitgebreid met een eskadron dat gespecialiseerd is in de militaire politietaken in het hoogste geweldsspectrum, zoals detentie en onderzoek naar vermeende oorlogsmisdrijven in het inzetgebied.

VERGROTEN VAN DE VOORRADEN

Defensie gaat de komende jaren haar voorraden significant verhogen. Met aangevulde voorraden kunnen eenheden vaker en uitgebreider oefenen, kunnen ze sneller en langer worden ingezet en is Defensie beter voorbereid op crisissituaties.

- De voorraden van munitie, geneeskundige goederen, brandstof, voeding en uitrusting worden verhoogd. Hiermee kan Defensie sneller en langer inspelen op zich manifesterende veiligheidsdreigingen. Hiervoor worden ook de opslagfaciliteiten aangepast.
- We schaffen versneld extra munitie aan, onder meer door binnen bestaande raamcontracten meer af te nemen.
- De tekorten bij het onderhouden van het materieel worden aangepakt. Het gaat bijvoorbeeld om het aankopen van reservedelen en om het versterken van de *supply chain* door meer beheer- en inkoopcapaciteit. Een deel van de reservedelen wordt eerder aangeschaft dan voorheen was gepland.

SAMENWERKING

Ondersteuning moet wendbaarder en schaalbaarder worden: Defensie moet in crisistijd snel en robuust kunnen handelen, maar daarvoor hoeft de krijgsmacht niet alles in eigen beheer te hebben. Daarom gaat Defensie de samenwerking rond ondersteunende capaciteiten verbreden en verdiepen.

- Defensie zet bij het versterken van de ondersteuning in op gezamenlijk inkopen en vervolgens *pooling and sharing* met partnerlanden.

- Defensie verdiept de samenwerking met nationale (veiligheids)partners. Daarbij spant Defensie zich in om hernieuwde afspraken te maken over de inzet van Defensie ter ondersteuning van de nationale autoriteiten, ook in het geval van oorlogsomstandigheden. Dit betreft bijvoorbeeld een Nationaal Defensieplan en een Landelijk Crisisplan Defensie. Dit omvat dan ook de inzet van Defensie in het Caribisch deel van het Koninkrijk, bijvoorbeeld bij de inzet tegen grensoverschrijdende georganiseerde criminaliteit.
- De zogenaamde 'ecosystemen' (samenwerkingsverbanden) met het bedrijfsleven worden voortgezet en uitgebouwd. Defensie werkt samen met het bedrijfsleven om de beschikbaarheid van bijvoorbeeld transport op een effectieve en efficiënte wijze te vergroten en te verduurzamen.
- Defensie verdiept en verbreedt de samenwerking met civiele partijen en daarmee de binding met de samenleving, onder meer voor innovatie, opleidingen en operationele capaciteit. Defensie bouwt daarbij voort op succesformules als het Instituut samenwerking Defensie en Relatieziekenhuizen (IDR), Defensity College en het HR-ecosysteem (een systeem waarmee organisaties op een laagdrempelige manier personeel met elkaar delen).

NATIONALE TAKEN

Defensie vergroot de komende jaren haar capaciteiten om nationale taken en ondersteuning aan civiele autoriteiten uit te voeren.

- Nederland is een belangrijke aankomst- en doorvoerlocatie voor militaire eenheden van partners die ondersteunen, oefenen en inzet plegen in Europa. In de komende periode worden de infrastructuur en processen (bewaken, beveiligen, begeleiden) daarvoor nog beter ingericht, in samenwerking met andere overheidsorganisaties. Nederlandse eenheden, NAVO-bondgenoten en EU-partners kunnen dan snel, efficiënt en effectief grote aantallen mensen en grote hoeveelheden materieel verplaatsen. Hiertoe gaan we versneld samenwerkingscontracten aan met partners en doen we eerder dan gepland enkele investeringen.
- Om in Nederland beter te kunnen bijdragen aan bescherming tegen chemische, biologische, radiologische en nucleaire (CBRN)-dreigingen breidt Defensie de CBRN-beschermingscapaciteiten uit.
- Defensie vergroot de komende jaren stapsgewijs de (opschaalbare) capaciteit voor de bescherming van vitale militaire en civiele infrastructuur en processen. Dit geldt ook voor

de bijstand, zoals bij de doorvoer van (buitenlandse) militaire eenheden door Nederland. Dit betekent onder andere een versterking van de flexibele capaciteit van de marechaussee en de Nationale Reserve.

- Om het varend materieel en personeel in de Nieuwe Haven in Den Helder beter te beschermen verbetert Defensie de *force protection* van de haven.
- Om in crisissituaties en bij calamiteiten in het Koninkrijk de civiele autoriteiten beter te kunnen bijstaan, versterkt Defensie de *command & control* bij de (crisis)coördinatiecentra. Hierbij worden bijvoorbeeld de centra beter met elkaar verbonden om in crisissituaties informatiegestuurd op te kunnen treden en gerubriceerd, snel en gemakkelijk informatie te kunnen uitwisselen.
- Om de inzet van Defensie in het Caribisch gebied te versterken, wordt de gereedheid en inzetbaarheid van defensie-eenheden daar verbeterd.
- De marechaussee en de Kustwacht Caribisch Gebied gaan door middel van een personeelsintensivering, in samenwerking met de Douane Nederland en de lokale autoriteiten, bijdragen aan versterkt grenstoezicht in het Caribisch deel van het Koninkrijk.
- De marechaussee formeert een multi-functioneel eskadron ter ondersteuning van de civiele gezagsdragers.

Verantwoording

DOELTREFFENDHEID

Investeren in de operationele ondersteuning is effectief: meer eenheden kunnen tegelijk worden ingezet en er kan meer worden getraind en geoefend. Een verhoogd voorraadniveau komt direct ten goede aan de wendbaarheid en door exploitatiekortingen op te lossen zal de materiële gereedheid omhoog gaan.

DOELMATIGHEID

Bij het versterken van de ondersteunende eenheden is specifiek gekozen voor die capaciteiten en voorraden die passen bij de gekozen focus. Daarnaast kiezen we voor eenheden waarover Nederland zelf moet kunnen beschikken bij inzet of gereedstellingsactiviteiten. Daarbij wegen we voortdurend af over welke ondersteuning Defensie moet beschikken en welke ondersteuning we kunnen organiseren in samenwerking met bondgenoten en marktpartijen.

Effectieve en langdurige inzet van de krijgsmacht vraagt om mensen die uit het juiste hout gesneden zijn. Defensie staat voor de taak die mensen te vinden, te binden, te behouden en het beste in ze naar boven te halen.

ACTIELIJN 2

EEN GOEDE WERKGEVER, VERBONDEN MET DE SAMENLEVING

Defensie heeft voldoende mensen nodig om de uit de grondwet voortvloeiende hoofdtaken uit te voeren. Een toekomstbestendige krijgsmacht begint met investeringen in de mensen. Zij zijn het hart van de organisatie. Zij moeten zich kunnen richten op hun unieke werk. Daarvoor moeten ze goed worden beloond, goede spullen hebben, passende opleidingen krijgen en in een veilige en prettige werkomgeving kunnen functioneren.

De achterstand die Defensie door eerdere bezuinigingen heeft opgelopen, moet worden weggewerkt. Dat verbetert direct de gereedheid en inzetbaarheid. Met het oog hierop worden de arbeidsvoorwaarden en het beloningsmodel gemoderniseerd en verbeterd en komt er een nieuw HR-model dat de talenten van individuele medewerkers beter kan benutten, meer mogelijkheden biedt voor maatwerk en persoonlijke ontwikkeling, en meer perspectief biedt op vervolgstappen in de carrière binnen en buiten Defensie.

Nu Defensie verder gaat groeien, moeten we bovenop de reeds bestaande vacatures nog duizenden mensen meer aan ons verbinden. Dat zal niet gaan door op dezelfde manier om te blijven gaan met het werven en behouden van personeel. Het is ook geen eenvoudige opgave. Defensie maakt daarom een uitvoeringsplan 'Boeien, binden en behouden'. Daarin zal Defensie meer de verbinding met de samenleving zoeken en op innovatieve manieren nieuwe doelgroepen aanspreken en proberen te inspireren om een bijdrage te leveren aan de weerbaarheid van Nederland. Uitgangspunt daarbij is dat iedereen die wil en over de juiste kwaliteiten beschikt, voor Defensie moet kunnen werken. Dat begint bij jongeren. Geïnspireerd door modellen uit onder andere Scandinavië, gaat Defensie

uitwerken hoe jongeren op vrijwillige basis bij Defensie de samenleving kunnen dienen. Dan gaat het niet om het nieuw leven inblazen van de dienstplicht, maar om jongeren die dat willen de gelegenheid te bieden tot een dienrecht, bijvoorbeeld in de vorm van een dienjaar. Ook kijkt Defensie naar meer samenwerking met scholen, en herintroductie van de Open Dagen.

Defensie gaat ook de positie van reservisten verder verbeteren. Zij zijn volwaardige medewerkers van Defensie en cruciaal om een wendbare en schaalbare organisatie te kunnen zijn. Daarom investeert Defensie in het optimaal benutten van onze reservisten en in uitbreiding van het bestaande bestand. Om het aantrekkelijker te maken om reservist te worden, nemen we hindernissen en verschillen met militairen met een vast contract weg. Het nieuwe HR-model bevat instrumenten als nieuwe aanstellings- en contractvormen, strategische personeelsplanning en talentmanagement die dit mogelijk maken en zorgt ervoor dat we op het juiste moment de juiste mensen in huis hebben en houden, ook als ze tijdelijk vanuit een andere organisatie komen. Dit dient het operationele belang van Defensie. Om de wendbaarheid en schaalbaarheid te vergroten streeft Defensie nog nadrukkelijker naar samenwerking met civiele en commerciële partners. Omdat schaalbaarheid niet gebaseerd kan zijn op vrijblijvendheid, onderzoekt Defensie hoe we de inzet van personeel dat niet in vaste dienst is, kunnen zekerstellen als het écht nodig is.

Breed samengestelde teams zijn de beste teams. Daarom wil Defensie een inclusieve organisatie zijn en zet Defensie extra in op diversiteit. Elke medewerker moet zich veilig, gewaardeerd en gerespecteerd voelen. Net zo belangrijk als de

sociale veiligheid is de fysieke veiligheid: militairen voeren vaak onder hoge druk en extreme omstandigheden hun complexe taken uit. Ze staan bloot aan grote risico's. De afgelopen jaren zijn forse stappen gezet om de veiligheid te verbeteren. Defensie bouwt daarop voort. De veiligheidsorganisaties worden op alle niveaus toegerust op de belangrijke taken die zij vervullen. Veiligheidsfunctionarissen adviseren commandanten en leidinggevendenden over risico's horend bij beleid, verwerving, nieuwbouw, onderhoud, oefeningen en inzet. De structurele aandacht voor risico's wordt nog verder verankerd bij het invoeren van integraal risicomanagement als bedrijfsvoeringsprincipe van de organisatie. Defensie maakt risico's inzichtelijk zodat deze op adequate wijze beoordeeld kunnen worden. Op die manier wordt de organisatie veiliger en daarmee ook sterker.

Bij goed werkgeverschap hoort uiteraard ook erkenning en waardering voor veteranen. Veteranen hebben Nederland gediend onder oorlogsomstandigheden of tijdens (vredes)missies. Voor hun prestaties verdienen zij erkenning en waardering van zowel de overheid als van de samenleving. Daarnaast heeft de overheid een bijzondere zorgplicht voor militairen voor, tijdens en na inzet. Het veteranenbeleid waarborgt die bijzondere zorg die veteranen en hun relaties in verband met de inzet als militair nodig hebben. Komende periode staat in het teken van het vernieuwen van het zorgstelsel voor veteranen, in het bijzonder op het gebied van mentale zorg. De maatschappelijke participatie en reïntegratie van de veteraan staan hierin centraal, gesteund door een modern en transparant stelsel van uitkeringen en voorzieningen.

Goed werkgeverschap houdt ook in dat de werkgever een goede werkomgeving biedt. De organisatie moet op orde komen en de bedrijfsvoering moet worden gemoderniseerd. Dit vergt investeringen en tijd, maar het belang is groot en er wordt daarom stevig op ingezet.

Het vastgoed van Defensie voldoet in veel opzichten niet meer aan de eisen van vandaag. De staat van het vastgoed is onvoldoende en het vastgoed is te versnipperd om de verhoogde vraag naar inzet en hogere gereedheidseisen te ondersteunen. Daarnaast hebben bezuinigingen in de afgelopen decennia een grote impact gehad op de omstandigheden waaronder de defensiemedewerkers hun werk moeten doen. Daarom pakken we de problemen met ons dure, verouderde vastgoed grondig aan met oog voor

de regionale impact, zoals de regionale werkgelegenheid. Bovendien legt Defensie de verbinding met maatschappelijke opgaven op het gebied van klimaat, energietransitie en wonen.

Om de grondwettelijke taak uit te kunnen voeren, heeft Defensie nu en in de toekomst gebruiksruimte nodig om te kunnen varen, vliegen, rijden en schieten. Gebruiksruimte in Nederland en daar buiten, waarmee al langer ervaring is opgedaan. Bij het indelen van de gebruiksruimte in Nederland is het soms nodig dat Defensie, vanwege haar rol in de nationale veiligheid, een uitzonderingspositie krijgt of dat er uitzonderingsgronden worden ingebouwd in bijvoorbeeld de Omgevingswet. Het gebruik van de beperkte ruimte in Nederland vraagt om een zorgvuldig proces en een nauwe afstemming tussen overheden en de samenleving, waar Defensie actief onderdeel van is. Het betekent ook afstemming met bondgenoten over het gebruik van hun oefenruimte. Daar hoort ook afstemming over medegebruik van onze oefenruimte bij. De komende maanden gebruiken wij om de ruimtelijke impact van de plannen in deze Defensienota en de uitvoering ervan in kaart te brengen. We nemen ook de externe ruimtelijke ontwikkelingen, zoals woningbouw, mee in deze analyse. Dit zal resulteren in een omgevingsvisie. In deze omgevingsvisie kijken wij naar onze huidige en toekomstige gebruiksruimte en hierbij nemen wij onze plannen voor vastgoed mee. Met het programma Ruimte voor Defensie geven wij aan wat het toekomstbestendig ruimtegebruik van Defensie behelst en hoe deze opgave met oog voor de omgeving kan worden gerealiseerd en verankerd, onder meer met juridische instrumenten zoals vergunningen.

➔ ACTIES PERSONEEL

■ De arbeidsvoorwaarden van het defensiepersoneel worden verbeterd. Daarbij is de ambitie van Defensie om het basissalaris op orde te brengen en een beloningsaccent te leggen op operationeel optreden en op individuele talenten en specialismen. Ook moeten er meer maatwerk en keuzemogelijkheden komen. Onderdelen van deze ambitie zijn: een nieuw loongebouw om het personeel beter te belonen; een nieuw en eenvoudiger toelagenstelsel om militairen transparant en rechtvaardig te belonen voor extra inspanningen, zoals inzet en oefenen; voorbereidingen om over te gaan op het nieuwe pensioenstelsel.

VERBONDEN MET DE SAMENLEVING

Defensie staat middenin de samenleving en is verbonden met vele civiele partners. De belangrijkste voorbeelden staan in dit overzicht. Defensie gaat de samenwerking met al deze partners de komende jaren verdiepen en verbreden. Defensie wil een transparante, toegankelijke organisatie zijn en zal zich nog nadrukkelijker verbinden met omwonenden, medeoverheden, het bedrijfsleven, non-gouvernementele organisaties en kennisinstellingen. Dit maakt Defensie en Nederland weerbaar en veilig.

De toegenomen dreigingen vragen meer aandacht voor de weerbaarheid van de samenleving. Een voorbeeld is de territoriale veiligheid van Nederland. Aandachtspunten zijn de vitale infrastructuur en de digitale infrastructuur. Ook hier heeft Defensie een rol, samen met andere organisaties.

- Defensie voert tussen nu en 2025 stapsgewijs een nieuw HR-model in. Dit HR-model voorziet in een beter carrièreperspectief en een evenwichtiger balans tussen werk en privé. Het gebruikt nieuwe HR-instrumenten, zoals nieuwe aanstellings- en contractvormen, strategische personeelsplanning en talentmanagement. Deze modernisering zal meer mensen naar Defensie trekken, meer mensen behouden en ze beter matchen met taken en functies.
- De IT-systemen die nodig zijn om het nieuwe HR-model te ondersteunen, worden gemoderniseerd.
- Een inclusieve cultuur en een grotere diversiteit worden beter gefaciliteerd en verankerd in bijvoorbeeld opleidingen en uitvoeringsprocessen.
- Defensiebreed wordt een streefcijfer geïntroduceerd van 30% vrouwen in 2030. Binnen het gehele personeelsbestand wordt daarvoor per defensieonderdeel een verdeelsleutel gehanteerd.
- De mogelijkheden om aan Defensie verbonden te zijn, worden vergroot. Zoals in Scandinavische landen al met veel succes gebeurt, wil Defensie een plan maken om jongeren tegemoet te komen die vrijwillig bij Defensie een bijdrage willen leveren aan de weerbaarheid van de samenleving. Onderzoek naar een voor de Nederlandse context geschikte vorm van 'dienrecht' wordt gestart. Ook wordt onderzocht of de capaciteit voor succesvolle programma's als 'Gap year' en Defensity College kan worden vergroot. Daarnaast wordt het voor reservisten makkelijker om voor Defensie te werken en het aantal reservisten wordt uitgebreid.
- Bovenstaande veranderingen en de noodzakelijke aanpassingen hiervoor binnen Defensie worden in samenhang in kaart gebracht in een uitvoeringsagenda 'Boeien, binden en behouden'.
- Defensie gaat in overleg met werkgevers en partners om de inzet van reservisten beter te kunnen garanderen. Defensie gaat meer samenwerken met externe opleidingsinstituten bij het vormgeven van de opleidingstrajecten voor haar personeel.
- Defensie borgt veiligheid, risicomanagement, duurzaamheid, integriteit, diversiteit en inclusiviteit in de opleidingen.
- Om de duurzame inzetbaarheid van het personeel te verbeteren, stelt Defensie meer coaches aan die het personeel gericht kunnen adviseren. De overige ondersteuning voor duurzame inzetbaarheid wordt beter toegankelijk.
- Defensie gaat sportschoenen verstrekken aan het militair personeel.
- Omdat Defensie als werkgever een bijzondere zorgplicht heeft voor haar veteranen en de zorgvraag

toeneemt, zal de ondersteuning voor veteranenzorg worden versterkt. Daarbij wordt onder andere gekeken naar initiatieven als KNAK en het vergroten van de toegang van veteranen tot hulphonden.

VEILIGHEID

Het is essentieel dat het personeel van Defensie onder goede en veilige omstandigheden kan werken. Defensie zet de komende jaren, in lijn met de acties van de afgelopen jaren, verdere stappen om de fysieke en sociale veiligheid te verbeteren.

- Bij operationele eenheden komt er meer aandacht voor veiligheid, o.m. met speciale adviseurs.
- Risicomanagement wordt verder verankerd in de bedrijfsvoering van Defensie.
- We bevorderen en bewaken integer gedrag en we stimuleren de sociale veiligheid.
- Defensie blijft inzetten op het onderdeel maken van gender bij de uitvoering van operaties, conform het Defensie Actieplan 1325.

VASTGOED

Het vastgoed van Defensie is sterk verouderd. De gereedstelling en daadwerkelijke inzet van eenheden wordt hierdoor onvoldoende gefaciliteerd. Ook verdient het personeel van Defensie een moderne en veilige werk- en leefomgeving. Daarom wordt de omvangrijke vastgoedproblematiek de komende jaren aangepakt.

- Defensie verkent de opties om het vastgoed van Defensie te concentreren, verduurzamen en vernieuwen en zal rond de zomer een nieuw Strategisch Vastgoedplan naar de Kamer sturen, ook in reactie op het IBO Vastgoed Defensie. Dit plan fungeert als kader voor de komende tien tot vijftien jaar.
- Het doel is om een vastgoedportefeuille te realiseren die de taakuitvoering optimaal ondersteunt, toekomstbestendig is, bijdraagt aan werkbeleving en trots en duurzaam is en die waar mogelijk nog meer met de samenleving verbonden is dan voorheen. Een van de uitgangspunten van de verkenning is om waar mogelijk eenheden en activiteiten die elkaar versterken te clusteren en ook opleidingscapaciteit dichter bij de operationele eenheden te plaatsen. Daarmee wordt de regionale functie van defensielocaties versterkt en wordt tegelijk zorggedragen voor een goede spreiding over het land. Dit is ook van belang in het kader van de nationale taken van Defensie en de regionale zichtbaarheid. Het concentreren van het vastgoed betekent ook dat moeilijke keuzes, zoals het sluiten van sommige locaties, nodig zijn.

- Bij het plannen en vormgeven van deze vastgoedtransitie zal Defensie constant in gesprek gaan en blijven met het regionale bestuur en overige belanghebbenden.
- De mogelijkheid wordt onderzocht om het vastgoed van Defensie onder te brengen in een (eigen) stelsel binnen het Rijkshuisvestingsstelsel.
- De defensieonderdelen krijgen meer budget dat ze kunnen gebruiken om zelfstandig knelpunten in hun vastgoed te verhelpen.

DUURZAAMHEID

- Defensie draagt bij aan de maatschappelijke opgave om klimaatverandering tegen te gaan. Dat is onze taak als overheidsorganisatie. Dat klimaatverandering de instabiliteit elders ter wereld aanwakkerd, maakt deze taak voor Defensie extra relevant. Defensie wil in haar optreden energie-efficiënt zijn, omdat dit in toenemende mate bijdraagt aan het verkleinen van de logistieke footprint en het vergroten van de operationele effectiviteit. Defensie stelt een brede uitvoeringsagenda op voor onze verduurzamingsplannen op het gebied van vastgoed, materieel en innovatie.
- Bij het vernieuwen en renoveren van het vastgoed worden verduurzamingsmaatregelen genomen.
- Samen met partners en het bedrijfsleven maakt Defensie duurzamere keuzes voor de energietransitie van ons (toekomstige) operationeel materieel. Hierbij zetten we in op de meerwaarde van duurzaamheid voor de operaties.

SAMENWERKING

Defensie bestaat om de samenleving te dienen en Defensie en haar mensen zijn onderdeel van de samenleving. Die verbondenheid wordt de komende jaren verder versterkt.

- Samen met het bedrijfsleven en branche-organisaties vergroten we de mogelijkheden voor uitwisselingen van personeel. Daarbij worden de mogelijkheden verkend om aanvullende afspraken te maken over voldoende en meer gegarandeerde beschikbaarheid.
- In samenspraak met betrokken departementen, organisaties en toezichthouders worden mogelijkheden onderzocht om de gebruikruimte van Defensie te vergroten. Die is onder meer nodig om te oefenen, wat ook bijdraagt aan het werkplezier van onze mensen. Defensie betreft de omgeving bij het uitwerken van plannen en

bij het uitvoeren van (trainings)activiteiten. Ook gaat Defensie vaker midden in en samen met de maatschappij oefenen. En daarbij kijken we ook naar het vaker samen oefenen met internationale partners.

Verantwoording

DOELTREFFENDHEID

Defensie wil een werkplek bieden waar mensen willen werken en waar ze willen blijven. Voldoende goede mensen zijn een noodzaak om de gereedheid en inzetbaarheid te verhogen – en dat is urgent. Door intensiever en slimmer samen te werken met overheden, het bedrijfsleven en kennisinstellingen, een deel van onze eenheden schaalbaar in te richten en de uitwisseling van personeel met andere sectoren makkelijker te maken, vergroten we bovendien onze wendbaarheid en slagkracht, en de verankering van Defensie in de samenleving. Ook de werkomgeving verbetert. Ons vastgoed is bijvoorbeeld sterk verouderd, waarbij een transformatie van onze vastgoedportefeuille de enige mogelijkheid is om deze toekomstbestendig in te richten. Daarnaast investeert Defensie ten behoeve van de nationale veiligheidstaak in die capaciteiten die bijdragen aan de samenwerking met onze partners.

DOELMATIGHEID

De hier geschetste acties zijn een mix van personeelsacties die binnen het financiële kader leiden tot een zo groot mogelijk effect. De investeringen versterken elkaar, door vanuit diverse thema's bij te dragen aan eenzelfde doel. Betere arbeidsvoorwaarden, een veilige werkomgeving en goede huisvesting vergroten de aantrekkelijkheid van Defensie als werkgever en ze spreken een grotere doelgroep aan. Het is efficiënt om de vastgoedportefeuille te herzien langs de lijnen van concentreren, verduurzamen en vernieuwen.

Bij de investeringen in de nationale veiligheid is specifiek gekeken naar de verplichtingen die Defensie heeft aan haar partners, zowel nationaal als internationaal. Door juist daarin te investeren dragen we bij aan een sterkere veiligheidsketen.

Ook in ons deel van de wereld nemen veiligheid en stabiliteit af. Dat vraagt om de best denkbare versterking voor het gezamenlijk optreden. En dat is: onze specialismen verder ontwikkelen en samenwerken op basis van een gespecialiseerde inbreng.

ACTIELIJN 3 VERSTERKEN VAN SPECIALISMEN

Defensie kiest voor extra investeringen in die capaciteiten en kwaliteiten waar onze krijgsmacht goed in is en die de grootste meerwaarde hebben voor het gezamenlijk optreden met onze bondgenoten en partners. Zo kunnen we het gevecht samen winnen – en als we dat kunnen, schrikken we potentiële tegenstanders zoveel mogelijk af om het gevecht aan te gaan. Niet alle partners doen hetzelfde en partners hebben verschillende capaciteiten waar ze onderscheidend en van meerwaarde in zijn, onder andere door hun geografische ligging en specifieke kwaliteiten. Dankzij onze samenwerkingsverbanden hoeven we ook niet alles zelf te doen en te kunnen. Door met extra investeringen specialismen te versterken, wordt de totale gevechtskracht op een slimme manier vergroot. Dat draagt bij aan de doelmatigheid van Defensie.

De specialismen waar Defensie in investeert zijn de inlichtingencapaciteit, capaciteiten in het cyberdomein, *special operations forces* en de geïntegreerde lucht- en raketverdediging, waaronder versterking van de fregatten, onderzeeboten, jachtvliegtuigen en grondgebonden luchtverdedigingssystemen. Daarnaast intensiveren we de integratie van de landmacht met die van Duitsland door deze eenheden de noodzakelijke gevechtsondersteuning te bieden zodat de gezamenlijke gevechtskracht wordt vergroot. Ook wordt training en advisering van veiligheidsinstituten ter bevordering van de internationale rechtsorde beter geborgd en uitgebreid.

De volgende stap in het versterken van samenwerking is het maken van afspraken met partners en bondgenoten over specialisatie. Specialisatie is

INTEGRATED AIR AND MISSILE DEFENCE (IAMD)

Eén van de snel veranderende dreigingen waar Nederland mee wordt geconfronteerd, is de lucht- en raketdreiging. Innovaties van de betrokken wapensystemen volgen elkaar in razend tempo op. Tegelijkertijd staan wapen-beheersingsafspraken en internationale controlemechanismen steeds meer onder druk. Het antwoord van Nederland, in lijn met de gekozen focus, is om te investeren in IAMD. Deze geïntegreerde lucht- en raketverdediging richt zich op de bescherming van het NAVO-grondgebied, onze vitale belangen, en onze burgers en strijdkrachten. IAMD verdedigt tegen conventionele luchtdreigingen als vliegtuigen, helikopters en onbemande systemen (*air defence*, luchtverdediging) en tegen ballistische en kruisraketten (*missile defence*, raketverdediging).

We ontwikkelen een geïntegreerd systeem, doordat militaire middelen als jachtvliegtuigen, radarsystemen, *Air Command and Control* en *space*-capaciteit worden verbonden met fregatten, onderzeeboten en grondgebonden luchtverdedigingssystemen. Daarnaast wordt geïnvesteerd in aanvullende capaciteiten ter bestrijding van onbemande luchtvaartuigen, zoals drones. Deze systemen worden *counter-unmanned aerial systems* (C-UAS) genoemd. Ook breidt Defensie de luchtverdedigingscapaciteit uit voor de korte en middellange afstand. Deze investeringen zijn in de verschillende actielijnen terug te vinden.

Door deze acties versterken we de *Integrated Air and Missile Defence*-capaciteiten zowel nationaal als internationaal: de acties stellen Nederland in staat om van grotere waarde te zijn in EU- en NAVO-verband en vullen daarmee een gemeenschappelijk tekort in.

een verdergaande vorm van samenwerking met als doel meer gebruik te maken van de afzonderlijke sterke punten van partners en bondgenoten. Nederland is een aanjager binnen Europa om te komen tot meer specialisatie. Het is een langdurig traject, maar gezamenlijk hebben we meer impact en gezamenlijk leveren we een hogere effectiviteit van optreden.

Om te zorgen dat Europa een grotere verantwoordelijkheid kan nemen voor de eigen veiligheid, is meer gezamenlijke gevechtskracht en interoperabiliteit nodig. Actielijn 4 over Europese samenwerking gaat hier nader op in.

Naast het versterken van onze specialismen, wordt de komende jaren geïnvesteerd in de tijdige vervanging van systemen door modern, hoogtechnologisch materieel. De komende jaren staan in het teken van de vervanging van onze onderzeeboten, fregatten, jachtvliegtuigen en de verbetering van diverse voertuigen.

➡ ACTIES EXTRA CAPACITEITEN

De veiligheidssituatie in de wereld verslechtert. Het kabinet investeert daarom gericht in een grotere bijdrage van Nederland aan de gezamenlijke afschrikking en gevechtskracht. Ook investeert het kabinet in de rol van Nederland als logistieke speler en in de unieke expertise die Nederland de afgelopen decennia heeft opgebouwd met training en advisering.

- Defensie breidt haar F-35-vloot uit zodat we beschikken over drie volledige squadrons. Daarmee beschikt Nederland in totaal over 52 toestellen. Hiermee geeft Nederland samen met andere Europese NAVO-landen verder invulling aan de gezamenlijke bescherming en verdediging van het Europese luchtruim.
- De gehele F-35-vloot wordt uitgebreid met moderne langeafstand- en precisiewapens, waarmee in een verhoogde dreigingsomgeving strategische doelen kunnen worden aangegegrepen zoals geïntegreerde luchtverdedigingssystemen.
- De lucht- en raketverdediging op en vanuit zee wordt uitgebreid met systemen die ballistische raketten detecteren en vervolgens onderscheppen. Dit betreft zowel interceptieradarsystemen als afvuurmechanismen en bewapening voor de Luchtverdedigings- en Commandofregatten en toekomstige onbemande schepen.

- Ook voor de marine investeren we in langeafstands- en precisiewapens die we kunnen lanceren vanaf fregatten en onderzeeboten.
- Defensie investeert daarnaast in raketartillerie en bijbehorende precisiewapens, waarmee doelen over een grote afstand met hoge nauwkeurigheid kunnen worden bestreden. Hiermee geeft Defensie een extra impuls aan de samenwerking met Duitsland.
- We versterken de bestrijdingscapaciteit tegen kleine vijandelijke drones met een vaste eenheid, detectie- en bestrijdingssystemen waarmee we onder andere lucht- en zeehavens kunnen beschermen. Deze capaciteit kan operaties in het buitenland ondersteunen, maar ook civiele autoriteiten bij het beschermen van vitale infrastructuur en processen binnen het Koninkrijk tegen deze groeiende dreiging. Nader onderzoek is nodig om tot een definitieve keuze voor de systemen te komen.
- Defensie verdubbelt de MQ-9 capaciteit. Hiermee wordt de capaciteit voor (maritieme) *intelligence, surveillance and reconnaissance* (ISR) verbeterd. Zo kan op meerdere plekken tegelijk, boven land en boven zee, hoogwaardige informatie worden verzameld. Daarnaast gaat Defensie investeren in het bewapenen van deze onbemande vliegtuigen. Dat versnelt het bereiken van gewenste militaire effecten.
- De anti-torpedocapaciteit voor de zelfbescherming van de schepen wordt gemoderniseerd.
- De voorbereiding en inzet van militaire trainers en adviseurs wordt verder geprofessionaliseerd: er komt in carrièrepaden meer aandacht voor training en advies, en training- en adviesmissies worden centraal en domeinoverstijgend aangestuurd.

SAMENWERKING

- Nederland zal een voortrekkersrol vervullen waar het gaat om het vergroten van de standaardisatie, interoperabiliteit en het langjarig traject naar specialisatie.
- De samenwerking met bondgenoten en partners wordt verdiept en uitgebreid, waaronder de integratie van de landmacht met die van Duitsland. Het Strategisch Kompas van de EU en het Strategische Concept van de NAVO bieden daar aanknopingspunten voor.
 - In gesprekken met internationale partners en bondgenoten gaat Nederland de urgentie opvoeren van het langdurige traject naar specialisatie.
 - Bij de verwerving van materieel wordt standaardisatie en interoperabiliteit zowel tussen

krijgsmachtonderdelen als met Europese partners en bondgenoten standaard meegenomen in het behoeftestellingsproces.

MATERIEELPROCES

Defensiematerieel gaat vaak lang mee, maar moet uiteindelijk gemoderniseerd of vervangen worden zodat onze militairen kunnen beschikken over de nieuwste technologie. Deze kabinetsperiode staan belangrijke vervangingsprojecten gepland. Ook op dit vlak gaat Defensie de wendbaarheid vergroten.

- Tekorten in het investeringsprogramma worden aangevuld. Hierdoor kunnen vervangingstrajecten tijdig doorgang vinden.

- In overleg met de Tweede Kamer wordt het Defensie Materieelproces (DMP) geactualiseerd om het vlotter te maken. Streven is om in 2023 het nieuwe DMP vast te stellen. Daarnaast onderzoekt Defensie waar het interne deel van het 'voorzien-in' proces, van initiële behoeftestelling tot levering van de diensten of goederen, wendbaarder gemaakt kan worden.

- Het beleid 'verwerven van de plank, tenzij' blijft onverkort van kracht, in lijn met de beleidsdoorlichting 'COTS/MOTS'. Als materieel van de plank niet (tijdig) beschikbaar, geschikt, wenselijk of betaalbaar is, kan worden overwogen af te wijken van de algemene regel. Dit zal in voorkomend geval toegelicht worden.

- De resterende huidige tekorten in het investeringsprogramma worden opgelost.

DUURZAAM MATERIEEL

De milieu- en klimaatbelasting van onze organisatie en ons nieuwe materieel moet zo klein mogelijk zijn. Defensie weegt duurzaamheid nadrukkelijk mee als uitgangspunt bij de aanschaf van materieel. Enerzijds om de operationele afhankelijkheid van fossiele brandstoffen te verminderen en anderzijds als bijdrage aan de nationale en Europese doelstellingen op dit gebied. Tegelijkertijd moeten (wapen)systemen wel de noodzakelijke effectiviteit behouden. Defensie reserveert budget om eventuele meerkosten van verduurzamingsmaatregelen bij investeringsprojecten (ten opzichte van de traditioneel materieel) te overbruggen. We komen daarom met een plan dat in ieder geval de volgende punten bevat:

- Defensie vervangt meer niet-operationele voertuigen door een nul-emissievariant. Deze kabinetsperiode gaat het om 700 tot 800 voertuigen. Deze actie werkt ook na deze kabinetsperiode

door en zorgt ervoor dat Defensie in 2030 in totaal over ruim 2800 nul-emissie voertuigen beschikt: bijna 80% van het niet-operationele voertuigenpark. Het Rijksbeleid is evenwel dat dit in 2028 voor 100% van het niet-operationele voertuigenpark zou moeten gelden.

- De nieuwe hulpvaartuigen van de marine worden emissieloos.

- Defensie streeft naar structurele bijmenging van gemiddeld 30% biologische of synthetische brandstoffen (kerosine, diesel en scheepsdiesel).

- Defensie werkt samen met de Nederlandse industrie en kennissector zodat zij zich met duurzame oplossingen internationaal kunnen onderscheiden.

- Defensie voegt verduurzaming toe aan de afwegingskaders die in het 'voorzien-in' proces worden gebruikt bij besluitvorming over materieel in vastgoedprojecten.

- Defensie gaat (het identificeren van) duurzaamheidseisen standaard opnemen in de reguliere bedrijfsvoering zoals bijvoorbeeld bij het inkoopproces. Hiervoor wordt capaciteit vrijgemaakt. Daarbij wil Defensie haar inkoopvolume gebruiken om verduurzaming in de keten te stimuleren door bijvoorbeeld duurzaamheidseisen te stellen aan de leveranciers.

Verantwoording

DOELTREFFENDHEID

Specialisatie is een verdergaande vorm van samenwerking met als uitgangspunt meer gebruik te maken van de afzonderlijke kwaliteiten van partners en bondgenoten. Dankzij onze samenwerkingsverbanden hoeven we niet alles zelf te doen en te kunnen. Door met extra investeringen specialismen te versterken, wordt de totale gevechtskracht dus op een slimme manier vergroot. Defensie kan daarmee beter voldoen aan internationale verplichtingen en meer inzet realiseren.

DOELMATIGHEID

Bij het gericht versterken van specialismen, kiezen we voor capaciteiten waarmee Defensie meerwaarde heeft ten opzichte van Europese partners en die passen binnen de gekozen focus. Verouderd materieel wordt vervangen voordat de exploitatiekosten significant stijgen. Dat is efficiënter dan blijven investeren in onderhoud van oud materieel.

MEER EUROPESE SAMENWERKING

Defensie werkt met vele bondgenoten en partners samen, onder meer in NAVO- en EU-verband. Dat gebeurt op drie niveaus: politiek-strategisch, operationeel en materieel.

Concreet gaat het om samenwerking op het vlak van oefenen en trainen, missies en operaties, verwerving van materieel en systemen ter bevordering van de operabiliteit en standaardisatie.

Net als Nederland, verhogen andere (Europese) landen hun defensie-uitgaven. Zo investeert bijvoorbeeld Duitsland fors in de krijgsmacht. Dit is dus het moment om slimmer samen te werken.

Nederland zal hierin een voortrekkersrol vervullen. Daarmee wordt bijgedragen aan het sneller verhogen van de gezamenlijke operationele gereedheid, het tegengaan van fragmentatie en het versterken van de Europese veiligheidsarchitectuur. Zo wordt Nederland sterker en Europa veiliger.

Caribisch gebied

ONTWIKKELING

AANBESTEDING

AANKOOP

ONDERHOUD
EN VERVANGING

SCHAAL-
VERGROTING

De wereldorde verandert snel. Europa heeft voor haar veiligheid een sterke NAVO en sterke EU nodig. Europese krijgsmachten moeten samen een grotere bijdrage leveren. Dit vraagt om meer Europese en internationale samenwerking. Defensie gaat hierin een voortrekkersrol vervullen.

ACTIELIJN 4 MEER EUROPESE SAMENWERKING

Europese landen moeten zichzelf en hun belangen beter kunnen verdedigen. De vrijheid, veiligheid en welvaart van Europese burgers moeten worden beschermd. Dat kan Nederland alleen samen met onze bondgenoten en partners: het geheel is meer dan de som der delen.

Een sterke NAVO en een sterke EU zijn nodig. De NAVO is de hoeksteen van onze collectieve verdediging. Europese landen kunnen op dit moment niet voldoende bijdragen aan de Europese vrede en veiligheid. Maar liefst 70% van de NAVO-capaciteiten zijn van de VS. De situatie in Europa leidt er toe dat Europese partners hun bijdrage aan de gezamenlijke veiligheidsarchitectuur verhogen. Duitsland besloot zijn defensie-uitgaven in 2022 te verhogen tot de afgesproken 2% van het bruto binnenlands product (bbp). Ook Nederland verhoogt zijn defensiebudget substantieel om bij te dragen aan de Europese veiligheid. Europa is een krachtiger partner in de trans-Atlantische relatie als de Europese landen een grotere rol kunnen spelen in het beschermen van de eigen belangen. Daarvoor is het nodig dat Europa zelfstandig kan beschikken over basale capaciteiten zoals strategisch luchttransport. De tijd van *business as usual* is voorbij; de Europese veiligheidssituatie vraagt om daadkracht.

Nederland werkt al decennia samen met bondgenoten en partners, multilateraal en bilateraal, in allianties en gelegenheidscoalities. Samenwerking is verweven in alles wat Defensie doet. Samenwerking levert voordelen op. Door slim samen te werken, bijvoorbeeld door transportcapaciteit te *poolen and sharen*, creëren we ruimte om in andere capaciteiten te investeren. Door slim te investeren, kunnen we beter gebruik maken van onze meerwaarde en behoeften die in de EU of NAVO bestaan invullen. Door hetzelfde

materieel te kopen, zetten we stappen op het gebied van interoperabiliteit en standaardisatie. Het synchroniseren van onze investeringen verbetert de gezamenlijke slagkracht.

De komende jaren wil Nederland een voortrekkersrol spelen in het verbreden en verdiepen van deze

STRATEGISCH KOMPAS

Het nieuwe Strategisch Kompas van de EU en het aanstaande Strategisch Concept van de NAVO bieden veel aanknopingspunten om de Europese en internationale samenwerking te verbreden en verdiepen.

Het Strategisch Kompas van de EU geeft richting aan het Europese veiligheid- en defensiebeleid voor een periode van vijf tot tien jaar. De EU stelt zichzelf in het Strategisch Kompas tot doel om crisismanagementoperaties beter uit te voeren, de weerbaarheid tegen cyber, hybride en klimatologische dreigingen te vergroten, meer te investeren in gezamenlijke capaciteiten en de samenwerking met de NAVO te versterken.

De NAVO herzielt het Strategisch Concept uit 2010 om daarmee beter sturing te kunnen geven aan het handelen van het bondgenootschap de komende jaren. De NAVO-bondgenoten zullen het Strategisch Concept aannemen op de Top van Madrid in juni 2022. Het Strategisch Concept zal uitgebreid aandacht besteden aan het beschermen van het NAVO-verdragsgebied. Naar verwachting zal daarbij ook aandacht uitgaan naar hybride dreigingen.

Europese en internationale samenwerking. Binnen de NAVO en de EU, in kleinere verbanden en bilateraal. Dat is juist nu cruciaal, om te zorgen dat verschillende landen niet los van elkaar en gefragmenteerd investeren in de eigen, nationale krijgsmachten. Het geheel is namelijk meer dan de som der delen; samen staan we sterker. Nederland intensificeert de hechte multilaterale en bilaterale samenwerking die de afgelopen jaren is opgebouwd met de strategische partners Duitsland, Frankrijk, België, Luxemburg, Noorwegen, het VK en de VS. Met buurlanden worden verdergaande afspraken gemaakt over behoeftestellingen, het ontwikkelen van capaciteiten, inkopen en onderhouden van materieel, opleiden van personeel, gezamenlijk trainen en deelnemen aan missies. Maar Nederland kijkt ook nadrukkelijk naar andere partners, omdat we gebruik maken van de dezelfde systemen, omdat we van nature goed kunnen samenwerken, omdat we goed zijn in dezelfde dingen of elkaar kunnen aanvullen. Nederland zet in op versterking van de samenwerking, met name binnen Europa. Zodat Europa in staat is haar eigen burgers te beschermen.

Met de groei van het Nederlandse defensiebudget, en dat van onze partners, ontstaan kansen om nog beter internationaal samen te werken. Binnen de EU biedt de *Coordinated Annual Review on Defence* (CARD) aanknopingspunten voor internationale samenwerking. We maken daarvoor gebruik van EU-instrumenten als Permanent Gestructureerde Samenwerking (PESCO) en het Europees Defensiefonds (EDF). Die kansen benutten we om doelmatig te investeren. Bijvoorbeeld door te kiezen voor dezelfde wapensystemen, zodat we gezamenlijk onderhoud kunnen uitvoeren en makkelijker en beter kunnen oefenen en inzetten. Hiermee vergroten we de interoperabiliteit en daarmee de slagkracht van de Europese landen. Met gezamenlijke Europese inkoop behalen we schaalvoordelen. Via samenwerking versterkt Nederland bepaalde specialismen, zoals op cybergebed. Defensie gebruikt het huidige momentum door de ontwikkeling van Europese defensiecapaciteiten nog dit jaar een impuls te geven. Door samen met bondgenoten en partners te oefenen, zorgt Nederland ervoor dat we elkaar niet pas in een crisis- of conflictsituatie tegen komen. Dit doet Nederland omdat we ons realiseren dat de culturen, werkwijzen, systemen en tactieken verschillen en oefenen zorgt ervoor dat we ons leren aanpassen.

Nederland maakt gebruik van bestaande instrumenten, zoals het NAVO Defensieplanningsproces (NDPP), PESCO, het EDF en de Europese Vredesfaciliteit (EPF) om de internationale samenwerking te versterken. Binnen PESCO speelt Nederland al een voortrekkersrol op militaire mobiliteit. Dit bouwen we verder uit nu ook de VS, Canada en Noorwegen aan dit EU-project deelnemen. Binnen het EDF heeft Nederland de ambitie om een voortrekkersrol te vervullen in projecten op het gebied van cyber en het maritieme domein, zoals op semi-autonome platformen. Ook wordt gekeken naar verdere mogelijkheden voor *pooling and sharing* van capaciteiten, zoals al wordt gedaan voor bijvoorbeeld MRTT. Dankzij dergelijke projecten van de NAVO en EU wordt de gezamenlijke Europese slagkracht vergroot.

De meest intensieve vorm van samenwerking vindt plaats bij inzet. Nederland draagt op dit moment in NAVO-verband bij aan de verdediging van het verdragsgebied, onder andere met de vooruitgeschoven aanwezigheid op zee, land en in de lucht langs de oostgrens van het NAVO-grondgebied. In het licht van de huidige ontwikkelingen aan de oostflank zal veel nadruk blijven liggen op de bescherming van het nationale en het bondgenootschappelijke grondgebied. Daarbij streeft Nederland altijd naar een geïntegreerde benadering, waarbij inzet van de krijgsmacht, diplomatie en ontwikkelingssamenwerking hand in hand gaan.

Daarnaast wil Nederland door het verhogen van de gereedheid en inzetbaarheid in staat blijven een waardevolle en evenredige bijdrage te leveren aan vredes- en stabiliteitsoperaties in EU-, NAVO- en VN-verband aan de randen van Europa. Op die manier kan Nederland onder andere een bijdrage blijven leveren aan de veiligheidsinzet in het Midden-Oosten, inclusief het bestrijden van terreurorganisaties die de stabiliteit in de regio ondermijnen. Met deze vormen van inzet levert Nederland, in het licht van de diversiteit aan dreigingen, een bijdrage aan een veilig en zelfredzaam Europa. Daarbij moeten ook lessen worden getrokken uit eerdere inzet, zoals bijvoorbeeld die in Afghanistan.

➔ ACTIES

SAMENWERKING IN NAVO- EN EU-VERBAND

- Nederland blijft zich inzetten voor betere interoperabiliteit en meer standaardisatie binnen de EU en de NAVO, als essentiële basis voor effectieve samenwerking met als doel het militair vermogen te vergroten.
- Om beter internationale aansluiting te vinden, zal Defensie zijn eigen planprocessen meer in lijn brengen met die van de EU en de NAVO.
- Defensie vergroot haar capaciteit voor deelname aan PESCO-projecten en versterkt het Europese netwerk, onder meer door het vergroten van de Nederlandse presentie bij EU-instellingen, waardoor de samenwerking nog dit jaar een impuls krijgt.
- Defensie investeert in EU-projecten voor capaciteitsontwikkeling door de nationale cofinanciering daarvoor te verruimen.
- Defensie gaat een grotere bijdrage leveren aan militaire EU-missies en -operaties. Defensie draagt ook bij aan de EU *rapid deployment capacity* die in 2025 onder Duitse leiding zal staan.
- Nederland zal de komende jaren zijn bijdrage aan het EU-hoofdkwartier versterken.
- Nederland pakt in de EU gericht de rol van voortrekker op een aantal terreinen, zoals we dat nu al doen op het gebied van militaire mobiliteit. Binnen het Europees Defensiefonds zet Nederland onder andere in op projecten op gebied van maritieme veiligheid, energie en cyber.
- Defensie werkt met partners concrete stappen uit voor de gezamenlijke ontwikkeling en aanschaf van materieel en middelen, gezamenlijk onderhoud en *pooling and sharing* van capaciteiten. In dit kader zoekt Defensie nadrukkelijk naar mogelijkheden in de aankondigde maatregelen in het Commissierapport over defensie-investeringen.

OVERIGE MULTILATERALE SAMENWERKING

- Defensie gaat met de Europese partners samenwerken op het gebied van gereedstelling, inzet en onderhoud van de F-35.
- Defensie zet zich in voor intensievere militaire samenwerking in bijvoorbeeld de Northern Group, Joint Expeditionary Force en het European Intervention Initiative, militaire samenwerkingsverbanden zoals de Arctic Security Forces Roundtable

en gebruikersgroepen voor materieel als de Boxer User Group en de F-35 European User Group.

- Door te investeren in betere ondersteuning (actielijn 1) kan Defensie vaker ingaan op nationale en internationale hulpverzoeken. Een voorbeeld hiervan is de inrichting van een gespecialiseerde helikoptereenheid voor SOF-optreden.
- Defensie werkt ook samen met internationale organisaties als het Internationale Strafhof (ICC) om onderzoek te ondersteunen naar vermeende oorlogsmisdrijven.

BILATERALE SAMENWERKING

- De basis voor samenwerking – en zeker de langlopende bilaterale samenwerking met strategische partners – wordt gevormd door het hebben van voldoende en de juiste mensen binnen Defensie. Door hierin te investeren (actielijn 2) is het mogelijk om deze intensieve maar vruchtbare en efficiënte vorm van samenwerking met onze partners voort te zetten en te versterken.
- Met Duitsland wordt de samenwerking op het gebied van landoptreden versterkt door verdere integratie van beide landmachten, waarbij geïnvesteerd wordt in gezamenlijk gebruik van gevechtsondersteuning zoals vuursteun en voertuigen, maar ook verdere (versnelde) digitalisering van het landoptreden met tactische eenheden.
- Eveneens met Duitsland wordt de samenwerking uitgebreid op het gebied van helikopters ter ondersteuning van snel inzetbare en speciale eenheden.
- Door de ondersteuning te versterken (actielijn 1) van het Duits-Nederlandse tankbataljon, zodat het bataljon zelfstandig kan oefenen en kan worden ingezet, kan dit gezamenlijke bataljon vaker en langer worden ingezet.
- Met België wordt de maritieme samenwerking voortgezet en uitgebreid op het gebied van opleiding en training van personeel, verwerving en onderhoud van materieel en operationele gereedstelling van de varende eenheden zoals de fregatten en mijnenbestrijdingsvaartuigen.
- Door te investeren in datgene waarin Defensie van de grootste meerwaarde is (actielijn 3),

wordt de Nederlandse krijgsmacht herkenbaarder voor partners en aantrekkelijker om mee samen te werken. Een voorbeeld hiervan is de uitbreiding van de lucht- en raketverdediging op en vanuit zee met systemen die ballistische raketten detecteren en vervolgens onderscheppen. Dit is waardevol voor de samenwerking op het gebied van marine met de VS.

■ De komende jaren wordt het vakgebied van de militaire diplomatie verder geprofessionaliseerd. Hierdoor kunnen we onze internationale netwerken en informatiepositie versterken en wordt de samenwerking met internationale partners versterkt.

Verantwoording

DOELTREFFENDHEID

Defensie zet in op het versterken van samenwerking met Europese partners. Bijvoorbeeld door te investeren in programma's die tot doel hebben gezamenlijk capaciteiten op te bouwen, interoperabiliteit te vergroten en de Europese industrie te versterken (zoals het EDF) wordt de samenwerking in woord en daad versterkt. Dat is noodzakelijk, en dat doel kan nu bereikt worden.

DOELMATIGHEID

Defensie komt door samenwerking tot een doelmatige besteding van middelen en bereikt op die manier zoveel mogelijk slagkracht voor iedere euro, meer effectiviteit en een hoge interoperabiliteit en standaardisatie. Zo bereikt Defensie bijvoorbeeld samen met Europese partners schaalgroottes door minder verscheidenheid in typen en varianten.

Via het EDF wordt daarnaast aanspraak gemaakt op financiering vanuit de EU. Deelname aan internationale projecten heeft een positief effect op de positionering van de Nederlandse defensie-industrie en de kennisinstellingen.

Het slagveld breidt zich uit in het cyberdomein en in de ruimte. Wetenschap en technologie maken meer en meer het verschil tussen winnen en verliezen. Kennisontwikkeling en innovatie geven de doorslag. Defensie moet bij de winnaars horen.

ACTIELIJN 5 INNOVEREND VERMOGEN EN NIEUWE DOMEINEN

Defensie moet de oorlog van vandaag en morgen kunnen winnen. Het vermogen hiertoe schrikt af. Daarom blijft Defensie voorop lopen in onderzoek en ontwikkeling, en in de verkenning van nieuwe domeinen. Dat doen we samen met onze bondgenoten en partners. Dit past bij de kracht van Nederland als kennis- en netwerkeconomie. Een sterk innoverend vermogen garandeert en zorgt ervoor dat Defensie als hoogtechnologische organisatie kan inspelen op relevante ontwikkelingen.

De Nederlandse defensie-industrie en kennisinstellingen dragen hieraan optimaal bij als ze goed kunnen samenwerken met Europese en internationale partners. Defensie ondersteunt dit door bijvoorbeeld te participeren in EDF. Via dit fonds worden innovatieve projecten op het gebied van defensie en veiligheid gefinancierd en samenwerking tussen Europese industriële- en kennisinstellingen gestimuleerd. Hierdoor kunnen de defensie-industrie en kennisinstellingen internationaal volwaardig participeren als hoogwaardige partner of toeleverancier bij de ontwikkeling, productie en instandhouding van innovatieve producten of technologie. Zo verbeteren we de strategische autonomie¹ en dragen we bij aan een zelfredzamer Europa.

Voor strategische autonomie is, zoals ook aangegeven in het Regeerakkoord, het hebben van een vitale defensiesector belangrijk. Het ministerie

van Defensie en het ministerie van Economische Zaken en Klimaat zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de uitwerking van maatregelen op dit terrein. Focus bij de uitwerking gaat uit naar defensieonderzoek bij de kennisinstututen en technologieontwikkeling met defensiebedrijven (waaronder ook innovatieve start-ups en scale-ups), waarbij Defensie rechtstreeks bijdraagt aan het concurrentievermogen van de Nederlandse defensiesector. Ook gaan we de samenwerking met kennisinstututen en bedrijfsleven verder verdiepen en verbreden door de (kennis- en innovatie) ecosystemen met deze partijen te versterken. Daarnaast is er aandacht voor kortcyclische innovatie, deelname aan internationale defensiematerieelprojecten en het positioneren van de Nederlandse defensie-industrie en kennisinstellingen in het Europees Defensiefonds.

Met het uitwerken en uitvoeren van de maatregelen uit de Defensie Industrie Strategie (DIS) stimuleert Defensie ook samenwerking op het gebied van defensie en veiligheid. Defensie zoekt bij elke uitgave naar manieren om, naast de investering in veiligheid, ook andere maatschappelijke meerwaarde te genereren. Defensie gaat de samenwerking met kennisinstututen en het bedrijfsleven verder verdiepen door de kennis- en innovatie ecosystemen met deze partijen te versterken en te kijken naar innovatieve samenwerkingsvormen. Innovatie voor militaire doelen biedt namelijk kansen voor andere sectoren. Hiermee kan ook beter worden ingespeeld op de mogelijkheden van onder meer de Kennis- en Innovatieagenda Veiligheid van het Missiegedreven Topsectoren en Innovatiebeleid (MTIB) van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat. Het beschermen van sensitieve technologieën is hierbij van belang.

¹ Strategische autonomie is de gegarandeerde toegang tot en beschikbaarheid van (internationale) kennis, rechten, mensen en middelen die noodzakelijk zijn om militaire capaciteiten in stand te houden en operaties uit te voeren, ongeacht de coalitie waarbinnen inzet plaatsvindt. Het kabinet legt hierbij de nadruk op een zelfredzamer Europa.

Ter ondersteuning hiervan zal er op korte termijn een uitvoeringsagenda naar de Kamer worden gestuurd die focus en concretisering aanbrengt binnen de kaders van de Strategische Kennis- en Innovatieagenda 2021-2025. Deze focus en concretisering worden in lijn gebracht met de behoeften van Defensie en haar bondgenoten en partners en met de kennis en kwaliteiten van de Nederlandse kennisinstellingen en het bedrijfsleven. Op deze manier wordt er een zo groot mogelijke meerwaarde behaald. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan radartechnologie waarop Nederland van oudsher een sterke kennisbasis heeft. Ook andere focusdomeinen zullen worden onderscheiden. Voorbeelden van concrete aandachtsgebieden binnen het innovatieprogramma kunnen zijn nieuwe domeinen, arbeidsextensief werken en verduurzaming:

1 NIEUWE DOMEINEN

Nieuwe dreigingen vinden door technologische ontwikkelingen steeds vaker in nieuwe domeinen plaats. Denk bijvoorbeeld aan de opkomst van het cyberdomein en aan de ruimte. Dit vraagt om kennisopbouw en innovatie, en vervolgens ook om nieuwe capaciteiten. In deze nieuwe domeinen versterkt Defensie daarom gericht haar gevechtskracht. Defensie moet sterker en innovatiever kunnen optreden in het cyberdomein omdat het gevechtsveld steeds meer digitaliseert. Defensie moet in de ruimte aanwezig zijn omdat Europa, Nederland en ook Defensie zelf afhankelijk zijn van satellieten. Defensie moet daarom zicht houden op wat er zich in de ruimte afspeelt en veilige communicatie tussen eenheden mogelijk maken. Met deze twee nieuwe domeinen (in aanvulling op de bekende domeinen zee, land en lucht) wordt het nog belangrijker om multi-domein (over de domeingrenzen heen) te denken, organiseren, opereren en commandovoeren.

2 ARBEIDSEXTENSIEF WERKEN

Door intensiever gebruik te maken van kennis, innovatie en nieuwe technologie kan Defensie arbeidsextensiever worden. Automatisering, digitalisering en robotisering kunnen helpen om bepaalde soorten werk veiliger en makkelijker te maken. Daardoor kunnen mensen zich concentreren op de zaken waarvan we niet willen dat machines die van ons overnemen: interactie, inlevingsvermogen en ethische afwegingen.

In bepaalde gevallen worden daarnaast de fysieke selectiecriteria aangepast: op afstand werken met een drone stelt andere eisen aan een militair dan vier uur met volle bepakking kunnen lopen.

3 DUURZAAMHEID

Klimaatverandering is één van de grootste uitdagingen van deze tijd. Defensie wil verantwoordelijkheid nemen bij het tegengaan van klimaatverandering en kan vanwege haar omvang ook echt impact hebben. Naast het tegengaan van klimaatverandering door verduurzamingsmaatregelen moet Defensie ook beter en sneller kunnen inspelen op de gevolgen hiervan voor de veiligheid. Het gaat dan bijvoorbeeld om het kunnen verlenen van noodhulp en humanitaire ondersteuning bij rampen door extreem weer, om het inspelen op problemen die zich als gevolg van bijvoorbeeld droogte voordoen in (potentiële) missiegebieden of om het opnemen van de gevolgen van klimaatverandering in militaire strategische analyses. Ook hier speelt samenwerking met onze partners binnen de EU en de NAVO een grote rol.

Defensie sluit waar mogelijk aan bij initiatieven van andere overheden, de markt en de samenleving. Defensie neemt deel aan klimaatprojecten waarvoor rijksbreed middelen beschikbaar zijn gesteld. Hier liggen nadrukkelijk ook kansen voor het Nederlandse bedrijfsleven. Zo wordt het vastgoed verduurzaamd, wordt de afhankelijkheid van (fossiele) brandstoffen verkleind en neemt Defensie maatregelen om zowel operationeel als binnen bedrijfsvoeringsprocessen steeds meer zelfvoorzienend te kunnen zijn. Niet alleen de samenleving, maar ook Defensie is erbij gebaat als ze minder afhankelijk is van (buitenlandse) olie en gas. Dit doet Defensie door bijvoorbeeld meer gebruik te maken van hernieuwbare energie en circulaire goederen.

Omdat er veel kansen liggen, zijn in deze Defensienota in verschillende actielijnen verduurzamingsacties opgenomen. Al deze acties maken Defensie wendbaarder, minder kwetsbaar en minder belastend voor de (operationele) omgeving. Bovendien draagt Defensie hiermee bij aan de klimaat-doelstellingen van Nederland, de EU en de NAVO. De acties op dit gebied worden verder uitgewerkt in een uitvoeringsagenda verduurzaming.

Een belangrijke randvoorwaarde voor succesvolle innovatie is de stap van innovatie naar implementatie. De resultaten van *research and development* (R&D) moeten toepassing vinden in het veld. Dit blijft een aandachtspunt voor Defensie.

➔ ACTIES

SAMENWERKING

Innovatie, onderzoek en de aanwezigheid in nieuwe domeinen zijn bij uitstek terreinen om samen met bondgenoten en partners op te pakken. Zo hoeven we niet allemaal het wiel opnieuw uit te vinden.

- Defensie draagt bij aan de Europese strategische autonomie door (co)financiering van initiatieven van andere departementen (zoals het Nationaal Groeifonds) en van de EU, waaronder PESCO en EDF. Zo kan Europa een grotere verantwoordelijkheid dragen voor de eigen veiligheid en versterken we de Nederlandse technologiesector.
- Defensie gaat door met het stimuleren van samenwerkingsverbanden van bedrijven, universiteiten en kennisinstellingen, onder andere voor *concept development & experimentation*.

INNOVATIE EN ONDERZOEK

- Defensie komt met een uitvoeringsagenda om focus en concretisering aan te brengen binnen de kaders van de Strategische Kennis- en Innovatieagenda 2021-2025.
- Defensie investeert in toegepast wetenschappelijk onderzoek voor kennisopbouw en technologie-ontwikkeling (*research & technology*). De uitgaven hieraan stijgen mee met de Defensiebegroting, zodat het percentage dat aan *research & technology* wordt besteed op niveau blijft.
- Defensie gaat met meerdere landen samenwerken bij het onderzoek naar en ontwikkeling van toekomstige (onbemande) systemen zoals jachtvliegtuigen, gevechtsvoertuigen en helikopters.
- Defensie houdt ruimte vrij in de begroting om snel in te kunnen springen op projecten voor gezamenlijk onderzoek en ontwikkeling van capaciteiten, en om succesvolle innovatieprojecten te kunnen opschalen. Daarin speelt internationale samenwerking een belangrijke rol. Zo gaat Defensie participeren in het NAVO Innovatie Fonds en de *Research & Technology* (R&T)-samenwerking met strategische partners, waaronder Duitsland, versterken.
- Defensie investeert deze kabinetsperiode extra in kortcyclische innovatie, waaronder het verstevigen van de innovatiecentra bij de Defensieonderdelen.

RUIMTEDOMEIN

- Defensie brengt op korte termijn een ruimte-agenda uit, waarin de Nederlandse inzet in het ruimtedomein (*space*) staat beschreven. Nederland zet in op nauwere Europese samenwerking in het ruimtedomein en zoekt bilateraal nauwere samenwerking met België, Duitsland, Frankrijk, Luxemburg, Noorwegen, het VK en de VS.
- Defensie breidt het Defensie Space Security Center (DSSC) uit, versterkt de kennis van het ruimtedomein en investeert in de ontwikkeling van eigen kleine satellieten.

DUURZAAMHEID

Bestaande duurzaamheidsoplossingen worden toegepast op het gebied van bijvoorbeeld vastgoed en materieel, zoals in andere actielijnen staat beschreven. De komende jaren wordt ook sterk ingezet op innovatie en duurzamere werkvormen. Daarbij bereidt de krijgsmacht zich ook operationeel goed voor op de gevolgen van klimaatverandering. Defensie stelt een plan op dat tenminste de volgende punten bevat.

- Defensie zal meer en vaker gebruik maken van simulatie om te kunnen oefenen en trainen. Dit biedt ook mogelijkheden om op afstand samen met buitenlandse partners te oefenen en trainen.
- Defensie voert de komende jaren een pilot uit naar de geschiktheid van nul-emissie voertuigen voor operaties.
- Defensie onderzoekt de komende jaren met het Nederlandse bedrijfsleven hoe ze minder afval kan produceren en hoe afvalstromen zoveel mogelijk circulair kunnen worden gemaakt.
- Defensie richt een dashboard in om beter inzicht te krijgen in het energieverbruik.
- Defensie zet op het gebied van klimaatveiligheid nog intensiever in op internationale samenwerking binnen de NAVO en met het EDA. Daarbij professionaliseert Defensie de taken bij rampenbestrijding verder en neemt de gevolgen van klimaatverandering mee in strategische regioanalyses.
- Defensie zet de komende jaren in op duurzaamheidsmaatregelen, zoals het verminderen van restafval, de verduurzaming van facilitaire en IT-dienstverlening en circulair inkopen.
- Defensie onderzoekt kansen voor operationele verduurzaming. Het gaat hier bijvoorbeeld om toepassingen waardoor het gebruik van fossiele brandstof teruggebracht wordt zoals de

'waterstofsloep' en het verduurzamen van het onderhoud van schepen. Ook wordt er onderzoek gedaan naar circulariteit door bijvoorbeeld afvalmanagement op schepen en in kampementen (*waste to energy*) en het hergebruik van materialen en onderdelen in het operationele domein. Tevens wordt er voor de lange termijn geïnvesteerd in de kennisontwikkeling op het snijvlak van duurzaamheid en operationele effectiviteit.

ARBEIDSEXTENSIEF WERKEN

De komende jaren investeert Defensie in technologie en werkwijzen die het werk van onze mensen veiliger maken. Doel is om de mensen van Defensie in staat te stellen zich te concentreren op die taken waar menselijke interactie onvervangbaar is.

- Defensie gaat kennis- en technologie-intensiever en arbeidsextensiever werken.
- Defensie zet nieuwe technologie in om arbeidsextensiever te worden waar dat kan. Bij het arbeidsextensiever werken zal in het begin het accent liggen op de ondersteunende processen.

Verantwoording

DOELTREFFENDHEID

De operationele behoeften van de krijgsmacht veranderen. Om daarop in te spelen is technologische vernieuwing nodig – en die is binnen bereik. Dat komt door de decennialange samenwerking tussen Defensie en haar strategische kennispartners. Technologische samenwerking leidt ertoe dat systemen interoperabel zijn en dat operationele samenwerking belangrijker wordt. Defensie versterkt gericht de gevechtskracht door onder andere de capaciteiten in het cyber- en het ruimedomein uit te breiden.

DOELMATIGHEID

Doordat strategische kennispartners hun mensen en faciliteiten ook voor andere opdrachtgevers inzetten, kan Defensie gebruik maken van opgedane kennis en ervaring en zijn de investeringen van Defensie in kennisopbouw en technologieontwikkeling doelmatiger dan wanneer Defensie dit in eigen beheer zou doen. Voor het cyber- en het ruimedomein kiest Defensie voor strategische autonomie als die vereist is, en voor internationale samenwerking waar dat kan. Daarmee slaan we twee vliegen in één klap: de ontwikkel- en exploitatiekosten worden gedeeld met partners en de interoperabiliteit van systemen wordt vergroot.

Onze veiligheidssituatie is ernstig verslechterd. Daarbij speelt het gevecht zich steeds meer af in het digitale domein. Succesvol optreden hangt meer en meer af van data en informatie, die zowel waarborgen als strijdmiddelen zijn. Defensie kiest ervoor te investeren in een optimale beheersing van die beide functies.

ACTIELIJN 6

INFORMATIEGESTUURD WERKEN EN OPTREDEN

Het slagveld digitaliseert. De hoeveelheid data neemt enorm toe. Informatietechnologie (IT) en techniek in bredere zin ontwikkelen zich razendsnel. De defensieorganisatie moet informatie sneller en slimmer verkrijgen, verwerken en verspreiden om gericht te sturen en zo succesvol te kunnen zijn in moderne conflicten en crises: dat is de kern van informatiegestuurd optreden. Dit is geen keuze maar een noodzaak. Nederlandse militairen kunnen geconfronteerd worden met tegenstanders die informatietechnologie benutten om sneller en krachtiger te worden, bijvoorbeeld in het cyberdomein. Defensie moet weerbaar zijn tegen desinformatie, moet haar eigen systemen kunnen beschermen tegen cyberaanvallen en moet zelf offensieve cyberoperaties kunnen uitvoeren.

Defensie moet operationele data kunnen verkrijgen en die verwerken tot informatie. Onze mensen en systemen gaan meer sensoren gebruiken om in het inzetgebied zicht te krijgen op de omgeving. Door die data te verwerken tot informatie en gericht te delen met andere militairen in de operatie krijgen zij snel een zo volledig mogelijk beeld. Daardoor maken ze tijdens de operatie de juiste keuzes. In dit hele proces moet onze krijgsmacht sneller kunnen schakelen dan potentiële tegenstanders; daarom investeert Defensie ook in moderne ondersteunende systemen en software. Daarbij worden ook technologieën zoals *data science* en Artificial Intelligence (AI) geïntegreerd in onze processen. Defensie werkt samen met kennisinstellingen, industrie, NAVO en EU om nieuwe kansen op dit vlak te benutten.

Het toegenomen aanbod van informatiebronnen opent nieuwe mogelijkheden, maar kent ook risico's: niet alles wat technisch kan, is wenselijk.

Defensie opereert te allen tijde binnen de vigerende juridische en ethische kaders en met volle aandacht voor de bescherming van persoonsgegevens en andere data. De capaciteit die nodig is om dit zeker te stellen maakt deel uit van de beoogde investeringen. Defensie onderzoekt de mogelijkheden en beperkingen van oefenen en gereedstelling in de informatie-omgeving en hoe Defensie de ruimte binnen de bestaande juridische kaders zo goed mogelijk kan gebruiken. Een effectief wettelijk kader dat aansluit bij de operationele inlichtingenpraktijk blijft de komende jaren topprioriteit voor de MIVD. De evaluatiecommissie Jones-Bos concludeert dat de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten (Wiv) 2017 onvoldoende aansluit op de technologische complexiteit en dynamiek van de operationele praktijk van de diensten. De Algemene Rekenkamer (AR) stelt dat de effectiviteit van de inlichtingendiensten onder druk staat door de effecten van de wet op de operationele slagkracht. Hierdoor kunnen de diensten hun wettelijke bevoegdheden onvoldoende effectief inzetten om dreigingen, met name in het cyberdomein, te onderkennen. De tijdelijke wet cyberoperaties moet urgente operationele knelpunten oplossen en de diensten in staat stellen sneller en beter hun werk te doen in het cyberdomein, met effectief toezicht. Met de tijdelijke wet worden niet alle knelpunten van de diensten opgelost. Om de overige knelpunten op te lossen komt er zo spoedig mogelijk een voorstel tot wijziging van de Wiv 2017, mede op basis van de aanbevelingen van de evaluatiecommissie Jones-Bos.

Het vinden en doorzoeken van gegevens en het leggen van verbanden tussen deze gegevens vormt de kern van de onderzoeken die de diensten

uitvoeren. Het komt voor dat gegevens worden verworven die niet relevant blijken te zijn voor onderzoeken van de diensten. In dat geval vernietigen de diensten deze informatie zo snel mogelijk. Datareductie is niet alleen van belang voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer, maar is ook noodzakelijk voor het effectief kunnen uitvoeren van inlichtingenonderzoek.

Een belangrijke voorwaarde voor informatie-gestuurd optreden is het op orde krijgen van de IT-infrastructuur van Defensie. Dat begint niet pas als de inzet begint: de hele organisatie moet continu informatiegestuurd werken. De omvang en het belang van IT-voorzieningen zijn daarom de afgelopen jaren steeds groter geworden. Dit stelt eisen aan de continuïteit, beveiliging en aanpasbaarheid van de (bestaande) IT. Defensie investeert daarom in een robuuste IT-infrastructuur. Daarmee is snellere en betere analyse van de ontsloten data mogelijk. Het gaat ook om data die we nodig hebben voor onze dagelijkse bedrijfsvoering, bijvoorbeeld voor onderhoud en voorraadbeheer.

Door informatie optimaal in te zetten haalt Defensie het maximale uit de personele en materiële middelen en wordt Defensie wendbaarder. Dit doet Defensie door bedrijfsvoerings-processen te digitaliseren en nieuwe technologie voor dataverwerking in te zetten. Defensie werkt bijvoorbeeld aan het verbeteren van inzicht in kosten en een *cost-to-readiness*-model om beter inzicht te krijgen in de relatie tussen kosten en gereedheid.

Ook de informatiehuishouding van de defensie-organisatie wordt op orde gebracht. Informatie moet vindbaar en bruikbaar zijn. Zo vergroten we onze wendbaarheid en versterken we zowel de commando- als de bedrijfsvoering. Daarnaast helpt een betere informatiehuishouding om transparanter te zijn. Defensie wil transparant zijn waar dat kan, en investeert daarom in het voldoen aan de nieuwe eisen van de Wet open overheid (Woo). Ook wordt Defensie transparanter over onze wapeninzet bij missies in het kader van artikel 100 van de Grondwet en over de risico's die met wapeninzet gepaard gaan. Daarbij houden we altijd oog voor de personele, operationele en nationale veiligheid, zowel van Nederland als van bondgenoten en partners. Binnen de informatiehuishouding wordt daarnaast actief geïnvesteerd

in de eigenstandige beoordeling en appreciatie van het geheel aan informatie en inlichtingen dat Nederland in een doelontwikkelproces ter beschikking staat.

➡ ACTIES

COMMANDOVOERING

Tijdige en betrouwbare informatie maakt Defensie wendbaarder: het vergroot en versnelt ons handelingsperspectief voor inzet, het stelt ons in staat tegenstanders bij te houden of zelfs voor te zijn en het biedt meer ruimte voor maatwerk. Daarom investeert Defensie de komende jaren in de kwaliteit van de commandovoering door meer informatiegestuurd te gaan werken.

- Defensie schaft sensoren aan om in inzetgebieden data te vergaren. Dit geeft nieuwe mogelijkheden om bijvoorbeeld tijdens operaties gebieden te verkennen en in kaart te brengen.
- De analysecapaciteit wordt uitgebreid ter ondersteuning van de operationele commandanten.
- De commando- en bevelvoeringsketen wordt verbeterd door ondersteunende systemen en software te moderniseren. Zo kunnen commandanten sneller beschikken over de benodigde informatie en wordt ook de planning en aansturing van complexe operaties vergemakkelijkt.
- Om de aansturing van maritieme operaties te verbeteren richt Defensie gezamenlijk met België een binationaal maritiem operatie-centrum in. Vanuit dit operatiecentrum kunnen 24/7 maritieme operaties worden gepland, aangestuurd en ondersteund.
- Investerings in het programma FOXTROT worden eerder opgestart. FOXTROT vergroot de connectiviteit tussen voornamelijk grondgebonden eenheden met veilige, moderne verbindingen op lange afstanden.
- Defensie investeert in satellietcommunicatiecapaciteit. Hiermee worden de communicatie- en commandovoeringsmogelijkheden over langere afstanden verbeterd.
- Technologieën zoals *data science* en AI worden geïntegreerd in onze processen, met oog voor juridische en ethische afwegingen. Data wordt snel en slim vertaald naar relevante informatie voor commandovoering en besluitvorming.
- Om multidomein-operaties in een hybride context beter aan te kunnen sturen wordt het Defensie Operatiecentrum versterkt en ingericht als permanent operationeel hoofdkwartier.

- De informatiehuishouding wordt verbeterd door te investeren in informatiemanagement en (missie)archieven. We stimuleren het intern en extern delen van niet-vertrouwelijke informatie en we investeren in de IT-systemen die deze manier van werken faciliteren. Besluitvorming kan daardoor plaatsvinden op basis van de beste en meest actuele informatie. Dit maakt de informatievoorziening aan het parlement en de samenleving ook beter. Voor de inspanningen op dit gebied sluit Defensie aan bij het Rijksbrede programma Open op Orde.

- Om bij militaire operaties sneller en beslissender te kunnen handelen op basis van de juiste informatie brengt de landmacht capaciteiten voor onder andere *Command & Control* ondersteuning, inlichtingenverzameling en – verwerking, cyberweerbaarheid, communicatie & engagement en elektronische oorlogvoering bij elkaar. Defensie handelt daarbij altijd binnen de Nederlandse juridische en ethische kaders, zoals privacywetgeving. Ook de lessen van de onafhankelijke commissie die onderzoek doet naar het LIMC worden hierbij betrokken voordat gestart wordt met het opzetten van deze entiteit.

INLICHTINGEN

Goede inlichtingen kunnen voor militairen in het veld het verschil maken tussen leven en dood. Het kabinet investeert de komende jaren in het benutten van de mogelijkheden die nieuwe technologie biedt om de Nederlandse inlichtingenpositie verder te versterken.

- Om informatiegestuurd optreden beter mogelijk te maken wordt er bij de MIVD en via de MIVD ook bij de operationele commando's, geïnvesteerd in de versterking van de capaciteit om inlichtingen te verzamelen.

- Inlichtingprocessen worden meer data-gedreven ingericht: beschikbare data moeten *real time* leiden tot gezaghebbende inlichtingen. Hierdoor kan Defensie preciezer, sneller en veiliger wereldwijd militaire operaties uitvoeren.

- Defensie investeert in kleinere, op afstand bedienbare verkenningsvaartuigen, -voertuigen en -vliegtuigen.

- Er wordt versneld capaciteit opgebouwd voor nieuwe onderwerpen zoals *data science & artificial intelligence* (AI).

MULTIDOMEIN OPTREDEN

Het dreigingsbeeld laat zien dat conflicten zich gelijktijdig in verschillende domeinen kunnen afspelen: op het land, in de lucht, op zee, in de ruimte en in het cyberdomein. Om deze dreigingen vroeg en in samenhang te detecteren en vervolgens het hoofd te kunnen bieden, is het nodig om gelijktijdig in de verschillende domeinen gesynchroniseerd op te treden. Daarom investeert Defensie de komende jaren in interoperabiliteit: systemen en eenheden moeten met elkaar kunnen communiceren en samenwerken, zowel binnen Defensie als met partners.

- De IT-infrastructuur wordt gemoderniseerd om beter en sneller veilig informatie uit te kunnen wisselen en de koppelingsmogelijkheden met partners te vergroten.

- De mobiele communicatiemiddelen worden vervangen, zodat eenheden beter veilig met elkaar en met internationale partners en bondgenoten kunnen communiceren.

CYBERCAPACITEITEN

Om opgewassen te zijn en te blijven tegen de almaar groeiende cyberdreigingen investeert Defensie ook de komende jaren in digitale slagkracht. Hiervoor moeten ook meer cyberspecialisten worden aangetrokken. In actielijn 2 wordt beschreven hoe de HR-transitie hieraan bijdraagt.

- De offensieve en defensieve cybercapaciteiten worden uitgebreid.

- De *cyber readiness* van Defensie wordt verhoogd door een betere (cyber)inlichtingenpositie te creëren en de digitale weerbaarheid van eenheden en systemen te vergroten.

- Commandanten krijgen de beschikking over cyberbeschermingscapaciteit en er wordt geïnvesteerd in de integratie van cybermiddelen bij en tussen alle operationele commando's.

- De cyber- en elektromagnetische capaciteiten van de defensieonderdelen worden versterkt.

- Er worden meer mogelijkheden gecreëerd om te trainen in het cyber- en informatiedomein op eigen, van het internet afgesloten, netwerken.

SAMENWERKING

Nederland heeft dagelijks te maken met cyber- en beïnvloedingscampagnes van onder meer Rusland,

China en niet-statelijke actoren. Daarbij wordt ook desinformatie niet geschuwd. Nederland werkt daarom actief aan de versterking van de nationale weerbaarheid tegen hybride dreigingen.

- De samenwerking met (inter)nationale veiligheidspartners wordt verstevigd om bijvoorbeeld hybride dreigingen met vereende krachten het hoofd te bieden. De kennisopbouw van hybride conflictvoering wordt versterkt, ook in internationaal verband.
- Defensie gaat met nationale partners verkennen welke rol Defensie kan spelen bij het versterken van de weerbaarheid van het Koninkrijk tegen hybride dreigingen.
- Defensie gaat vaker informatie over (hybride) dreigingen delen als dat bondgenoten en partners (NAVO en EU) en de Nederlandse samenleving helpt om zich beter tegen deze dreiging te kunnen beschermen.

Verantwoording

DOELTREFFENDHEID

Nu de dreiging ook in het digitale domein toeneemt, is het nodig om ook daar effectief op te treden. Investeren in informatiegestuurd optreden vergroot de gereedheid, inzetbaarheid en wendbaarheid van Defensie.

Als besluitvormers binnen en buiten Defensie beschikken over relevante, betrouwbare en actuele informatie, kunnen zij beter, sneller en gericht beslissen over de inzet van militaire instrumenten. Zo neemt het anticipatie- en handelingsvermogen toe.

DOELMATIGHEID

Informatiegestuurd optreden zorgt dat het mogelijk is om mensen en materieel van Defensie optimaal in te zetten. Dat geldt zowel voor de voorbereiding op hun taken als bij inzet. Het fundament van onze IT-infrastructuur wordt op orde gebracht; dat leidt tot efficiencywinst over de hele linie. Hetzelfde geldt voor de informatiehuishouding.

BIJLAGEN

De verslechterde veiligheidssituatie maakt het urgent dat de inzetbaarheid, en dus ook de gereedheid, van onze eenheden fors omhoog gaat. Militaire eenheden moeten vaker en langer kunnen worden ingezet.

BIJLAGE 1 TRANSITIE, GEREEDHEID & INZET VAN DE KRIJGSMACHT

In deze bijlage wordt de transitie per defensie-onderdeel beschreven. Ook wordt toegelicht wat de defensieonderdelen ondernemen om de gereedheid te verhogen en hoe eenheden in verschillende samenstellingen en samenwerkingsverbanden kunnen worden ingezet. Eerst worden de begrippen **gereedheid** en **inzetbaarheid** toegelicht.

GEREEDHEID

De gereedheid van een eenheid geeft aan in hoeverre deze eenheid klaar is om een taak uit te voeren. Het is mogelijk dat een eenheid door

een oefenachterstand niet gereed is voor taken in het hoogste geweldsspectrum, maar wel voor minder complexe taken zoals het bewaken van vitale infrastructuur, het trainen van veiligheidsinstanties in ontwikkelingslanden of het ondersteunen bij rampen. Eenheden die nog in het trainingsprogramma zitten voor inzet in het hoogste geweldsspectrum, kunnen wel al voor deze minder complexe taken worden ingezet. Om de gereedheid te verhogen, moeten drie samenhangende bouwstenen worden versterkt:

PERSONELE GEREEDHEID is de mate waarin de eenheden beschikken over voldoende gekwalificeerd personeel voor het uitvoeren van de hoofdtaken. Maatregelen die Defensie neemt om de personele gereedheid te vergroten zijn bijvoorbeeld:

- Een nieuw arbeidsvoorwaardenakkoord.
 - Uitvoeringsagenda boeien, binden en behouden.
 - Het vergroten van de opleidingscapaciteit.
 - Het verbeteren van de arbeidsomstandigheden.
- Hierbij gaat het bijvoorbeeld om vastgoed en IT.
- Regionale concentratie en de realisatie en behoud van de aanwezigheid nabij grote steden voor groot arbeidspotentieel.

MATERIËLE GEREEDHEID is de mate waarin een eenheid beschikt over geschikt en werkend materieel voor de hoofdtaken. Maatregelen die Defensie neemt om de materiële gereedheid te bevorderen:

- De achterstanden in het onderhoud inlopen.
- De voorraden aan reserve-onderdelen op peil brengen.
- Het vervangen en moderniseren van materieel.
- Het vergroten van de inzetvoorraden, bijvoorbeeld munitie.

GEOEFENDHEID is de mate waarin de eenheid getraind en geoefend is voor de hoofdtaken.

Maatregelen die Defensie neemt om de geoefendheid toe te laten nemen:

- Het gebruik van simulatie bij training vergroten.
- Vaker intensiever oefenen.
- Het versterken van de gevechtsondersteuning, zodat meer eenheden tegelijk kunnen trainen.
- Het vergroten van de opleidings- en trainingsvoorraden van bijvoorbeeld munitie.
- Het vestigen van opleidingseenheden bij operationele eenheden.

Voor meer complexe taken zetten we doorgaans samengestelde eenheden in. Dit zijn eenheden met verschillende expertises die voor een taak of missie worden samengesteld. Wanneer bijvoorbeeld een grondgebonden gevechtseenheid wordt ingezet voor een complexe militaire operatie, krijgt ze ook bomexperts, geneeskundige ondersteuning, vuursteun en soms zelfs helikopter capaciteit mee. Om als samengestelde eenheid inzetbaar te zijn moet alles kloppen: van munitie, geneeskundige artikelen, reservedelen, en operationele rantsoenen tot de gezamenlijke geoefendheid.

INZETBAARHEID

Inzetbaarheid gaat over de vraag hoe snel, vaak en lang we onze eenheden kunnen inzetten voor een specifieke taak met unieke kenmerken en eisen. Is de eenheid precies daarvoor inzetbaar? Kunnen we de eenheid op de plaats van de inzet krijgen? Kunnen we herbevoorrading organiseren? De krijgsmacht moet vaker, langer en sneller kunnen

worden ingezet. Dit vraagt veel van de gereedheid van de eenheden en van de organisatie als geheel. Zo zorgen we ervoor dat we als het nodig is in elke samenstelling en grootte inzetbaar zijn. Dat we individuele eenheden zelfstandig kunnen inzetten, maar dat we ook grootschalig kunnen optreden, gecombineerd met eenheden van verschillende krijgsmachtdelen en als onderdeel van een internationaal verband.

ONTWIKKELING GEREEDHEID EN INZETBAARHEID

Om de gereedheid en de inzetbaarheid te kunnen verhogen moeten we in de komende periode systematisch alle randvoorwaarden op orde brengen.

Met de investeringen van dit kabinet kunnen we de gereedheid en inzetbaarheid van onze eenheden verhogen. Bij sommige eenheden zal dit snel zichtbaar zijn, bij andere kan de gereedheid en inzetbaarheid zelfs nog iets verder dalen, voordat het effect van de investeringen van dit kabinet zichtbaar wordt. Dit is bijvoorbeeld het geval wanneer bepaalde munitiesoorten of reservedelen lange levertijden hebben of specifiek personeel voor deze eenheden moeilijk geworven kan worden of een lange opleidingstijd heeft.

Om goed zicht te houden op de ontwikkeling van de gereedheid en inzetbaarheid ontwikkelt Defensie een dashboard met duidelijke indicatoren. Vanaf het najaar bekijken we hoe diverse rapportages moeten worden doorontwikkeld om de ontwikkeling van operationele gereedheid inzichtelijk te maken. De komende jaren zullen wij de Tweede Kamer in vertrouwelijke bijlagen en briefings informeren over de stappen die we nemen om de gereedheid en inzetbaarheid van onze eenheden te verbeteren en wat het effect hiervan is.

TRANSITIE KONINKLIJKE MARINE

INZET EN SAMENWERKING

De huidige en verwachte dreigingen en technologische ontwikkelingen vereisen een aangepaste manier van optreden op en vanuit zee. De vloot zal door 'gedistribueerd' optreden slagvaardiger zijn en minder kwetsbaar voor de toenemende dreiging van onder andere onderzeeboten en hypersonische raketten. Door op te treden met een combinatie van bemande en onbemande schepen, helikopters en vliegtuigen met modulaire sensoren en bewapening, zal de vloot wereldwijd een betere invulling kunnen geven aan het bestrijden van onderzeeboten, het uitvoeren van *maritime strike* operaties, de verdediging tegen raketten en het ondersteunen van amfibische en landoperaties.

De marinierseenheden krijgen de beschikking over eigen gevechtssteun zodat ze nog sneller dan voorheen met zowel kleinere en schaalbare als grotere formaties kunnen opereren. De verbeterde langeafstandsvuursteun komt vanaf schepen, landingsvaartuigen en onbemande systemen. De marinierseenheden worden bovendien *special operations capable* voor meer operationele wendbaarheid in het gehele geweldsspectrum. De *Maritime Special Operations Forces* krijgen meer personeel en nieuw materieel voor het uitvoeren van speciale operaties. In het Caribisch gebied zetten we in op de verdere professionalisering van de Caribische milities.

Vloot en mariniers werken samen met nationale en internationale partners. Bijvoorbeeld de deelname aan internationale maritieme taakverbanden en de *UK/NL Amphibious Force*. De Belgische en Nederlandse marine zijn geïntegreerd. De marine intensificeert de komende jaren de samenwerking met de Duitse en Franse marine en zet stappen met de Noren om de operationele samenwerking in het hoge noorden verder uit te breiden. Daarnaast bestendigt de marine de zeer goede banden met de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk. In het Caribisch gebied intensificeert de marine de samenwerking met de Europese en trans-Atlantische partners. Omdat onze veiligheid niet aan de grenzen van Europa begint, zal de marine vaker samen met

partners oostelijk van het Suezkanaal opereren. In het nationale domein intensificeert de marine de samenwerking met de kustwachten, andere departementen en civiele partners. De maritieme *situational understanding* op de Noordzee en in het Caribisch gebied wordt verbeterd door meer gebruik te maken van sensoren, het intensiveren van patrouilles en het uitwisselen van data tussen de hoofdkwartieren van de marine en de kustwachten.

PERSONEEL EN ORGANISATIE

De marine levert meer gevechtskracht en zal dit op de langere termijn met hetzelfde aantal of minder mensen doen. De marine houdt vast aan de ingezette koers om de omvang van scheepsbemanningen te verkleinen. Daarbij maakt de marine gebruik van de kansen die technologische ontwikkelingen bieden. Als onderdeel van de defensiebrede HR-transitie zet de marine in op het beter samenbrengen van de unieke kwaliteiten, capaciteiten en talenten van de medewerker met de behoeftes van de organisatie. De marine concentreert, verduurzaamt en vernieuwt het vastgoed op de drie hoofdlocaties Den Helder, Nieuw Milligen en Rotterdam voor de vloot, het Korps Mariniers en de initiële opleidingen.

MATERIEEL EN ONDERSTEUNING

De marine vergroot de slagkracht onder andere met de introductie van langeafstandsraketten voor fregatten en onderzeeboten. De luchtverdedigingscapaciteit tegen ballistische en (supersonische) luchtdreigingen wordt uitgebreid en de slagkracht van het Korps Mariniers wordt vergroot door de introductie van moderne langeafstandsvuursteun, tactische luchtverdedigingswapens en onbemande systemen. In internationaal verband versterkt de marine de capaciteiten in het ruimte- en cyberspace domein. Tien hulpvaartuigen worden vervangen door acht nieuwe schepen. De amfibische transportschepen en de vier patrouilleschepen worden vervangen door één type schip, dat geschikt is voor amfibische operaties, maritieme patrouilletaken en noodhulp. Met extra budget voor personeel en opleiding, instandhouding en reserveonderdelen en inzetvoorraden en munitie wordt de inzetbaarheid vergroot.

TRANSITIE KONINKLIJKE LANDMACHT

INZET EN SAMENWERKING

De landmacht wordt sneller en flexibeler door te transformeren naar zelfstandigere *commands* met elk een eigen kennis, kunde en ondersteuning. De gereedheid en inzetbaarheid worden hiermee verhoogd. De eenheden kunnen zelfstandig of samengesteld worden ingezet in het volledige geweldsspectrum, in nationaal en internationaal verband. Ook kunnen eenheden worden samengevoegd tot een *Combined Arms Team*, een *Battalion Task Group* of een *Brigade Combat Team*. De inzetduur van een eenheid is afhankelijk van het soort eenheid en de schaalgrootte.

De landmacht gaat nog nauwer samenwerken met Duitsland: van samenwerking naar integratie en uiteindelijk specialisatie. Duitsland levert bijvoorbeeld tankcapaciteit, Nederland vuursteuncapaciteit. Die samenwerking, waarbij Duitsland capaciteiten in Nederlandse eenheden inbedt en andersom, wordt verder onderzocht. Wapensystemen worden voortaan zoveel mogelijk samen gekocht. Daarnaast gaat de landmacht meer trainen met Frankrijk en Noorwegen.

Nationaal gaat de landmacht ook meer samenwerken. Zo voeren de landmacht en de marechaussee samen taken op het gebied van militaire mobiliteit uit. Voor de nationale veiligheid wordt de samenwerking met civiele autoriteiten versterkt.

PERSONEEL EN ORGANISATIE

Met het nieuwe HR-model kan de landmacht militairen inzetten waar zij primair voor zijn: militaire operaties. Het model vergemakkelijkt op- en afschalen. Zo kan een militaire stafmedewerker een operationeel hoofdkwartier versterken. Een militair met een flexibel contract kan ingezet worden voor *Train, Advice & Assist*-taken en een partnerbedrijf kan bijspringen bij onderhoud.

De gevechtskracht van respectievelijk 43 Gemechaniseerde Brigade en 13 Lichte Brigade wordt versterkt door de oprichting van het *Heavy Infantry Command* en het *Medium Infantry Command*. Daarmee kan de landmacht een beslissende klap uitdelen in het gevecht en de bevolking

beschermen, in het hoogste geweldsspectrum en in pre- en postconflict situaties. Het Korps Commandotroepen en 11 Luchtmobiele Brigade integreren in het *SOF/Rapid Reaction Command*, dat een snelle klap kan uitdelen, inlichtingen verzamelen, randvoorwaarden kan creëren voor de inzet van andere eenheden en Nederlanders kan evacueren uit crisisgebieden. Het *Integrated Air & Missile Defence Command* en het Eerste Duits-Nederlandse Legerkorps worden verder ontwikkeld. Om bij militaire operaties sneller en beslissender te kunnen handelen op basis van de juiste informatie brengt de landmacht capaciteiten voor onder andere *Command & Control* ondersteuning, inlichtingenverzameling en -verwerking, cyberweerbaarheid, communicatie & engagement en elektronische oorlogvoering bij elkaar. Defensie handelt daarbij altijd binnen de Nederlandse juridische en ethische kaders, zoals privacywetgeving. Ook de lessen van de onafhankelijke commissie die onderzoek doet naar het Land Information Manoeuvre Centre (LIMC) worden hierbij betrokken voordat gestart wordt met het opzetten van deze entiteit.

De doorontwikkeling van de landmacht naar meer snelheid en flexibiliteit stelt nieuwe behoeftes aan het vastgoed, naast de noodzakelijke revitalisering van het bestaande vastgoed. Daarom wordt vastgoed afgestoten, regionaal geconcentreerd en gemoderniseerd. Het regionaal concentreren van vastgoed en eenheden versterkt de samenwerking met regionale partners.

MATERIEEL EN ONDERSTEUNING

Naast de verbetering van de individuele militaire uitrusting, moderniseert of vervangt de landmacht bijna alles wat rijdt of rolt, zoals de vier belangrijkste wapensystemen: CV-90, de Fennek, de Pantserhouwitsers en de Boxer. De landmacht versterkt de grondgebonden luchtverdediging. De operationele wielvoertuigen worden vervangen door schonere, terreinvaardiger, multifunctionele en beter beschermde versies. De landmacht investeert met partners uit het bedrijfsleven en kennisinstituten in de ontwikkeling van gevechtssystemen van de toekomst, zoals autonome systemen en robots. Hiermee blijft de landmacht toekomstbestendig en wordt, voor zover mogelijk, arbeidsextensiever.

TRANSITIE KONINKLIJKE LUCHTMACHT

INZET EN SAMENWERKING

De reeds ingezette transformatie wordt voortgezet, versneld en versterkt. Daarmee wordt verder gebouwd aan een organisatie die *Air & Space Power* genereert die bijdraagt aan de bondgenootschappelijke afschrikking en verdediging. De gereedheid en inzetbaarheid worden verhoogd en de squadrons worden zelfstandiger en langduriger inzetbaar binnen de vier *commands*. Daarnaast wordt de slagkracht versterkt. Door de modulaire opbouw van de squadrons en nauwe internationale samenwerking klikt de luchtmacht met onderscheidende capaciteiten naadloos in bij de Europese en NAVO-bondgenoten.

De luchtmacht neemt deel aan verschillende internationale samenwerkingsverbanden voor de inzet van gevechts- en luchttransportmiddelen en de bewaking van het luchtruim. Belgische en Nederlandse jachtvliegtuigen wisselen elkaar af voor de bewaking van het luchtruim van België, Nederland en Luxemburg. Nederland is partner in het F-35 programma. De luchtmacht werkt op opleidings- en trainings-locaties samen met de andere gebruikers van de F-35, waaronder de VS en tal van Europese landen. Nederland is *lead nation* voor de prestigieuze *Multi Role Tanker Transport*-capaciteit, gevestigd op vliegbasis Eindhoven. Verder coördineert het *Movement Coordination Centre Europe*, ook op vliegbasis Eindhoven, het strategisch militair luchttransport en het bijtanken van vliegtuigen in de lucht binnen de 28 deelnemende landen van de NAVO en EU. Nederland neemt daarnaast deel aan het internationaal samenwerkingsverband *Strategic Airlift Capability C-17*.

PERSONEEL EN ORGANISATIE

De luchtmacht ontwikkelt zich naar een vijfde generatie luchtmacht. De transitie resulteert uiterlijk 2025 in een slagvaardige, wendbare organisatie met vier *commands*, Het *Air Combat Command*, het *Defense Helicopter Command*, het *Air Mobility Command* en het *Air Support Command*, die garant staan voor het leveren van toekomstbestendige *Air Power* als onderdeel van het multidomeinoptreden.

De luchtmacht zet in op werving en behoud van militairen en vergroot haar adaptief vermogen

door vaker en beter tijdelijk te kunnen beschikken over militairen in een flexibele schil. Concentratie, verduurzaming en vernieuwing van het vastgoed maakt deel uit van de transformatie, met het oog op (geluids)ruimte voor groei, structurele betaalbaarheid en voor het personeel een veilige en duurzame leef- en werkomgeving.

MATERIEEL EN ONDERSTEUNING

De luchtmacht richt een volledig gevuld derde F-35 squadron op. Daarnaast wordt onderzocht wat de toekomstige mogelijkheden zijn voor onbemande jachtvliegtuigen. Met investeringen in kapitale munitie kan de luchtmacht wapens over grote afstand inzetten en vijandelijke geïntegreerde luchtverdediging onderdrukken of uitschakelen. De komende jaren verdubbelt de MQ-9 capaciteit, zodat deze capaciteit op twee assen tegelijk inzetbaar is. Daarnaast versterkt de luchtmacht de MQ-9 op het gebied van *signals intelligence*, maritieme *surveillance* en communicatiesystemen. Tevens zal de MQ-9 bewapend worden.

De luchtmacht versterkt het Cougar-squadron gericht op de ondersteuning aan speciale operaties. De Cougar-helikopter wordt op termijn vervangen door een *Medium Utility Helicopter*, die speciale operaties op land en op zee gaat ondersteunen. Er wordt geïnvesteerd in moderne elektronische zelfbescherming voor alle helikoptertypen. De capaciteit van de gevechts- en transporthelikopters wordt aangepast aan de nieuwe eisen van het land- en maritieme optreden.

De C-130 wordt vervangen. Zo behoudt Nederland tactische luchttransportcapaciteit met een hogere beschikbaarheid en groter bereik dan de huidige vliegtuigen. Deze vloot wordt met een extra vliegtuig uitgebreid.

Het Defensie *Space Security Center* wordt doorontwikkeld. Hiertoe wordt een satellietconstellatie opgebouwd en de huidige radars geschikt gemaakt voor observatie van de ruimte. Hiermee bouwt Nederland een militaire ruimte-capaciteit op waarmee het in internationaal verband goed en slim kan samenwerken.

TRANSITIE KONINKLIJKE MARECHAUSSEE

INZET EN SAMENWERKING

De marechaussee transformeert langs de twee assen militarisering en digitalisering naar een krijgsmachtdeel dat ook onder oorlogsomstandigheden in staat is politietaken uit te voeren. Bij de marechaussee wordt *Intelligence* in de volle breedte de basis voor interventie. Zij zal hiermee gaan beschikken over de digitale ondersteuning voor de nationale taken en voor internationale crisis- en oorlogsinzet. Daarnaast gaat de marechaussee specifieke eenheden voor militaire politietaken vormen. Deze eenheden zijn ook inzetbaar in situaties van oplopende spanningen en hybride dreigingen. Een belangrijke ontwikkeling is het weerbaarder maken van het personeel, door onder andere de militaire eisen belangrijker te maken.

De Europese militaire politiekorpsen werken intensief samen, bijvoorbeeld binnen de *European Gendarmerie Force*, een multinationale samenwerking van politiekorpsen met een militaire status. De marechaussee draagt bij aan Frontex, het Europese grenswachtagentschap dat de Europese grenscontroles versterkt. Los van deze operaties voeren de afzonderlijke lidstaten zelf ook grenscontroles uit. Dat kan zijn met marineschepen, kustwachtvliegtuigen en marechausseepersoneel. Tientallen marechaussees bewaken de Schengenbuitengrenzen in Frontex verband. Defensie levert vanuit het opleidingscentrum van de marechaussee en de Nederlandse Defensie Academie ook kennis en expertise aan Frontex.

De marechaussee kan een bijdrage leveren aan het weerbaarder maken van personeel van andere organisaties die ook onder crisis- en oorlogsomstandigheden hun civiele taken moeten kunnen blijven uitvoeren. De marechaussee heeft immers al ervaring met het opleiden van politiefunctionarissen voor inzet in oorlogsgebieden. De kracht van de marechaussee daarbij is dat ze zowel de civiele als militaire wereld begrijpt en van daaruit die brugfunctie kan vervullen.

PERSONEEL EN ORGANISATIE

De marechaussee beziet in navolging van de luchtmacht en de landmacht om over te gaan

tot een *command-structure*, waarbij naast het Landelijk Tactisch Commando, analoog aan de *Gendarmerie Mobile*, een nieuw *command* 'Marechaussee Mobiel' wordt ingericht. Dit *command* bestaat, naast een hoofdkwartier-element, uit mobiele flexibele eenheden, zoals de in actielijn 1 genoemde eskadrons, het Hoog-Risico-Beveiligingseskadron, de Landelijke Bijstandsorganisatie en de Brigade Speciale Beveiligingsopdrachten.

Ook wordt bezien hoe het opleiden-, training- en kennisdomein moet worden versterkt. Dit domein is randvoorwaardelijk om de HR-development, doctrines, opleidingen en trainingen te verzorgen, inbegrepen de benodigde militaire en civiele certificeringen. De versterking dient te passen in de *command-structure* zodat zowel de aansluiting op het militaire als civiele opleidingsdomein is gegarandeerd.

MATERIEEL EN ONDERSTEUNING

Het project GRENADE-29 wordt uitgebreid met IBIS-30, het *Intelligence Based Intervention System* dat de marechaussee in staat stelt ook in de toekomst interventies te baseren op de steeds toenemende hoeveelheid informatie.

De marechaussee formeert een MP-eskadron voor *combat support*-taken en een multifunctioneel eskadron ter ondersteuning van de civiele gezagsdragers en het *Military Mobility Plan*.

TRANSITIE DEFENSIE CYBERCOMMANDO

INZET EN SAMENWERKING

Het Defensie Cybercommando versterkt zichzelf de komende vier jaar zowel kwalitatief als kwantitatief. Het verhogen van de gereedheid vereist geen kinetische wapensystemen, maar draait vooral om personele gereedheid en geoefendheid van hoog gekwalificeerde mensen: de unieke cyberprofessionals. Bij de transitie zijn de inspanningen gericht op het ontwikkelen van de kennis, de mensen en het conceptuele operationele kader om met cybermiddelen effectief bij te dragen aan een militaire operatie.

Militaire cyberoperaties maken deel uit van het multidomein optreden van de krijgsmacht. Het cybercommando is inzetbaar om een zelfstandig strategisch effect te sorteren, bijvoorbeeld om een maatschappij ontwrichtende cyberaanval te beantwoorden. Het cybercommando ondersteunt daarnaast de inzet van de operationele commando's. Bovendien versterkt het cybercommando de operationele slagkracht van de hele krijgsmacht door de ontwikkeling van cyberconcepten en -capaciteiten ten behoeve van de operationele commando's te ondersteunen. De ontwikkeling van de digitale slagkracht gebeurt in nauwe samenwerking met de MIVD in Cyber Missie Teams.

Cyberveiligheid is een uitdaging voor de hele samenleving en vereist daarom samenwerking, binnen en buiten Defensie. Het cybercommando is een partner in de nationale cyberveiligheidsketen. Het motto van de verdere operationalisering van de digitale slagkracht is dan ook: 'Digitale slagkracht door samenwerking'. Het cybercommando intensificeert de komende kabinetsperiode daarom in de samenwerking met de MIVD binnen het concept van de Cyber Mission Teams en de samenwerking met de operationele commando's door het integreren van cyberoptreden in operationele concepten.

Het cybercommando draagt bij aan de digitale veiligheid van Nederland door het verstevigen van het veiligheidsnetwerk, waarbij het aansluiting zoekt bij het in ontwikkeling zijnde Rijksbrede Responskader tegen Statelijke Dreigingen en nauw samenwerkt met kennisinstituten om cyberkennis en -technologie te ontwikkelen.

PERSONEEL EN ORGANISATIE

Personeel, infrastructuur, waaronder huisvesting en een adequate *governance* zijn randvoorwaardelijk voor de gereedheid van het cybercommando.

Het cybercommando richt zich op het vergroten van de personele gereedheid door de cyberprofessionals flexibiliteit, uitdaging, carrière-mogelijkheden en een passende beloning te bieden. Het cybercommando beschikt over een flexibele schil van 150 cyberreservisten met aanvullende cyberexpertise. Vooruitlopend op de geconcentreerde nieuwbouw in de Haagse regio werkt het cybercommando vanuit drie locaties. Deze zullen in de komende periode gefaseerd worden aangepast tot een hybride, adequate werkomgeving.

Rollen, taken en bevoegdheden van het cyberdomein zijn binnen Defensie verspreid belegd, bij de MIVD (inlichtingen), het Defensie Cybersecuritycentrum (DCSC), de marechaussee (rechtshandhaving) en het cybercommando (militaire cyberoperaties). De komende periode wordt de *governance* van het cyberdomein heroverwogen en wordt gezocht naar optimaliseren van de mandaten om het potentieel van alle cyberorganisaties te vergroten en ook de (inter-) nationale samenwerking te verbeteren.

MATERIEEL EN ONDERSTEUNING

Het cybercommando investeert de komende jaren in de doorontwikkeling van de cyberrange, een oefenfaciliteit voor cyberspecialisten.

TRANSITIE SPECIAL OPERATIONS FORCES (INCL. NLD SPECIAL OPERATIONS COMMAND)

INZET EN SAMENWERKING

SOF staan met operationele capaciteit altijd en overal gereed om ingezet te worden voor nationale doelstellingen. Ze vormen een strategische handelingsoptie voor speciale operaties. Deze speciale operaties worden vaak uitgevoerd in situaties waarbij politiek-strategische of militair-strategische belangen en risico's groot zijn, of als de operatie strikt geheim gehouden is. Speciale eenheden moeten ingezet kunnen worden in de conflictfase met gelijkwaardige of superieure statelijke actoren of met zeer goed gewapende groeperingen.

Speciale operaties worden uitgevoerd in alle domeinen (zee, land, lucht, cyber, space). Ze kunnen zich snel, schaalbaar, wendbaar en effectief bewegen tussen de verschillende stadia van een conflict. Inzet bestaat uit twee categorieën operaties: *foreseeable* en *unforeseeable* operaties. In de complexe veiligheidsomgeving staan speciale eenheden 24 uur per dag voor *unforeseeable* operaties klaar om snel en beslissend op te treden onder nationaal gezag. De evacuatieoperatie vanuit Kabul was hier een voorbeeld van. De focus van de activiteiten wordt verlegd naar de fase vóór escalatie van de crisis of het conflict. Daardoor is het mogelijk om een betere beoordeling van de situatie te hebben, en kunnen speciale eenheden facilitair optreden in tijden van crisis of conflict, mede omdat er wordt geïnvesteerd in het bouwen van netwerken en relaties.

Inzet vindt altijd plaats met anderen. Het *Special Operations Command* is verantwoordelijk voor de planning, aansturing, uitvoering en evaluatie van speciale operaties en valt direct onder de Commandant der Strijdkrachten. Het *Special Operations Command* draagt, samen met België en Denemarken, bij aan een *Composite Special Operations Component Command*: een uitzendbaar NAVO-hoofdkwartier voor het aansturen van speciale operaties. Speciale eenheden blijven dan ook een belangrijke nationale en internationale partner. Hierbij blijft de focus op het wereldwijde *special operation forces network*, maar wordt ook contact opgebouwd met publieke en private partners. Via deze netwerken wordt het fundament gelegd voor de effectiviteit van alle activiteiten. Speciale een-

heden richten zich steeds meer op geïntegreerd optreden met diverse (SOF) componenten, maar behouden de focus als schaarse strategische capaciteit. Bij inzet en samenwerking groeit het belang van de digitalisering van het SOF optreden, om op het scherpst van de snede informatie snel en accuraat te kunnen blijven uitwisselen en analyseren.

PERSONEEL EN ORGANISATIE

Met specifiek aangewezen, geselecteerd en getraind personeel versterken en verbreden de marine, landmacht en luchtmacht de ondersteuning van speciale eenheden. Dit vergroot de capaciteit, schaalbaarheid en de diversiteit voor het uitvoeren van speciale operaties. Het Korps Commandotroepen en 11 Luchtmobiele Brigade integreren in het op te richten *SOF/Rapid Reaction Command* van de landmacht. Met de transformatie van het Cougar-squadron wordt bij de luchtmacht een *SOF Air Rotary Wing* capaciteit ingericht met specifiek aangewezen, geselecteerd en getraind personeel en adequaat materieel om snel en geïntegreerd met andere SOF-componenten te kunnen optreden.

MATERIEEL EN ONDERSTEUNING

De operationele ondersteuning voor speciale eenheden tijdens inzet is essentieel en wordt verder versterkt in het maritieme, land- en luchtdomein. De landmacht en de marine richten eenheden op die specifiek zijn opgeleid, getraind en toegerust voor de ondersteuning van speciale eenheden. De luchtmacht vormt een deel van zijn helikoptervloot om tot een *SOF air* capaciteit die speciale eenheden kan ondersteunen en de kern van een tactisch hoofdkwartier kan vormen om eigen of andere luchtcapaciteiten aan te sturen. Zo bouwt Nederland aan een volledige joint NAVO *Special Operations Forces capability*.

Tot slot wordt ook voor SOF de digitale transformatie doorgezet, om waar ook ter wereld geheime informatie sneller en beter te kunnen delen. Door middel van een versterking van onder andere specifieke netwerken, inlichtingen software en specifieke hardware, zoals sensoren en communicatiemiddelen worden de digitale capaciteiten verder uitgebreid.

TRANSITIE DEFENSIE ONDERSTEUNINGSCOMMANDO

INZET EN SAMENWERKING

Het ondersteuningscommando transformeert zich langs twee ontwikkelijnen. Enerzijds richt het ondersteuningscommando zich op de doorontwikkeling van de huidige ondersteuning en anderzijds op geheel nieuwe vormen van ondersteuning. Uitgangspunten daarbij zijn: samenwerking binnen de krijgsmacht en met partners daarbuiten, schaalbaarheid en flexibiliteit.

Tegelijkertijd richt het ondersteuningscommando zich op verdere modernisering van de defensiebrede ondersteuning door meer datagedreven te werken. Het ondersteuningscommando investeert en schaaft op in robotisering en intelligente automatisering. Met als oogmerk een moderne datagedreven bedrijfsvoering waarin de meer en meer schaarse mensen wordt ingezet voor het werk waar zij de grootste toegevoegde waarde hebben.

Presteren, Samenwerken en Innoveren (PSI) zijn het kompas bij de uitvoering. Samenwerking kent een interne en externe dimensie, met industrie en kennisinstituten. Initiatieven focussen zich onder meer op de initiële officiersopleidingen, de reguliere gezondheidszorg, de werving & selectie, de personeelsadministratie, de personeelszorg, *Host Nation Support*, Infra/huisvesting, verduurzaming, strategisch transport, bewaken & beveiligen en voeding.

PERSONEEL EN ORGANISATIE

Innovatie en vakmanschap van de medewerkers spelen bij de doorontwikkeling en transformatie van het ondersteuningscommando een belangrijke rol. Veiligheid, betrouwbaarheid en voorspelbaarheid, voor onszelf en anderen in een diverse inclusieve organisatie, zijn daarbij toetsstenen.

MATERIEEL EN ONDERSTEUNING

Door extra te investeringen in met name vastgoed, strategisch transport, geneeskundige ondersteuning en capaciteit voor bewaken en beveiligen worden grote defensiebrede achterstanden weggewerkt.

TRANSITIE DEFENSIE MATERIEEL ORGANISATIE

INZET EN SAMENWERKING

De Defensie Materieel Organisatie (DMO) ondersteunt de transitie naar een informatiegestuurde en technologisch hoogwaardige krijgsmacht met de best mogelijke IT en materieel. Zelf transformeert de DMO naar een geïntegreerd IT en Materieel Commando teneinde de rol als strategisch partner van de Commandant der Strijdkrachten, van de operationele onderdelen en van internationale partners te versterken. De DMO vergroot de impact van de ondersteuning door een integrale en innovatieve aanpak van IT- en materieelprojecten, (wapen)systeemmanagement en ketenlogistiek.

De DMO ondersteunt de gereedstelling en inzet van de krijgsmacht met advies, IT-middelen, materieel, kleding & uitrusting, munitie en brand- en bedrijfsstoffen en bewaakt met het IT *Operation Center 24/7* de operationele IT van Defensie. De expertise om op cyberaanvallen te reageren, zetten we ook nationaal en bij onze bondgenoten in met *Cyber Rapid Response Teams*. Ook zorgt de materieelorganisatie voor 24/7 gebruikersondersteuning voor informatievoorziening (IV)- en IT-diensten.

Het uitvoeren van innovatieve projecten vraagt om meer samenwerking met het bedrijfsleven, kennisinstututen en andere overheidsorganisaties en maatschappelijke instanties. Onder de vlag van *National Armaments Director* ontwikkelt en versterkt de DMO ook de internationale samenwerking op het gebied van IT en materieel (NAVO, EU, multinationalaal en bilateraal).

PERSONEEL EN ORGANISATIE

De DMO investeert in de kwaliteit van haar mensen en de flexibiliteit en diversiteit van het personeelsbestand. De belangrijkste capaciteiten van de DMO zijn de kennis en ervaring van het personeel.

Er zijn vier uitvoerende directies: Joint IV Commando, Wapensystemen & Bedrijven, Projecten en Inkoop. Deze worden ondersteund door (staf)directies op het gebied van HR, *Finance & Control* (F&C), Bestuur & Bedrijfsvoering en Innovatie.

MATERIEEL EN ONDERSTEUNING

Om de krijgsmacht sneller te voorzien van IT en materieel zet de DMO naast technologische innovatie in op proces- en sociale innovatie op het gebied van projectvoering, inkoop en afstoting van defensiematerieel en personele en logistieke ondersteuning.

FINANCIËN

Met de acties die in deze Defensienota zijn uitgewerkt, zet Defensie belangrijke stappen om het fundament te versterken en vorm te geven aan de transformatie naar de toekomst. Ook met de extra middelen moet Defensie nog altijd keuzes maken. In deze Defensienota wordt daarom geprioriteerd op basis van de gekozen focus op weg naar een toekomst-bestendige krijgsmacht. Daarbij ligt de nadruk in eerste instantie op het sneller kunnen verhogen van de gereedheid en inzetbaarheid van de krijgsmacht, omdat de ernstig verslechterde veiligheidssituatie daarom vraagt. Defensie is daarbij, net als anderen, afhankelijk van ontwikkelingen die ze niet altijd in eigen hand heeft. Dit gaat bijvoorbeeld om ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en internationale markt-ontwikkelingen bij de verwerving van materieel.

Defensie werkt toe naar financiële duurzaamheid door een balans te vinden tussen het in stand houden van bestaande capaciteiten en het aanschaffen van capaciteiten voor nieuwe dreigingen, en tussen onze gevechtskracht en ondersteuning (inclusief de bedrijfsvoering).

De afgelopen jaren waren de taken en middelen van Defensie uit balans, ook nadat in financieel opzicht het tij vanaf 2014 is gekeerd. Door die disbalans was er geen duurzame financiering voor de bedrijfsvoering, onderhoud en modernisering. Het opbouwen van capaciteiten kost tijd, terwijl Defensie er direct moet kunnen staan als dat nodig is. Mede daarom is Defensie gebaat bij langdurig commitment, in budget en in beleid. Defensie moet zich in de toekomst kunnen richten op een breed scala aan urgente dreigingen. Sommige materieelprojecten hebben een lange doorlooptijd; die worden waar mogelijk verkort maar er zullen deze kabinetsperiode ook zaken in gang worden gezet die pas na 2025 effect sorteren. De maatregelen die in deze Defensienota zijn uitgewerkt, passen bij het realistische groeipad dat het kabinet hanteert. Ook wordt op basis van de focus gericht gekozen om in de toekomst specifieke capaciteiten te vervangen en vernieuwen. De defensiebegroting groeit structureel vanaf 2026 met € 5 miljard. Onderstaande tabel laat de ontwikkeling van de defensiebegroting zien inclusief de ontwikkeling van het NAVO bbp percentage.

Groeipad defensie-uitgaven inclusief ontwikkeling NAVO bbp percentage (in mln €)	2022	2023	2024	2025	2026
1. Defensie-uitgaven (Bron: Voorjaarsnota 2022 exclusief middelen Coalitieakkoord en inclusief huidige toerekening.)	14.091	13.215	13.310	13.094	12.762
2.a Coalitieakkoord Rutte IV	500	1.900	4.100	4.200	3.000
2.b Coalitieakkoord Rutte IV (MIVD middelen)	17	36	72	72	72
3. Voorjaarsnota besluitvorming 2022	0	400	1.700	2.000	2.000
4. Aanvullende toerekeningen vanuit andere begroting(en)	200	200	200	200	200
5. Totaal Defensieuitgaven	14.808	15.751	19.382	19.566	18.034
6. Totaal (in percentage bbp)	1,61%	1,68%	2,03%	2,01%	1,83%

De uitgaven per actielijn zijn in onderstaande tabel inzichtelijk gemaakt voor de periode 2022 - 2026.

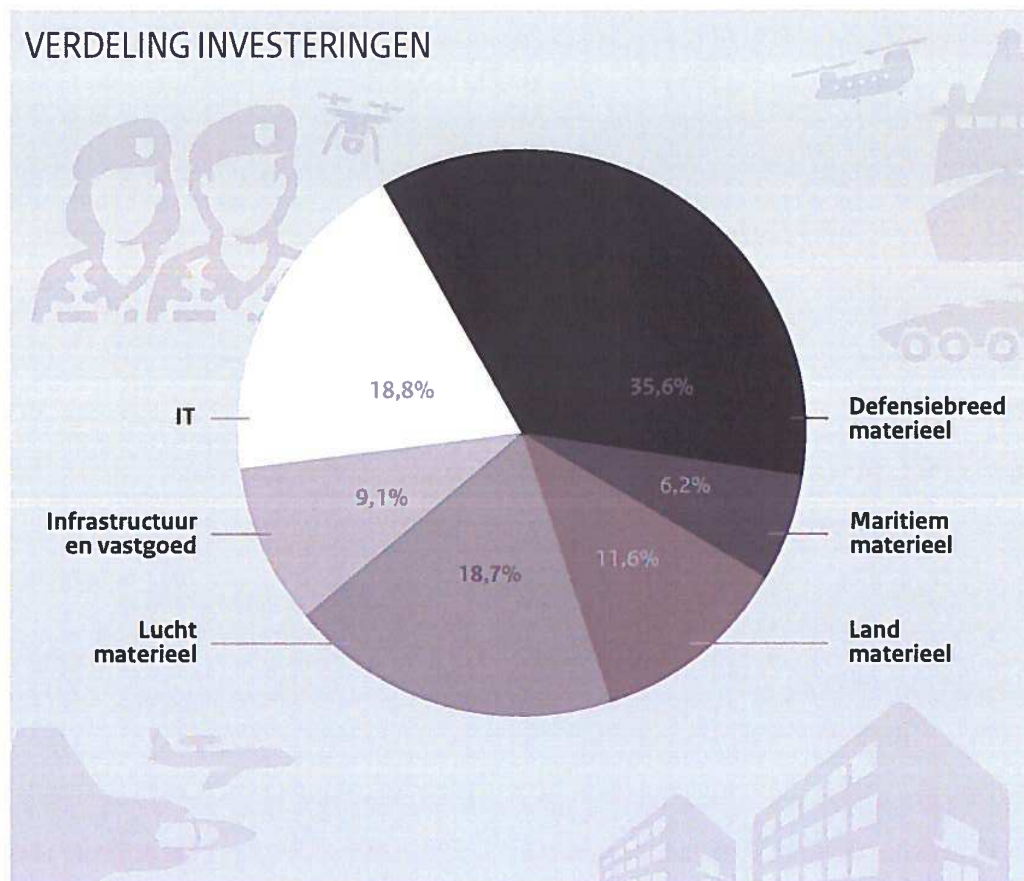
Financieel overzicht actielijnen Defensienota (in mln €)	2022	2023	2024	2025	2026
 1. Krachtige ondersteuning	0	327	815	1.307	1.577
 2. Een goede werkgever, verbonden met de samenleving	335	739	987	1.087	1.161
 3. Versterken specialismen	0	521	957	1.020	2.107
 4. Meer Europese samenwerking	0	110	120	135	135
 5. Innoverend vermogen en nieuwe domeinen	0	119	233	284	275
 6. Informatiegestuurd werken en optreden	0	434	733	918	885

NB: In enig jaar is voor de uitputting van de begroting het beschikbare budget leidend. Omdat het verloop van investeringsuitgaven volatiel is wijken de optellingen per jaar af van de totale budgetten per jaar. Meerjarig zijn de uitgaven gelijk aan het budget. Daarnaast is het resterende budget op de Aanvullende Post nog niet meegenomen in bovenstaande actielijnen.

INDICATIEVE VOORUITBLIK INVESTERINGSPROGRAMMA

De indicatieve vooruitblik investeringsprogramma geeft inzicht in de planning van grote materieelprojecten voor de komende 15 jaar. De Kamer wordt jaarlijks geïnformeerd over eventuele aanpassingen in de planning via het Defensie Projectenoverzicht. Ontwikkelingen zoals marktomstandigheden veroorzaken veelal aanpassingen (te denken valt nu aan de toegenomen internationale vraag naar materieel en munitie). Deze omstandigheden hebben invloed op de snelheid waarmee projecten kunnen worden uitgevoerd. De planning is dus een schatting en is meer als mijlpaalplanning

ingericht. Pas na de A-brief wordt meer duidelijk over de manier waarop de voorbereidingen van het project in de behoeftestellingsfase gaan verlopen. Defensie kijkt naar versnellingsmogelijkheden, bijvoorbeeld door vaker projecten te mandateren en door vaker een beroep te doen op het *Fast Track Procurement* (FTP) proces. Defensie investeert de komende jaren in de tijdige vervanging van systemen door modern, hoogtechnologisch materieel. Onderstaande overzichten laten de investeringen over de verschillende domeinen zien.

DEFENSIEBREED

Projectbenaming	Financieel volume	2022	2023	2024	2025	2026	2027 en verder
Defensiebrede Vervanging Wielvoertuigen (DVOW)	1000-2500 mln						A
Verbeterd Operationeel Soldaat Systeem (VOSS)	250-1000 mln						
Vervanging Verbeterd Operationeel Soldaat Systeem (VOSS)	250-1000 mln						A
Defensie Operationeel Kledingsysteem (DOKS)	250-1000 mln						A
Wissellaadsystemen, Trekker-opleggercombinaties en Wielbergingsvoertuigen (WTB)	250-1000 mln	B					
Gespecialiseerde transport- en opslagcontainers	25-100 mln						
Defensiebrede vervanging Klein Kaliber Wapens (deel vervanging Colt)	100-250 mln		A				
Joint Fires	25-100 mln						A
Vervanging Gevechtsuitrusting	25-100 mln						
Defensiebrede vervanging handgedragen warmtebeeldkijkers	25-100 mln					A	
Operationele infrastructuur voor de snel inzetbare eenheden van de krijgsmacht	25-100 mln						
Defensiebrede vervanging nachtzichtkijker Multiple Use Night Observation System (MUNOS)	25-100 mln						A
Verwerving helderheidversterkende brillen	25-100 mln						
Uitbreiding ICMS/CBRN-capaciteit	25-100 miljoen						
Uitbreiding ICMS/CBRN-capaciteit (fase 2)	25-100 miljoen		A				
Counter UAS	25-100 miljoen						
C-IED	25-100 mln						
C-IED Block 4	25-100 mln	A					
Mobiele energievoorziening t.b.v. grondgebonden optreden	25-100 mln						A
Vervanging Amarok	100-250 mln	A					
Uitbreiding Inzetvoorraden Eerste Hoofdtak (Fase 1)	250-1000 mln	KB					
Uitbreiding Inzetvoorraden Eerste Hoofdtak (Fase 2)	1000-2500 mln		KB				
Defensie Bewakings- en Beveiligingssysteem (DBBS)	100-250 mln						
Individuele CBRN beschermende kleding	25-100 mln						A

Kamerbrief Instroom A-Brief B-Brief D-Brief

MARITIEM

Projectbenaming	Financieel volume	2022	2023	2024	2025	2026	2027 en verder
Vervanging Onderzeebootcapaciteit (zie voortgangsrapportage)	>2,5 mld						
Vervanging Luchtverdedigings- en Commandofregatten (LCF) (incl. studies)	>2,5 mld		A				
Vervanging M-fregatten	1000-2500 mln		D				
Vervanging mijnenbestrijdingscapaciteit	250-1000 mln						
ESSM Block 2: Verwerving & Integratie	250-1000 mln		D				
Verwerving Combat Support Ship (CSS)	250-1000 mln						
Future Littoral All-Terrain Mobility Patrouillevoertuigen (FLATM PV)	25-100 mln						
Future Littoral All-Terrain Mobility-Band Vagn (FLATM BV)	100-250 mln		D				
Vervangende Capaciteit LPD's en OPV	1000-2500 mln			A			
Instandhouding Goalkeeper	25-100 mln						
Vervanging hulpvaartuigen	250-1000 mln		B				
Vervanging MK46 Lightweight Torpedo	100-250 mln						
Vervanging Close-in Weapon System	100-250 mln		D				
Instandhoudingsprogramma Luchtverdedigings- en Commandofregatten (LCF)	100-250 mln						
Verbetering MK48 Torpedo	100-250 mln						
Vervanging maritiem Surface-to-surface missile	100-250 miljoen						
Aanvulling Standard Missile 2 Block IIIA	100-250 mln						
Midlife Update Oceangoing Patrol Vessel (OPV)	100-250 mln						
Vervanging Standard Missile 2 Block IIIA	100-250 mln		A				
Vervanging MK 48 Heavyweight Torpedo	100-250 mln			A			
Maritime Ballistic Missile Defence (sensor)	100-250 mln						
Verwerving Softkill Torpedo Defensiesysteem	100-250 mln						
Vervanging 127mm kanon Luchtverdedigings- en Commandofregatten	100-250 mln						
Instandhouding Zr.Ms. Karel Doorman (JSS)	100-250 mln		A				
Vervanging Middelzwaar Landingsvaartuig (LCVP)	100-250 mln		A				

Kamerbrief Instroom A-Brief B-Brief D-Brief

vervolg Maritiem		2022	2023	2024	2025	2026	2027 en verder
Projectbenaming	Financieel volume						
Vervanging Zwaar Landingsvaartuig (LCU)	100-250 mln			A			
Midlife Update Zr.Ms. Johan de Witt	25-100 mln						
Instandhouding Walrusklasse onderzeeboten	25-100 mln						
Vervanging en instandhouding Fast Raiding, Interception and Special Forces Craft (FRISC)	25-100 mln						
Deelname ontwikkeling vervanging SM-2 familie	25-100 mln		A				
Vervanging Low Frequency Acoustic Sonar (LFAS)	25-100 mln				A		
Midlife upgrade Landing Craft Utility	25-100 mln						
Vervanging Self-propelled Variable Depth Sonar (SPVDS)	25-100 mln		A				
ESSM Block 2: Deelname aan internationale productie	25-100 mln						
Verbetering Remote Controlled Weapon Stations OPV/JSS	25-100 mln						
Langer doorvaren LCF - Elektronische oorlogvoering	25-100 mln	A					
Langer doorvaren LCF - Materiële zeewaardigheid	25-100 mln		A				
Verwerving Maritime Strike	1000-2500 mln		A				
Verwerving Ballistic Missile Defence Interceptiecapaciteit	250-1000 mln		A				
Verwerving precision guided munition Korps Mariniers	100-250 miljoen		A				
Verwerving Anti Torpedo Torpedo	250-1000 miljoen		A				
Doorontwikkeling sonartechnologie COREs	25-100 mln		A				
Verwerving Maritime Operation Center Admiral BENELUX (MOC ABNL)	25-100 mln	A					
Integratie commandovoorzieningen vlootverbanden	25-100 mln		A				
Verwerving ISR-capaciteit Noordzee	25-100 mln		A				
Modernisering commandovoorzieningen CZSK	25-100 mln		A				
Verwerving deployable ASW-barrier	25-100 mln		A				

LAND

Projectbenaming	Financieel volume	2022	2023	2024	2025	2026	2027 en verder
Vervanging Fennek	1000-2500 mln						A
Vervanging Infanterie Gevechtsvoertuig (CV90)	1000-2500 mln						A
Midlife Update Infanterie Gevechtsvoertuig (CV90) inclusief CE-pakket	250-1000 mln						
Vervanging Pantserhouwitzer (PzH)	250-1000 mln						A
Vervanging Medium Range Anti-Tank (MRAT)	250-1000 mln					A	
Vervanging Short Range Anti-Tank (SRAT)	100-250 mln						
Groot Pantserwielvoertuig Boxer, productie	250-1000 mln						
Midlife Update Fennek	250-1000 mln						
Midlife Update Boxer	250-1000 mln				A		
Raketartillerie	250-1000 mln		A/B				
Vervanging Bushmaster	100-250 mln						A
Verwerving C-RAM en Class 1-UAV detectiecapaciteit	100-250 mln						
Vernieuwing VSHORAD	100-250 mln		A				
Verlenging levensduur Patriot	100-250 mln						
Vervanging Medium Range Air Defence (interceptiecapaciteit)	100-250 mln		B				
Aanvulling Patriot PAC-3 MSE	100-250 mln						
Ground Based Area Access Denial (GAAD)	25-100 mln						
Midlife Update Pantserhouwitzer (PzH)	25-100 mln						
Vervanging brugleggende tank	25-100 mln						
Vervanging licht indirect vurend wapensysteem	25-100 mln						
155 mm Precision Guided Munition voor de PzH2000	25-100 mln						
Vervanging drijvende brugslagcapaciteit	25-100 mln						
Midlife Update Bushmaster	25-100 mln						
Vervanging CBRN Detectie, Identificatie en Monitoring	25-100 mln						
Levensduurverlenging zwaar bergingsvoertuig	25-100 mln						

■ Kamerbrief
 ■ Instroom
 ■ A-Brief
 ■ B-Brief
 ■ D-Brief

vervolg Land

Projectbenaming	Financieel volume	2022	2023	2024	2025	2026	2027 en verder
Vervanging en Midlife Update Squire	25-100 mln			A			
Vervanging tenten en klimaatbeheersing	25-100 mln						
Vervanging operationeel cateringsysteem	25-100 mln						
Vervanging bouwmachines, grondverzet en wegherstel middelen	25-100 mln						A
Multi Missie Radar (MMR) - Continuous Improvement Program (CIP)	25-100 mln		A				
Uitbreiding Role 2	25-100 mln						
Vervanging mortieren 60/81 mm	25-100 mln						

LUCHT

Projectbenaming	Financieel volume	2022	2023	2024	2025	2026	2027 en verder
Verwerving F-35	>2,5 mld						2027 en verder
NH-90	1000-2500 mln						
Vervanging Medium Utility Helicopter (Cougar)	1000-2500 mln		A				
Vervanging NH-90	1000-2500 mln						A
AH-64 Block upgrade	100-250 mln						A
AH-64D Block 2 upgrade	100-250 miljoen						
Block upgrade MSMT	25-100 mln						A
Bouw en inrichten F-35 motoronderhoudsfaciliteit (F-35)	100-250 mln						
Chinook Block upgrade	100-250 mln						A
F-35: Verwerving middellange tot lange afstandsraaket	100-250 mln						
Midlife Update NH-90	250-1000 mln		D				
Vervanging outsized luchttransportcapaciteit	100-250 mln						A
Vervanging initiele vliegeropleidingscapaciteit	100-250 mln		B				
Apache Remanufacture	250-1000 mln						
Chinook Vervanging & Modernisering	250-1000 mln						

■ Kamerbrief
 ■ Instroom
 ■ A-Brief
 ■ B-Brief
 ■ D-Brief

vervolg Lucht		Financieel volume	2022	2023	2024	2025	2026	2027 en verder
Medium Altitude Long Endurance Unmanned Aerial Vehicle (MALE UAV)	250-1000 mln							
Midlife Update AH-64	250-1000 mln							A
Midlife Update Chinook	250-1000 mln							A
Midlife Update tactisch luchttransport	250-1000 mln							A
Verbetering Lucht-Lucht bewapening jachtvliegtuigen	250-1000 mln							A
Vervanging strategisch luchttransport en AAR (MRTT)	250-1000 mln							
Vervanging Tactische Luchttransportcapaciteit	250-1000 mln		B					
Vervanging MALE-AUV	250-1000 mln							A
Aanpak obsolescentie Cougar-Helikopters	25-100 mln							
AH-64 Bewapening	25-100 mln			A				
AH-64D verbetering bewapening	25-100 mln							
AH-64D zelfbescherming (ASE)	25-100 mln							
Block Upgrade NH-90	25-100 mln							A
F-16 zelfbescherming (ASE)	25-100 mln							
F-35: Verwerving munitie boordkanon, zelfbeschermingsmiddelen en wapenladers	25-100 mln							
Infrarood geleide lucht-lucht raket	25-100 mln							
Langer Doorvliegen F-16 - instandhouding	25-100 mln							
Langer Doorvliegen F-16 - Operationele zelfbescherming	25-100 mln							
Langer Doorvliegen F-16 - Vliegveiligheid & Luchtwaardigheid	25-100 mln							
Levensduurverlenging MASS-radars	25-100 mln							
Midlife Update MQ-9	25-100 mln							A
Multi Ship Multi Type (MSMT) Helikopter Simulatoren	25-100 mln							
Vervangen vliegtuigafreminstallaties	25-100 mln							
Vervanging AH-64 bewapening	25-100 mln							A

Kamerbrief Instroom A-Brief B-Brief D-Brief

vervolg Lucht		2022	2023	2024	2025	2026	2027 en verder
Projectbenaming	Financieel volume						
Vervanging brandweervoertuigen	25-100 mln						
Vervanging Gulfstream IV	25-100 mln						
Vervanging Instrument Landingssystemen	25-100 mln						A
Vervanging Medium Power Radars in Wier en Nieuw Milligen	25-100 mln						
Vervanging munitie boordkanon en zelfbeschermingsmiddelen F-35	25-100 mln						A
Vervanging SRTUAV	25-100 mln					A	
Verwerving Strategische Lucht-grondbewapening F-35	25-100 mln		A				
Verwerving Tactische Lucht-Grond bewapening F-35	25-100 mln		A				
C4ISR-netwerk in stand houden	25-100 mln		A				
CEMA capaciteit CLSK (In country reprogramming)	100-250 mln		A				
Herstellen zelfbeschermingscapaciteit helikopters en transportvliegtuigen (EW)	25-100 mln			A			
Verbeteren visuele geleiding en vliegbereik transporthelikopters	25-100 mln		A				
Versterken MQ-9 capaciteit: Sigint/ESM Pod	25-100 mln	A					
Inrichten SOF Air R/W capaciteit	250-1000 mln		A				
Bewapening MQ-9	100-250 mln		A				
Versterken MQ-9 capaciteit: Maritime Surveillance pod	25-100 mln		A				
Operational Training Infrastructure	250-1000 mln		A				
Joint Target Support Cell	25-100 mln		A				
Anti-A2AD capaciteit F-35	250-1000 mln		A				
Verwerven Operationele space capaciteit	25-100 mln		A				
Deep strike capaciteit Air	250-1000 mln		A				

INFRASTRUCTUUR EN VASTGOED

Projectbenaming	Financieel volume	2022	2023	2024	2025	2026	2027 en verder
Samenwerking AIVD-MIVD (voorheen: AMF)	250-1000 mln						
Marinierskazerne Kamp Nieuw Milligen	250-1000 mln						
Aanpassing vastgoed Defensie	250-1000 mln						
Revitalisering Bernhardkazerne	250-1000 mln						
Verbeteren Legering defensiebreed fase 1	100-250 mln						
Verbeteren Legering defensiebreed fase 2	100-250 mln	A					
Bouwtechnische verbetermaatregelen brandveiligheid	100-250 mln						
Nieuwbouw De Kooy	25-100 mln						
Huisvesting gezondheids- en tandheelkundige centra	25-100 mln						
Nieuwbouw Logistiek Centrum Soesterberg	25-100 mln						
KMAR LTC fase 1, 2 en 3	25-100 mln						
Hoger onderhoud Woensdrecht	25-100 mln						
Technology Center Land Leusden	100-250 mln						
Nieuwbouw JIVC Den Helder	25-100 mln	A					
SF Schietfaciliteiten	25-100 mln						
PVE Componentenonderhoud Volkel	25-100 mln	A					
Brigadehoofdkwartier Landmacht	25-100 mln	A					
Army Prepositioned Stock Eygelshoven (APS-E)	25-100 mln	A					
Programma onderhoud MIVD-gebouw Frederikkazerne	25-100 miljoen	A					
Baanrenovatie vliegbasis Leeuwarden	25-100 mln	A					
Programma Veiligheid munitiemagazijnen	25-100 mln	A					
Programma verduurzaming maatschappelijk vastgoed	25-100 mln						
Transformatie Vastgoed: concentreren, verduurzamen en vernieuwen	>2,5 mld						

■ Kamerbrief
 ■ Instroom
 ■ A-Brief
 ■ B-Brief
 ■ D-Brief

IT

Projectbenaming	Financieel volume	2022	2023	2024	2025	2026	2027 en verder
Grensverleggende IT (GrIT)	250-1000 mln						
FOXTROT (TEN) Spiral 0	100-250 mln						
Roger S4 HANA	100-250 mln	KB					
Vervanging ESM capaciteiten KL-EOV systeem	25-100 mln						
Vernieuwing TITAAN	25-100 mln						
Modernisering navigatiesystemen	25-100 mln						
Modernisering HF-WaInfrastructuur	25-100 mln						
Vervanging grondterminals MILSATCOM	25-100 mln						
MOC Kustwacht NL (KWNL)	100-250 mln						
Modernisering Tactische Indoor Simulator	25-100 mln	A					
Vervangen radio's PRC152 en PRC117	25-100 mln	A					
Joint EO Electronic Attack	100-250 mln						
CaLAN Fase 1	25-100 mln	A					
Versterken Inlichtingen capaciteit CZSK	25-100 mln		A				
Verwerven CEMA-capaciteit CZSK Korps Mariniers	25-100 mln		A				

EVALUATIE

Met de investeringen van dit kabinet gaat Defensie de komende jaren grote stappen zetten naar een toekomstgerichte organisatie. Hiermee is veel geld en een grote inspanning van de defensie-organisatie gemoeid. Een adequaat rapportage- en evaluatiemechanisme stelt Defensie in staat om te controleren of de doelen worden gehaald, om eventueel gericht bij te sturen en om politieke verantwoording af te leggen.

Het rapporteren over de voortgang doet Defensie in de eerste plaats via de reguliere rapportages. Hieronder vallen bijvoorbeeld de stukken die als onderdeel van de begrotingscyclus worden aangeboden, zoals jaarverslagen en de begroting. Maar ook via thematische rapportages zoals de personeelsrapportage en de inzetbaarheidsrapportage. Met deze rapportages informeert Defensie de Kamer over de inzet van militairen in binnen- en buitenland, de uitvoering van het defensiebeleid en de besteding van middelen. In toekomstige rapportages wil Defensie meer inzicht geven met concrete indicatoren. Ook is het doel om in de rapportages niet alleen terug te kijken, maar ook vooruit te blikken.

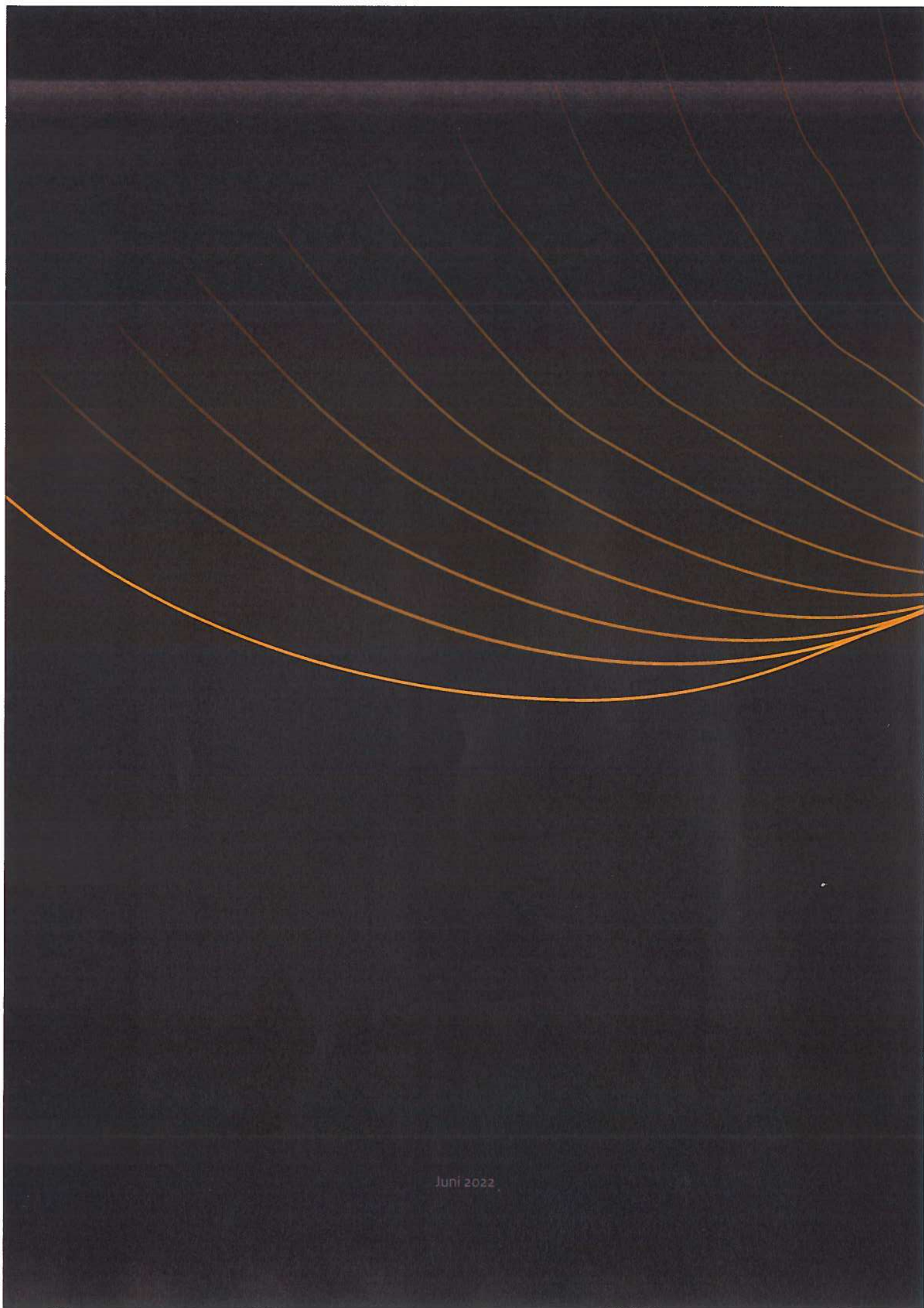
De maatregelen uit de Defensienota zijn tevens gekoppeld aan de strategische evaluatieagenda. De strategische evaluatieagenda is een onderdeel van de begroting die jaarlijks met Prinsjesdag verschijnt. Deze evaluatieagenda helpt om alle monitors, evaluaties en onderzoeken zo te plannen, dat Defensie de voortgang op de actielijnen goed kan meten en daardoor tijdig over relevante sturingsinformatie beschikt. Hiervoor worden per actielijn nog een evaluatiebehoefte en -procedure bepaald en onderzoeken en monitoractiviteiten gepland. Met de uitgevoerde onderzoeken, evaluaties en monitoractiviteiten maakt Defensie meta-analyses. De uitkomsten van deze analyses stuurt Defensie eveneens naar de Kamer.

Hiernaast staat schematisch per dossier de koppeling met de actielijnen uit deze Defensienota, de rapportages die Defensie schrijft en de onderwerpen waarlangs Defensie de uitvoering van het beleid zal monitoren.

Dossiers en thema's	Actielijnen Defensienota	Rapportages	Strategische evaluatieagenda
Dossier Materieel	 • Krachtige ondersteuning • Versterken specialismen • Meer Europese samenwerking • Innoverend vermogen en nieuwe domeinen	• Defensieprojectenoverzicht • Rapportage onderzeeboot • Rapportage F-35	• Exploitatie en investeringen materieel • Nieuwe domeinen en capaciteiten
Dossier IT en Cyber	 • Informatiegestuurd optreden • Meer Europese samenwerking • Innoverend vermogen en nieuwe domeinen	• Defensieprojectenoverzicht	• IT-fundament • Informatiegestuurd optreden
Dossier Personeel	 • Krachtige ondersteuning • Goede werkgever, verbonden met de samenleving	• Personeelsrapportage	• Personeel en veiligheid
Dossier Vastgoed	 • Krachtige ondersteuning • Goede werkgever, verbonden met de samenleving	• Defensieprojectenoverzicht	• Concentreren, verduurzamen en vernieuwen, vastgoed
Dossier Internationale defensiesamenwerking	 • Meer Europese samenwerking	• Rapportage internationale defensiesamenwerking	• Verdieping en versterking Europese en internationale samenwerking
Thema Gereedheid en inzetbaarheid Kennisontwikkeling, technologie en innovatie Duurzaamheid	 • Krachtige ondersteuning • Goede werkgever, verbonden met samenleving • Versterken van specialismen • Meer Europese samenwerking • Innoverend vermogen en nieuwe domeinen • Informatiegestuurd optreden	• inzetbaarheidsrapportage • Voortgangsrapportage missies • Defensieprojectenoverzicht	• Operationele gereedheid • Kennisontwikkeling en innovatie • Verduurzaming • Verdieping en versterking nationale samenwerking

AFKORTINGENLIJST

AI	Artificial intelligence (kunstmatige intelligentie)
bbp	Bruto binnenlands product
CARD	Coordinated Annual Review on Defence
CBRN	Chemisch, biologisch, radiologisch, nucleair
DCSC	Defensie Cybersecuritycentrum
DIS	Defensie Industrie Strategie
DMO	Defensie Materieelorganisatie
DMP	Defensie Materieelproces
DSSC	Defensie Space Security Center
EDA	Europees Defensieagentschap
EDF	Europees Defensiefonds
EPF	Europese Vredesfaciliteit
F&C	Finance & Control
HR	Human resources (personeel)
IAMD	Integrated air and missile defence (geïntegreerde lucht- en raketverdediging)
IBO	Interdepartementaal beleidsonderzoek
IDR	Instituut samenwerking Defensie en Relatieziekenhuizen
IT	Informatietechnologie
IV	Informatievoorziening
MIVD	Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst
MRTT	Multi-role tanker-transport
NDPP	NAVO Defensieplanningsproces
PESCO	Permanent gestructureerde samenwerking
PSI	Presteren, Samenwerken, en Innoveren
RbVs	Rijksbrede Veiligheidsstrategie
R&T	Research & Technology
SOF	Special operations forces
VK	Verenigd Koninkrijk
Wiv	Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten

Juni 2022

Aan: Defensieonderdelen
Van: Bestuursraad
Ter actie

**DIRECTORAAT-GENERAAL
BELEID**

Locatie
Den Haag - Plein-
Kalvermarkt.
Kalvermarkt 32
's-Gravenhage

Postadres
Postbus 20701
2500 ES 'S-GRAVENHAGE
MPC 58B

Contactpersoon

Hoofd Integrale Plannen

T
@mindef.nl

www.defensie.nl

Datum
20 juli 2022

Onze referentie
BS2022014950

Aantal bijlagen
10

*Bij beantwoording, datum,
onze referentie en onderwerp
vermelden.*

nota

Maatregelennota 2022

Beste commandanten,

De afgelopen maanden is hard gewerkt aan de uitwerking van het Coalitieakkoord 'Omzien naar elkaar, vooruitzien naar de toekomst' en de voorjaarsbesluitvorming 2022. De Maatregelennota 2022 (MRN) die voor u ligt is een nadere uitwerking van de Defensienota 2022.

U wordt verzocht om kennis te nemen van de maatregelen die aan uw onderdeel zijn toebedeeld en te starten met de uitvoering van deze maatregelen. Om momentum te houden bij het realiseren van onze doelen geven we deze MRN vooruitlopend op het debat over de Defensienota reeds in uitvoering.

Na de inleiding leest u in hoofdstuk 2 op welke wijze we sturen op het niveau van de individuele maatregelen. De hoofdstukken 3 tot en met 8 verwijzen naar de actielijnen uit de Defensienota. Elk hoofdstuk beschrijft de voorgenomen maatregelen binnen de actielijn met de beoogde effecten. In de bijlagen treft u, naast een terugblik op de afgelopen jaren, de nadere uitwerkingen van de individuele maatregelen en de financiële staten ten behoeve van de verwerking in de financiële administratie.

De MRN bestaat uit de volgende onderdelen:

- De maatregelennota;
- Bijlage 1 Terugblik afgelopen decennium
- Bijlage 2 Vervallen
- Bijlage 3 Maatregelen Krachtige ondersteuning
- Bijlage 4 Maatregelen Een goede werkgever, verbonden met de samenleving
- Bijlage 5 Maatregelen Versterken specialismen
- Bijlage 6 Maatregelen Meer Europese samenwerking
- Bijlage 7 Maatregelen Innoverend vermogen en nieuwe domeinen
- Bijlage 8 Maatregelen Informatiegestuurd werken en optreden
- Bijlage 9 Verticale Staten – financiële mutaties
- Annex 1 Afdoening Uitvoeringsnota's BPB 2023-2027

We staan voor een majeure opdracht. Een prachtige en unieke kans om onze Krijgsmacht een impuls te geven en toekomstbestendig te maken. Samen klaren we deze klus. We rekenen op u!

SG [REDACTED]

P-DGB [REDACTED]

CDS [REDACTED]

HDFC [REDACTED]

**DIRECTORAAT-GENERAAL
BELEID**

Datum
20 juli 2022

Onze referentie
BS2022014950

8.4 Maatregelen IGO (CLAS)

Hieronder volgen de maatregelen die vallen onder het thema IGO CLAS die onder de actielijn Informatiegestuurd werken en optreden vallen.

8.4.1	Doorontwikkeling C2 Brig en Bat CLAS (CISLite)
8.4.2	CEMA capaciteit CLAS
8.4.3	Versterken Inlichtingen en Veiligheid-keten CLAS
8.4.4	Versterken Open Source Intelligence (OSINT) capaciteit CLAS

Nr. 8.4.1	Maatregel Doorontwikkeling C2 Brig en Bat CLAS (CISLite)							
Pakket: Intensivering	Actielijn: Informatiegestuurd werken en optreden				Thema: IGO (CLAS)			
Bestuurlijk verantwoordelijk: Staatssecretaris			Opdrachtnemer: CDS/DPLAN					
Opdrachtgever: DGB/DOBP			Uitvoerder: CLAS, DMO/JIVC en DOSCO					
Effect: Commandanten van (manoeuvre) eenheden binnen het CLAS worden tussen 2023 en 2026 steeds beter en adequater toegerust om onder alle omstandigheden hun eenheden (mobiel) aan te sturen en te coördineren met internationale partners.								
Opdracht: We voorzien tussen 2023 en 2026 de voertuigen van onze mobiele commandoposten van (manoeuvre)eenheden van moderne communicatie- en informatiesystemen (C2 on the move). Hiermee creëren we kleine en zeer flexibele commandoposten. Door verschillende communicatie- en informatiesystemen te gebruiken (een mix aan middelen), hebben commandanten altijd meerdere mogelijkheden om informatie te kunnen versturen of ontvangen.								
Toelichting De brigades en bataljons beschikken nu niet over de middelen om zelfstandig, onder alle omstandigheden hun eenheden (mobiel) aan te sturen en te coördineren met internationale partners. Met deze maatregel voorzien we de voertuigen van een aantal van onze mobiele commandoposten van moderne communicatie- en informatiesystemen (C2 on the move).								
Implementatie De implementatie van deze maatregel bouwt direct voort op het CD&E traject CIS-lite, uitvoering geschiedt daarom door CLAS in nauwe samenwerking met het JIVC.								
Evaluatieparagraaf: Voor de implementatie van de maatregel CIS-Lite worden de volgende stappen gevolgd: • Opdrachtnota; • Materieel uitgeleverd; • Functies gevuld. De evaluatie voor Investerings vindt plaats als onderdeel van het PS&IB proces. Rapportage over de voortgang van de organisatiewijziging, alsmede – op termijn – de effecten op de Operationele Gereedheid en de Inzetbaarheid vindt plaats als onderdeel van de managementrapportagecyclus.								
Financiële reeks:								
Maatregel/Budget (k€)			DO	2022	2023	2024	2025	2026
Doorontw. C2 Brig en Bat CLAS (CISLite)			5.1.1.b					

Nr. 8.4.2		Maatregel CEMA-capaciteit CLAS					
Pakket: Intensivering		Actielijn: Informatiegestuurd werken en optreden				Thema: IGO (CLAS)	
Bestuurlijk verantwoordelijk: Staatssecretaris				Opdrachtnemer: CDS/DPLAN			
Opdrachtgever: DGB/DOBP				Uitvoerder: CLAS en DMO			
Effect:							
Militaire commandanten op alle niveaus worden stapsgewijs voorzien van beschermende capaciteiten als ook capaciteiten waarmee digitaal kan worden aangevallen, zodat zij vanaf 2024 in toenemende mate beschikken over een betere informatiepositie en steeds beter zijn uitgerust om in de hybride context succesvol militaire (informatie) operaties uit te voeren.							
Opdracht:							
Versterk het op te richten <i>Information Manoeuvre Command</i> door de te investeren in CEMA-capaciteit (<i>Cyber and Electromagnetic Activities</i>) om effectiever te zijn in het conflict dat feitelijk al gaande is.							
Toelichting/aanvullende informatie:							
Om te beschikken over een betere informatiepositie en beter te zijn uitgerust om in de hybride context succesvol militaire (informatie) operaties uit te voeren (informatie als doel, middel en wapen), versterken we tussen 2023 en 2027 het (op te richten) <i>Information Manoeuvre Command</i> met onder meer:							
- Een CEMA-eenheid; - Cybercapaciteiten voor het tactisch niveau (bijvoorbeeld het manipuleren van informatie (of informatiesystemen) van de tegenstander, of het verstoren van zijn Command & Control; - De Electronic Warfare (EW) capaciteit versterken zodat die specifiek kan worden ingezet in de CEMA context.							
Implementatie							
- De personele capaciteit wordt ingericht in een combinatie van schil 1, schil 2 en schil 3 (reservisten); - De implementatie van deze maatregel wordt beschouwd in samenhang de maatregelen 'Versterken OSINT Capaciteit CLAS' en 'Versterken I&V-keten CLAS'. Zo wordt integraal invulling gegeven aan het Transformatieplan CLAS.							
Evaluatieparagraaf:							
Voor de implementatie van de maatregel CEMA-capaciteit worden de volgende stappen gevolgd:							
- Inrichtingsvoorstel en/of projectvoorstel en/of opdrachtnota's; - Reorganisatieplan; - Materieel uitgeleverd; - Organisatie gevuld.							
De evaluatie voor Investeringen vindt plaats als onderdeel van het PS&IB proces.							
Rapportage over de voortgang van de organisatiewijziging, alsmede – op termijn – de effecten op de Operationele Gereedheid en de Inzetbaarheid vindt plaats als onderdeel van de managementrapportagecyclus.							
Financiële reeks:							
Maatregel/Budget (k€)		DO	2022	2023	2024	2025	2026
CEMA-capaciteit CLAS		5.1.1.b					
CEMA-capaciteit CLAS (CA)							
CEMA-capaciteit CLAS (2M)							

Nr. 8.4.3	Maatregel Versterken I&V-keten CLAS						
Pakket: Intensivering		Actielijn: Informatiegestuurd werken en optreden			Thema: IGO (CLAS)		
Bestuurlijk verantwoordelijk: Staatssecretaris			Opdrachtnemer: CDS/DPLAN				
Opdrachtgever: DGB/DOBP			Uitvoerder: CLAS, DMO, DOSCO				
Effect: Met deze maatregel verbeteren we onze informatiepositie voorafgaande aan en tijdens inzet, zowel in de fysieke als de virtuele dimensie. We sluiten en versterken de I&V-keten door enerzijds te investeren in de basis die we nodig hebben om te plannen en analyseren. Anderzijds bouwen we voort op dit sterkere fundament met capaciteiten die noodzakelijk zijn om in de groeiende informatiebehoefte te voorzien. Zo kunnen we vanaf 2028 onze slagkracht beter sturen en coördineren, wat de kans op succes vergroot en de kans op nevenschade verkleint.							
Opdracht: Versterk het op te richten <i>Information Manoeuvre Command</i> door de I&V-keten uit te breiden op een aantal specifieke gebieden.							
Toelichting/aanvullende informatie: Om te beschikken over een betere informatiepositie en beter te zijn uitgerust om in de hybride context succesvol militaire (informatie) operaties uit te voeren, versterken we het (op te richten) <i>Information Manoeuvre Command</i> tussen 2023 en 2037 met onder meer de volgende capaciteiten: - Onze capaciteit op het gebied van Geografische Informatie breiden we uit met <i>human geography</i> (bevolkingssamenstelling) en <i>underground geography</i> (zicht op hetgeen onder de grond). Ook maken we een kwaliteitsslag met betere ontsluiting van de huidige geografische informatie; - We gaan de huidige elektronische oorlogsvoering-capaciteit omvormen naar 5.1.1.b zelfstandig inzetbare pelotons met geïntegreerde staf, logistieke, analyse en doorgroei in Electronic Attack capaciteit; - We gaan de huidige <i>Short Range Tactical Unmanned Aircraft Systems</i> beter equiperen voor een gevechtsoperatie en daarbij het aantal vliegtuigen per systeem uitbreiden. In die hoedanigheid kunnen er meerdere <i>unmanned aircraft</i> gelijktijdig worden ingezet en daarmee kunnen we meerdere gebieden gelijktijdig onder waarneming houden; - We gaan doorpakken op de capaciteitsontwikkeling van forensische opsporingscapaciteit. Hiervoor versterken we de eenheid met een <i>Field Exploitation Team</i> en een <i>Technical Exploitation Facility</i> (mobiel laboratorium); - We gaan doorpakken op de capaciteitsontwikkeling van de open source intelligence door uit te breiden met5.1.1.b regioteams, met ondersteunende capaciteit en specialistische ICT; - Door de toename van (gerubriceerde) dataverzameling, moet veilige opslag en omgang gegarandeerd blijven. Hiertoe investeren we in het veiligheidsbewustzijn en fysieke veiligheidsfunctionarissen.							
Implementatie - De personele capaciteit wordt ingericht in een combinatie van schil 1 en schil 3 (reservisten); - De implementatie van deze maatregel wordt beschouwd in samenhang de maatregelen 'Oprichten CEMA Capaciteit CLAS' en 'Versterken OSINT Capaciteit CLAS'. Zo wordt integraal invulling gegeven aan het Transformatieplan CLAS.							
Evaluatieparagraaf: Voor de implementatie van de maatregel Versterken I&V-keten worden de volgende stappen gevolgd: - Inrichtingsvoorstel en/of projectvoorstel en/of opdrachtnota's; - Reorganisatieplan; - Materieel uitgeleverd; - Organisatie gevuld. De evaluatie voor Investerings vindt plaats als onderdeel van het PS&IB proces.							
Financiële reeks:							
Maatregel/Budget (k€)		DO	2022	2023	2024	2025	2026
Versterken I&V-keten CLAS		5.1.1.b					

Nr. 8.4.4		Maatregel Versterken OSINT-capaciteit CLAS							
Pakket: Intensivering		Actielijn: Informatiegestuurd werken en optreden				Thema: IGO (CLAS)			
Bestuurlijk verantwoordelijk: Staatssecretaris				Opdrachtnemer: CDS/DPLAN					
Opdrachtgever: DGB/DOBP				Uitvoerder: CLAS, DMO, DOSCO					
Effect: Met het versterken van de Open Source Intelligence (OSINT) capaciteit is Defensie in staat om, door middel van schaalbare reachback capaciteit, een missie, operatie of verzoek van civiele autoriteiten te ondersteunen op het gebied van <i>Information Manoeuvre</i> . De OSINT-capaciteit biedt vanaf 2024 stapsgewijs <i>insight</i> , <i>foresight</i> en doorlopend handelingsperspectief in drie dimensies (cognitief, virtueel, fysiek) aan (tactische) commandanten.									
Opdracht: Versterk het op te richten <i>Information Manoeuvre Command</i> met OSINT-capaciteit waarmee missies en operaties ondersteund kunnen worden.									
Toelichting/aanvullende informatie: Om te beschikken over een betere informatiepositie en beter te zijn uitgerust om in de hybride context succesvol militaire (informatie) operaties uit te voeren, versterken we tussen 2023 en 2027 het (op te richten) <i>Information Manoeuvre Command</i> met onder meer: - Een kernstaf die information manoeuvre eenheden kan trainen in integrale processen en specialisten die bijdragen met een plug and play datascience platform; - Een opschaalbare entiteit waarbij verschillende disciplines (hoofdclusters: Communication & Engagement (C&E), Inlichtingen & Veiligheid (I&V) en <i>Cyber & Electromagnetic Activities</i> (CEMA)) in een team een operatie kunnen ondersteunen.									
Implementatie - De personele capaciteit wordt ingericht in schil 1; - De implementatie van deze maatregel wordt beschouwd in samenhang de maatregelen 'Oprichten CEMA Capaciteit CLAS' en 'Versterken I&V-keten CLAS'. Zo wordt integraal invulling gegeven aan het Transformatieplan CLAS.									
Evaluatieparagraaf: Voor de implementatie van de maatregel OSINT-capaciteit worden de volgende stappen gevolgd: - Inrichtingsvoorstel en/of projectvoorstel en/of opdrachtnota's; - Reorganisatieplan; - Materieel uitgeleverd; - Organisatie gevuld. De evaluatie voor Investerings vindt plaats als onderdeel van het PS&IB proces.									
Financiële reeks:									
Maatregel Budget (k€)				DO	2022	2023	2024	2025	2026
Versterken OSINT-capaciteit CLAS				5.1.1.b					

Ministerie van Defensie

C-LAS

Ter informatie

notaTer kennisname oprichting Kwartiermakersgroep *Information Manoeuvre Command*.

Referte:

1. Nota C-LAS, beëindiging experiment LIMC en oprichting Kwartiermakersgroep IMC, (CLAS2022004285), 30 maart 2022

Inleiding

Via schriftelijke correspondentie (referte 1) geeft u aan het experiment LIMC te beëindigen en geeft u toestemming tot het oprichten van de Kwartiermakersgroep *Information Manoeuvre Command*.

Kern

Hierbij bevestig ik de ontvangst van deze NOTA (referte 1) en is de inhoud ervan ter kennisname aangenomen.

DE COMMANDANT DER STRIJDKRACHTEN

Voor deze

Directeur Directie Aansturen Operationele Gereedheid

Defensiestaf

Directie Aansturen Operationele Gereedheid

LocatieDen Haag - Plein-Kalvermarkt
Kalvermarkt 32
's-Gravenhage**Postadres**Postbus 20701
2500 ES 'S-GRAVENHAGE
MPC 58B**Dossierhouder**

DAOG / afd OG / Team CLAS

M

www.defensie.nl

20 OKT 2022**Onze Referentie**

BS2022024360

Bij beantwoording, datum, onze referentie en onderwerp vermelden.